

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

**Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων –
Διοίκηση Ολικής Ποιότητας**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών:

Η περίπτωση της Alpha Bank

Παντελής Ι. Στέφας

Απόφοιτος του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΙΑ

Στην οικογένειά μου

Περιεχόμενα

	Σελ.
Ευχαριστίες	I
Κατάσταση Πινάκων	II
Κατάσταση Διαγραμμάτων	IV
1. Εισαγωγή	1
2. Η τράπεζα στο σύγχρονο παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον	4
2.1 Διεθνοποίηση επιχειρήσεων	4
2.1.1 Στρατηγικές των επιχειρήσεων που επιβάλλουν την διεθνοποίηση	4
2.1.1.1. Στρατηγικές σταθερότητας	4
2.1.1.2. Επιχειρηματικές στρατηγικές ανάπτυξης	5
2.1.1.3. Στρατηγικές διάσωσης-αναστροφής	9
2.1.1.3.1. Διάγνωση αιτιών προβληματικών καταστάσεων	9
2.1.1.3.2. Ενδεικνύμενες στρατηγικές διάσωσης-αναστροφής	14
2.1.1.4 Στρατηγικές επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος	16
2.1.1.4.1 Στρατηγική ηγεσίας κόστους	16
2.1.1.4.2 Στρατηγική διαφοροποίησης	17
2.1.1.4.3 Στρατηγική εστίασης	18
2.1.2 Στρατηγική στο παγκόσμιο περιβάλλον	20
2.1.3 Διεθνής χρηματοδότηση και ειδικά χρηματοδοτικά και τραπεζικά θέματα	24
2.1.4 Διοίκηση της χρηματοδοτικής λειτουργίας και διεθνής διαχείριση ταμειακών διαθεσίμων	26
2.1.4.1 Το περιβάλλον στη διαχείριση ταμειακών διαθεσίμων	26
2.1.4.2 Είδη επενδύσεων	26
2.1.4.3 Αξιολόγηση επενδυτικών χαρακτηριστικών	27
2.1.4.4 Οφέλη και προβληματισμοί από άμεσες ξένες επενδύσεις	27
2.1.5 Συμπεράσματα	27
2.2 Γενική παγκόσμια οικονομική επισκόπηση	28
2.2.1 Διεθνείς οργανισμοί και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.	34
2.2.2 Η τραπεζική αγορά παγκοσμίως	39
2.2.2.1 Σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων.	39
2.2.2.1.1 Η διεθνής χρηματοοικονομική αναταραχή: ιστορική αναδρομή και διδάγματα	39
2.2.2.1.2 Πολιτικές αντιμετώπισης	41
2.2.2.1.3 Διδάγματα	43
2.2.2.2 Τα μεγαλύτερα τραπεζικά κέντρα	44
2.2.2.3 Διασυννοριακές τραπεζικές εργασίες	45
2.2.2.4 Κέντρα τραπεζικών εργασιών	46
2.2.2.5 Συγκρίσεις της αποδοτικότητας τραπεζών	46
2.2.2.6 Εξελίξεις στην επενδυτική τραπεζική.	47
2.2.2.7 Ιδιωτική τραπεζική	47
2.2.2.8 Συγχωνεύσεις και εξαγορές.	47

2.2.3	Εποπτικοί μηχανισμοί	48
2.2.3.1	Σύσταση και σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας	48
2.2.3.2	Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας	49
2.2.3.3	Ρυθμιστικό πλαίσιο Βασιλείας I	49
2.2.3.4	Η νέα Σύμβαση της Επιτροπής της Βασιλείας (ΒΑΣΙΛΕΙΑ II – The new Basel Capital Accord)	50
2.2.3.5	Βασικός και επικουρικοί άξονες δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας	52
2.2.4	Τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγκοσμίως	53
2.2.5	Προοπτικές και προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία	54
2.2.6	Συμπεράσματα	56
2.3	Η τράπεζα στο σύγχρονο ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον	56
2.3.1	Οικονομική επισκόπηση των χωρών της ζώνης του Ευρώ	57
2.3.2	Η ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά και τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην Ευρώπη	60
2.3.2.1	Σημαντικοί κίνδυνοι για τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα	61
2.3.3	Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και εποπτικοί μηχανισμοί	64
2.3.3.1	Έννοια και κλάδοι του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου	64
2.3.3.2	Το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών	67
2.3.3.3	Η διαδικασία του ελέγχου στο ΕΣΚΤ και την ΕΚΤ	68
2.3.3.4	Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	68
2.3.3.5	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	73
2.3.4	Οικονομική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας	74
2.3.5	Οικονομική επισκόπηση επιλεγμένων χωρών δράσης ελληνικών τραπεζών	94
2.3.5.1	Ρουμανία	96
2.3.5.2	Κυπριακή Δημοκρατία	102
2.3.5.3	Αλβανία	110
2.3.5.4	Βουλγαρία	118
2.3.5.5	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	125
2.3.5.6	Σερβία	130
2.3.5.7	Ουκρανία	134
2.3.5.8	Τουρκία	138
2.3.5.9	Αίγυπτος	143
2.3.6	Προοπτικές και προκλήσεις για την ευρωπαϊκή οικονομία	148
2.3.7	Συμπεράσματα	149
3.	Alpha Bank: Η ιστορία, η ταυτότητα και η πορεία της στον ελληνικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό χώρο	164
3.1	Ιστορική αναδρομή	164
3.2	Σημαντικότερα μεγέθη της Alpha Bank και σύγκριση με τον κλάδο και τους σημαντικότερους ανταγωνιστές	172
3.3	Στρατηγική και Διεθνοποίηση	176
3.4	Πιθανά πραγματικά προβλήματα	193
3.5	Το αποτέλεσμα σήμερα	198

4. Βασικά Συμπεράσματα και προτάσεις	208
Βιβλιογραφία	215

Για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής διατριβής οφείλω να ευχαριστήσω θερμά:

Τον Καθηγητή μου Ιωάννη Θανόπουλο, επιβλέποντα της διατριβής αυτής, για το προσωπικό του ενδιαφέρον και την αμέριστη βοήθεια που μου παρείχε.

Τον κ. Νικόλαο Ρ. Χρυσανθόπουλο, Υποδιευθυντή Διεύθυνσης Εταιρικής Αναπτύξεως της Alpha Bank για την πολύτιμη υποστήριξη του σε όλα τα στάδια της διατριβής.

Τους συναδέλφους μου στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, κ. Ευαγγελία Σιμάτου Administrator, Corporate Library and Info Services για την παροχή πολύτιμου υλικού από την βιβλιοθήκη της εταιρίας και τον κ. Χρήστο Δελχανίδη, Supervisor Financial Analyst για την βοήθεια του στο κομμάτι της χρηματοοικονομικής ανάλυσης

Αριθμός Πίνακα	Τίτλος Πίνακα	Σελ.
ΠΙΝΑΚΑΣ 1	Διαμόρφωση του παγκόσμιου ΑΕΠ 2001-2007	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 2	Επιμέρους συμβολή περιοχών στο παγκόσμιο ΑΕΠ για το 2007 (εκτιμήσεις ΔΝΤ)	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 3	Διαμόρφωση του πληθωρισμού (ΔΤΚ) 2002-2007	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 4	Διαμόρφωση των τιμών πετρελαίου Μάρτιος 2007 – Μάρτιος 2008	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 5	Ζημιές πολυεθνικών τραπεζών από τη χρηματοπιστωτική κρίση	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 6	Οι 10 μεγαλύτερες τράπεζες παγκοσμίως - Μάρτιος 2008	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 7	Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ευρωζώνης ΕΕ-13	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 8	Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες με βάση το ενεργητικό τους	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 9	Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες με βάση την κεφαλαιοποίηση	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 10	Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες βάσει κεφαλαίου Tier 1	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 11	Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας Επιτροπής Τραπεζικής Επιτήρησης συνολικά και κατά υποσύνολα	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 12	Βασικοί ευρωπαϊκοί τραπεζικοί δείκτες	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 13	Οι 10 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις για το 2007 βάσει κύκλου εργασιών (Ποσά σε € ' 000)	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 14	Οι 300 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις-ενοποιημένοι ισολογισμοί (Ποσά σε € ' 000)	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 15	Οι 300 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις-ενοποιημένοι λογαριασμοί αποτελεσμάτων χρήσης 2006-2007 (Ποσά σε € ' 000)	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 16	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 17	Οικονομικές προσδοκίες, νομισματική κυκλοφορία, επιτόκια, χρηματιστηριακή αγορά και συναλλαγματικές ισοτιμίες της ελληνικής οικονομίας	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 18	Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 19	Κυριότερες συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ελληνική τραπεζική αγορά 1996-2007	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 20	Δίκτυο καταστημάτων κυριότερων ελληνικών τραπεζών διεθνώς (31.12.2007)	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 21	Διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και στην Τουρκία - Βασικοί Δείκτες 2006	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 22	Ελληνικές Τράπεζες: ενοποιημένοι ισολογισμοί 2006-2007	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 23	Ελληνικές Τράπεζες: ενοποιημένοι λογαριασμοί αποτελεσμάτων Χρήσης 2006-2007	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 24	Οι 10 σημαντικότερες ελληνικές τραπεζικές επιχειρήσεις με βάση τα κέρδη τους 2007	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 25	Οι 10 σημαντικότερες ελληνικές τραπεζικές επιχειρήσεις με βάση το Ενεργητικό τους 2007	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 26	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	93
ΠΙΝΑΚΑΣ 27	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ρουμανικής οικονομίας	97
ΠΙΝΑΚΑΣ 28	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του ρουμανικού χρηματοπιστωτικού	99

	συστήματος	
ΠΙΝΑΚΑΣ 29	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της κυπριακής οικονομίας	104
ΠΙΝΑΚΑΣ 30	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του κυπριακού χρηματοπιστωτικού συστήματος	105
ΠΙΝΑΚΑΣ 31	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της αλβανικής οικονομίας	111
ΠΙΝΑΚΑΣ 32	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του αλβανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	114
ΠΙΝΑΚΑΣ 33	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της βουλγαρικής οικονομίας	118
ΠΙΝΑΚΑΣ 34	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του βουλγαρικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	121
ΠΙΝΑΚΑΣ 35	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της οικονομίας της π.Γ.Δ.Μ	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 36	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του χρηματοπιστωτικού συστήματος της π.Γ.Δ.Μ	129
ΠΙΝΑΚΑΣ 37	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της σερβικής οικονομίας	131
ΠΙΝΑΚΑΣ 38	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του σερβικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	133
ΠΙΝΑΚΑΣ 39	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ουκρανικής οικονομίας	135
ΠΙΝΑΚΑΣ 40	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του ουκρανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	137
ΠΙΝΑΚΑΣ 41	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της τουρκικής οικονομίας	139
ΠΙΝΑΚΑΣ 42	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του τουρκικού χρηματοπιστωτικού συστήματος	141
ΠΙΝΑΚΑΣ 43	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της αιγυπτιακής οικονομίας	144
ΠΙΝΑΚΑΣ 44	Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του αιγυπτιακού χρηματοπιστωτικού συστήματος	146
ΠΙΝΑΚΑΣ 45	Σημαντικότερα μεγέθη της Alpha Bank και σύγκριση με τον κλάδο και τους σημαντικότερους ανταγωνιστές (2008)	172
ΠΙΝΑΚΑΣ 46	Οι εκτιμήσεις για τα κέρδη των τραπεζών 2009-2010 (σε εκατ.€)	174
ΠΙΝΑΚΑΣ 47	Εξέλιξη βασικών μεγεθών των ισολογισμών και των καταστάσεων αποτελεσμάτων χρήσης της ALPHA BANK και των κυριότερων ανταγωνιστών της	175
ΠΙΝΑΚΑΣ 48	Διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος	177
ΠΙΝΑΚΑΣ 49	Παρουσία ελληνικών τραπεζών στην αναδυόμενη Ευρώπη (31.12.2008)	177
ΠΙΝΑΚΑΣ 50	Δραστηριότητα της ALPHA BANK στη ΝΑ Ευρώπη	188
ΠΙΝΑΚΑΣ 51	Βασικότερες εταιρίες του Ομίλου της Alpha Bank την 31.12.2008	201

Αριθμός Γραφήματος	Τίτλος Γραφήματος	Σελ.
ΓΡΑΦΗΜΑ 1	Στρατηγικό κενό	10
ΓΡΑΦΗΜΑ 2	Το ρίσκο της στρατηγικής απομάκρυνσης	11
ΓΡΑΦΗΜΑ 3	Σχέση κερδών και στρατηγικών διάσωσης	12
ΓΡΑΦΗΜΑ 4	Οι 4 βασικές διεθνείς στρατηγικές	21
ΓΡΑΦΗΜΑ 5	Επιμέρους συμβολή περιοχών στο παγκόσμιο ΑΕΠ για το 2007	30
ΓΡΑΦΗΜΑ 6	Δανειστικά επιτόκια μεταξύ τραπεζών	42
ΓΡΑΦΗΜΑ 7	Τα μεγαλύτερα τραπεζικά κέντρα (2005)	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 8	Διασυνοριακές συναλλαγές % στο σύνολο Ιούνιος 2007	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 9	Αριθμός ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων Μάρτιος 2005	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 10	Βαθμός συγκέντρωσης των 1000 μεγαλύτερων τραπεζών παγκοσμίως, % μεριδίων ενεργητικού	54
ΓΡΑΦΗΜΑ 11	Μέγεθος τραπεζών δείγματος της έρευνας Επιτροπής Τραπεζικής Επιτήρησης	63
ΓΡΑΦΗΜΑ 12	Σύγκριση βασικών μεγεθών των 300 μεγαλύτερων εταιριών και των λοιπών εταιριών της ελληνικής οικονομίας	79
ΓΡΑΦΗΜΑ 13	Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του ΕΟΧ	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 14	Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 15	Λόγος συνολικών πιστώσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 16	Μερίδια επί του συνόλου των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην ελληνικά αγορά 2007	92
ΓΡΑΦΗΜΑ 17	Χώρες προέλευσης τραπεζικού κεφαλαίου στους κλάδους τραπεζών στην Ρουμανία 2007	101
ΓΡΑΦΗΜΑ 18	Συστημική σημασία της παρουσίας των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στην Αναδυόμενη Ευρώπη (31.12.2008)	178
ΓΡΑΦΗΜΑ 19	Κατανομή ενεργητικού ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (31.12.2008)	179
ΓΡΑΦΗΜΑ 20	Μετοχική σύνθεση	203
Αριθμός Εικόνας	Τίτλος εικόνας	
ΕΙΚΟΝΑ 1	Αίγινα. Αργυρός στατήρας, 479-456 π.Χ.	164
ΕΙΚΟΝΑ 2	Η τράπεζα χορηγός των Ολυμπιακών Αγώνων	167
ΕΙΚΟΝΑ 3	Οργανόγραμμα	199
ΕΙΚΟΝΑ 4	Δομή του ομίλου Alpha Bank κατά την 30.6.2008	200

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

Σύμφωνα με εκτιμήσεις στελεχών του τραπεζικού κλάδου, η ελληνική αγορά παρουσιάζει σημάδια ωρίμανσης, γεγονός που απαιτεί τον επαναπροσδιορισμό του τρόπου λειτουργίας μεγάλου αριθμού τραπεζών. Μετά από μια σειρά συγχωνεύσεων, στρατηγικών συμμαχιών και ευνοϊκών εξελίξεων για την ευρύτερη περιοχή (είσοδος των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή διαδικασία ενσωμάτωσής τους, εισαγωγή νέων οικονομικών μοντέλων σε αυτές, εξελίξεις στον κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι) ο τραπεζικός κλάδος φαίνεται σήμερα έτοιμος να προχωρήσει στην υλοποίηση των επεκτατικών του σχεδίων στον χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Πράγματι, σήμερα η ευρύτερη περιοχή αποτελεί ζωτικό χώρο για την περαιτέρω ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών. Τα μερίδια αγοράς που κατέχουν οι ελληνικές τράπεζες σε αυτές τις χώρες δίνουν στην χώρα μας έναν ξεχωριστό στρατηγικό ρόλο, ενώ οι καλές οικονομικές και όχι μόνο επιδόσεις των χωρών αυτών τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργήσει ένα σταθερό περιβάλλον επιχειρηματικής δράσης. Η σταδιακή σταθεροποίηση και ζωνή οικονομική ανάπτυξη που γνωρίζουν οι χώρες αυτές έχουν ενθαρρύνει τους ξένους επενδυτές να συμβάλουν με δικούς τους, επιπρόσθετους πόρους στην ανασυγκρότησή τους. Αυτή η δημιουργική σχέση μπορεί να αποδειχτεί αμοιβαίως επωφελής και θα συνεχισθεί όσο ακολουθούνται πολιτικές που ενθαρρύνουν την ιδιωτική πρωτοβουλία και τις μεταρρυθμίσεις, αλλά και τη μακροοικονομική σταθερότητα παρόλη την δύσκολη κατάσταση που επικρατεί σήμερα στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

Σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση και ανάλυση των παραγόντων που οδηγούν μία τράπεζα, ιδιαίτερα του ελληνικού χώρου, σε διαρθρωτικές αλλαγές στις εργασίες της και στην γενικότερη αναθεώρηση της στρατηγικής της. Στην εργασία αυτή αναλύονται οι παράγοντες που επιβάλλουν την ανάγκη στροφής των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό και πιο συγκεκριμένα στον χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπου η ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών που την απαρτίζουν μπορεί να αποτελέσει εφελκυστικό για περαιτέρω ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών. Στην πορεία η παρούσα διπλωματική φιλοδοξεί να αναδείξει μέσα από την περίπτωση της Alpha Bank τον πρωτεύοντα ρόλο που μπορούν να παίξουν οι ελληνικές τράπεζες στον χώρο, όπου οι δεσμοί παραδοσιακά είναι καλοί και η δραστηριοποίηση πολλών ελληνικών επιχειρήσεων από πολλούς κλάδους είναι ιδιαίτερα έντονη. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στον τρόπο που η συγκεκριμένη τράπεζα επιθυμεί να ενισχύσει την θέση της στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και ο τρόπος που αυτή το επιδιώκει.

Ειδικότερα, στο δεύτερο κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να αποδώσουμε τα χαρακτηριστικά του όρου «Διεθνοποίηση» όπως αυτός διαμορφώνεται στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον. Θα ασχοληθούμε με τις διάφορες στρατηγικές που αναπτύσσουν οργανισμοί προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους σε τοπικό και διεθνές περιβάλλον, ενώ θα θίξουμε και θέματα διεθνούς χρηματοδότησης, διοίκησης χρηματοδοτικής λειτουργίας και διεθνούς διαχείρισης ταμειακών διαθεσίμων.

Στη συνέχεια θα προχωρήσουμε σε μια επισκόπηση του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στους σημαντικότερους διεθνείς οργανισμούς και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Θα ακολουθήσει μια

συνοπτική ανάλυση των κύριων αιτιών της χρηματοπιστωτικής κρίσης με ιδιαίτερη αναφορά στις σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων, τις πολιτικές αντιμετώπισής της και τα διδάγματα που θα πρέπει να εξαχθούν από αυτήν. Θα ήταν παράλειψη να μην προχωρήσουμε στην ανάλυση και παρουσίαση των μεγαλύτερων τραπεζικών κέντρων παγκοσμίως καθώς και στις εξελίξεις στον τομέα της επενδυτικής και ιδιωτικής τραπεζικής. Η λειτουργία όλου αυτού του πλέγματος στηρίζεται στους εποπτικούς μηχανισμούς όπως η Επιτροπή της Βασιλείας οι αρχές και το ρυθμιστικό πλαίσιο της οποίας αναλύονται εκτενέστερα. Το μέρος αυτό κλείνει με την παρουσίαση των μεγαλύτερων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παγκοσμίως καθώς και με τις προοπτικές και προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας.

Αφήνοντας πίσω το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, εστιάζουμε στον ευρωπαϊκό χώρο ξεκινώντας με μια οικονομική επισκόπηση των χωρών της ζώνης του ευρώ αλλά και της ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς γενικότερα. Στην πορεία αυτή τίγονται θέματα που αφορούν, τους σημαντικότερους κινδύνους για τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα, το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τους εποπτικούς μηχανισμούς. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στην γενικότερη μακροοικονομική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και στην τραπεζική αγορά της Ελλάδος. Ομοίως θα παρουσιάσουμε βασικά μακροοικονομικά και τραπεζικά μεγέθη επιλεγμένων χωρών δράσης ελληνικών τραπεζών. Η εικόνα που θα σχηματίσουμε θα μας βοηθήσει στο να κατανοήσουμε καλύτερα τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που παρουσιάζονται στον χώρο.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στην περίπτωση της Alpha Bank ως πρωτοπόρου και ισχυρού «παίχτη» στην περιοχή ξεκινώντας από μια απαραίτητη ιστορική αναδρομή. Ακολουθεί μια ανάλυση βασισμένη στους ισολογισμούς του κλάδου η οποία θα μας οδηγήσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων όσον αφορά τα σημαντικότερα μεγέθη της Alpha Bank και σύγκριση με τον κλάδο και τους σημαντικότερους ανταγωνιστές της. Έπειτα από μια χαρτογράφηση του εμπορικού πεδίου των τραπεζών θα επικεντρωθούμε στη στρατηγική προώθησης των τραπεζικών προϊόντων στο εξωτερικό και στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που αυτά προσφέρουν στις ελληνικές τράπεζες. Θεωρήσαμε εδώ σωστό να αναπτύξουμε τους λόγους που επέβαλαν την επιθετική στρατηγική των ελληνικών τραπεζών καθώς και τους βασικούς λόγους για μια εξαγορά πιστωτικού ιδρύματος και τα πλεονεκτήματα που αυτή η κίνηση προσφέρει. Ακολούθως θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στους λόγους που επέβαλαν την διεθνοποίηση της τράπεζας, τις φάσεις υλοποίησής της και τα επιμέρους στοιχεία της στρατηγικής της τράπεζας που αφορούν ξεχωριστά την κάθε χώρα δραστηριοποίησής της. Στην πορεία υπήρξαν σίγουρα σημαντικά προβλήματα τα οποία εντοπίσαμε και αναλύσαμε με την βοήθεια των στελεχών της τραπεζής. Τέλος, δίνεται η σημερινή εικόνα της τράπεζας όπως αυτή διαμορφώνεται με τα νέα δεδομένα και παρουσιάζονται οι κύριοι άξονες της στρατηγικής της τράπεζας για το μέλλον.

Το πόνημα αυτό κλείνει με τα συμπεράσματα που βγαίνουν από την έρευνά μας και κάποιες προτάσεις που χρήζουν ιδιαίτερης εμβάθυνσης και προτείνονται για μελλοντική έρευνα.

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο επιχειρησιακό περιβάλλον οι επιχειρήσεις, για να γίνουν ή να παραμείνουν ανταγωνιστικές, επιβάλλεται να αναμορφωθούν ώστε να ανταπεξέλθουν στη συνεχή παρουσία των τεχνολογικών και των οικονομικών αλλαγών.

Ο κλάδος των τραπεζών αποτελεί μια συνεχώς μεταβαλλόμενη και μη προβλέψιμη παράμετρο. Η σύγχρονη τράπεζα οφείλει να μπορεί να αντεπεξέρχεται διαρκώς στην συνεχή αλλαγή των επιχειρηματικών δεδομένων και στις πολλαπλές μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον. Η μοναδικότητα της παρούσας διπλωματικής βρίσκεται στο ότι πέρα από την μελέτη της διεθνοποίησης των ελληνικών τραπεζών στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, εξετάζει την περίπτωση μιας αντιπροσωπευτικής ελληνικής ιδιωτικής τράπεζας και την επέκτασή της σε αυτή. Τα μεγέθη και η ιστορία της είναι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των ελληνικών τραπεζών σήμερα ενώ τα περιθώρια ανάπτυξής της είναι ιδιαίτερα αισιόδοξα. Η ίδια η τράπεζα αναζητά συνεχώς τρόπους επέκτασής της και προσπαθεί να προσθέτει αξία σε κάθε της βήμα έχοντας πάντα ως σκοπό και την μεγιστοποίηση της αξίας της για τους μετόχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η τράπεζα στο σύγχρονο παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον

2.1 Διεθνοποίηση επιχειρήσεων

Το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις σήμερα διαφέρει κατά πολύ από αυτό στο οποίο δραστηριοποιούνταν πριν από μερικές δεκαετίες. Καθημερινά οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προκλήσεις, ευκαιρίες, προβλήματα και καλούνται να ανταπεξέλθουν σε αυτά με επιτυχία εξασφαλίζοντας την μετέπειτα πορεία τους, την βιωσιμότητα και την ανάπτυξη τους. Κάθε επιχείρηση στοχεύει στην προσφορά ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών μεγιστοποιώντας ταυτόχρονα τα κέρδη της, το μερίδιο που της αντιστοιχεί στην αγορά και αποκτώντας συγκριτικά – ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών της.

Σήμερα οι ρυθμοί αλλαγών της οικονομίας είναι ταχύτατοι και η αγορά χαρακτηρίζεται από αστάθεια και συνεχείς διακυμάνσεις. Είναι λοιπόν πολύ πιο δύσκολο και ταυτόχρονα πολύ πιο αναγκαίο για τις επιχειρήσεις να προχωρούν σε τέτοιες επιλογές που θα τους προσφέρουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Ο ρυθμός διεθνοποίησης των επιχειρήσεων είναι μεγάλος. Ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις επιδιώκουν το άνοιγμά τους σε νέες αγορές προσφέροντας νέα προϊόντα αλλά και τα ήδη υπάρχοντα προϊόντα τους σε βελτιωμένες εκδόσεις.

2.1.1 Στρατηγικές των επιχειρήσεων που επιβάλλουν την διεθνοποίηση

Επιχειρηματική στρατηγική είναι οι κινήσεις που λαμβάνουν χώρα για την επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μέσω της επιλογής και διαχείρισης ενός μίγματος επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες μπορεί να βρίσκονται σε πολλούς διαφορετικούς κλάδους ή αγορές¹. Κάθε επιχειρηματική στρατηγική παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά²:

- Η επιχειρηματική στρατηγική αφορά το σύνολο της επιχείρησης και επηρεάζει την επιχείρηση – οργανισμό σε όλες τις εκφάνσεις του.
- Κάθε επιχειρηματική στρατηγική δεσμεύει μεγάλους πόρους της επιχείρησης (ανθρώπινο κεφάλαιο και χρηματικοί πόροι)
- Κάθε στρατηγική επιλογή είναι δύσκολα αναστρέψιμη και εμπεριέχει μεγάλο κόστος σε περίπτωση εγκατάλειψής της.

Υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες επιχειρηματικής στρατηγικής:

- α) Στρατηγικές σταθερότητας**
- β) Στρατηγικές ανάπτυξης**
- γ) Στρατηγικές διάσωσης/ αναστροφής**
- δ) Στρατηγικές επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.**

2.1.1.1. Στρατηγικές σταθερότητας³

Αυτές είναι οι λιγότερο ενδιαφέρουσες από όλες τις επιλογές στρατηγικής μιας επιχείρησης και γι' αυτό θα τις αναπτύξουμε εν συντομία. Στρατηγική σταθερότητας

σημαίνει ότι η επιχείρηση διαπνέεται από μια φιλοσοφία σταθερότητας. Καμία σημαντική αλλαγή δεν συμβαίνει. Η επιχείρηση διατηρεί την ίδια αποστολή καθώς και παρόμοιους αντικειμενικούς σκοπούς. Οι βασικές επιλογές της εστιάζουν στην βελτίωση της απόδοσης. Οι πόροι της επιχείρησης συγκεντρώνονται στις υπάρχουσες δραστηριότητες, με στόχο την εδραίωση και μεγέθυνση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες στρατηγικών σταθερότητας:

- **Στρατηγική καμίας αλλαγής:** Αυτή προϋποθέτει την συνέχιση της υπάρχουσας στρατηγικής, με μια μικρή αύξηση στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Προϋποθέτει ότι τίποτα δεν έχει αλλάξει στο εξωτερικό περιβάλλον, έτσι ώστε να απαιτείται διαφοροποίηση της στρατηγικής.
- **Στρατηγική συγκομιδής κερδών:** Η επιχείρηση αποφασίζει να θυσιάσει την μελλοντική της ανάπτυξη για να πετύχει άμεσα κέρδη.
- **Στρατηγικό διάλειμμα:** Μετά από μια περίοδο παρατεταμένης μεγάλης ανάπτυξης ενδείκνυται ένα στρατηγικό διάλειμμα, δηλαδή μια περίοδος «περισυλλογής» της επιχείρησης και προσπάθειας μεγιστοποίησης του εσωτερικού ελέγχου και ανάπτυξης εσωτερικών συστημάτων.
- **Στρατηγική προσεκτικών βημάτων:** Ταιριάζει σε περιπτώσεις όπου η επιχείρηση αναμένει σημαντικές εξελίξεις στο εξωτερικό περιβάλλον και η ίδια αισθάνεται ότι πρέπει να περιμένει για να εκτιμήσει καλύτερα την κατεύθυνση που θα πάρουν αυτές οι αλλαγές πριν δεσμεύσει πόρους.

2.1.1.2. Επιχειρηματικές στρατηγικές ανάπτυξης⁴

Οι πιο δημοφιλείς και ευρέως διαδεδομένες εταιρικές στρατηγικές επιλογές είναι αυτές που έχουν σχεδιαστεί για να επιτύχουν ανάπτυξη των πωλήσεων, των κεφαλαίων, των κερδών ή κάποιο συνδυασμό αυτών. Η λογική που διέπει τις στρατηγικές ανάπτυξης είναι ότι οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε ένα δυναμικό και εξελισσόμενο περιβάλλον και πρέπει να αναπτυχθούν για να επιβιώσουν. Οι στρατηγικές ανάπτυξης διακρίνονται στις εξής επιμέρους κατηγορίες⁵:

- α) Στρατηγική **κάθετης ολοκλήρωσης** (vertical integration)
- β) Στρατηγική **οριζόντιας ολοκλήρωσης** (horizontal integration)
- γ) Στρατηγική **διαφοροποίησης δραστηριοτήτων** (diversification) που διακρίνεται:
  - γ.1) συσχετισμένη (related diversification)
  - γ.2) ασυσχέτιστη (unrelated diversification)
- δ) Στρατηγική **συγκέντρωσης – διείσδυσης στην αγορά** (market penetration)
- ε) Στρατηγική **ανάπτυξης αγοράς** (market development)
- στ) Στρατηγική **ανάπτυξης προϊόντων** (product development)

α) Στρατηγική κάθετης ολοκλήρωσης

Στρατηγική κάθετης ολοκλήρωσης ονομάζουμε την προσπάθεια μια επιχείρησης να αποκτήσει «παρουσία» είτε προς τα μπροστά (διανομείς και λιανοπωλητές των προϊόντων ή υπηρεσιών της), είτε προς τα πίσω (προμηθευτές της). Η απόκτηση παρουσίας είναι δυνατό να σημαίνει ότι η επιχείρηση δημιουργεί με τις δικές της δυνάμεις μια άλλη εταιρεία που αναλαμβάνει τη διανομή των προϊόντων / υπηρεσιών ή

την προμήθεια των πρώτων υλών, είτε εξαγοράζεται/συγχωνεύεται με μια υπάρχουσα εταιρεία. Εναλλακτικά, η επιχείρηση μπορεί να συνάψει στρατηγικές συμμαχίες με άλλες επιχειρήσεις που βρίσκονται σε προηγούμενα ή επόμενα στάδια της παραγωγής και διάθεσης.

Κατά συνέπεια υπάρχουν δύο στρατηγικές κάθετης ολοκλήρωσης. Ποιοι είναι όμως οι λόγοι που ωθούν μια επιχείρηση να ακολουθήσει την στρατηγική της κάθετης ολοκλήρωσης; Κινητήρια δύναμη της στρατηγικής κάθετης ολοκλήρωσης αποτελεί η προσπάθεια για ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής θέσης της κύριας δραστηριότητας της επιχείρησης. Οι λόγοι για τους οποίους μια επιχείρηση είναι δυνατόν να επιλέξει να εφαρμόσει στρατηγική κάθετης ολοκλήρωσης είναι κυρίως πέντε⁶: η προστασία της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών, η ύπαρξη ακριβών προμηθευτών/διανομέων, η ανάληψη επενδύσεων σε εξειδικευμένους πόρους που θα προσδώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση, το χτίσιμο φραγμών εισόδου στους ανταγωνιστές και η ύπαρξη πλεονεκτημάτων σταθερής παραγωγής.

β) Στρατηγική οριζόντιας ολοκλήρωσης

Στρατηγική οριζόντιας ολοκλήρωσης σημαίνει ότι μια επιχείρηση προσπαθεί να αναπτυχθεί μέσω εξαγοράς ή δημιουργίας παρόμοιων επιχειρήσεων που λειτουργούν στο ίδιο στάδιο της αλυσίδας παραγωγής.

Η οριζόντια ολοκλήρωση έχει ως στόχο την απόκτηση μονοπωλιακών πλεονεκτημάτων σε κάποια συγκεκριμένη αγορά, καθώς μέσω της στρατηγικής αυτής μια επιχείρηση αυξάνει τα μερίδια αγοράς της κι έτσι μειώνεται ή εξαλείφεται ο ανταγωνισμός. Συχνά την εφαρμόζουν επιχειρήσεις οι οποίες εκτιμούν ότι μπορούν να αποκομίσουν σημαντικές οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή ή τη διάθεση του προϊόντος. Επίσης, πολλές φορές, επιχειρήσεις επιλέγουν να εξαγοράσουν ανταγωνιστές τους οι οποίοι αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικά προβλήματα, όταν εκτιμούν ότι στηριζόμενες στο διοικητικό ταλέντο και τα καλύτερα συστήματα διοίκησης που οι ίδιες διαθέτουν μπορούν σχετικά εύκολα να αναστρέψουν τις αρνητικές προοπτικές των επιχειρήσεων-στόχων.

Η οριζόντια ολοκλήρωση πρακτικά κυριαρχεί στη σκακιέρα των στρατηγικών κινήσεων των επιχειρήσεων σήμερα. Εξάλλου, οι κλάδοι στους οποίους λαμβάνουν χώρα οι εντυπωσιακότερες συγχωνεύσεις και εξαγορές είναι εκείνοι που υπόκεινται σε αλλαγές του περιβάλλοντος τέτοιου μεγέθους και συχνότητας ώστε η οριζόντια ολοκλήρωση να θεωρείται απαραίτητη για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων αλλά ακόμη και αυτή την επιβίωσή τους. Τέτοιου είδους προκλήσεις αντιμετωπίζουν κλάδοι όπως ο τραπεζικός, ο κλάδος των εταιρειών πετρελαίου, των φαρμακευτικών βιομηχανιών, των αυτοκινητοβιομηχανιών, των τηλεπικοινωνιών και των εταιρειών ψυχαγωγίας. Η φαρμακοβιομηχανία αντιπροσωπεύει ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα κλάδου όπου συμβαίνουν συνεχείς κινήσεις οριζόντιας ολοκλήρωσης μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων.

γ) Στρατηγική διαφοροποίησης δραστηριοτήτων⁷ (συσχετισμένη ή ασυσχέτιστη)

Η στρατηγική της διαφοροποίησης δραστηριοτήτων διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: τη συσχετισμένη και την ασυσχέτιστη. Μία επιχείρηση εφαρμόζει συσχετισμένη διαφοροποίηση όταν οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται συνδέονται μεταξύ τους (για παράδειγμα προσφέρει προϊόντα ή/και υπηρεσίες που παρουσιάζουν ομοιότητες ως προς την τεχνολογία, τις μεθόδους παραγωγής ή τις μεθόδους προώθησής τους στην αγορά). Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετοί συσχετισμένοι όμιλοι.

Η **συσχετισμένη διαφοροποίηση** ενδείκνυται στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Απόκτηση πληροφοριών (π.χ. απόκτηση γνώσης σχετικά με τεχνολογικές αλλαγές και πρόοδο πριν από τους ανταγωνιστές, απόκτηση γνώσης σχετικά με τάσεις στην αγορά).
- Μείωση κόστους (π.χ. ολοκληρωμένη παραγωγή χάλυβος μειώνει το κόστος επαναθέρμανσης και μεταφοράς).
- Αναμενόμενα κέρδη (π.χ. λόγω ύπαρξης τομέων στις «εισόδους» με μεγάλα περιθώρια κέρδους).
- Διασπορά κινδύνου (π.χ. αποφυγή εξάρτησης από ένα προϊόν ή αγορά).
- Αξιοποίηση πόρων (π.χ. μεταβίβαση τεχνογνωσίας και ανταγωνιστικών ικανοτήτων της εταιρείας σε άλλες εταιρείες).
- Αύξηση της δύναμης στην αγορά (π.χ. δυνατότητα αντεπίθεσης λόγω παρουσίας σε πολλές δραστηριότητες).
- Κτίσιμο "αυτοκρατορίας" (π.χ. ανθρώπινος παράγων: ρόλος δύναμης και εξουσίας σαν κίνητρο ανάπτυξης)
- Κίνητρα ανώτατων στελεχών (π.χ. μείωση του "κινδύνου απασχόλησης", αύξηση των προνομίων)

Αντίθετα, μια επιχείρηση εφαρμόζει ασυσχέτιστη διαφοροποίηση, όταν οι δραστηριότητες της δεν συνδέονται μεταξύ τους. Η **ασυσχέτιστη διαφοροποίηση** ενδείκνυται στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Ανάγκη επένδυσης πλεονασμάτων κεφαλαίων.
- Η επιχείρηση ανταγωνίζεται σε κλάδο με φθίνουσα ανάπτυξη και κέρδη.
- Διασπορά κινδύνου.
- Υπάρχουν πόροι και διοικητικό ταλέντο για να ανταγωνιστεί η επιχείρηση σε ένα νέο κλάδο.
- Σημαντική ευκαιρία απόκτησης μιας ασυσχέτιστης επιχείρησης.
- Υπάρχει χρηματοοικονομική "συνέργια" μεταξύ αποκτηθείσας και εξαγοράζουσας επιχείρησης.
- Η μονοπωλιακή δύναμη τιμωρείται και άρα αναζητείται ανάπτυξη εκτός τον κλάδου.
- Φιλοδοξίες ισχυρών στελεχών.
- Κίνητρα των ανώτατων στελεχών-μείωση κινδύνου απασχόλησης και αύξηση των προνομίων τους.

δ) Στρατηγική συγκέντρωσης – διείσδυσης στην αγορά⁸

Η στρατηγική συγκέντρωσης αγοράς σημαίνει ότι η επιχείρηση αποφασίζει να διαθέσει τους πόρους της στην πιο επικερδή ανάπτυξη ενός προϊόντος, μιας αγοράς, ή μιας κυρίαρχης τεχνολογίας. Αυτό μπορεί να το επιτύχει με τρεις βασικούς τρόπους:

1. Με την αύξηση της χρήσης του προϊόντος της από τους υπάρχοντες πελάτες. Για παράδειγμα, μπορεί να προσπαθήσει να αυξήσει το μέγεθος της αγοράς από τους καταναλωτές, ή να αυξήσει το ρυθμό απαξίωσης του προϊόντος (οι οδοντίατροι πλέον συνιστούν να μη διατηρούμε μια οδοντόβουρτσα για περισσότερο από 2-3 μήνες), ή να διαφημίσει νέες χρήσεις του προϊόντος (π.χ. το Johnson's baby shampoo δεν προορίζεται μόνο για τα παιδιά αλλά και για τους γονείς τους), ή να δώσει κίνητρα τιμής για αγορά περισσότερων μονάδων προϊόντων.
2. Με την προσέλκυση των πελατών των ανταγωνιστών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη διαφοροποίηση του προϊόντος στα μάτια του καταναλωτή, με την ενίσχυση των προσπαθειών προώθησης του προϊόντος, ή με την προσφορά χαμηλότερης τιμής.
3. Τέλος, η επιχείρηση μπορεί να στοχεύσει στην προσέλκυση μη χρηστών του προϊόντος. Για παράδειγμα, μπορεί να υποκινήσει δοκιμαστική χρήση μέσω δειγμάτων ή κουπονιών, ή να διαφημίσει τυχόν νέες χρήσεις του προϊόντος (για παράδειγμα, ασπιρίνες που προορίζονται αποκλειστικά για όσους έχουν προβλήματα με την καρδιά τους ή το κυκλοφοριακό τους σύστημα).

Η συγκεκριμένη στρατηγική ενδείκνυται όταν:

- ✓ Οι παρούσες αγορές δεν είναι κορεσμένες,
- ✓ Υπάρχει περιθώριο αύξησης της χρήσης του προϊόντος από τους υπάρχοντες καταναλωτές,
- ✓ Τα μερίδια αγοράς μειώνονται και η αγορά αναπτύσσεται,
- ✓ Οικονομίες κλίμακας προσφέρουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα,
- ✓ Ο κλάδος δεν είναι αντικείμενο τεχνολογικών καινοτομιών.
- ✓ Υπάρχουν εμπόδια εισόδου νέων ανταγωνιστών.

Οι επιχειρήσεις που επιλέγουν τη στρατηγική αυτή είναι προφανές ότι είναι τρωτές σε μεγάλες αλλαγές στην αγορά αλλά και σε αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος. Επίσης, υπόκεινται σε ένα υψηλό κόστος ευκαιρίας εξαιτίας της εμμονής τους σε ένα κλάδο και της απώλειας ευκαιριών επένδυσης σε άλλους κλάδους.

ε) Στρατηγική ανάπτυξης αγοράς

Η στρατηγική ανάπτυξης αγοράς πρακτικά σημαίνει ότι η επιχείρηση προσπαθεί να προωθήσει υπάρχοντα προϊόντα σε νέες αγορές. Αυτό μπορεί να γίνει με την ανάπτυξη επιπλέον γεωγραφικών αγορών (λόγου χάρη επέκταση σε μία συγκεκριμένη περιοχή, επέκταση σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο).

Επίσης, η στρατηγική αυτή μπορεί να υλοποιηθεί με την προσέλκυση πελατών από άλλα τμήματα της αγοράς. Για παράδειγμα, είναι δυνατόν η επιχείρηση να αναπτύξει νέες παραλλαγές προϊόντων που ζητούνται από άλλα τμήματα της αγοράς. Επίσης, μέσα από μια στρατηγική ανάπτυξης αγοράς, η επιχείρηση μπορεί να επιδιώξει να εισέλθει σε νέα κανάλια διανομής.

Η στρατηγική ανάπτυξης της αγοράς ενδείκνυται όταν υπάρχουν νέα, όχι ακριβά και ταυτόχρονα αξιόπιστα κανάλια διανομής. Επίσης ενδείκνυται όταν υπάρχουν ανεκμετάλλευτες ή μη κορεσμένες αγορές. Πολλές επιχειρήσεις "αναγκάζονται" να ακολουθήσουν τη στρατηγική αυτή, γιατί έχουν υπερβάλλουσα παραγωγική δυναμικότητα η οποία πρέπει κάπου να διοχετευθεί.

στ) Στρατηγική ανάπτυξης προϊόντων

Η στρατηγική ανάπτυξης των προϊόντων σημαίνει ότι αναπτύσσονται νέα προϊόντα για τις υπάρχουσες αγορές ή επιχειρούνται σημαντικές τροποποιήσεις των υπάρχοντων προϊόντων. Η στρατηγική αυτή μπορεί να επιτευχθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους:

1. Η επιχείρηση αναπτύσσει νέα χαρακτηριστικά των προϊόντων. Για παράδειγμα, τροποποιεί το χρώμα, τον ήχο ή το σχήμα, μεγεθύνει το προϊόν (ισχυρότερο, επιπλέον αξία), προσπαθεί να πετύχει συνδυασμό γεύσεων ή ιδεών.
2. Η επιχείρηση αναπτύσσει ποιοτικές παραλλαγές του προϊόντος,
3. Η επιχείρηση αναπτύσσει επιπλέον μεγέθη και μοντέλα.

Η στρατηγική ανάπτυξης προϊόντων ενδείκνυται όταν η επιχείρηση διαθέτει επιτυχημένα προϊόντα που όμως βρίσκονται σε φάση ωρίμανσης. Εξάλλου, ευνοείται από τις γρήγορες τεχνολογικές εξελίξεις σε ένα δεδομένο κλάδο.

2.1.1.3. Στρατηγικές διάσωσης-αναστροφής

2.1.1.3.1. Διάγνωση αιτιών προβληματικών καταστάσεων.

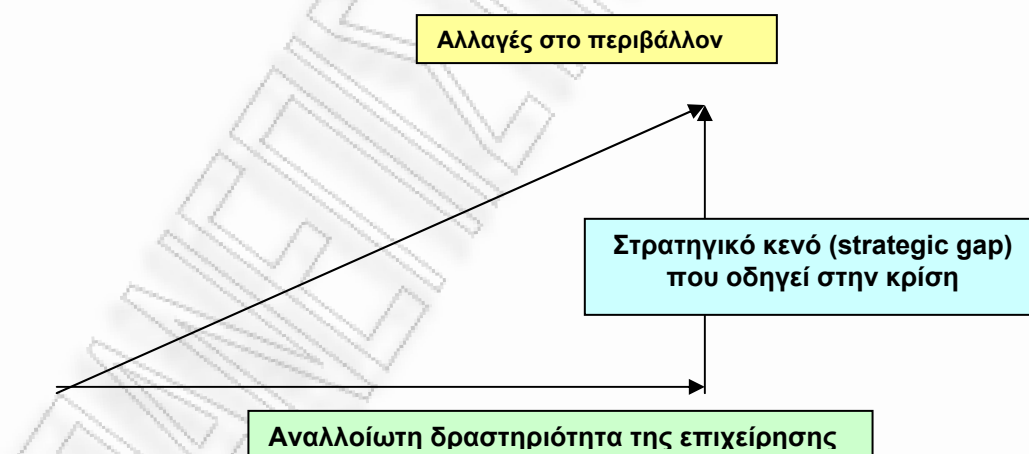
Είναι αναπόφευκτο κάποιες επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους προβλήματα και να προσπαθούν να ανατρέψουν κάποια αρνητικά αποτελέσματα που τις έχουν επηρεάσει. Άλλες πάλι φορές κάποιες επιχειρήσεις ακολουθούν στρατηγικές διάσωσης όχι γιατί θέλουν να ανατρέψουν γεγονότα και αποτελέσματα, αλλά γιατί επιθυμούν να προλάβουν πιθανά αρνητικά γεγονότα και προβλήματα ή γιατί αποφάσισαν να αλλάξουν τις μακροχρόνιες επιλογές τους (επανεστίαση δραστηριοτήτων). Σε όλη αυτή τη διαδικασία οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν την ευημερία όλων των εμπλεκόμενων με την επιχείρηση φορέων είτε θετικά είτε αρνητικά.

Το πώς όμως οι επιχειρήσεις οδηγούνται στην αποτυχία δεν είναι πάντα εύκολη υπόθεση να διαγνωστεί. Οι παράγοντες μπορούν να είναι πολυποίκιλοι και διαφορετικής φύσης στην κάθε περίπτωση δεδομένου ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις δυο απόλυτα ταυτόσημων περιπτώσεων αποτυχίας. Η κάθε μια καταγεγραμμένη αποτυχία έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και τις δικές της ιδιαιτερότητες.

Ωστόσο η έρευνα του Argenti J.⁹ απομόνωσε ορισμένα συμπτώματα και ενδείξεις αποτυχίας των επιχειρήσεων τα οποία είναι:

α) Η άσχημη προσαρμογή στο περιβάλλον. Αυτή μπορεί να μεταφράζεται είτε σε αδυναμία προσαρμογής των προϊόντων στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις, είτε σε αδυναμία προσαρμογής και υιοθέτησης νέων τρόπων ανταγωνισμού. Λόγω κακής προσαρμογής, η επιχείρηση χάνει την ελκυστικότητά της, με συνέπεια τη σταδιακή μείωση των πωλήσεων και την τελική της απαξίωση. Αξίζει εδώ να αναφερθούμε και στην θεωρία των Handy¹⁰ και Villiers¹¹, οι οποίοι αναφέρονται σε αυτή την άσχημη προσαρμογή στο περιβάλλον χρησιμοποιώντας την θεώρηση του «βότρυα που σιγοβράζει» (boiling frog). Στην ουσία η θεώρηση αυτή αναφέρεται στο γεγονός ότι, «η καταστροφή έρχεται σιγά σιγά και κατά τη διάρκεια που η διοίκηση της εταιρίας είναι προσηλωμένη στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων, αφήνοντας στην ουσία το περιβάλλον να την ξεπεράσει, τους ανταγωνιστές της να της αναιρέσουν μερίδιο της αγοράς, τις νέες τεχνολογίες να την απαξιώσουν. Και όταν τελικά γίνει κατανοητό ότι υπάρχει πρόβλημα τα στελέχη δεν ξέρουν από πού να ξεκινήσουν για να το λύσουν». Ο εφησυχασμός αυτός στην παρούσα κατάσταση έχει προκαλέσει την καταστροφή αρκετών επιχειρήσεων όταν δεν ελήφθη υπ' όψιν, ιδίως στον τεχνολογικό τομέα. Έτσι με τον καιρό αναπτύσσεται ένα «στρατηγικό κενό» (strategic gap), το οποίο για να καλύψει η επιχείρηση πρέπει να καταφύγει σε στρατηγικές διάσωσης. Η κρίση στα πλαίσια της επιχείρησης είναι αναγκαία προκειμένου η επιχείρηση να κλείσει την ψαλίδα και να ευθυγραμμιστεί με τις ανάγκες της αγοράς. Το αποτέλεσμα του συνδρόμου του «boiling frog» είναι η στρατηγική απομάκρυνση (strategic drift) όπου οι στρατηγικές αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στην στρατηγική θέση και τις ανάγκες της επιχείρησης.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: Στρατηγικό κενό

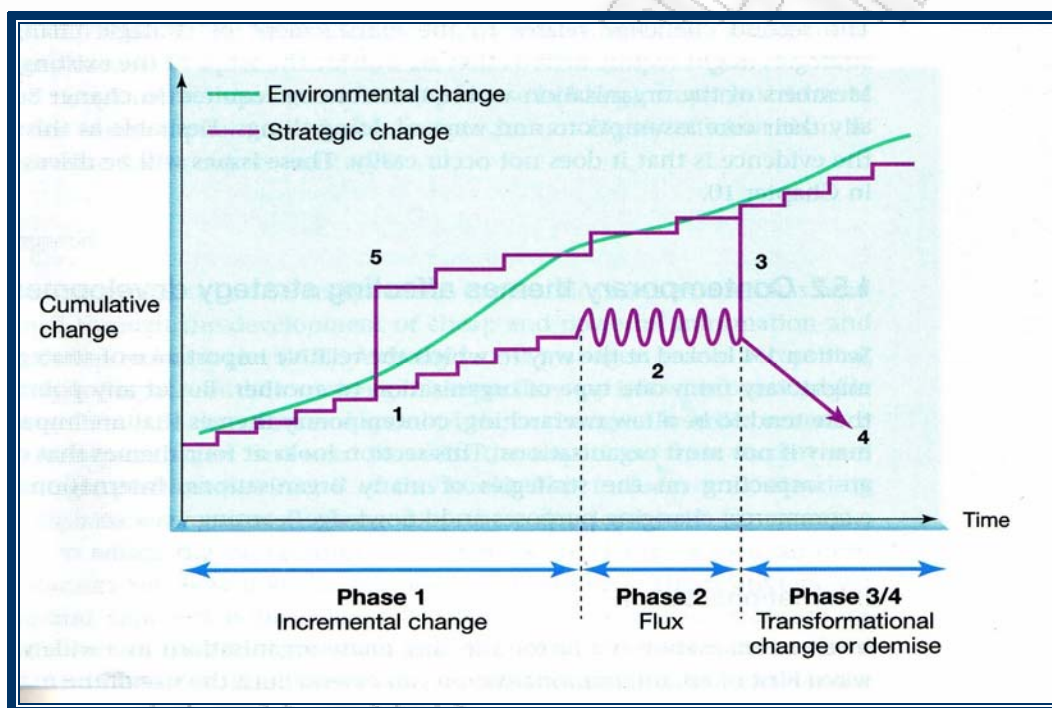

Πηγή: Johnson, G., “Rethinking Incrementalism”, Strategic Management Journal, Vol. 9 No. 1, 1988.

Ο Johnson¹² περιγράφει τη θεώρηση αυτή του strategic drift ως την αυστηρή προσκόλληση των στελεχών της διοίκησης και των εργαζομένων σε ένα πλαίσιο αξιών, πλεονεκτημάτων και υποθέσεων, που η επιχείρηση θεωρεί δεδομένα και δεν κάνει

καμία κίνηση προς την βελτίωση και αντικατάσταση αυτών, με αποτέλεσμα η επαφή της με το περιβάλλον να χάνεται ολοένα και περισσότερο, αφού αυτό απαιτεί διαφορετικά μοντέλα και στρατηγικές (Φάση 1). Συνήθως η κατάσταση αυτή ακολουθείται από μια περίοδο διαρκών αλλαγών (flux – Φάση 2), κατά την οποία οι στρατηγικές αλλάζουν αλλά όχι με ξεκάθαρο τρόπο. Στην συνέχεια μπορεί να υπάρξει μια μεταμόρφωση, κατά την οποία υπάρχει θεμελιώδης αλλαγή στην στρατηγική κατεύθυνση μιας επιχείρησης είτε προς το καλύτερο (Φάση 3) είτε προς το χειρότερο (Φάση 4). Υπάρχει και η περίπτωση στην οποία η επιχείρηση παρακολουθεί τις αλλαγές, καταλαβαίνει ότι δημιουργείται αλλαγή και επεμβαίνει με στρατηγικές αλλαγές προτού υπάρξει πρόβλημα που να συνδέεται με το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται (Φάση 5).

Γράφημα 2: Το ρίσκο της στρατηγικής απομάκρυνσης

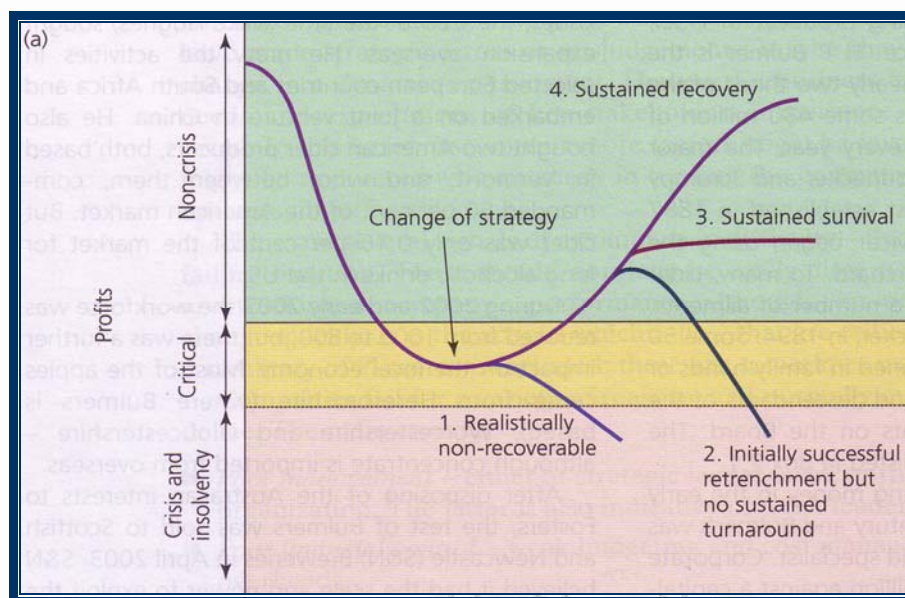

Πηγή: Gerry Johnson, Kevan Scholes, Richard Whittington: Exploring Corporate Strategy, Prentice Hall, 7th Edition, p. 27

Αποτέλεσμα της μη συμμόρφωσης της επιχείρησης με τις απαιτήσεις του περιβάλλοντός της, είναι η σταδιακή ανάπτυξη ενός στρατηγικού κενού (strategic gap), όπως αυτό φαίνεται λεπτομερέστερα στο Γράφημα 1.

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται και η σχέση των εσόδων με τις στρατηγικές διάσωσης. Σε αρχικό βαθμό η στρατηγική της διάσωσης λαμβάνει χώρα όταν τα κέρδη μειωθούν σε κρίσιμο σημείο για την εταιρία και επιλεγεί την προηγούμενη στρατηγική. Στην συνέχεια είτε αυτή αποτυγχάνει πλήρως, οπότε δεν έχουμε διάσωση (1) ή εφαρμόζεται και βγάζει αρχικά την επιχείρηση από την ζώνη της κρίσης. Η ανάρρωση ξεκινά και ή αρχικά είναι επιτυχημένη, αλλά στη συνέχεια δεν διατηρεί σε υψηλά επίπεδα την διάσωση (2), ή επιτυγχάνει σε σημαντικό βαθμό (4) ή τέλος, βοηθά απλά στη διατήρηση της επιβιωσιμότητας της επιχείρησης (3).

Γράφημα 3: Σχέση κερδών και στρατηγικών διάσωσης

Πηγή: John Thompson with Frank Martin. Strategic Management: Awareness and Change, 5th Edition, p. 652

β) Η απουσία εσωτερικού ελέγχου, και αποτελεσματικής διοίκησης, ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις που είτε αναπτύσσονται με μεγάλη ταχύτητα είτε αναπτύσσονται μέσω εξαγορών/συγχωνεύσεων. Με τη χρήση του εσωτερικού ελέγχου και των πορισμάτων του, τα στελέχη και η επιχείρηση μπορούν να προσδιορίσουν το βαθμό επιτυχίας ή αποτυχίας συγκρίνοντας την τελική απόδοση με τα προκαθορισμένα πρότυπα απόδοσης. Επιπλέον συγκρίνοντας τις αποδόσεις μπορούν να κάνουν προβλέψεις και να μελετούν την αποδοτικότητα της επιχείρησής τους με αυτή των ανταγωνιστών τους για να ελέγχουν τα στοιχεία που υπερτερούν και τα στοιχεία που υπολείπονται. Με αυτή τη μέθοδο, περισσότερο γνωστή και ως συγκριτική προτυποποίηση (benchmarking), προχωράμε στην μελέτη των πρακτικών των ανταγωνιστών και μη ανταγωνιστών μιας επιχείρησης που τους επιτρέπουν να κατέχουν ηγετική θέση σε μια αγορά.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η μέθοδος αυτή ενέχει σοβαρούς κινδύνους. Δεν πρέπει οι επιχειρηματικές μονάδες να αντιγράφουν τα στοιχεία των ανταγωνιστών τους, αλλά να είναι επιλεκτικές και προσεκτικές στην χρησιμοποίηση εκείνων που επιλέγουν αφού πρώτα τα εφαρμόσουν στην δική τους κουλτούρα και στην δική της πολιτική¹³. Επιπλέον, η παρουσία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην αποφυγή παροχής έγκυρων και έγκαιρων πληροφοριών, ιδιαίτερα κρίσιμων για οργανισμούς. Ακόμη και η υπάρχουσα δομή ενός οργανισμού μπορεί να αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξή του. Γίνεται επομένως κατανοητό ότι η αποφυγή αποτυχίας γίνεται εφικτή με την απόκτηση της ικανότητας από μια επιχείρηση να επανασχεδιάζει και να εφαρμόζει τους παράγοντες εκείνους που είναι υπεύθυνοι για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Παράγοντες που οφείλονται στην έλλειψη εσωτερικού ελέγχου και μπορούν να οδηγήσουν σε αποτυχία μπορούν να είναι τεχνολογικά προβλήματα, αναποτελεσματικές μέθοδοι μέτρησης απόδοσης, αναποτελεσματικά πληροφοριακά

συστήματα, αναποτελεσματικές διαδικασίες λειτουργίας, έλλειψη πρακτικών διαρκούς βελτίωσης, έλλειψη συνεργασίας του προσωπικού, ανεπαρκή συστήματα μέτρησης της απόδοσης και κεντρικά προσανατολισμένες οργανωσιακές δομές¹⁴.

γ) Η υπερβολική ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου, ιδιαίτερα δε όταν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε επεκτατικές κινήσεις, όπως είναι η συγχωνεύσεις ή η εισαγωγή κάποιου νέου προϊόντος χωρίς να λαμβάνουν υπόψη του τη διαθεσιμότητα των πόρων. Σε μεγάλα επιχειρηματικά σχέδια, είναι σημαντικό να προβλέπεις τα πιθανά σου κέρδη χωρίς να γίνεσαι υπερβολικά αισιόδοξος για τα έσοδα και να μπορείς ταυτόχρονα να ελέγχεις τα κόστη και τα έξοδα. Αυτό όμως δεν γίνεται πάντοτε. Φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις συχνά υποεκτιμούν τις απαιτήσεις κεφαλαίων. Αυτό συμβαίνει μέσω φτωχού σχεδιασμού, αλλαγές κατά τη διάρκεια υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου και ανακριβείς υπολογισμούς για τον χρόνο υλοποίησής του. Επιπλέον μπορεί να εμφανιστούν δυσκολίες απρόβλεπτες ενώ είναι πιθανή και η υποεκτίμηση του κόστους εισόδου σε μια αγορά επειδή οι καταναλωτές είναι από την αρχή επιφυλακτικοί στην εταιρία ή στο προϊόν ή λόγω των ενεργειών των ανταγωνιστών¹⁵. Σαν αποτέλεσμα αναφέρεται η απώλεια του ελέγχου και η ανικανότητα να ακολουθηθούν οι εξελίξεις. Επιπλέον οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν αυξημένο επιχειρηματικό κίνδυνο καταφεύγουν συχνά στον υπερβολικό δανεισμό, πράγμα ολέθριο για αυτές καθώς περιορίζουν στο ελάχιστο την δυνατότητά τους να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους και υποχρεώνονται σε οικονομική κρίση¹⁶.

δ) Ορισμένοι ανεξέλεγκτοι παράγοντες, όπως οι κυβερνητικές πολιτικές, οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι φυσικές καταστροφές, που είναι πέρα από τον έλεγχο της επιχείρησης. Αυτοί οι παράγοντες, ωστόσο, μπορούν αν ελεγχθούν και να προβλεφθούν όταν η επιχείρηση αφουγκράζεται τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο περιβάλλον και λειτουργεί προδραστικά. Πολλά στελέχη δεν μπορούν αν κατανοήσουν ότι μπορούν να προγραμματίσουν τις δραστηριότητές τους για ανεξέλεγκτες αλλαγές στο περιβάλλον, προκειμένου να διασφαλίσουν το μέλλον των επιχειρήσεών τους. Η πρόβλεψη είναι απαραίτητη έτσι ώστε να μπορεί μια επιχείρηση να προσαρμοστεί στο περιβάλλον και στις αλλαγές του. Κλασικό παράδειγμα οι καπνοβιομηχανίες. Χρησιμοποιούν διαφήμιση προκειμένου να προσελκύσουν τους πελάτες τους, πειθώ για να πείσουν τις κυβερνήσεις ότι χρειάζεται περαιτέρω έρευνα και το κοινό ότι η χρήση του καπνού δεν σημαίνει απαραίτητα βλαβερές συνέπειες για την υγεία. Επιπλέον επιδιώκουν συμμετοχή σε άλλες εταιρείες. Αυτές οι στρατηγικές τους επιτρέπουν να προσαρμόζονται στις αλλαγές της δομής της αγοράς που προκαλούνται από αναπάντεχα στοιχεία.

ε) Συνδυασμός των προηγούμενων, αφού συχνά ένα πρόβλημα αποτελεί αιτία δημιουργίας κάποιου άλλου.

Είναι γεγονός ότι και οι πέντε αυτές οπτικές είναι κομμάτια που συνθέτουν την απάντηση στο γιατί οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να καταφύγουν σε στρατηγικές Διάσωσης – Αναστροφής. Η αλήθεια είναι πως η οπτική του καθενός για το τι φταίει και αποτυγχάνουμε είναι διαφορετική. Το κάθε στέλεχος έχει τη δική του άποψη. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η ποιότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουμε είναι εκείνη που δίνει την αμεσότερη και εγκυρότερη απάντηση.

2.1.1.3.2 Ενδεικνυόμενες στρατηγικές διάσωσης-αναστροφής¹⁷

Εφόσον αξιολογηθεί η κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η επιχείρηση καθώς και οι πιθανές αιτίες της αποτυχίας της, είναι αναγκαία μια ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού της περιβάλλοντος. Βάσει της ανάλυσης αυτής θα προσδιοριστούν οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες και συνεπώς οι ενδεικνυόμενες στρατηγικές αναστροφής – διάσωσης. Οι κύριες αυτές στρατηγικές είναι οι εξής:

- α) Στρατηγική ανόρθωσης
- β) Στρατηγική αποεπένδυσης
- γ) Στρατηγική «αιχμαλωσίας» και
- δ) Στρατηγική ρευστοποίησης.

A) Στρατηγική ανόρθωσης

Οι επιχειρήσεις υιοθετούν αυτού του είδους τη στρατηγική όχι μόνο για να αντιμετωπίσουν ήδη υπάρχοντα προβλήματα, δηλαδή αντιδραστικά (reactive), αλλά και προληπτικά (proactive) για να προλάβουν πιθανές μελλοντικές αρνητικές καταστάσεις. Μια επιχείρηση έχει ανάγκη εφαρμογής στρατηγικών ανόρθωσης, όταν η απόδοση της βρίσκεται για μεγάλο χρονικό διάστημα κάτω από ένα ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο.

Υπάρχουν 4 χαρακτηριστικά στοιχεία που διαφοροποιούν τη στρατηγική ανόρθωσης από τις υπόλοιπες επιχειρησιακές στρατηγικές: οι περιορισμένοι πόροι, το άσχημο ηθικό των εργαζομένων, οι επιφυλακτικές ομάδες ενδιαφερομένων (stakeholders) και ο περιορισμένος χρόνος. Οι περιορισμένοι πόροι αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους λόγους φτώχης απόδοσης μιας επιχείρησης. Η έλλειψη επαρκών ταμειακών ροών σε συνδυασμό με την υψηλή ταμειακή επιβάρυνση, αφήνει την επιχείρηση υπερχρεωμένη, ενώ δημιουργεί διστακτικότητα στις τράπεζες για την οικονομική της ενίσχυση. Σε τέτοιες περιπτώσεις η επιχείρηση καλείται να προσαρμόσει τις λειτουργίες της στις υπάρχουσες συνθήκες περιορίζοντας στο ελάχιστο τις δαπάνες της. Η ανεπάρκεια των πόρων αποκλείει την εφαρμογή στρατηγικών όπως η επιθετική τιμολογιακή πολιτική, η έντονη διαφήμιση και η ανάπτυξη προϊόντων τουλάχιστον σε βραχυχρόνιο επίπεδο.

Μια επιχείρηση με επί μακράν χαμηλή απόδοση συνήθως διακρίνεται από το χαμηλό ηθικό των εργαζομένων της, οι οποίοι είτε αποχωρούν είτε παραμένουν στην επιχείρηση αντιμετωπίζοντας όμως σημαντικά προβλήματα όπως συγκρούσεις και έλλειψη εμπιστοσύνης σε όλα τα επίπεδα. Όμοια όταν μια επιχείρηση αντιμετωπίζει προβλήματα επιβίωσης, πολλές από τις ομάδες ενδιαφερόντων εμφανίζονται επιφυλακτικές ως προς τη στήριξή της ή όχι.

Ο χρόνος, τέλος, είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για μια προβληματική επιχείρηση, καθώς οι στρατηγικές κινήσεις πρέπει να γίνουν με ταχύτητα, πριν αποσυρθούν οι οικονομικοί υποστηρικτές, την εγκαταλείψουν τα ικανά στελέχη και κερδίσουν έδαφος οι ανταγωνιστές της.

B) Στρατηγική αποεπένδυσης

Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει την πώληση τμήματος ή τμημάτων μιας επιχείρησης. Συνήθως εφαρμόζεται στις εξής περιπτώσεις:

- ✓ Όταν η στρατηγική ανόρθωσης εφαρμόστηκε αλλά τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά, έτσι η επιχείρηση αναγκάζεται να προχωρήσει σε πιο «δραστικές» λύσεις.
- ✓ Πολλές φορές η επιχείρηση αποφασίζει να πουλήσει μια μονάδα της ή ένα κομμάτι της όταν αυτό απαιτεί περισσότερους πόρους από ότι η ίδια η επιχείρηση είναι διατεθειμένη να επενδύσει σε αυτό.
- ✓ Άλλες φορές επιλέγεται αυτή η στρατηγική γιατί ένα κομμάτι μιας επιχείρησης δεν «ταιριάζει» με το μακροχρόνιο όραμα που έχουν αναπτύξει για την επιχείρηση τα ανώτατα στελέχη της. Δεν είναι καθόλου ασύνηθες επιχειρήσεις να αποεπενδύουν κερδοφόρα κομμάτια τους γιατί δεν ταιριάζουν με τα μελλοντικά τους σχέδια. Για παράδειγμα, στα μέσα της δεκαετίας του 90 η Pepsico αποφάσισε να πουλήσει τις επιχειρήσεις εστιατορίων που διέθετε (Kentucky Fried Chicken, Taco Ball, Pizza Hut), όχι γιατί αυτές ήταν ζημιογόνες αλλά, κυρίως, διότι δε ταίριαζαν στο μακροχρόνιο όραμα που η νέα διοίκηση είχε θέσει για την επιχείρηση.
- ✓ Τέλος, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια εταιρία μπροστά στον κίνδυνο να υποστεί αυστηρές ποινές αντιμονοπωλιακών νόμων αποφασίζει να αποεπενδύσει ένα κομμάτι της και να θυσιάσει μέρος της δύναμής της στην αγορά.

Γ) Στρατηγική «αιχμάλωτης» επιχείρησης

«Αιχμάλωτη» ονομάζεται μια επιχείρηση η οποία επιλέγει να μειώσει το εύρος μερικών από τις δραστηριότητες της και να γίνει εξαρτώμενη μιας άλλης επιχείρησης. Για παράδειγμα μια ασθενής επιχείρηση η οποία δεν μπορεί να επιβιώσει στηριζόμενη στις δικές της δυνάμεις, προσπαθεί να βρει κάποια μεγαλύτερη επιχείρηση «σωτήρα», η οποία να εγγυηθεί τη συνέχεια της ύπαρξης της μέσω κάποιου μακροχρόνιου συμβολαίου συνεργασίας. Με τον τρόπο αυτό η επιχείρηση καταργεί η μειώνει κάποιες λειτουργίες της. Η ασθενής επιχείρηση κερδίζει την εγγύηση ότι η επιχείρηση σωτήρας θα απορροφά τα προϊόντα της.

Είναι ευνόητο ότι στις περιπτώσεις αυτές οι ασθενείς επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να ευθυγραμμίζονται με τις απαιτήσεις των συνεργατών τους σε ευρύ φάσμα αποφάσεων. Η στρατηγική «αιχμαλωσίας» δεν πρέπει απαραίτητα να θεωρείται ως κάτι αρνητικό, καθώς υπάρχουν διεθνώς πολλά παραδείγματα «αιχμάλωτων» επιχειρήσεων που απολαμβάνουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και σημαντική κερδοφορία.

Δ) Στρατηγική ρευστοποίησης

Με αυτήν τερματίζεται η ύπαρξη της επιχείρησης ως σύνολο. Είναι επιπλέον το τελευταίο στάδιο. Όλες οι προσπάθειες ανόρθωσης, αποεπένδυσης ή αιχμαλωσίας απέτυχαν και το μόνο που απομένει είναι να τεμαχιστεί η επιχείρηση και τα διάφορα «κομμάτια» της που της έχουν απομείνει και έχουν ακόμη κάποια αξία στην αγορά να πουληθούν στην τρέχουσα τιμή τους.

2.1.1.4 Στρατηγικές επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Σύμφωνα με τον Michael Porter, υπάρχουν δύο βασικά είδη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος: η **ηγεσία κόστους**, δηλαδή η ικανότητα παραγωγής και προσφοράς ενός προϊόντος με το μικρότερο κόστος στην αγορά και η **διαφοροποίηση**, δηλαδή η προσφορά ενός προϊόντος που έχει τέτοια γνωρίσματα, ώστε ο πελάτης να είναι διατεθειμένος να πληρώσει παραπάνω για να το αποκτήσει. Και στις δύο περιπτώσεις τα κέρδη της επιχείρησης αυξάνονται, στην πρώτη περίπτωση γιατί μειώνεται το κόστος λειτουργίας και στη δεύτερη γιατί αυξάνονται τα συνολικά της έσοδα. Σύμφωνα με αυτά τα δύο είδη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, η επιχείρηση έχει βασικά τρεις επιλογές όσον αφορά την ανταγωνιστική πολιτική που θα ακολουθήσει:

- Τη στρατηγική ηγεσίας κόστους
- Τη στρατηγική διαφοροποίησης
- Τη στρατηγική εστίασης, που μπορεί να διακριθεί:
  - α) στη στρατηγική εστίασης με διαφοροποίηση.
  - β) στη στρατηγική εστίασης με ηγεσία κόστους.

Κάθε μία από αυτές τις στρατηγικές συνεπάγεται μια εντελώς διαφορετική θεώρηση της οργανωτικής δομής της επιχείρησης, των ικανοτήτων που θα αναπτύξει και γενικότερα της φιλοσοφίας για την αντιμετώπιση των ανταγωνιστών. Προκειμένου μια επιχείρηση να διαμορφώσει την κατάλληλη ανταγωνιστική στρατηγική, θα πρέπει να απαντήσει σε τρία θεμελιώδη ερωτήματα:

1. Ποιοι είναι οι καταναλωτές στους οποίους απευθύνεται ή διαφορετικά ποιους θα ικανοποιήσει. Η τμηματοποίηση είναι απαραίτητη, γιατί επιτρέπει την καλύτερη ικανοποίηση των αναγκών των πελατών.
2. Ποιες είναι οι ανάγκες των καταναλωτών, ή διαφορετικά ποιες ανάγκες θα ικανοποιήσει μέσα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός προϊόντος ή υπηρεσίας. Ο βαθμός στον οποίο το προϊόν θα ικανοποιήσει ορισμένες από τις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού είναι συνάρτηση του επιπέδου διαφοροποίησης του σε σχέση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα. Επειδή συνήθως η διαφοροποίηση αυξάνει το κόστος του προϊόντος, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποφασίσουν μεταξύ υψηλής διαφοροποίησης και υψηλού κόστους ή χαμηλής διαφοροποίησης και χαμηλού κόστους.
3. Ποιες θεμελιώδεις ικανότητες θα πρέπει να αναπτύξει η επιχείρηση, ή διαφορετικά πως θα ικανοποιήσει τις ανάγκες των καταναλωτών. Γενικότερα υπάρχουν τέσσερις τρόποι για να αποκτήσει μια επιχείρηση ανταγωνιστικό πλεονέκτημα:
  - Να αναπτύξει ανώτερη ποιότητα
  - Να αναπτύξει ανώτερη αποδοτικότητα
  - Να αναπτύξει ανώτερη καινοτομία
  - Να αναπτύξει ανώτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των καταναλωτών.

2.1.1.4.1 Στρατηγική ηγεσίας κόστους

Μια επιχείρηση ακολουθεί στρατηγική ηγεσίας κόστους όταν έχει ως στόχο να ξεπεράσει τους ανταγωνιστές της επιτυγχάνοντας χαμηλότερο κόστος στην παραγωγή

των προϊόντων ή υπηρεσιών που προσφέρει. Το πλεονέκτημα κόστους που έχει μια επιχείρηση θα συμβάλει στη βελτίωση της απόδοσης της, εφόσον δεν είναι υποχρεωμένη να προσφέρει τα προϊόντα της σε σημαντικά χαμηλότερη τιμή από αυτή των ανταγωνιστών της.

Η επιχείρηση που ακολουθεί στρατηγική ηγεσίας κόστους συνήθως απευθύνεται στο σύνολο της αγοράς και επιδιώκει μεγάλους όγκους παραγωγής που θα μειώσουν το κόστος των προϊόντων της. Χρησιμοποιεί τεχνικές μαζικής παραγωγής και επενδύει μεγάλα ποσά στην προσπάθεια της να ανακαλύψει νέους τρόπους μείωσης του κόστους. Συχνά, η πρόσβαση σε πρώτες ύλες δίνει τη δυνατότητα σε μια επιχείρηση να υιοθετήσει στρατηγική ηγεσίας κόστους. Ο τυπικός ηγέτης κόστους διαφημίζει ελάχιστα τα προϊόντα του και τονίζει ιδιαίτερα τη χαμηλή τους τιμή σε σχέση με αυτά των ανταγωνιστών. Όμως ο ηγέτης κόστους δεν πρέπει να αγνοεί τη διαφοροποίηση. Το προϊόν ή η υπηρεσία που προσφέρει η επιχείρηση πρέπει να μπορεί να συγκριθεί με το αντίστοιχο των ανταγωνιστών της. Αν το προϊόν της επιχείρησης δε γίνεται αποδεκτό από τους καταναλωτές ως ίσο με τα υπόλοιπα, θα πρέπει να μειωθεί περαιτέρω η τιμή, γεγονός που τελικά θα οδηγήσει στην εξαφάνιση του κοστολογικού πλεονεκτήματος.

2.1.1.4.2 Στρατηγική διαφοροποίησης

Η στρατηγική διαφοροποίησης στοχεύει στην απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μοναδικότητας, σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο. Το πλεονέκτημα αυτό δημιουργείται από την παραγωγή και διάθεση προϊόντων ή υπηρεσιών τα οποία γίνονται αντιληπτά από τους καταναλωτές ως μοναδικά και ποιοτικά. Οι επιχειρήσεις οι οποίες εφαρμόζουν αυτή τη στρατηγική, λόγω της υψηλής διαφοροποίησης του προϊόντος τους από τα άλλα ανταγωνιστικά προϊόντα, έχουν τη δυνατότητα να το τιμολογούν σε υψηλότερη τιμή από τη μέση τιμή της αγοράς και σαφώς αυτή η τιμή είναι υψηλότερη από την τιμή του προϊόντος της επιχείρησης που είναι ηγέτης κόστους. Παρ' όλο που η τιμή αυτών των προϊόντων είναι σχετικά υψηλή, η αγορά στόχος στην οποία απευθύνονται είναι διατεθειμένη να πληρώσει αυτό το ποσό, γιατί τα θεωρεί διαφορετικά και τις περισσότερες φορές ως σύμβολο κύρους.

Η διαφοροποίηση μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής τρόπους:

- α) Προσφορά προϊόντων ή υπηρεσιών με ανώτερη ποιότητα.
- β) Ανώτερη καινοτομικότητα.
- γ) Ανώτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των καταναλωτών.

Όταν η διαφοροποίηση εστιάζει στην εξυπηρέτηση του καταναλωτικού κοινού, τότε είναι απαραίτητη η παροχή από τις επιχειρήσεις υψηλού επιπέδου υπηρεσιών μετά την πώληση. Κατά συνέπεια, μια επιχείρηση μπορεί να διαφοροποιηθεί, είτε στο ίδιο το προϊόν το οποίο παράγει και πωλεί, είτε στην υπηρεσία που το συνοδεύει. Ακόμα και η ικανοποίηση των ψυχολογικών αναγκών των καταναλωτών είναι ένα είδος διαφοροποίησης. Αυτό σημαίνει ότι η διαφοροποίηση δεν είναι μόνο ουσιαστική και χειροπιαστή, αλλά μπορεί να είναι και αντιληπτή και να αναφέρεται σε κάποια άυλα χαρακτηριστικά του προϊόντος εκτός από τα θεμελιώδη λειτουργικά χαρακτηριστικά του.

Όλα αυτά δεν υπονοούν ότι η επιχείρηση η οποία υιοθετεί τη στρατηγική διαφοροποίησης δεν υπολογίζει το κόστος. Και αυτές οι επιχειρήσεις, όπως όλες, επιθυμούν το κόστος τους να μην αυξάνεται υπερβολικά και άσκοπα και να βρίσκεται όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κόστος της επιχείρησης που είναι η γέτης κόστους. Βασική προϋπόθεση αυτής της προσπάθειας είναι ότι οποιαδήποτε προσπάθεια μείωσης του κόστους δεν θα πρέπει να γίνεται σε βάρος της ποιότητας.

Η διαφοροποίηση δεν μπορεί να είναι ανεξέλεγκτη. Πρέπει πάντα να βρίσκεται μέσα στα αποδεκτά και επιτρεπτά όρια των καταναλωτών όπως επίσης και η τιμολογιακή πολιτική των προϊόντων. Η αύξηση της τιμής του προϊόντος δεν πρέπει να είναι ανεξέλεγκτη επειδή το προϊόν είναι διαφοροποιημένο. Πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη και η τιμή των ανταγωνιστών.

Ειδικότερα, μια επιχείρηση που θέλει να ακολουθήσει τη στρατηγική διαφοροποίησης θα πρέπει να ακολουθήσει τα παρακάτω βήματα:

- Τμηματοποίηση: Πρέπει να αναγνωρίσει τα τμήματα της αγοράς της κατηγορίας που ανήκει το προϊόν της.
- Στόχευση: πρέπει να επιλέξει τα τμήματα των αγοραστών που την ενδιαφέρουν.
- Πρέπει να δει τις καταναλωτικές αξίες αυτών των ατόμων, καθώς και τα κριτήρια που χρησιμοποιούν για την επιλογή και αγορά προϊόντων.
- Πρέπει να εντοπιστούν τα στοιχεία μοναδικότητας της επιχείρησης, πάνω στα οποία θα στηριχθεί όλη η στρατηγική διαφοροποίησης.
- Πρέπει να γίνει προσδιορισμός του συνολικού κόστους από την υιοθέτηση της στρατηγικής διαφοροποίησης.

2.1.1.4.3 Στρατηγική εστίασης

Η τρίτη βασική ανταγωνιστική στρατηγική είναι αυτή της εστίασης. Η στρατηγική εστίασης μπορεί να αντλεί στοιχεία είτε από τη στρατηγική διαφοροποίησης, είτε από τη στρατηγική ηγεσίας κόστους. Η βασική διαφορά μεταξύ τους είναι ότι η εστίαση βασίζεται στην ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου τμήματος της αγοράς, ενώ η διαφοροποίηση και η ηγεσία κόστους απευθύνονται στο σύνολο της αγοράς. Επομένως, για να μπορέσει μια επιχείρηση να εφαρμόσει τη στρατηγική της εστίασης θα πρέπει να ανακαλύψει και να εκμεταλλευθεί ένα τμήμα της αγοράς που έχει κάποιες ιδιαιτερότητες, στις οποίες μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα απ' ότι οι ανταγωνιστές της. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της στρατηγικής εστίασης αποτελεί η διάκριση της αγοράς σε επιμέρους τμήματα και η επιλογή αυτού που ταιριάζει στις υπάρχουσες ή δυνητικές ικανότητες της επιχείρησης. Η τμηματοποίηση κατά κύριο λόγο στηρίζεται σε τρεις μεταβλητές:

- Το γεωγραφικό χώρο
- Τον τύπο του καταναλωτή
- Τη γραμμή προϊόντος

Η γεωγραφική τμηματοποίηση μπορεί να ορίζεται με βάση την περιοχή, τη χώρα ή το στάδιο ανάπτυξης της οικονομίας. Η τμηματοποίηση ανάλογα με τον τύπο του καταναλωτή προϋποθέτει ότι υπάρχουν αγοραστές με ιδιαίτερες ανάγκες, οι οποίες δεν ικανοποιούνται πλήρως από τις επιχειρήσεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό.

Δεύτερη προϋπόθεση για την επιτυχία της στρατηγικής εστίασης είναι το τμήμα της αγοράς που έχει επιλεγεί να έχει την κατάλληλη ελκυστικότητα. Η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει το τμήμα στο οποίο ο συσχετισμός δυνάμεων είναι ευνοϊκότερος για αυτήν, αφού βέβαια ερευνήσει πρώτα τις δυνατότητες ανάπτυξης και εκμετάλλευσης αυτού του τμήματος.

Υπάρχουν δύο δυνατότητες κατά την επιδίωξη της στρατηγικής εστίασης: Η εστίαση με ηγεσία κόστους και η εστίαση με διαφοροποίηση.

α) Εστίαση με ηγεσία κόστους

Η εστίαση με ηγεσία κόστους προϋποθέτει ότι το κόστος ορισμένων δραστηριοτήτων και η αποτελεσματικότερη αλυσίδα αξίας της επιχείρησης διαφέρουν για ένα συγκεκριμένο τμήμα της αγοράς. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μια επιχείρηση που θα εστιάσει στο συγκεκριμένο τμήμα μπορεί να γίνει ηγέτης κόστους σε αυτό, εφόσον προσαρμόσει την αλυσίδα αξίας της με γνώμονα την ικανοποίηση των περιορισμένων αναλογικά αναγκών του, διεξάγοντας ορισμένες από τις δραστηριότητες της με μικρότερο κόστος. Έτσι η επιχείρηση πρέπει να εστιαστεί σε τμήματα με μεγάλη ελαστικότητα ζήτησης, δηλαδή σε τμήματα με ιδιαίτερη ευαισθησία στις μεταβολές της τιμής.

Μια επιχείρηση μπορεί να αποκτήσει πλεονέκτημα κόστους εστιαζόμενη σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Για παράδειγμα, στον κλάδο παράγωγης τσιμέντων, μια μικρή επιχείρηση που εστιάζει στη περιοχή κοντά στις εγκαταστάσεις της, αποκτά πλεονέκτημα κόστους σε σχέση με τους ανταγωνιστές της σε εθνικό επίπεδο, γιατί μειώνει δραστικά τα μεταφορικά της έξοδα, που στη περίπτωση του τσιμέντου αποτελούν σημαντικό τμήμα του κόστους του τελικού προϊόντος.

Τέλος, μια επιχείρηση μπορεί να εστιάσει τις προσπάθειες της στην παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις μεμονωμένων πελατών. Στην περίπτωση αυτή αποκτά κοστολογικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της που ασχολούνται με τη μαζική παραγωγή προϊόντων για την ευρύτερη αγορά, γιατί οι επιχειρήσεις αυτές δεν μπορούν εύκολα να προσαρμόσουν την παραγωγή τους σε εξειδικευμένα προϊόντα.

β) Εστίαση με διαφοροποίηση

Η στρατηγική εστίασης με διαφοροποίηση αποσκοπεί στον εντοπισμό των ιδιαίτερων αναγκών ενός τμήματος της αγοράς και στην καλύτερη ικανοποίησή τους, σε αντίθεση με τη γενική στρατηγική διαφοροποίησης, η οποία βασίζεται σε χαρακτηριστικά που επιθυμεί το ευρύ κοινό. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται στο σύνολο της αγοράς αδυνατούν να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες του συγκεκριμένου τμήματος, με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω διαφοροποίηση του προϊόντος. Το κενό αυτό έρχονται να το καλύψουν οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν στρατηγική εστίασης, αναπτύσσοντας τα κατάλληλα προϊόντα για το κατάλληλο κοινό.

Η καλύτερη γνώση ενός τμήματος επιτρέπει στην επιχείρηση να αναπτύσσει καινοτομίες που ταιριάζουν στις απαιτήσεις της αγοράς-στόχου ταχύτερα και αποτελεσματικότερα. Επιπλέον, η ανάπτυξη καινοτομιών επιταχύνεται από τη

παραγωγή περιορισμένου αριθμού προϊόντων, που επιτρέπει την εστίαση των προσπαθειών έρευνας και ανάπτυξης σε λίγους τομείς και, επομένως, αυξάνει την αποδοτικότητα τους.

Παράδειγμα κλάδου στον οποίο χρησιμοποιείται η στρατηγική εστίασης είναι ο κλάδος ανάπτυξης πληροφοριακών συστημάτων για διάφορους οργανισμούς, όπως νοσοκομεία, πανεπιστήμια κτλ. Η ποικιλία και πολυπλοκότητα των αναγκών σε πληροφόρηση που έχουν οι οργανισμοί αυτοί οδήγησε στην ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων που ειδικεύονται σε ορισμένα τμήματα της αγοράς.

2.1.2 Στρατηγική στο παγκόσμιο περιβάλλον¹⁸

Η παγκόσμια επέκταση επιτρέπει στις επιχειρήσεις μικρές ή μεγάλες, να αυξήσουν την κερδοφορία τους με τρόπους που δεν είναι διαθέσιμοι σε καθαρά τοπικό επίπεδο. Επιχειρήσεις που λειτουργούν παγκοσμίως μπορούν:

A) Να επιτύχουν περισσότερα κέρδη από τις διακριτές τους ικανότητες (distinctive competencies). Οι διακριτές ικανότητες ορίζονται ως μοναδικά πλεονεκτήματα που επιτρέπουν σε μια επιχείρηση αν επιτύχει ανώτερη αποτελεσματικότητα, ποιότητα, καινοτομία ή ανταπόκριση στις ανάγκες του πελάτη. Τέτοιες ικανότητες βρίσκουν την έκφρασή τους σε προϊόντα που άλλες επιχειρήσεις βρίσκουν δύσκολο να προσφέρουν ή να μιμηθούν. Επομένως, οι διακριτές ικανότητες αποτελούν την ραχοκοκαλιά του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της επιχείρησης. Επιτρέπουν έτσι στην επιχείρηση να μειώσει σημαντικά το κόστος της δημιουργίας αξίας και/ή να προχωρούν στη δημιουργία αξίας για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους με διαφορετικό τρόπο και ανώτερη τιμολόγηση.

B) Να πραγματοποιήσουν αυτό που αναφέρεται ως «τοπικές οικονομίες» (location economies) με το να διασπείρει μεμονωμένες δραστηριότητες που δημιουργούν αξία σε εκείνες τις τοποθεσίες όπου μπορούν να πραγματοποιηθούν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Τοπικές οικονομίες είναι εκείνες οι δραστηριότητες που απορρέουν από την άσκηση μιας δραστηριότητας που προσθέτει αξία σε μια ιδανική τοποθεσία, οπουδήποτε στον κόσμο και αν αυτή λαμβάνει χώρα. Με το να εντοπιστεί μια δραστηριότητα που προσθέτει αξία και να τοποθετηθεί στο ιδανικό περιβάλλον, μπορούμε να έχουμε ένα από τα δυο παρακάτω αποτελέσματα:

1. Να μειωθεί το κόστος της δημιουργίας αξίας βοηθώντας την επιχείρηση να πετύχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω χαμηλότερου κόστους ή
2. Να δοθεί ή δυνατότητα στην επιχείρηση να διαφοροποιήσει το προϊόν της προσφέροντας μια ανώτερη τιμή.

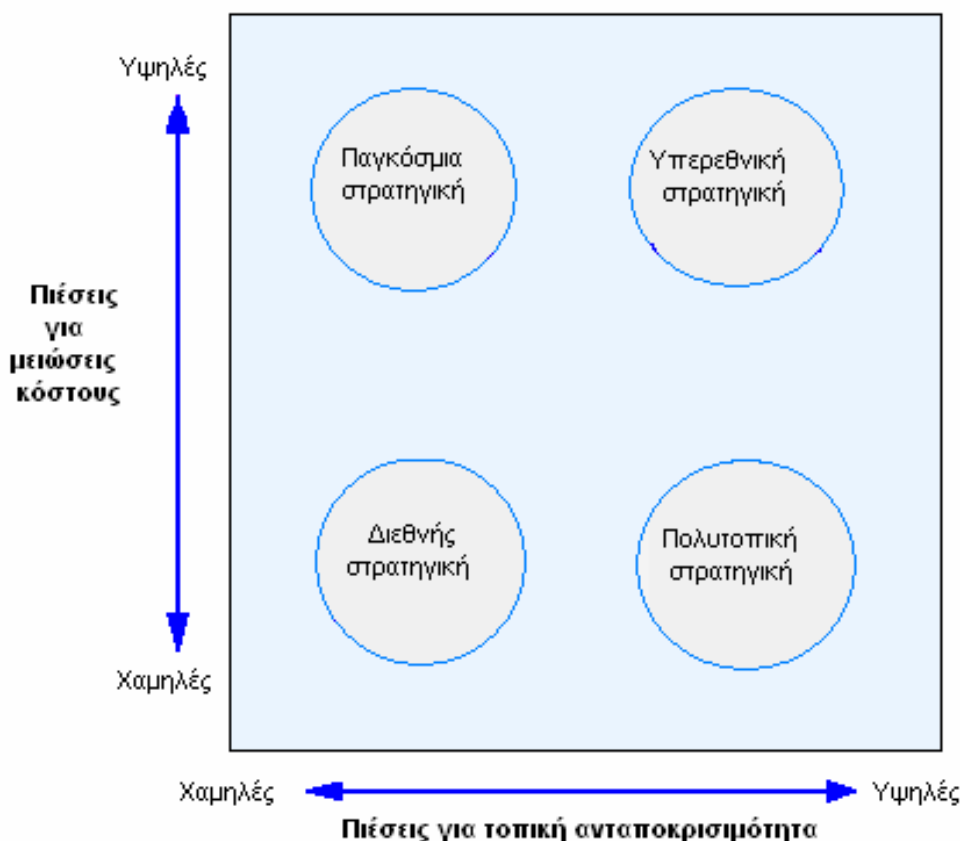
Για αυτό, προσπάθειες να βρεθούν και να δραστηριοποιηθούν οι τοπικές οικονομίες είναι σύμφωνες με τις αρχικές σε επίπεδο επιχείρησης στρατηγικές του χαμηλού κόστους και της διαφοροποίησης.

Γ) Να μειώσουν την καμπύλη εμπειρίας (experience curve) νωρίτερα από τους ανταγωνιστές τους μειώνοντας έτσι σημαντικά το κόστος δημιουργίας αξίας. Η επιχείρηση η οποία μειώνει το κόστος απόκτησης εμπειρίας μετακινώντας προς τα κάτω την ομώνυμη καμπύλη θα έχει ένα πλεονέκτημα κόστους έναντι των

ανταγωνιστών της. Αυτή η μετακίνηση λοιπόν είναι σύμφωνη με την, σε επίπεδο επιχείρησης, στρατηγική της ηγεσίας κόστους.

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι οι διαφορετικοί τρόποι για να κερδίσει μια επιχείρηση από μια επέκταση σε παγκόσμιο επίπεδο είναι συνδεδεμένοι με τις στρατηγικές της ηγεσίας κόστους και της διαφοροποίησης. Επιχειρήσεις που μεταφέρουν διακριτές τους ικανότητες σε άλλες χώρες προσπαθούν να επιτύχουν μεγαλύτερα κέρδη από τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα χαμηλού κόστους ή διαφοροποίησης. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν 4 βασικές στρατηγικές προκειμένου να εισέλθουν και να ανταγωνιστούν σε ένα διεθνές περιβάλλον. Αυτές είναι οι: Διεθνής Στρατηγική (International Strategy), Πολύ-τοπική στρατηγική (multi-domestic strategy), Παγκόσμια Στρατηγική (Global Strategy) και Υπερεθνική στρατηγική (transnational strategy). Η καταλληλότητα για την κάθε μια ποικίλει με την έκταση των πιέσεων για μείωση κόστους (pressures for cost reductions) και την ανταπόκριση των προϊόντων των επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο (local responsiveness).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4: Οι 4 βασικές διεθνείς στρατηγικές

Πηγή: Charles.L.Hill, Gareth R.Jones, *Strategic Management*, Houghton Mifflin Company, 5th Edition, p. 277

Διεθνής στρατηγική (International strategy)

Επιχειρήσεις οι οποίες επιδιώκουν μια διεθνή στρατηγική προσπαθούν να δημιουργήσουν αξία με το να μεταφέρουν πολύτιμες ικανότητες και προϊόντα σε ξένες αγορές όπου οι τοπικοί ανταγωνιστές δεν τα έχουν. Οι περισσότερες διεθνείς επιχειρήσεις έχουν δημιουργήσει αξία μεταφέροντας διαφοροποιημένα προϊόντα που αναπτύχθηκαν στην έδρα της επιχείρησης. Την ίδια στιγμή, προσπαθούν να εντάξουν σε έναν κεντρικό σχεδιασμό λειτουργίες ανάπτυξης του προϊόντος (π.χ. Έρευνα και Ανάπτυξη) στην έδρα τους. Παρόλα αυτά προσπαθούν επίσης να καθιερώσουν λειτουργίες παραγωγής και μάρκετινγκ σε κάθε κύρια χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Αλλά παρόλο που ίσως αποδεχτούν μερικές τοπικές βελτιώσεις όσον αφορά την προσφορά ενός προϊόντος και την στρατηγική προώθησης τους, αυτές φαίνεται να είναι περιορισμένες. Συνεπώς στις περισσότερες διεθνείς επιχειρήσεις τα κεντρικά γραφεία διατηρούν αυστηρό έλεγχο στις στρατηγικές μάρκετινγκ και παραγωγής.

Η διεθνής στρατηγική έχει νόημα εάν μια επιχείρηση έχει μια αξιόλογη διακριτή ικανότητα που οι τοπικοί ανταγωνιστές σε ξένες αγορές δεν έχουν. Έχει επίσης νόημα εάν η επιχείρηση αντιμετωπίζει σχετικά ασθενείς πιέσεις στην τοπική ανταπόκριση και στις μειώσεις του κόστους. Κάτω από τέτοιες συνθήκες μια διεθνής στρατηγική μπορεί να είναι πολύ επικερδής. Παρόλα αυτά όταν οι πιέσεις για τοπική ανταπόκριση είναι υψηλές, οι εταιρίες που επιδιώκουν αυτή τη στρατηγική χάνουν από επιχειρήσεις που δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην προσαρμογή του προϊόντος στις τοπικές συνθήκες. Επιπλέον, λόγω των πολλών εγκαταστάσεων παραγωγής, οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν μια διεθνή στρατηγική έχουν την τάση να έχουν υψηλά λειτουργικά κόστη. Για το λόγο αυτό, αυτή η στρατηγική είναι συχνά ακατάλληλη σε βιομηχανίες όπου οι πιέσεις κόστους είναι υψηλές.

Πολύ-τοπική στρατηγική (Multi-domestic strategy)

Επιχειρήσεις οι οποίες επιδιώκουν μια πολυτοπική στρατηγική κατευθύνονται προς το να επιτύχουν το μέγιστο της τοπικής ανταποκρισιμότητας. Το βασικό διακριτό χαρακτηριστικό των πολυτοπικών επιχειρήσεων είναι ότι προσαρμόζουν την προσφορά του προϊόντος τους και τη στρατηγική μάρκετινγκ σε μεγάλο βαθμό έτσι ώστε να την προσαρμόσουν στις συνθήκες της εκάστοτε χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, τείνουν να καθιερώσουν μια ολοκληρωμένη ομάδα δραστηριοτήτων που προσθέτουν αξία (συμπεριλαμβανομένων παραγωγής, μάρκετινγκ και έρευνας και ανάπτυξης) σε κάθε μια κύρια διεθνή αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται. Ως αποτέλεσμα, γενικά δεν μπορούν να δημιουργήσουν αξία χρησιμοποιώντας την καμπύλη εμπειρίας¹⁹ και τις τοπικές οικονομίες.

Αντίστοιχα, πολλές πολυτοπικές επιχειρήσεις έχουν μια δομή υψηλού κόστους. Για τον ίδιο λόγο, δεν διαχέουν κύριες δεξιότητές τους μέσα στο ίδιο το περιβάλλον της επιχείρησης. Μια πολυτοπική στρατηγική έχει νόημα όταν υπάρχουν υψηλές πιέσεις για τοπική ανταποκρισιμότητα και χαμηλές πιέσεις για μείωση κόστους. Το υψηλό κόστος δημιουργίας μιας επιχείρησης σε σύνδεση με την αντιγραφή των εγκαταστάσεων παραγωγής κάνει αυτή τη στρατηγική ακατάλληλη σε επιχειρήσεις όπου οι πιέσεις για μειωμένο κόστος είναι έντονες. Ακόμη μια αδυναμία αυτής της στρατηγικής είναι ότι πολλές επιχειρήσεις τέτοιου είδους έχουν εξελιχθεί σε

αποκεντροποιημένες ομοσπονδίες μέσα στις οποίες κάθε επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο λειτουργεί με έναν αυξανόμενο τρόπο. Μετά από καιρό ξεκινούν να χάνουν τις ικανότητές τους στην μεταφορά δεξιοτήτων και προϊόντων που προέρχονται από διαφορετικές δεξιότητες που αποκτούν οι επιχειρήσεις τέτοιου είδους εθνικά και περιφερειακά σε όλο τον κόσμο.

Παγκόσμια στρατηγική (Global strategy)

Οι επιχειρήσεις οι οποίες επιδιώκουν μια παγκόσμια στρατηγική επικεντρώνονται στην αυξημένη κερδοφορία η οποία προκύπτει από μειώσεις του κόστους που προέρχονται από τα αποτελέσματα της καμύλης εμπειρίας και των τοπικών οικονομιών. Με λίγα λόγια επιδιώκουν μια στρατηγική χαμηλού κόστους. Η παραγωγή, το μάρκετινγκ και η έρευνα και ανάπτυξη είναι δραστηριότητες που οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν την εφαρμογή μιας παγκόσμιας στρατηγικής έχουν συγκεντρώσει σε μερικές επιλεγμένες τοποθεσίες. Παγκόσμιες επιχειρήσεις τείνουν να μην προσαρμόζουν τα προϊόντα τους και τις στρατηγικές τους μάρκετινγκ στις τοπικές συνθήκες. Ο λόγος είναι ότι η προσαρμογή αυξάνει τα κόστη αφού απαιτεί μικρότερους χρόνους παραγωγής και αντιγραφές δραστηριοτήτων. Αντ' αυτού, οι παγκόσμιες επιχειρήσεις προτιμούν να διαθέτουν στην αγορά παγκοσμίως ένα τυποποιημένο προϊόν έτσι ώστε να μπορούν να αποκομίσουν τα μέγιστα οφέλη από οικονομίες κλίμακας που υπάρχουν κάτω από την καμύλη εμπειρίας. Επίσης, τείνουν να χρησιμοποιήσουν το πλεονέκτημα που έχουν όσον αφορά το κόστος προκειμένου να υποστηρίξουν επιθετική τιμολογιακή πολιτική στις παγκόσμιες αγορές. Η στρατηγική αυτή έχει νόημα σε αυτές τις περιπτώσεις όπου υπάρχουν ισχυρές πιέσεις για μείωση κόστους και όπου οι απαιτήσεις για τοπική ανταπόκριση είναι πάρα πολύ μικρές. Παρόλα αυτά αυτές οι συνθήκες δεν βρίσκονται σε πολλές αγορές όπου η απαίτηση για τοπική ανταπόκριση παραμένει υψηλή.

Υπερ-εθνική στρατηγική (Transnational strategy)

Οι Christopher Bartlett και Samantha Ghoshal στο έργο τους Managing Across Borders υποστηρίζουν ότι στο σημερινό περιβάλλον ο ανταγωνισμός είναι τόσο έντονος που οι επιχειρήσεις προκειμένου να επιβιώσουν σε μια παγκόσμια αγορά πρέπει να εκμεταλλευτούν οικονομίες στο κόστος βασισμένες στην εμπειρία και τις τοπικές οικονομίες, να μεταφέρουν διακριτές δεξιότητες μέσα στην εταιρία, και την ίδια στιγμή να δίνουν έμφαση στην τοπική ανταποκρισιμότητα. Επιπλέον τονίζουν ότι στη σημερινή πολυεθνική επιχείρηση η διακριτές δεξιότητες δεν αναπτύσσονται μόνο στη χώρα όπου υπάρχει η έδρα της επιχείρησης αλλά μπορούν να αναπτυχθούν σε κάθε μια από τις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Έτσι, οφείλουν να διασφαλίζουν ότι η ροή ικανοτήτων και προϊόντων θα είναι αμφίδρομη (την διαδικασία αυτή οι Christopher Bartlett και Samantha Ghoshal την αναφέρουν ως παγκόσμια μάθηση – global learning). Αυτού του είδους η στρατηγική αποκτά νόημα όταν μια επιχείρηση αντιμετωπίζει υψηλές πιέσεις για μείωση κόστους και υψηλές πιέσεις για τοπική ανταποκρισιμότητα. Ουσιαστικά επιχειρήσεις οι οποίες επιδιώκουν μια τέτοιου είδους στρατηγική, προσπαθούν αυτομάτως να επιτύχουν πλεονεκτήματα χαμηλού κόστους και διαφοροποίησης. Όσο ελκυστικό και αν ακούγεται, πρακτικά αυτή η στρατηγική δεν είναι εύκολο να επιδιωχθεί²⁰.

2.1.3 Διεθνής χρηματοδότηση και ειδικά χρηματοδοτικά και τραπεζικά θέματα²¹

Τα θέματα της διεθνούς χρηματοδότησης είναι πολύ σύνθετα, αν και κατά κάποιον τρόπο η «λογική» τους είναι παράλληλη με τη λογική χρηματοδότησης εντός ενός συγκεκριμένου κράτους. Από τη μια πλευρά, οι νομικές ρυθμίσεις, οι διαδικασίες και οι «κουλούρα» των διεθνών χρηματοδοτικών και τραπεζικών οργανισμών είναι διαφορετικές, γεγονός που απαιτεί γνώση, ταχύτητα πληροφόρησης και δυνατότητα ακόμη ταχύτερης εκτέλεσης των αποφάσεών μας. Από την άλλη πλευρά, η δυνατότητα να «ψωνίζουμε» στη διεθνή αγορά μας επιτρέπει να επιτυγχάνουμε καλύτερους χρηματοδοτικούς όρους. Ας σημειωθεί ότι, ενώ εντός ενός συγκεκριμένου κράτους συνήθως υπάρχουν σαφείς τραπεζικές νομοθετικές ρυθμίσεις (banking regulations), οι χρηματαγορές σε νομίσματα που κυκλοφορούν έξω από τη χώρα που νόμιμα κυκλοφορούν (euro currency markets, αγορά ευρωνομισμάτων) έχουν σημαντικά λιγότερες ρυθμίσεις, με αποτέλεσμα να κάνουν αυτές τις αγορές ιδιαίτερα ανταγωνιστικές.

Παγκοσμίως υπάρχουν χιλιάδες χρηματοδοτικοί οργανισμοί, που προσφέρουν διαφορετικά προϊόντα, διαδικασίες και όρους συναλλαγής. Οι οργανισμοί αυτοί εξελίχθηκαν σύμφωνα με τοπικές ανάγκες και επιχειρησιακές τακτικές, και επομένως, αν και καταρχήν εξυπηρετούν τους ίδιους σκοπούς, μπορεί να είναι σημαντικά διαφοροποιημένοι.

Οι επιχειρήσεις για να λειτουργήσουν χρειάζονται κεφάλαια. Ο γενικός κανόνας είναι ότι η χρηματοδότηση στις διεθνείς επιχειρήσεις βασίζεται ή σε τραπεζικό δανεισμό ή σε εσωτερικό δανεισμό μεταξύ εταιρίας και θυγατρικών της. Η χρηματοδότηση των εταιρικών αναγκών ακολουθεί τα γενικά πρότυπα που στην πράξη χρησιμοποιούνται και αναπτύσσονται στα ειδικευμένα βιβλία. Όμως, όπως είναι φυσικό, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι χρηματοδοτικές ιδιαιτερότητες κάθε εθνικού συστήματος με το οποίο η επιχείρηση συναλλάσσεται. Αναφορικά όμως με το διεθνές εμπόριο, υπάρχουν και μερικές άλλες «τεχνικές» που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη χρηματοδοτικών αναγκών. Μερικές βασικές «τεχνικές» είναι οι:

Τραπεζική συναλλαγματική (banker's acceptance)

Πρόκειται για συναλλαγματικές, ουσιαστικά έγγραφα (sight draft-τραβηχτική όψεως και time draft-τραβηχτική προθεσμίας) που βεβαιώνουν ότι ο παραλήπτης του εμπορεύματος μας θα μας πληρώσει το ορισμένο ποσό στη συμφωνηθείσα ημερομηνία. Αν μια τράπεζα αποδεχτεί την επιταγή, στην ουσία, η τράπεζα υποκαθιστά την πιστωτική επιφάνεια του πελάτη μας με τη δική της. Επομένως, η τραπεζική συναλλαγματική γίνεται πλέον ένας διαπραγματεύσιμος τίτλος (negotiable instrument), δηλαδή αντικείμενο εμπορίας, και είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για να δανειστούμε χρήματα.

Προεξόφληση (discount)

Έστω και αν η εντολή πληρωμής δεν μπορεί να μετατραπεί σε τραπεζική συναλλαγματική, ένας εξαγωγέας μπορεί να επιτύχει προεξόφληση της εντολής που έλαβε (πρέπει να σημειωθεί ότι οι ταχύτερες εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο κάνουν ιδιαίτερα δύσκολο τον ακριβή ορισμό όλων των μηχανισμών (instruments) που χρησιμοποιούνται. Σε πολλές περιπτώσεις το νομικά καθεστώς μιας χώρας είναι απροετοίμαστο να δεχτεί την δεοντολογία που επέβαλε σε άλλες χώρες πλήθος

μηχανισμών και διαδικασιών). Βεβαίως, το ποσόν που θα λάβει είναι μειωμένο κατά την αντιστοιχούσα προμήθεια και τον τόκο. Ας σημειωθεί ότι η χρήση ειδικών ασφαλειών που καλύπτουν πολιτικό και εμπορικό κίνδυνο καταρχήν μπορεί να επιτύχει ακόμη και την μείωση του επιτοκίου δανεισμού.

Ανάληψη απαιτήσεων (factoring)

Ένας άλλος τρόπος χρηματοδότησης στο διεθνές εμπόριο είναι η ανάληψη (πρακτορεία) απαιτήσεων τρίτων από εταιρίες (factors) που αναλαμβάνουν τη διαχείριση και είσπραξη των τιμολογίων που εκδίδει ο προμηθευτής και παράλληλα αποδίδουν ρευστά στους δικαιούχους. Συνήθως, συνεταιρισμοί αυτού του τύπου απαιτούν ένα ελάχιστο ποσό ετήσιων πωλήσεων.

Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)

Η χρηματοδοτική μίσθωση είναι μια μεσομακροπρόθεσμη μορφή χρηματοδότησης για απόκτηση πάγιων στοιχείων. Ο ενδιαφερόμενος αποφασίζει τι θέλει να αποκτήσει (ακίνητο, αυτοκίνητα, μηχανήματα), η εταιρία leasing αγοράζει το ακίνητο ή τον εξοπλισμό από τον ιδιοκτήτη του και στη συνέχεια το ενοικιάζει στον ενδιαφερόμενο. Μετά το πέρας της μίσθωσης ο ενδιαφερόμενος μπορεί ή να αγοράσει το αντικείμενο ή να ανανεώσει τη σύμβασή του. Η χρηματοδοτική μίσθωση είναι τρόπος χρηματοδότησης, δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος αποκτά ένα συγκεκριμένο αντικείμενο χωρίς να πρέπει να προκαταβάλει τη συνολική αξία του, αλλά πληρώνει περιοδικώς μόνο ποσά ως ενοίκιο.

Αντισταθμιστικό εμπόριο (counter trade)

Ένας άλλος (έμμεσος) τρόπος χρηματοδότησης είναι το αντισταθμιστικό εμπόριο. Στην περίπτωση αυτή, μέρος ή το σύνολο της αποπληρωμής σε μια διεθνή σύμβαση γίνεται μέσω άλλων τρόπων και όχι χρημάτων. Χωρίς να υπάρχουν ακριβή στοιχεία, υπολογίζεται ότι ίσως και το ¼ των διεθνών συναλλαγών γίνεται σε αυτή τη βάση. Αρκετοί δε υποστηρίζουν ότι το αντισταθμιστικό εμπόριο είναι όχι μόνο θέμα εύρεσης εναλλακτικού τρόπου αποπληρωμής για τις περιπτώσεις που δεν υπάρχει το απαραίτητο συνάλλαγμα, αλλά ακόμη και ουσιαστικός τρόπος πωλήσεων, που διαφοροποιεί κατά κάποιον τρόπο το συνολικό πακέτο προσφοράς.

Μερικοί βασικοί τύποι αντισταθμιστικού εμπορίου είναι ο Αντιπραγματισμός (barter) (η πιο κλασική μορφή αντισταθμιστικού εμπορίου, όπου προϊόντα ανταλλάσσονται για προϊόντα), η Ανταγορά (counterpurchase) (δυο συμβόλαια γίνονται συγχρόνως, το ένα αντισταθμιστικό του άλλου), το Ανταλλακτικό εμπόριο (switsch trading) (εδώ μεσολαβεί ένα τρίτο μέρος που διευκολύνει τον αντιπραγματισμό), η εξισορροπητική συμφωνία (compensation deal) (μια επένδυση που γίνεται αποπληρώνεται με την παραγωγή προϊόντων από τη νέα εγκατάσταση) και το Offset Trade (στην περίπτωση αυτή η χώρα εξαγωγής αποδέχεται την υποχρέωση να δημιουργήσει εξαγωγικές δυνατότητες για την αποδέκτρια χώρα ή να δημιουργήσει τέτοιες ευκαιρίες στην παραγωγή της αποδέκτριας χώρας ώστε μέρος του προϊόντος να κατασκευάζεται επιτόπου)

2.1.4 Διοίκηση της χρηματοδοτικής λειτουργίας και διεθνής διαχείριση ταμειακών διαθεσίμων²²

Η διεθνής εταιρία μπορεί να μεταφέρει χρηματικά ποσά και κέρδη μέσω εσωτερικών μεταφορών μεταξύ των διαφόρων θυγατρικών της υποκαταστημάτων. Η χρηματοδοτική λειτουργία είναι ανά πολύ σύνθετο σύστημα που περιλαμβάνει χρεοπιστώσεις με δεκάδες συναλλαγματικές μονάδες για πρώτε ύλες, προϊόντα, τεχνολογίες, υπηρεσίες, μισθούς, κεφάλαια κ.α. Στην πορεία χρειάζεται να γίνουν ρευστοποιήσεις, να εξευρεθούν νέα κεφάλαια, να επενδυθούν ποσά, να χρηματοδοτηθούν επεκτάσεις κλπ. Είναι δουλειά του υπεύθυνου για τις διεθνείς χρηματοδοτήσεις να δίδει μια σαφή εικόνα της συνολικής επιχείρησης για κάθε στιγμή, να βρίσκει τα απαιτούμενα κεφάλαια στο μικρότερο κόστος και να μεγιστοποιεί το συνολικό κέρδος της εταιρίας επωφελούμενος των φορολογικών διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων χωρών με τις οποίες συναλλάσσεται.

Η διεθνής διαχείριση ταμειακών διαθεσίμων (cash management) είναι μια αρκετά πιο σύνθετη λειτουργία από ότι η διαχείρισή τους μέσα σε μια συγκεκριμένη χώρα αν και κατά βάση οι σκοποί της διαχείρισης ταμειακών διαθεσίμων παραμένουν οι ίδιοι (να μειώσουν τις χρηματοδοτικές πιέσεις στο σύνολο της διεθνούς εταιρίας, να περιορίσουν τις ανάγκες εξωτερικού δανεισμού και να μειώσουν το κόστος δανεισμού).

2.1.4.1 Το περιβάλλον στη διαχείριση ταμειακών διαθεσίμων

Κατά τα τελευταία 30 χρόνια μεγάλες τράπεζες έχουν σχεδιάσει συστήματα, όπου κατόπιν εγγραφής μικρότερες τράπεζες διευκολύνονται στη διαχείριση ταμειακών τους διαθεσίμων χρησιμοποιώντας ένα κοινό σύστημα διακίνησης διαθεσίμων ή αποκτώντας τη δυνατότητα να έχουν πληρέστερη γνώμη στην αντιμετώπιση των συμβαλλόμενων μερών. Η λογιστική έκθεση (accounting reporting) αυτών επίσης διευκολύνεται με τη χρήση τυποποιημένων και αποδεδειγμένα λειτουργικών συστημάτων αναφοράς. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν επικοινωνιακά δίκτυα σχεδιασμένα για την παγκόσμια διακίνηση χρηματικών ποσών μερικά από τα οποία είναι CHAPS (Clearing House Automated Payments System) - Αγγλία, CHIPS (Clearing House Interbank Payments System) - ΗΠΑ, Fedwire (US Treasury Department) - ΗΠΑ και SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Communications) - Βέλγιο.

Αναφορικά λοιπόν στην Εξόφληση Υποχρεώσεων, οι αποπληρωμές στο διεθνές χωριό συχνά προσκρούουν σε θέματα υποδομής και κουλτούρας ή τραπεζικών, πολιτικών, νομικών και τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Παρόλο που ο διεθνής τραπεζικός ανταγωνισμός έχει ενταθεί εξαιτίας της διεθνοποίησης, καθυστερήσεις πληρωμής εντός συγκεκριμένων χωρών, ιδίως υπανάπτυκτων ή αναπτυσσομένων, είναι πολύ πιθανές. Η χρήση κεντρικών τραπεζών, τραπεζικών πιέσεων, και συστημάτων, όπως τα CHAPS και SWIFT διευκολύνουν πολύ την έγκαιρη διακίνηση.

2.1.4.2 Είδη επενδύσεων

Γενικά χωρίζουμε τις επενδύσεις εξωτερικού σε:

- Άμεσες ξένες επενδύσεις (foreign direct investments), που είναι η απόκτηση στο εξωτερικό στοιχείων του ενεργητικού (όπως εργοστάσια και μηχανήματα) των οποίων ο λειτουργικός έλεγχος θα εξασκείται, μερικά ή ολικά, από τον επενδύοντα οργανισμό, και
- Επενδύσεις χαρτοφυλακίου (portfolio investments), όπου ο επενδύων οργανισμός αποκτά μετοχές αλλοδαπής εταιρίας χωρίς όμως να τον ενδιαφέρει ο λειτουργικός της έλεγχος.

2.1.4.3 Αξιολόγηση επενδυτικών χαρακτηριστικών

Αφού προηγουμένως έχει αξιολογηθεί το οικονομικό όφελος για την επιχείρηση ή οποιοδήποτε άλλο πλεονέκτημα αυτή αναμένει (πχ τεχνολογίας, παραγωγικής συμβατότητας, ανταγωνιστικής δύναμης κοκ) συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ενός τόπου κάνουν τον επενδυτή να προτιμήσει έναν τόπο έναντι ενός άλλου. Η μέσω σωστά μεθοδευμένης έρευνας στοιχειοθέτηση αυτής της υπόθεσης επιτρέπει ίσως και τη γενίκευσή ότι άμεσες ξένες επενδύσεις σε χώρες υψηλού πολιτικού ή επιχειρηματικού κινδύνου συνήθως αναλαμβάνονται μόνον όταν προσδοκείται και υψηλή απόδοση κεφαλαίων

2.1.4.4 Οφέλη και προβληματισμοί από άμεσες ξένες επενδύσεις

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις δίνουν πολλά οφέλη και στις αποδέκτριες χώρες. Μερικά εξ αυτών είναι είσοδος κεφαλαίων και μηχανικού εξοπλισμού, είσοδος νέων τεχνολογιών, νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες, εκπαίδευση του προσωπικού και του μανατζμεντ, ανύψωση του επιπέδου ζωής, δυνατότητα μεγαλύτερων εξαγωγών κ.α. Για λόγους όπως τους παραπάνω, τα κράτη είναι γενικών θετικά στο να αποδεχτούν άμεσες ξένες επενδύσεις. Χρειάζεται όμως προσοχή. Για την εταιρία που επενδύει τα κεφάλαιά της σε μια άλλη χώρα υπάρχουν αρκετά θέματα που πρέπει να εξεταστούν από την αρχή. Θα μπορούσαμε να τα χωρίσουμε σε δυο κατηγορίες:

- Νομικά θέματα, όπως για παράδειγμα θέματα επαναπατρισμού κεφαλαίων και κερδών, φορολογικά, ιδιοκτησιακά, εργατικού δικαίου, διατήρησης επιχειρηματικών ευρεσιτεχνιών και λογιστικά, και το
- Οικονομικό και λειτουργικό πλαίσιο της αποδέκτριας χώρας.

2.1.5 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύσαμε τις σημαντικότερες στρατηγικές των επιχειρήσεων που επιβάλλουν την διεθνοποίηση. Σε παγκόσμιο επίπεδο οι στρατηγικές αυτές συνοψίζονται στις: διεθνής στρατηγική (international strategy), πολύ-τοπική στρατηγική (multi-domestic strategy), παγκόσμια στρατηγική (global strategy) και υπερ-εθνική στρατηγική (transnational strategy). Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε μιας διαμορφώνουν τη μέθοδο με την οποία κάθε επιχείρηση επιλέγει να διεθνοποιηθεί. Όλα αυτά σε συνδυασμό πάντα με την επιλογή των ανάλογων επιχειρηματικών στρατηγικών. Ιδιαίτερα όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, αναλύθηκαν θέματα διεθνής χρηματοδότησης, χρηματοδοτικής λειτουργίας και διαχείρισης ταμειακών διαθεσίμων. Στη συνέχεια κρίνεται απαραίτητη μια γενική επισκόπηση του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος προκειμένου να διερευνηθεί

πώς τα θέματα που αναλύθηκαν προηγουμένως βρίσκουν εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.2 Γενική παγκόσμια οικονομική επισκόπηση²³.

Η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παρέμεινε ικανοποιητική το 2007, παρά την αναταραχή στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Ο ρυθμός της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης (εκτός της ζώνης του ευρώ) επιβραδύνθηκε κάπως σε σχέση με τα πολύ υψηλά επίπεδα που είχαν παρατηρηθεί την προηγούμενη τριετία. Την αναταραχή αυτή προκάλεσε η αύξηση των επισφαλειών στην αγορά στεγαστικών δανείων προς νοικοκυριά χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας στις ΗΠΑ (subprime mortgage market) η οποία επεκτάθηκε στις χρηματοπιστωτικές αγορές διεθνώς²⁴. Η αναταραχή αυτή σε συνδυασμό με την άνοδο της τιμής του πετρελαίου διεθνώς επηρέασαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν δυσμενώς την παγκόσμια οικονομία. Στη νομισματική αγορά, το αμερικανικό δολάριο έχασε έδαφος σε σχέση με τα σημαντικότερα νομίσματα διεθνώς. Ενώ η βιομηχανική παραγωγή στις χώρες του ΟΟΣΑ (με εξαίρεση την ζώνη του Ευρώ) επιταχύνθηκε από τον Μάρτιο και επεκτάθηκε σημαντικά στο 1,4%, τα στοιχεία δείχνουν κάποια σταθεροποίηση στην παγκόσμια βιομηχανική παραγωγή. Η οικονομική επέκταση στις αναπτυσσόμενες αγορές²⁵ συνεχίζεται με γοργό βήμα, ιδιαίτερα στην αναπτυσσόμενη Ασία, κάτι το οποίο σημαίνει ότι αυτές οι χώρες παίρνουν εν μέρει το ρόλο της «παγκόσμιας ατμομηχανής» της οικονομικής ανάπτυξης από τις ΗΠΑ.

Ειδικότερα, τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας έχουν ως εξής:

Οικονομική δραστηριότητα:

Σύμφωνα με το ΔΝΤ, ο ρυθμός ανόδου του Παγκόσμιου ΑΕΠ παρέμεινε υψηλός το 2007 αν και επιβραδύνθηκε ελαφρά στο 4,9% (από 5% το 2006). Ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ εκτός ζώνης του Ευρώ υπολογίζεται ότι σημείωσε επίσης μικρή επιβράδυνση στο 5,2% από 5,4% το 2006²⁶. Η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2007 ενισχύθηκε τόσο από την ιδιωτική κατανάλωση, στην οποία επέδρασαν θετικά η ικανοποιητική αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων των νοικοκυριών, όσο και από τις επενδύσεις, οι οποίες ευνοήθηκαν από την περαιτέρω βελτίωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων, αλλά και από τη διατήρηση της ανοδικής πορείας του παγκόσμιου εμπορίου κυρίως λόγω των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων οικονομιών. Η ευνοϊκοί αυτοί παράγοντες αντιστάθμισαν εν μέρει την αρνητική επίδραση την οποία άσκησαν αφενός η περαιτέρω αύξηση των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων σε νέα ιστορικά υψηλά επίπεδα και αφετέρου η αναταραχή στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές και οι δυσμενείς εξελίξεις στην αγορά κατοικιών, κυρίως στις ΗΠΑ, ιδίως το δεύτερο εξάμηνο του 2007.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Διαμόρφωση του παγκόσμιου ΑΕΠ 2001-2007

Έτη	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Παγκοσμίως	2,5	3,1	4	5,3	4,4	5	4,9
Προηγμένες Οικονομίες	1,2	1,6	1,9	3,2	2,5	2,9	2,5
ΗΠΑ	0,8	1,6	2,5	3,6	3,1	2,9	1,9
Περιοχή του Ευρώ	1,9	0,9	0,8	2	1,5	2,8	2,5
Ιαπωνία	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,2	2
Άλλες αναπτυγμένες οικονομίες	1,7	3,2	2,5	4,1	3,2	3,7	3,7
Αναπτυσσόμενες οικονομίες	5,1	6,7	7,7	7,5	7	7,7	7,8

Πηγή: ΔΝΤ

Εξάλλου, το 2007 διαφοροποιήθηκε η συμβολή των επιμέρους γεωγραφικών περιοχών στην αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ. Ενώ μέχρι πρόσφατα οι ΗΠΑ είχαν την μεγαλύτερη συνεισφορά στην παγκόσμια οικονομική μεγέθυνση, το 2007 για πρώτη φορά η Κίνα συνεισέφερε περισσότερο από τις ΗΠΑ, ενώ η ζώνη του Ευρώ, λόγω της ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των τελευταίων ετών, συνέβαλε, ύστερα από πολλά έτη, όσο και οι ΗΠΑ στην αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ.

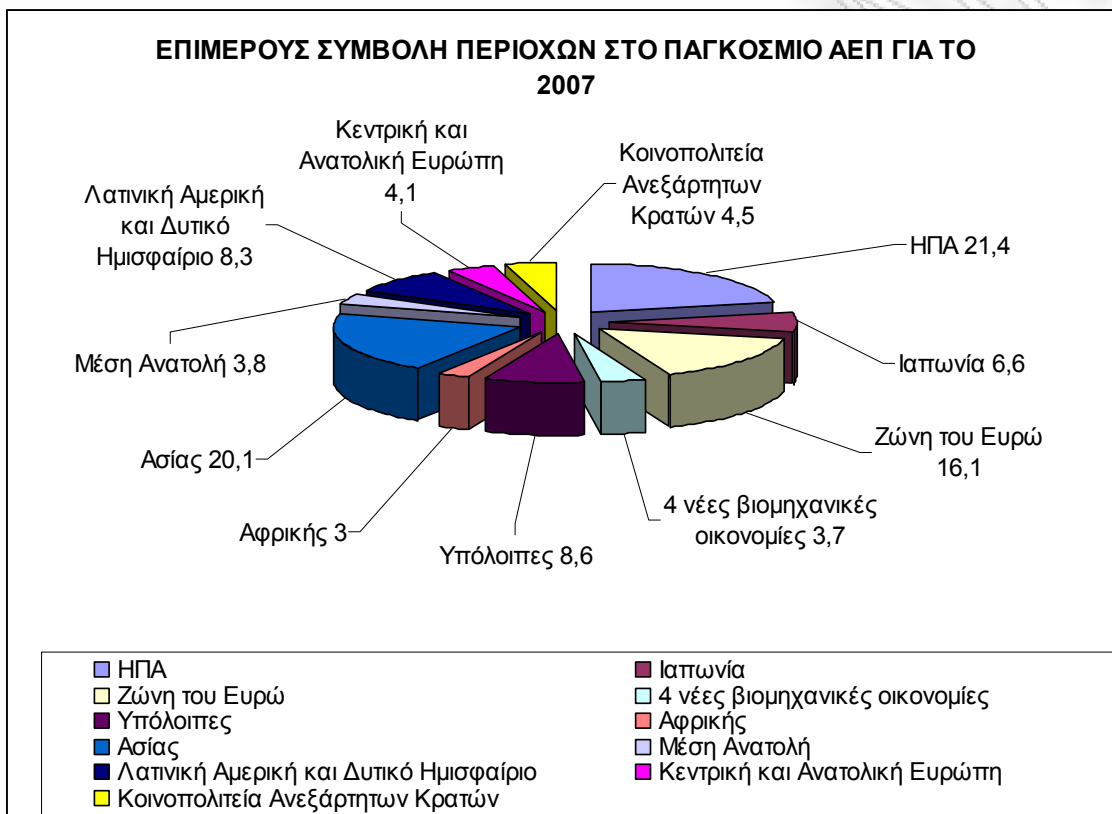
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Επιμέρους συμβολή περιοχών στο παγκόσμιο ΑΕΠ για το 2007 (εκτιμήσεις ΔΝΤ)

Παγκόσμιο Σύνολο	Αριθμός Κρατών	Μερίδιο στο ΑΕΠ (%)	Μερίδιο σε εξαγωγές (% παγκόσμιων εξαγωγών)	Μερίδιο στον παγκόσμιο Πληθυσμό (%)
1. Προηγμένες Οικονομίες	31	56,4	67,7	15,3
ΗΠΑ		21,4		
Ιαπωνία		6,6		
Ζώνη του Ευρώ	15	16,1		
4 νέες ασιατικές βιομηχανικές οικονομίες ²⁷	4	3,7		
Υπόλοιπες	12	8,6		
2. Αναδυόμενες και Αναπτυσσόμενες	141	43,6	32,9	84,7
Αφρικής		3		
Ασίας		20,1		
Κίνα		10,8		
Ινδία		4,6		
Μέση Ανατολή		3,8		
Λατινική Αμερική & Δυτ. Ημισφαίριο		8,3		
Βραζιλία		2,8		
Μεξικό		2,1		
Κεντρική & Ανατ. Ευρώπη		4,1		
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών		4,5		
Ρωσία		3,2		

Πηγή: ΔΝΤ

Για την αποφυγή παρανοήσεων του παραπάνω πίνακα θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο υπολογισμός που γίνεται από το ΔΝΤ αφορά συγκρίσεις με βάση τις τρέχουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες. Εάν το ΑΕΠ κάθε χώρας σταθμιστεί με βάση την ισοτιμία αγοραστικών δυνάμεων (PPP), η Κίνα και η Ινδία είχαν την μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ την διετία 2006-2007.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

Πληθωρισμός:

Μετά από μια περίοδο σχετικά συγκρατημένων παγκόσμιων πληθωριστικών πιέσεων από την αρχή του έτους έως το Σεπτέμβριο του 2007, ο μετρούμενος πληθωρισμός αυξήθηκε έντονα στις περισσότερες οικονομίες προς το τέλος του 2007. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, ο μετρούμενος πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή επιταχύνθηκε σε 3,3% το Δεκέμβριο του 2007, κυρίως λόγω της ανόδου των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και του πετρελαίου. Οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων εκτός του πετρελαίου συνέχισαν να αυξάνονται έντονα το πρώτο εξάμηνο του 2007 και στη συνέχεια παρέμειναν μάλλον ευμετάβλητες σε αυξημένα επίπεδα, αντανακλώντας τις μεγάλες αυξήσεις των τιμών των αγροτικών προϊόντων, ιδίως των ειδών διατροφής, οι οποίες μόνο εν μέρει αντισταθμίστηκαν από την υποχώρηση των τιμών των μετάλλων. Οι τιμές των αγροτικών προϊόντων εξακολούθησαν να επηρεάζονται από την ισχυρή ζήτηση εκ μέρους των αναδυόμενων οικονομιών, τις εξελίξεις στην παραγωγή βιοκαυσίμων και τις κακές εσοδείες σε ορισμένες χώρες. Με δεδομένη την υψηλότερη στάθμιση των ειδών διατροφής στους αντίστοιχους δείκτες τιμών, οι πληθωριστικές πιέσεις ήταν ακόμη μεγαλύτερες στις αναδυόμενες αγορές από ότι στις βιομηχανικές χώρες. Ωστόσο, με εξαίρεση τα είδη διατροφής και την ενέργεια, ο πληθωρισμός των

τιμών καταναλωτή παρέμεινε συγκρατημένος, και στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ ανερχόταν σε 2,0% το Δεκέμβριο.

Σε μέσα επίπεδα έτους, ο πληθωρισμός εκτιμάται ότι υποχώρησε ελαφρά στις προηγμένες οικονομίες (2,1% από 2,3% το 2006), ενώ στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες αυξήθηκε στο 5,9% από 5,1% το 2006. Σε πολλές αναδυόμενες οικονομίες ο πληθωρισμός ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο την ίδια περίοδο, λόγω των υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης καθώς και της πολύ μεγαλύτερης συμμετοχής των ειδών διατροφής στο γενικό δείκτη τιμών από ότι στις προηγούμενες οικονομίες όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Ο πυρήνας του πληθωρισμού τους πρώτους μήνες του 2007 ήταν σε αρκετές προηγμένες οικονομίες υψηλότερος του 2006, κυρίως εξαιτίας της παρατεταμένης ανόδου των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων που προηγήθηκε, της λειτουργίας πολλών από τις εν λόγω οικονομίες στα όρια των παραγωγικών τους δυνατοτήτων, αλλά και εξαιτίας άλλων παραγόντων (λ.χ. της αύξησης του ΦΠΑ στην Γερμανία στις αρχές του έτους). Η περιοριστική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής σε πολλές προηγμένες οικονομίες τα τελευταία έτη συνέβαλε στη συγκράτηση του πληθωρισμού και των πληθωριστικών προσδοκιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Διαμόρφωση του πληθωρισμού (ΔΤΚ) 2002-2007

Έτη		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Παγκόσμιο Σύνολο	Αριθμός Κρατών	Ρυθμός αύξησης του ΔΤΚ (%)					
1. Προηγμένες Οικονομίες	31	1,5	1,8	2	2,3	2,4	2,2
ΗΠΑ		1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	2,9
Ιαπωνία		-0,9	-0,3	0	-0,3	0,3	0
Ευρωπαϊκή Ένωση		2,5	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4
Ζώνη του Ευρώ	15	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1
4 νέες ασιατικές βιομηχανικές οικονομίες	4	1	1,4	2,4	2,2	1,6	2,2
2. Αναδυόμενες και Αναπτυσσόμενες	141	6,7	6,6	5,9	5,7	5,4	6,4
Αφρικής		9,1	8,6	6,3	7,1	6,4	6,3
Ασίας		2	2,5	4,1	3,8	4,1	5,3
Κίνα		-0,8	1,2	3,9	1,8	1,5	4,8
Ινδία		4,3	3,8	3,8	4,2	6,2	6,4
Μέση Ανατολή		5,3	6,1	7	6,2	7	10,4
Λατινική Αμερική και Δυτικό Ημισφαίριο		8,7	10,5	6,6	6,3	5,3	5,4
Βραζιλία		8,4	14,8	6,6	6,9	4,2	3,6
Μεξικό		5	4,5	4,7	4	3,6	4
Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη		16,4	10,1	6,3	5,1	5,4	5,6
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών		14	12,3	10,4	12,1	9,5	9,7
Ρωσία		15,8	13,7	10,9	12,7	9,7	9

Πηγή: ΔΝΤ

Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους οι αγορές πετρελαίου χαρακτηρίζονταν από στενότητα. Από την πλευρά της προσφοράς, ο Οργανισμός Πετρελαιοεξαγωγικών Χωρών (ΟΠΕΚ)

είχε μειώσει τις ποσοστώσεις επί της παραγωγής των μελών του καθώς και την ίδια την παραγωγή προς το τέλος του 2006, ενώ η αύξηση της προσφοράς από χώρες εκτός ΟΠΕΚ ήταν χαμηλότερη από την προσδοκώμενη και, ως εκ τούτου, δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει τη μείωση της παραγωγής του ΟΠΕΚ. Επιπλέον, κάποια προβλήματα λόγω της εποχής των τυφώνων μείωσαν πρόσκαιρα την παραγωγή. Η αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης παρέμεινε σχετικά υψηλή. Ειδικότερα, η κάπως χαμηλότερη ζήτηση εκ μέρους των χωρών του ΟΟΣΑ προς το τέλος του έτους αντισταθμίστηκε από την έντονη αύξηση της ζήτησης εκ μέρους χωρών εκτός ΟΟΣΑ. Στις περισσότερες χώρες εκτός ΟΟΣΑ και ιδίως στην Κίνα η ζήτηση παρέμεινε ισχυρή. Τόσο στις ΗΠΑ όσο και στις χώρες του ΟΟΣΑ δεν κατέστη δυνατή η αύξηση των αποθεμάτων δημιουργώντας ανησυχίες για την έλλειψη εφεδρικών αποθεμάτων για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών προβλημάτων στον εφοδιασμό με πετρέλαιο (λόγω των γεωπολιτικών εντάσεων και των ακραίων καιρικών φαινομένων) σε μια περίοδο που οι αγορές ήδη χαρακτηρίζονταν από στενότητα. Προς το τέλος του έτους οι τιμές γίνονταν όλο και πιο ευμετάβλητες, καθώς μεταβάλλονταν οι εκτιμήσεις της αγοράς για πιθανή επιβράδυνση της αμερικανικής και της παγκόσμιας οικονομίας και εκδηλώθηκαν κερδοσκοπικές κινήσεις. Εντούτοις η τιμή του πετρελαίου παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα, αφού ταυτόχρονα η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας (International Energy Agency – IEA) επιβεβαίωνε τις θετικές προοπτικές για την παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου το 2008 εξαιτίας της μεγάλης αύξησης της ζήτησης εκ μέρους χωρών εκτός ΟΟΣΑ και υπαινισσόταν ότι την επόμενη δεκαετία η πιθανότητα ανακάλυψης νέων κοιτασμάτων πετρελαίου ενδέχεται να είναι μειωμένη.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά το πετρέλαιο, η διεθνής τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Brent αυξήθηκε στα 89,5 \$ το βαρέλι τον Δεκέμβριο του 2007, διαμορφώνοντας σε 8,9% το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής το 2007 έναντι του 2006 σε όρους δολαρίου²⁸. Στις αρχές Ιανουαρίου του 2008 αυξήθηκε περαιτέρω, ενώ το μέσο επίπεδό της για ολόκληρο το μήνα διαμορφώθηκε στα 90,7 \$ το βαρέλι²⁹. Σε όρους ευρώ η μέση ετήσια μεταβολή ήταν ανεπαίσθητα αρνητική (-0,2% το 2007, έναντι αύξησης κατά 18,6% το 2006), λόγω της σημαντικής ανατίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου (9,1% κατά μέσον όρο το 2007). Η γεωπολιτικές εντάσεις, οι συνθήκες στενότητας της προσφοράς και η αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για το αργό πετρέλαιο και τα παράγωγά του, κυρίως από την Κίνα, οδήγησαν σε μείωση των αποθεμάτων και σε αύξηση των τιμών. Πέρα από την εξέλιξη των θεμελιωδών μεγεθών, οι αναλυτές των αγορών εκτιμούν ότι η δραστηριότητα κερδοσκοπικών κεφαλαίων έχει συμβάλλει και αυτή ώστε να διογκωθεί η πραγματική διάσταση του προβλήματος της στενότητας που επικρατεί στην αγορά πετρελαίου. Η υποτίμηση του δολαρίου και η συνακόλουθη μείωση της αγοραστικής αξίας των εσόδων των εξαγωγέων πετρελαίου εκτιμάται ότι επίσης επηρεάζουν την τιμολογιακή πολιτική τους και συμβάλλουν στην ανοδική πορεία της διεθνούς τιμής του αργού πετρελαίου σε δολάρια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Διαμόρφωση των τιμών πετρελαίου Μάρτιος 2007 – Μάρτιος 2008

	UK Brent	Μ.Ο Τιμής του Αργού
Μάρτιος 2007	62,1	60,6
Απρίλιος 2007	67,4	65,1
Μάιος 2007	67,5	65,2
Ιούνιος 2007	71,3	68,2

Ιούλιος 2007	77,2	73,6
Αύγουστος 2007	70,8	70,1
Σεπτέμβριος 2007	77,1	74,7
Οκτώβριος 2007	83,0	82,2
Νοέμβριος 2007	92,5	91,3
Δεκέμβριος 2007	91,5	89,5
Ιανουάριος 2008	91,9	90,7
Φεβρουάριος 2008	94,8	93,4
Μάρτιος 2008	103,3	101,8

Πηγή: ΟΟΣΑ

Οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων πλην καυσίμων, σε δολάρια ΗΠΑ αυξήθηκαν σημαντικά το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2007 (περί το 16%, έναντι 28% το 2006), ιδίως οι τιμές των βασικών μετάλλων (21% σε σχέση με το μέσο όρο του 2006) και των τροφίμων (13,5% σε σχέση με το μέσο όρο του 2006). Τους τελευταίους μήνες του 2007 και στις αρχές του 2008, παρατηρήθηκε σημαντική επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών των αγροτικών προϊόντων (τροφίμων)³⁰: Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης το Δεκέμβριο του 2007 ήταν της τάξεως του 35% σε \$ ΗΠΑ και 25% σε ευρώ. Η πρόσφατη άνοδος των διεθνών τιμών των αγροτικών προϊόντων οφείλεται τόσο σε συγκυριακούς όσο και μονιμότερους παράγοντες, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι α) η αύξηση του κόστους καλλιέργειας, λόγω των υψηλών τιμών της ενέργειας και των λιπασμάτων, β) οι μεγάλες ανατιμήσεις των βιομηχανικών πρώτων υλών και η άνοδος των τιμών των αγροτικών προϊόντων εξαιτίας της ταχύρρυθμης οικονομικής ανάπτυξης, γ) η συγκυριακή μείωση της παραγωγής ορισμένων αγροτικών προϊόντων λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, δ) τα χαμηλά επίπεδα των αποθεμάτων και ε) η μεγάλη αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης αγροτικών προϊόντων για τρόφιμα, ζωοτροφές και παραγωγή βιοκαυσίμων.

Το δεύτερο εξάμηνο, η ανοδική τάση των τιμών των αγροτικών προϊόντων και των ειδών διατροφής συνεχίστηκε, με κύριο προωθητικό παράγοντα την ισχυρή ζήτηση εκ μέρους της Κίνας, ενώ οι τιμές των βιομηχανικών πρώτων υλών και ιδίως των μη σιδηρούχων μετάλλων υποχώρησαν, αντανακλώντας την επιβράδυνση της βιομηχανικής παραγωγής των χωρών του ΟΟΣΑ. Συνολικά, οι τιμές των μη ενεργειακών εμπορευμάτων (σε δολάρια ΗΠΑ) αυξήθηκαν κατά ένα μέσο ποσοστό γύρω στο 19% το 2007 σε σύγκριση με το 2006.

Γενικότερα, ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών³¹ υποχώρησε αισθητά σε 6,6% το 2007, έναντι 9,2% το 2006, σε ένα περιβάλλον ελαφράς επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Κατά το μεγαλύτερο μέρος, η επιβράδυνση προήλθε από την υποχώρηση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών και των εισαγωγών στις προηγμένες οικονομίες, οι οποίες εξάλλου κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στο παγκόσμιο εμπόριο (περίπου 68% των συνολικών εξαγωγών και 70% των συνολικών εισαγωγών παγκοσμίως). Οι αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες κατέχουν μικρότερο μερίδιο στο παγκόσμιο εμπόριο, αλλά ο ρυθμός αύξησης του όγκου του εξωτερικού τους εμπορίου είναι σημαντικά ταχύτερος από ότι στις προηγμένες οικονομίες, κυρίως λόγω της αξιοσημείωτης δυναμικής της Κίνας³².

Η Δημοσιονομική πολιτική

Η Δημοσιονομική πολιτική που ασκήθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2007 συνέβαλε στη μικρή περαιτέρω βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης. Η εξέλιξη αυτή υποβοηθήθηκε και από την είσπραξη υψηλών έκτακτων εσόδων. Στο σύνολο των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης³³ εκτιμάται ότι υποχώρησε στο 1,6% του ΑΕΠ, από 1,8% το 2006. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, στη ζώνη του ευρώ επιτεύχθηκε σημαντική βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης (από έλλειμμα ίσο με 1,6% του ΑΕΠ σε 0,7% το 2007), παρά την οικονομική επιβράδυνση, με παράλληλη βελτίωση του κυκλικά διορθωμένου ελλείμματος, που εκτιμάται στο 0,6% του δυνητικού ΑΕΠ, από 1,1% το 2006. Αντίθετα, τα δημοσιονομικά ελλείμματα αυξήθηκαν στις ΗΠΑ (στο 2,8% του ΑΕΠ από 2,6 το 2006), την Ιαπωνία (στο 3,4% του ΑΕΠ, από 2,9% το 2006), αλλά και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου – παρά την επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ – το δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε ελαφρά στο 2,9% του ΑΕΠ, από 2,8% το 2006.

Νομισματική πολιτική

Η νομισματική πολιτική το δεύτερο εξάμηνο του 2007 βρέθηκε αντιμέτωπη με του κινδύνους αφενός από την αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές που ξεκίνησε από την κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων προς νοικοκυριά χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας στις ΗΠΑ, όπως έχει ήδη αναφερθεί και αφετέρου από τις πληθωριστικές πιέσεις. Οι πληθωριστικές πιέσεις και οι πληθωριστικές προσδοκίες που δημιούργησαν οι διαρκώς αυξανόμενες τιμές των βασικών εμπορευμάτων κυρίως του αργού πετρελαίου, σε ένα περιβάλλον υψηλών ρυθμών πιστωτικής επέκτασης, έντονης ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας και στενότητας του παραγωγικού δυναμικού, είχαν οδηγήσει σε γενικευμένη, ήδη από το 2005-2006, τάση αύξησης των βασικών επιτοκίων, τα οποία βρίσκονταν σε γενικώς πολύ χαμηλά επίπεδα, από τις κεντρικές τράπεζες των μεγαλύτερων προηγμένων και αναδυόμενων οικονομιών. Αυτή η τάση αύξησης των επιτοκίων ανακόπηκε ή και αντιστράφηκε σε ορισμένες οικονομίες το δεύτερο εξάμηνο του 2007, επειδή η αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές και η διεθνής τάση επανεκτίμησης του επενδυτικού κινδύνου προκάλεσαν κρίση εμπιστοσύνης στις διεθνείς αγορές και αύξησαν την μεταβλητότητα των αποδόσεων και το ασφάλιστρο κινδύνου στις τοποθετήσεις σε τίτλους σταθερού εισοδήματος, προκαλώντας πρόβλημα ρευστότητας στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Από τον Αύγουστο του 2007 η κρίση εμπιστοσύνης μεταδόθηκε στις διατραπεζικές αγορές. Κεντρικές τράπεζες σε αρκετές προηγμένες οικονομίες παρενέβησαν στις αγορές χρήματος, παρέχοντας ρευστότητα ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία των αγορών αυτών. Εκτιμάται ότι με τις αποφασιστικές παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών στις αγορές χρήματος έχουν μετριαστεί σημαντικά οι κίνδυνοι για τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

2.2.1 Διεθνείς οργανισμοί και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε στους σημαντικότερους διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι με τις αποφάσεις τους είτε διαμορφώνουν την γενικότερη οικονομική και χρηματοπιστωτική πολιτική είτε έχουν σημαντικό μερίδιο στη διαμόρφωση εκείνου του διεθνοποιημένου περιβάλλοντος για την ομαλή λειτουργία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η Διεθνής Τράπεζα³⁴

Η Διεθνής Τράπεζα, που είναι γνωστή ως World Bank, επίσημα λέγεται International Bank for Reconstruction and Development. Έχει δύο άλλα σκέλη, το Διεθνή Χρηματοδοτικό Οργανισμό (IFC) και το Διεθνή Οργανισμό Ανάπτυξης (IDA). Ο αρχικός προορισμός της τράπεζας ήταν η αναδόμηση και ανάπτυξη των κατεστραμμένων από τον πόλεμο χωρών, σύντομα όμως επικέντρωσε ένα μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντός της στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Διεθνής Τράπεζα πάντα έδινε τα ονομαζόμενα hard loans. Τα δάνεια αυτά συνήθως εξοφλούνται σε σκληρά νομίσματα εντός 25 ετών, χωρίς περίοδο χάριτος και σε τρέχοντα επιτόκια. Είναι συνήθως ασφαλή και παρέχουν υψηλά εχέγγυα αποπληρωμής. Η τραπεζική εκτίμηση (rating) για τη Διεθνή Τράπεζα είναι πολύ υψηλή (AAA) και κανένα δάνειό της δε βρέθηκε επίσημα σε αδυναμία αποπληρωμής.

Υπάρχουν όμως και τα soft loans. Τα δάνεια αυτά συνήθως εξοφλούνται με νομίσματα που συχνά δεν έχουν καλή μετατρεψιμότητα εντός 40 και πλέον ετών, με σημαντική περίοδο χάριτος και με επιτόκια χαμηλότερα της αγοράς. Συνήθως δεν παρέχουν υψηλά εχέγγυα αποπληρωμής. Τα δάνεια αυτά παρέχονται από το Διεθνή Οργανισμό Ανάπτυξης (ΔΟΑ). Λόγω της συμβολής του προς τις υπανάπτυκτες χώρες ο ΔΟΑ θεωρείται ίσως το παγκοσμίως μεγαλύτερο πρόγραμμα βοήθειας. Παράλληλα αλλά και από μια άλλη σκοπιά, ο Διεθνής Χρηματοδοτικός Οργανισμός βοηθά το αναπτυξιακό έργο της Διεθνούς Τράπεζας προσφέροντας δανεισμό σε ιδιωτικούς φορείς αναπτυσσόμενων χωρών, σε περιπτώσεις που ο υψηλός επιχειρηματικός κίνδυνος θα καθιστούσε αδύνατη τη δημιουργία νέων παραγωγικών επιχειρήσεων. Μια σειρά κριτηρίων έχει θεσπιστεί ώστε να καλύπτονται κρατικές διαθέσεις. Περαιτέρω, ο δανεισμός μέσω του ΔΧΟ επιδιώκει τη δημιουργία τοπικών κεφαλαιαγορών (capital markets) όπως και κοινοπραξίες συνεκμετάλλευσης (joint ventures). Η Διεθνής Τράπεζα έχει σχεδιασθεί για να αντιμετωπίζει δημόσιες βιομηχανίες και κρατικά προγράμματα. Η ιδιωτικοποιήσεις, ο νέος ρόλος των ιδιωτικών τραπεζών όπως και η αυξανόμενη επιρροή των κρατικών και υπερκρατικών αναπτυξιακών τραπεζών ίσως μελλοντικά να περιορίσει ουσιαστικά το ρόλο της Διεθνούς Τράπεζας.

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο³⁵

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ένας διεθνής οργανισμός με 185 κράτη μέλη. Σκοπός του είναι να προάγει την διεθνή συνεργασία σε θέματα νομισματικής πολιτικής, συναλλαγματικών ισοτιμιών και συναλλαγών, να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη, να διατηρήσει χαμηλά τους δείκτες της ανεργίας και να προσφέρει προσωρινή οικονομική στήριξη σε χώρες που επιθυμούν να διατηρήσουν ισοσκελισμένα τα επίπεδα των ισοζυγίων πληρωμών τους. Σε ανταπόδοση, από τις χώρες αυτές απαιτείται συνήθως να προβούν σε μεταρρυθμίσεις. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις συνήθως απαιτούνται γιατί χώρες με σταθερά επιτόκια μπορούν να δημιουργήσουν οικονομικές, νομισματικές και πολιτικές πρακτικές οι οποίες να οδηγήσουν οι ίδιες το σύστημα σε κρίση. Για παράδειγμα, χώρες με τεράστια ελλείμματα προϋπολογισμού, ανεξέλεγκτο πληθωρισμό, αυστηρό έλεγχο τιμών, ή ιδιαίτερα υπερτιμημένο ή υποτιμημένο νόμισμα διατρέχουν τον κίνδυνο να αντιμετωπίσουν στο μέλλον σοβαρό πρόβλημα με το ισοζύγιο πληρωμών. Έτσι, τα προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο, τουλάχιστον

φαινομενικά, περισσότερο να διασφαλίσουν μελλοντικές οικονομικές κρίσεις παρά να χρηματοδοτήσουν οικονομικές ατασθαλίες.

Από την ίδρυσή του το ΔΝΤ έχει διατηρήσει τους σκοπούς του αναλλοίωτος, αλλά οι λειτουργίες του που περιλαμβάνουν εποπτεία, οικονομική και τεχνική υποστήριξη έχουν εξελιχθεί προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι διαφορετικές ανάγκες των μελών του σε μια διαρκώς εξελισσόμενη παγκόσμια οικονομία. Επιπλέον, το 1995 το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) άρχισε να εργάζεται για τη δημιουργία προτύπων διάχυσης δεδομένων (data dissemination) με στόχο να καθοδηγήσει τις χώρες-μέλη του ΔΝΤ να δημοσιοποιούν στο κοινό τα οικονομικά τους στοιχεία. Η Διεθνής Νομισματική και Οικονομική Επιτροπή (ΔΝΟΕ) προσυπέγραψε τα πρότυπα, τα οποία χωρίζονται σε δύο συστήματα: το Σύστημα Διάχυσης Γενικών Δεδομένων (GDSS - General Data Dissemination System) και το Πρότυπο Διάχυσης Ειδικών Δεδομένων (SDDS - Special Data Dissemination Standard)³⁶

Οποιαδήποτε χώρα μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος του ΔΝΤ. Η αίτηση θα εξεταστεί πρώτα από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ, το οποίο θα υποβάλει έκθεση στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΝΤ με εισηγήσεις. Οι εισηγήσεις αφορούν το μερίδιο που αναλογεί (quota) στο υποψήφιο μέλος, τον τρόπο πληρωμής της συνδρομής, και άλλους όρους και προϋποθέσεις για ένταξη. Αφού το Διοικητικό Συμβούλιο εγκρίνει την έκθεση, η αιτήτρια χώρα οφείλει να λάβει τα απαραίτητα νομικά μέτρα σύμφωνα με τη δική της νομοθεσία ώστε να μπορέσει να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με το ΔΝΤ και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως μέλος.

Το μερίδιο (quota) ενός μέλους του ΔΝΤ καθορίζει τη συνδρομή που πρέπει να πληρώνει, το βάρος της ψήφου του, την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις από το ΔΝΤ, και το μερίδιό του σε Special Drawing Rights. Ένα μέλος δεν μπορεί μονομερώς να αυξήσει το μερίδιό του - η οποιαδήποτε αύξηση πρέπει πρώτα να εγκριθεί από το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Για παράδειγμα, το 2001 δεν επιτράπηκε στην Κίνα να αυξήσει το μερίδιό της όσο επιθυμούσε, ώστε να παραμείνει στο επίπεδο της μικρότερης οικονομίας των G7 (Καναδάς). Έκτοτε, η συνεισφορά της έχει αυξηθεί μόνο ελαφρώς.

Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου³⁷

Ο ΠΟΕ ιδρύθηκε στην Γενεύη την 1η Ιανουαρίου 1995. Στον τελευταίο κύκλο των διαπραγματεύσεων που έγινε το 1993 στην Ουρουγουάη (οι διαπραγματεύσεις είχαν ξεκινήσει από το 1986) αποφασίστηκε η δημιουργία του.

Ο κυρίαρχος ρόλος του ΠΟΕ είναι να υπερνικά τις δυσκολίες που εμποδίζουν το εμπόριο και να βοηθά στην ομαλή, δίκαιη, αδιάκοπη και ελεύθερη ροή του εμπορίου ανάμεσα στα κράτη. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της:

- Παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στην υπογραφή εμπορικών συμφωνιών
- Λειτουργίας του ΠΟΕ ως φόρουμ διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων
- Διευθέτησης διαφωνιών που προκύπτουν από εμπορικά θέματα
- Επανεξετάζοντας διεθνείς εμπορικές πολιτικές.
- Παροχή τεχνικής βοήθειας και εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις αναπτυσσόμενες χώρες

- Συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Ο ΠΟΕ έχει μέλη 150 χώρες (11 Ιανουαρίου 2007), οι οποίες είναι υπεύθυνες για το 97% του παγκόσμιου εμπορίου. Περίπου 30 είναι υπό διαπραγμάτευση προκειμένου να καταστούν μέλη του οργανισμού. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με βάση την συμφωνία όλων των μελών κάτι που είναι τυπικό για όλες τις αποφάσεις. Η πλειοψηφία είναι επίσης δυνατή υπό προϋποθέσεις αλλά ακόμη δεν έχει χρειαστεί να εφαρμοστεί στον ΠΟΕ και ήταν εξαιρετικά σπάνια στον προκάτοχό του την Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT). Οι συμφωνίες του ΠΟΕ ψηφίζονται και επικυρώνονται από τα κοινοβούλια των κρατών μελών.

Το κυρίαρχο όργανο αποφάσεων του ΠΟΕ είναι το Συμβούλιο των Υπουργών (Ministerial Conference) του οποίου οι συναντήσεις λαμβάνουν χώρα τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια. Πιο κάτω βρίσκεται το Γενικό Συμβούλιο (General Council) που αποτελείται κυρίως από πρεσβευτές (ambassadors) και επικεφαλής αντιπροσώπους (heads of delegation) στην Γενεύη οι οποίοι συναντιούνται αρκετές φορές στα κεντρικά γραφεία του οργανισμού³⁸. Σε επόμενο επίπεδο υπάρχουν το Συμβούλιο Αγαθών (Goods Council), το Συμβούλιο Υπηρεσιών (Services Council) και το Συμβούλιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Intellectual Property Council) τα οποία και αναφέρονται στο Γενικό Συμβούλιο. Αρκετές εξειδικευμένες Επιτροπές, ομάδες εργασίας και συνεργαζόμενοι φορείς ασχολούνται με ξεχωριστές συμφωνίες και άλλες περιοχές ενδιαφέροντος όπως περιβάλλον, ανάπτυξη, αιτήσεις των μελών και τοπικές εμπορικές συμφωνίες. Επιπλέον, ο ΠΟΕ διαθέτει και την γενική γραμματεία του που εδρεύει στη Γενεύη και διαθέτει 637 άτομα προσωπικό ενώ διοικείται από έναν Γενικό Διευθυντή. Τα κύρια καθήκοντά της, αφού δεν εμπλέκεται στην λήψη των αποφάσεων, είναι η παροχή τεχνικής υποστήριξης στα διάφορα συμβούλια, επιτροπές και υπουργικές συνεδριάσεις όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, την ανάλυση του παγκόσμιου εμπορίου και την γνωστοποίηση στο κοινό και στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας του ρόλου του ΠΟΕ. Επίσης, παρέχει ένα είδος νομικής υποστήριξης στη διαδικασία διευθέτησης διαφωνιών και συμβουλεύει τις κυβερνήσεις εκείνες που επιθυμούν να γίνουν μέλη του ΠΟΕ.

Ο ετήσιος προϋπολογισμός του ΠΟΕ αγγίζει τα 182 εκατ. ελβετικά φράγκα.

Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ)³⁹

Ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη αποτελείται από 30 κράτη-μέλη και προσφέρει στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών τη δυνατότητα να συνομιλούν, να ανταλλάσσουν εμπειρίες και απόψεις και να βρίσκουν λύσεις σε συνήθη προβλήματα εθνικού ενδιαφέροντος. Δίνει την ευκαιρία στα κράτη-μέλη να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν απόψεις έτσι ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή οικονομική άνθιση και να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των πληθυσμών τους.

Ο ΟΟΣΑ έχει ως μέλη τα κράτη Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Δημοκρατία της Σλοβακίας, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καναδάς, Κορέα, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σουηδία, Τουρκία, Φιλανδία.

Ο ΟΟΣΑ δεν θέτει κανονισμούς όπως συμβαίνει με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Αντιθέτως, ενθαρρύνει τις συνομιλίες και προωθεί την καθιέρωση νομοθετικών πλαισίων. Ο ρόλος του ΟΟΣΑ είναι συμβουλευτικός προκειμένου να βοηθήσει το έργο του καθορισμού των κυβερνητικών πολιτικών των κρατών-μελών. Ενθαρρύνει τον αντικειμενικό διάλογο βοηθώντας στην βαθιά κατανόηση των προβλημάτων που αναδύονται μέσα σε έναν ολοένα και πιο περίπλοκο κόσμο. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό πλεονέκτημα του Οργανισμού είναι η δυνατότητα να καλύπτει όλους τους τομείς των κυβερνητικών δραστηριοτήτων με συστηματικό τρόπο.

Ο ΟΟΣΑ συνεργάζεται με 70 κράτη που δεν είναι επίσημα μέλη του Οργανισμού. Το Κέντρο για την Συνεργασία με τα Μη-Κράτη-Μέλη του ΟΟΣΑ (the OECD Centre for Co-operation with Non-Members) προωθεί και συντονίζει τον πολιτικό διάλογο του Οργανισμού με οικονομίες που δεν ανήκουν επισήμως σε αυτόν.

Αξίζει τέλος να αναφερθούμε στο ότι σε διεθνές επίπεδο συναντώνται ειδικές νομικές πράξεις αναφορικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ο κύριος φορέας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι η ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης (Financial Action Task Force FATF). Ο εν λόγω φορέας, ο οποίος δεν είναι διεθνής οργανισμός και υποστηρίζεται γραμματειακά από τον ΟΟΣΑ, συστάθηκε το 1989, μετά από πρωτοβουλία των αρχηγών των κρατών-μελών του G-7 κατά τη διάρκεια της ετήσιας Συνόδου του στο Παρίσι. Μέλη της FATF είναι 31 κράτη (στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα 7 ιδρυτικά μέλη του G-7 και η Ελλάδα), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Περσικού Κόλπου. Το έργο της FATF συνίσταται στην καθιέρωση διεθνών προτύπων που στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της αφορούσαν αποκλειστικά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τώρα πλέον όμως αφορούν και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Για την επίτευξη του σκοπού της: α) ως προς το πρώτο σκέλος, εξέδωσε το 1990 40 Συστάσεις “Forty Recommendations on Money Laundering”, οι οποίες ισχύουν σήμερα όπως διαμορφώθηκαν μετά την τροποποίησή τους το 1996 και το 2003, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις που έλαβαν χώρα εν τω μεταξύ στις πρακτικές και μεθόδους νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και να υπάρξει πρόνοια για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων, και β) ως προς το δεύτερο σκέλος, εξέδωσε, το 2001, 9 Ειδικές Συστάσεις “Nine Special Recommendation on Terrorist Financing”, οι οποίες ισχύουν σήμερα όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν το 2004. Περαιτέρω, σε διεθνές επίπεδο η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (βλ. κεφάλαιο 2.1.3 Εποπτικοί μηχανισμοί), στο πλαίσιο ενός εκ των επικουρικών της στόχων, έχει διατυπώσει κατά καιρούς τις θέσεις της σε θέματα πρόληψης της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και καταστολής της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με στόχο την προώθηση της ομοιόμορφης ερμηνείας και αντιμετώπισης από τις εθνικές εποπτικές αρχές-μέλη της των βασικών ζητημάτων που ανακύπτουν. Στο πλαίσιο αυτό, εκδόθηκε, τον Οκτώβριο του 2004, η έκθεση με τίτλο “Consolidated KYC (Know Your Customer) Risk Management”, η οποία περιέχει διεξοδικές αρχές αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου στο πλαίσιο

της ακολουθούμενης διαδικασίας αναγνώρισης και πιστοποίησης της ταυτότητας των πελατών.⁴⁰

2.2.2 Η τραπεζική αγορά παγκοσμίως⁴¹

Οι κεφαλαιαγορές παγκοσμίως έχουν επηρεαστεί από μια σημαντική επανατιμολόγηση του πιστωτικού κινδύνου και μία σημαντικότερη συμπίεση στη ρευστότητά τους από το δεύτερο εξάμηνο του 2007. Η πιστωτική κρίση άρχισε με μια πτώση στις αμερικανικές τιμές κατοικίας και με παροχή υψηλών επιτοκίων στην αγορά «ενυπόθηκων» (subprime) και άλλων δανείων που δίνονταν σε νοικοκυριά χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας.

2.2.2.1 Σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων.

2.2.2.1.1 Η διεθνής χρηματοοικονομική αναταραχή: ιστορική αναδρομή και διδάγματα

Στις ΗΠΑ την περίοδο 2001 – 2004 λόγω χαλαρής νομισματικής πολιτικής δημιουργήθηκε πλεονάζουσα ρευστότητα στις τράπεζες, κάτι που οδήγησε σε έντονη δανειοδοτική δραστηριότητα, ιδίως σε οικιστικά δάνεια. Παράλληλα, οι τιμές των ακινήτων κατέγραφαν συνεχώς άνοδο, ενώ παρατηρήθηκε υποεκτίμηση των κινδύνων από τραπεζικά ιδρύματα αλλά και έντονη ανάπτυξη καινοτόμων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον, πολλά δάνεια, γνωστά ως ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου (subprime), διοχετεύονταν σε άτομα τα οποία δεν ήταν ιδιαίτερα αξιόχρεα, βασισμένα στη λογική ότι οι τιμές των ακινήτων θα συνέχιζαν την ανοδική τους πορεία έτσι οι τράπεζες θα ήταν καλυμμένες ως προς τον κίνδυνο μη αποπληρωμής. Επιπλέον, τα εν λόγω δάνεια μεταπωλούνταν ως πακέτο χρηματοοικονομικών προϊόντων σε άλλους επενδυτικούς οργανισμούς, με τρόπο ώστε η δανειοδοτική αλυσίδα να μεγεθύνεται χωρίς οι κάτοχοι των χαρτοφυλακίων τα οποία περιλάμβαναν τα εν λόγω δάνεια να γνωρίζουν την ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου. Η δε αξιολόγηση των τελευταίων βασιζόταν σε μοντέλα των διεθνών οίκων αξιολόγησης, τα οποία δεν κάλυπταν τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο των δανείων τύπου subprime. Στο μεταξύ, από το φθινόπωρο του 2005 οι τιμές των κατοικιών στις ΗΠΑ άρχισαν να υποχωρούν, γεγονός που επηρέασε αρνητικά την επισφάλεια των οικιστικών δανείων. Από το 2006 αλλά κυρίως το 2007 ξεκίνησε αριθμός εταιρειών χρηματοδότησης στεγαστικών δανείων τύπου subprime να υποβάλλουν αιτήσεις για πτώχευση στις ΗΠΑ ένεκα της μη αποπληρωμής χρεών των πελατών τους και της μη επαρκούς εξασφάλισης των δανείων. Τον Αύγουστο του 2007 το πρόβλημα στο χρηματοοικονομικό τομέα των ΗΠΑ άρχισε να διευρύνεται σε άλλες χώρες, λόγω του διεθνοποιημένου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος. Από τις αρχές Σεπτεμβρίου η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ προέβη σε ενέσεις ρευστότητας και από τον Οκτώβριο ακολουθεί την ίδια τακτική και η ΕΚΤ. Η Τράπεζα της Αγγλίας, επίσης, ακολούθησε, ειδικότερα μετά τη μαζική απόσυρση καταθέσεων από την Northern Rock στο Ηνωμένο Βασίλειο το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Το έτος 2008 ξεκίνησε με μεγάλες πτώσεις στις χρηματιστηριακές αξίες διεθνώς. Εντός του χρόνου καταγράφηκαν αρκετές εξαγορές τραπεζών καθώς και συνεχείς αρνητικές εξελίξεις. Η μεγάλη αναταραχή εντατικοποιήθηκε με την κατάρρευση της Lehman Brothers, ενώ τον Οκτώβριο παρατηρήθηκαν οι μεγαλύτερες ζημιές στους χρηματιστηριακούς δείκτες για 75 χρόνια. Οι αμερικανικές αρχές ανακοίνωσαν σχέδιο διάσωσης από τη

χρηματοοικονομική κρίση ύψους \$700 δις. Παράλληλα, σε διεθνείς συναντήσεις σε επίπεδο αρχηγών κρατών (G7, Ευρωπαϊκή Ένωση) ανακοινώθηκαν κρατικά πλέον μέτρα στήριξης των τραπεζών, καθώς και εγγύησης καταθέσεων. Ταυτόχρονα, οι νομισματικές αρχές προέβησαν σε συντονισμένες ενέργειες μειώνοντας τα βασικά τους επιτόκια και διοχετεύοντας μεγάλη ρευστότητα στις αγορές.

Σημαντικοί παράγοντες συνέβαλαν στην διαμόρφωση αυτής της κρίσης και οι οποίοι είχαν να κάνουν με την υιοθέτηση ξεπερασμένων πρακτικών δανεισμού και μη σωστού υπολογισμού του οικονομικού ρίσκου. Διάφοροι φορείς έχουν εμπλακεί στην κρίση των ενυπόθηκων δανείων όπως⁴²:

- **Ιδιοκτήτες Ακινήτων:** ο ενυπόθηκος δανεισμός έχει γίνει ο κύριος συντελεστής στην αύξηση της οικιακής ιδιοκτησίας στις ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια. Ο εύκολος δανεισμός σε συνδυασμό με την υπόθεση ότι οι τιμές κατοικίας θα συνεχίσουν να ανεβαίνουν, ενθάρρυναν πολλούς δανειολήπτες να δανειστούν με κυμαινόμενο επιτόκιο το οποίο όμως δεν θα μπορούσαν να συνεχίσουν να εξυπηρετούν. Τα επιτόκια όμως ακολούθησαν ανοδική πορεία με αποτέλεσμα πολλοί ιδιοκτήτες ακινήτων να μην μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τα δάνειά τους και οι κατασχέσεις κατοικιών να αυξηθούν σημαντικά το 2006 και το 2007.
- **Η Αγορά Κατοικίας:** οι τιμές κατοικίας στις ΗΠΑ αυξάνονταν συνεχώς μέχρι το 2006. Η απότομη διόρθωση στις τιμές της αγοράς κατοικίας και η αύξηση των κατασχέσεων οδήγησαν σε υπερβολική αύξηση των διαθέσιμων σπιτιών, συνεισφέροντας ακόμη περισσότερο στις πτώση της αγοράς κατοικίας.
- **Οικονομικοί θεσμοί:** οι δανειστές προσέφεραν μια αυξανόμενη γκάμα δανείων υψηλότερου κινδύνου σε οφειλέτες υψηλού κινδύνου. Το μερίδιο των ενυπόθηκων δανείων subprime σε σχέση με την υπόλοιπη αγορά δανείων στις ΗΠΑ αυξήθηκε από 9% σε 20% στη δεκαετία μέχρι το 2006.
- **Μεσίτες δανείων:** χωρίς να δανείζουν τα δικά τους κεφάλαια και έχοντας μεγάλα κίνητρα για την πώληση δανείων υψηλότερου ρίσκου, αφού έτσι κέρδιζαν μεγαλύτερες προμήθειες. Το 2006 οι μεσίτες δανείων ήταν υπεύθυνοι για το 68% τους συνόλου των ενυπόθηκων δανείων στις ΗΠΑ με τα ενυπόθηκα δάνεια subprime να αποτελούν περισσότερο από 40% του όγκου των δανείων.
- **Εγγυητές δανείων:** είναι αυτοί που καθορίζουν το κατά πόσο το ρίσκο που ενέχει ο δανεισμός σε κάποιον είναι αποδεκτό ή όχι. Το 2007, 40% όλων των ενυπόθηκων δανείων παρήχθησαν με την μέθοδο της αυτοματοποιημένης ασφάλισης. Είναι πολύ πιθανόν ότι οι αυτοματοποιημένοι έλεγχοι οδήγησαν στο να εγκριθούν οφειλέτες που στο πλαίσιο ενός λιγότερο αυτοματοποιημένου συστήματος δεν θα είχαν εγκριθεί.
- **Αντιπροσωπείες αξιολόγησης φερεγγυότητας:** τα τελευταία πέντε χρόνια, ο ιδιωτικός τομέας έχει αυξήσει το ρόλο του στην αγορά δανείων, ειδικευόμενος στα υψηλότερου κινδύνου ενυπόθηκα «subprime» δάνεια δίνοντας σε αυτού του τύπου δάνεια εκτιμήσεις για υψηλότερες αποδόσεις από αυτές που θα έπρεπε ενθαρρύνοντας κατά συνέπεια τους επενδυτές να εμπλακούν σε αυτή την αγορά τίτλων. Η αγορά δανείων ήταν παλιότερα υπό την επίβλεψη δημόσιων αντιπροσωπειών αξιολόγησης φερεγγυότητας με σαφώς αυστηρότερα κριτήρια.

Παραδοσιακά, οι τράπεζες έχουν χρηματοδοτήσει τις δανειακές τους δραστηριότητες μέσω των καταθέσεων που λάμβαναν από τους πελάτες τους. Κατά τη διάρκεια της

προηγούμενης δεκαετίας έχει υπάρξει μια θεμελιώδης αλλαγή στον τρόπο χρηματοδότησης αυτών των δανείων, με πολλές τράπεζες να πωλούν τα δάνεια στις ομολογιακές αγορές προκειμένου να χρηματοδοτήσουν πρόσθετο δανεισμό. Πολλά ενυπόθηκα δάνεια, προκειμένου να διασφαλιστούν, μεταφέρθηκαν σε υποθήκες κινητών αξιών⁴³ (mortgage backed securities-MBS). Αυτοί οι τίτλοι εκτιμήθηκαν από όργανα όπως οι Moody, S&P, κ.λπ. Επιπλέον MBS πωλούνται στους επενδυτές ως απευθείας τρόπος διεύθυνσης χρέους ή προϊόντα επένδυσης. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι χορηγοί των δανείων είχαν περάσει τους κινδύνους δανεισμού σε τρίτους επενδυτές όπως προγράμματα συνταξιοδότησης, τράπεζες επενδύσεων και οι ασφαλιστικές εταιρείες.

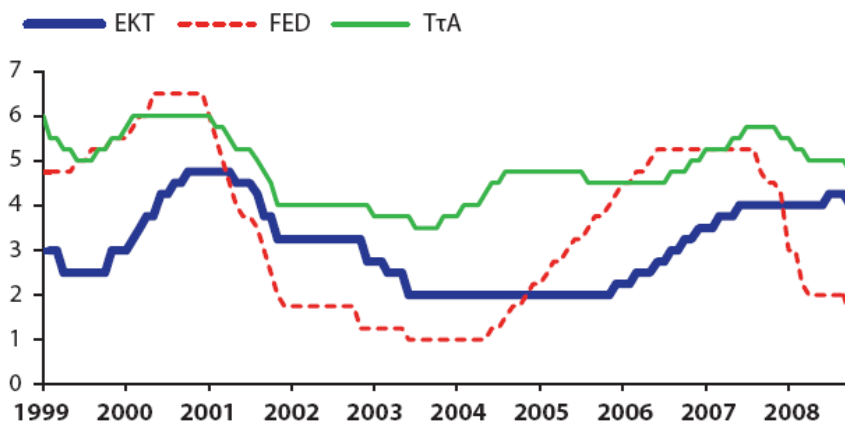
Στα τέλη του 2006, πολλά ενυπόθηκα δάνεια στις ΗΠΑ δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν αφού οι ιδιοκτήτες των σπιτιών βρέθηκαν σε δύσκολη οικονομική θέση μετά από μια σειρά ανόδων επιτοκίου και πτώσης τιμών στην αγορά ακινήτων. Την ίδια στιγμή που οι δανειζόμενοι αδυνατούσαν να εξυπηρετήσουν τα δάνειά τους, υπήρξαν πτώσεις στις τιμές των mortgage backed securities και άλλων δομημένων επενδύσεων. Οι τράπεζες έγιναν πολύ διστακτικές στον περαιτέρω δανεισμό προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες ρευστότητας που δημιουργήθηκαν και αν προχωρούσαν σε δανεισμό αυτός γίνονταν με υψηλά επιτόκια. Η αγορά ομολόγων έπασχε από έλλειψη ρευστού και η δυνατότητα άντλησης ρευστών διαθεσίμων από το σύνολο της αγοράς έγινε ακόμη πιο εμφανής⁴⁴. Η έλλειψη ρευστού οδήγησε τις κεντρικές τράπεζες να προχωρήσουν σε «ενέσεις» ρευστότητας στην αγορά προκειμένου να ενθαρρύνουν των δανεισμό των εμπορικών τραπεζών και να αναζωογονήσουν την αγορά⁴⁵.

Οι απώλειες αυτές καθώς και η μείωση της ρευστότητας που αναφέρθηκε παραπάνω, έχει αυξήσει αισθητά την πίεση στη παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Λόγω μείωση της απροθυμίας των τραπεζών να χορηγήσουν δανειακά κεφάλαια σε άλλες τράπεζες και πελάτες, οδηγούμαστε σε μια μείωση στην επενδυτική δραστηριότητα και σε μια επίσης μείωση της δαπάνης για κατανάλωση. Η μείωση στη στεγαστική αγορά μπορεί να τοποθετήσει πρόσθετη πίεση στην οικονομική ανάπτυξη.

2.2.2.1.2 Πολιτικές αντιμετώπισης⁴⁶

Η έλλειψη εμπιστοσύνης που δημιουργήθηκε με τις συνεχείς ανακοινώσεις χρεοκοπιών και ζημιών επηρέασε άμεσα τα διατραπεζικά επιτόκια, δηλαδή τα δανειστικά επιτόκια μεταξύ τραπεζών, που ανήλθαν σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Γράφημα 6: Δανειστικά επιτόκια μεταξύ τραπεζών

Πηγή: EKT, TtA, Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ

Το ψηλότερο κόστος στη διατραπεζική αγορά έφθασε στα πιο ψηλά επίπεδα την περίοδο Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου. Ακολούθως, τα διατραπεζικά επιτόκια κατέγραψαν μερική εξομάλυνση μετά τα πρόσφατα μέτρα που λήφθηκαν από τις νομισματικές αρχές. Επιπλέον, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανακοίνωσε νέα μέτρα στήριξης των αναδυόμενων οικονομιών μέσω βραχυπρόθεσμων δανείων, ενώ χώρες όπως το Πακιστάν, η Ουκρανία, η Ουγγαρία, η Ισλανδία κ.ά. έχουν ήδη ζητήσει χρηματοδότηση από το ΔΝΤ. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την EKT και τις εθνικές κυβερνήσεις, υιοθέτησε μέτρα προς αντιμετώπιση της κρίσης και την προστασία των καταθετών. Οι χώρες μέλη της ΕΕ συμφώνησαν σε επίπεδο αρχηγών κρατών τον Οκτώβριο 2008 σε πακέτο μέτρων για τις τράπεζες, καθιστώντας έτσι ένα εναρμονισμένο πλαίσιο στήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, εθνικές κυβερνήσεις εξήγγειλαν μέτρα, κυρίως, για εγγύηση καταθέσεων και ενίσχυση και στήριξη τραπεζών. Περαιτέρω, η EKT αποφάσισε όπως το πλαίσιο της εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής γίνει πιο ευέλικτο και προχώρησε στη διεύρυνση της βάσης των αποδεκτών στοιχείων για ασφάλεια στις πράξεις της για παροχή ρευστότητας στις τράπεζες. Επίσης, προχώρησε στη διεξαγωγή περισσότερων πιο μακροπρόθεσμων πράξεων αναχρηματοδότησης, διέυρνε τον αριθμό των αποδεκτών αντισυμβαλλομένων για τις πράξεις εξομάλυνσης βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας και, τέλος, προέβη σε παροχή ρευστότητας σε δολάρια και ελβετικά φράγκα σε συνεργασία με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ και την Εθνική Τράπεζα της Ελβετίας, αντίστοιχα. Η ΕΕ έχει ξεκαθαρίσει πως τα κυβερνητικά μέτρα θα πρέπει να διατηρούν τις αρχές της ισότιμης μεταχείρισης προς τα μέρη που θα τύχουν στήριξης ώστε να μην δημιουργηθεί προστατευτισμός και επηρεαστεί αρνητικά η ανάπτυξη του ανταγωνισμού στις αγορές. Στις 26 Νοεμβρίου, η ΕΕ ανακοίνωσε πακέτο μέτρων ύψους €200 δις (περ. 1,5% του ΑΕΠ της ΕΕ) τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν με την κοινή συνεισφορά της ΕΕ και των χωρών μελών της για τη στήριξη των οικονομιών, στα πλαίσια του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τους New York Times⁴⁷ αναφέρονται ενδεικτικά στον παρακάτω πίνακα οι ζημιές των πολυεθνικών τραπεζών από τη χρηματοπιστωτική κρίση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Ζημιές πολυεθνικών τραπεζών από τη χρηματοπιστωτική κρίση

Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα	Ποσά (σε δις \$)
UBS	37,4
Citigroup	18,0
Merrill Lynch	14,1
Morgan Stanley	9,4
Deutsche Bank	7,1
Bank of Amerika	5,3
Lehman Brothers	3,9
HSBC	3,4
Bear Stearns	3,2
JP Morgan Chase	3,2
BayernLB	3,1
Barclays	2,6
IKB	2,55

Πηγή: New York Times

Κάποιες εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι γενικές απώλειες που υπέστησαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα μπορούσαν να είναι μεταξύ \$220 και \$450 δις δολαρίων. Κατά συνέπεια, τα κέρδη προ φόρων των μεγαλύτερων τραπεζών παγκοσμίως θα μπορούσαν να διχοτομηθούν το 2007/08. Τράπεζες που είναι κυρίως εγχώριες και δεν έχουν εμπλακεί σημαντικά στην αγορά επισφαλειών σχετικών με την αγορά ενυπόθηκων δανείων έχουν επηρεαστεί πολύ λιγότερο.

2.2.2.1.3 Διδάγματα⁴⁸

Η κρίση που ξεκίνησε από τον τομέα των κατασκευών και μεταδόθηκε στον τραπεζικό τομέα στις ΗΠΑ, επεκτάθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα σε διεθνές επίπεδο, αναδεικνύοντας τη σημασία που πρέπει να δίδεται στη χρηματοοικονομική σταθερότητα μέσα στο διεθνοποιημένο σημερινό περιβάλλον. Μια αναταραχή στο χρηματοοικονομικό τομέα μεταδίδεται πολύ εύκολα στους υπόλοιπους τομείς της πραγματικής οικονομίας, με αποτέλεσμα την οικονομική επιβράδυνση ή και ύφεση. Επομένως, τα υγιή θεμελιώδη στον τραπεζικό τομέα είναι ουσιώδους σημασίας. Επιπλέον, είναι σημαντικό σε διεθνείς κρίσεις, να υπάρχει συντονισμένη αντιμετώπιση από τις χώρες που επηρεάζονται. Σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, όπου οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές δεν γνωρίζουν πλέον κρατικά σύνορα, είναι αναγκαίο να υπάρχουν όσο το δυνατό εναρμονισμένοι κανονισμοί ελέγχου και εποπτείας. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η νέα δυναμική διεθνώς (G20, EE) για αναβάθμιση του ρόλου του ΔΝΤ αλλά και του Διεθνούς Φόρουμ για τη Χρηματοοικονομική Σταθερότητα. Το γεγονός ότι μέρος αυτής της χρηματοοικονομικής κρίσης οφείλεται στην υπερβολική έκθεση επενδύσεων σε κινδύνους (αγοράς, ρευστότητας, πιστωτικούς) λόγω των κινήτρων που επέβαλλαν οι υπερβολικά ψηλές αμοιβές των ανώτερων εταιρικών στελεχών, ανέδειξε την ανάγκη για πιο προσεκτικό έλεγχο και σε αυτό τον τομέα. Συνυφασμένο με τα πιο πάνω είναι και το γεγονός ότι τόσο οι τράπεζες όσο και οι νομισματικές αρχές θα πρέπει πλέον να εστιάσουν την προσοχή

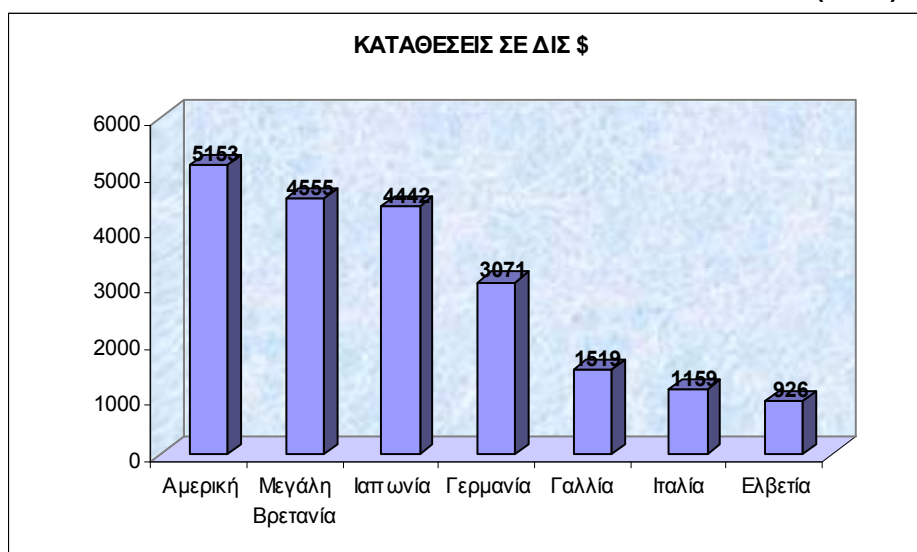
τους στη διασφάλιση της ομαλότητας στη διατραπεζική αγορά και τη διαχείριση των κινδύνων, ειδικότερα του κινδύνου έλλειψης ρευστότητας και του πιστωτικού κινδύνου. Οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, αν και καλύπτονται, τουλάχιστον για τις ευρωπαϊκές τράπεζες, από το Σύμφωνο της Βασιλείας II, θα πρέπει να βελτιωθούν μετά τις εξελίξεις του τελευταίου χρόνου.

Ένα άλλο γεγονός που έχει διαφανεί με τη χρηματοοικονομική κρίση είναι ότι οι αξιολογήσεις εταιρειών που εκπονούνταν οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας έχουν αρκετές αδυναμίες. Ήδη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβεί δημόσια σε εισηγήσεις για τη θεσμοθέτηση πλαισίου εποπτείας των διεθνών οίκων αξιολόγησης με στόχο την πλήρη διαφάνεια για τον τρόπο αξιολόγησης. Η εμπειρία στις ΗΠΑ με την κατάρρευση των δύο κυβερνητικά χρηματοδοτούμενων οργανισμών παροχής στεγαστικών δανείων (FannieMae και FreddieMac) οι οποίοι διέδρυναν τα χαρτοφυλάκιά τους με κυβερνητικές εγγυήσεις θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. Συγκεκριμένα, αν αυτοί οι οργανισμοί εποπτεύονταν από την ανεξάρτητη Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ θα μπορούσαν να προστατευθούν από τις πολιτικές πιέσεις για στήριξη της αγοράς κατοικίας. Διαφαίνεται, επομένως, η σημασία της ύπαρξης εποπτείας των χρηματοοικονομικών οργανισμών από ανεξάρτητα σώματα τα οποία δεν υπόκεινται σε πολιτικές πιέσεις.

2.2.2.2 Τα μεγαλύτερα τραπεζικά κέντρα

Η παγκόσμια τραπεζική βιομηχανία δοκίμασε μια ισχυρή αύξηση τα τελευταία χρόνια. Τα μετοχικά κεφάλαια των μεγαλύτερων 1.000 τραπεζών παγκοσμίως αυξήθηκαν κατά \$74,2 τρισεκατομμύρια, αυξημένα κατά 16,3% το 2006/2007 (αύξηση 5,4% τον προηγούμενο χρόνο). Οι τράπεζες της ΕΕ κράτησαν το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς που κυμάνθηκε στο 53% το 2006/2007 (43% το 1999/2000). Η αύξηση του μεριδίου της Ευρώπης ήταν κυρίως εις βάρος του Ιαπωνικού του οποίου μειώθηκε στο σχεδόν στο μισό για αυτή την περίοδο (από 21% σε 10%). Το μερίδιο των αμερικανικών τραπεζών παρέμεινε σχετικά σταθερό περίπου σε 14%. Το μεγαλύτερο μέρος του υπολοίπου ήταν από άλλες ασιατικές και ευρωπαϊκές χώρες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7: ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (2005)

ΠΗΓΗ: European Banking Federation

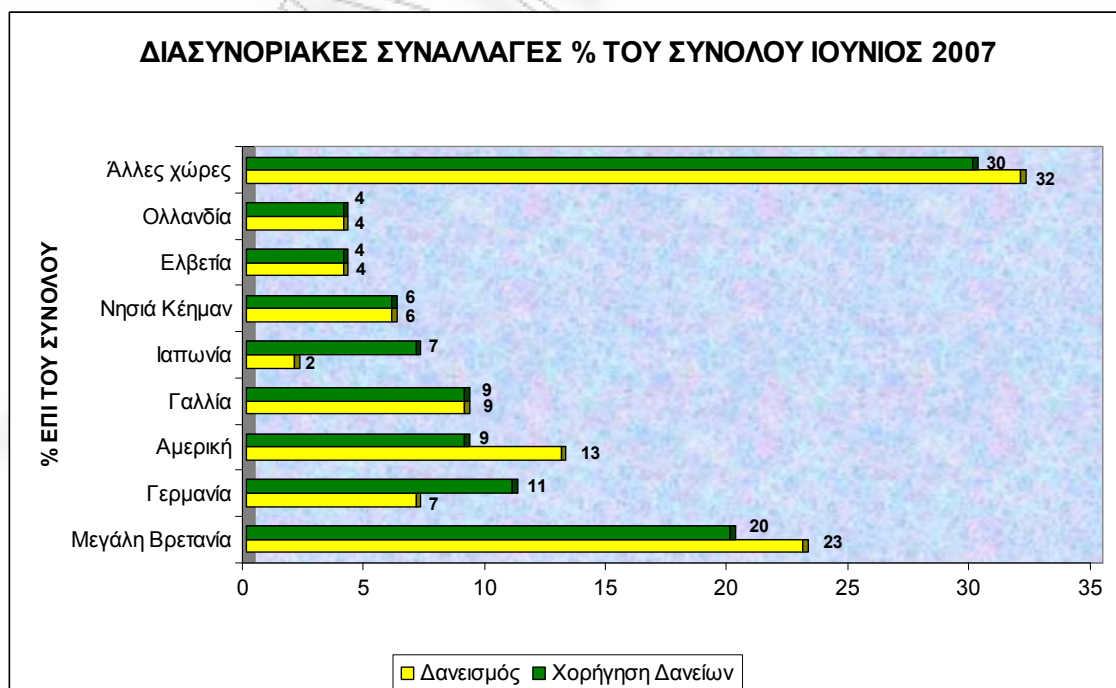
Οι ΗΠΑ είχαν κατά πολύ τις περισσότερες τράπεζες και τα περισσότερα καταστήματα στον κόσμο. Ο μεγάλος αριθμός τραπεζών στις ΗΠΑ είναι ένας δείκτης της γεωγραφικής του διάχυσης και της ρυθμιστικής δομής του με συνέπεια έναν μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων ιδρυμάτων στο τραπεζικό σύστημά του. Στη δυτική Ευρώπη, Η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία είχαν από περίπου 30.000 καταστήματα η κάθε χώρα αριθμός διπλάσιος από αυτόν που υπάρχει στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2.2.2.3 Διασυνοριακές τραπεζικές εργασίες

Οι διεθνείς στατιστικές δανεισμού και χορήγησης δανείων όσον αφορά τις διεθνείς τραπεζικές ροές σύμφωνα με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements - BIS) δείχνουν ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η μεγαλύτερη ενιαία αγορά για διεθνείς τραπεζικές εργασίες, με το 20% του διεθνούς τραπεζικού δανεισμού τον Ιούνιο του 2007 (28,981 δις δολάρια). Ακολουθεί η Γερμανία, με 11%.

Ο διεθνής χαρακτήρας της βρετανικής αγοράς για το διασυνοριακό δανεισμό απεικονίζεται στην έκταση των χωρών που αντιπροσωπεύονται εκεί και την ποικιλία των υπό διαπραγμάτευση νομισμάτων. Οι πιο ενεργές τράπεζες στις διασυνοριακές τραπεζικές εργασίες που βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι βρετανικές, ακολουθούμενες από τις γερμανικές, τις ελβετικές και τις αμερικανικές τράπεζες. Τα κυρίαρχα νομίσματα είναι το αμερικανικό δολάριο και ευρώ με το καθένα περίπου στο 35% του διασυνοριακού δανεισμού που έχει βάση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ακολουθεί η στερλίνα με ποσοστό 12%. Οι σημαντικότεροι οφειλέτες στην παγκόσμια δανειζόντας αγορά είναι βιομηχανικές χώρες. Το Ηνωμένο Βασίλειο είχε το μεγαλύτερο μερίδιο με 23% του συνόλου, κα ακολουθούν οι ΗΠΑ με 13%, και η Γαλλία με 9%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8

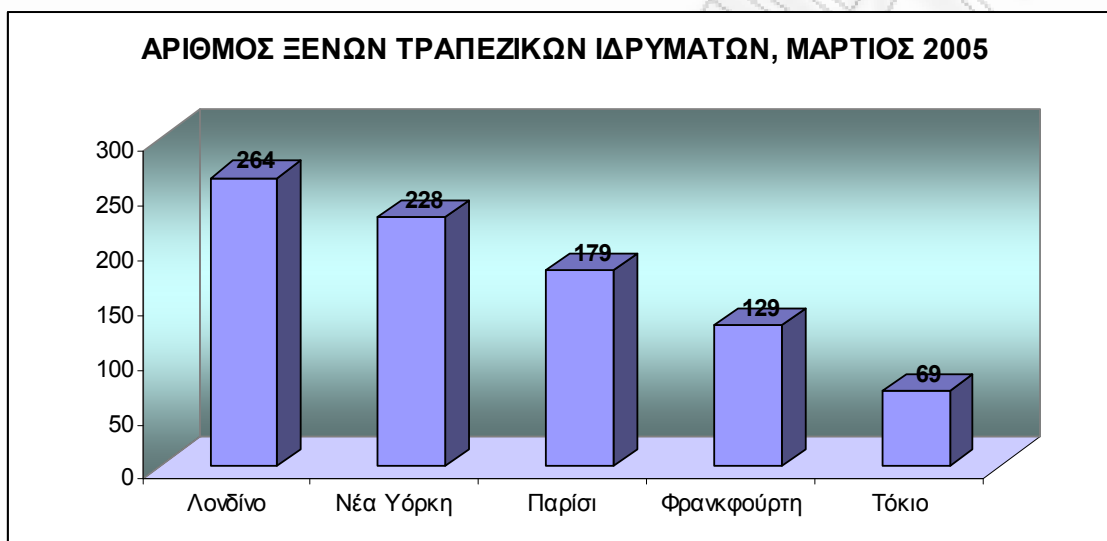

Πηγή: Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements)

2.2.2.4 Κέντρα τραπεζικών εργασιών

Τα στατιστικά που αφορούν τον αριθμό ξένων τραπεζών που εδρεύουν στα κέντρα των τραπεζικών εργασιών παγκοσμίως, αποκαλύπτουν ότι το Λονδίνο παραμένει το δημοφιλέστερο κέντρο με 264 ξένες τράπεζες να δραστηριοποιούνται εκεί τον Μάρτιο του 2005. Στην επόμενη θέση είναι η Νέα Υόρκη, η οποία είχε 228 καταστήματα ξένων τραπεζών. Ο μικρότερος αριθμός ξένων τραπεζών στη Νέα Υόρκη είναι κατά ένα μεγάλο μέρος ένας δείκτης της φύσης των αμερικανικών τραπεζικών εργασιών που είναι πιο προσανατολισμένη προς την εξυπηρέτηση της εγχώριας αγοράς.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9

Πηγή: Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements)

2.2.2.5 Συγκρίσεις της αποδοτικότητας τραπεζών

Τα κέρδη προ φόρων των 1000 παγκοσμίως μεγαλύτερων τραπεζών αυξήθηκαν κατά 22% το 2006/07 σε 786,3 δις δολάρια. Αυτό ήταν το τέταρτο διαδοχικό έτος αύξησης. Κατά μέσο όρο παγκοσμίως ο δείκτης επιστροφής κεφαλαίου⁴⁹ διαμορφώθηκε στο 23,3% το 2006/07, 3% αύξηση σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Οι παράγοντες που έχουν να κάνουν με την αύξηση αυτή των κερδών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου είχαν αν κάνουν με ένα πολύ θετικό οικονομικό περιβάλλον στις σημαντικότερες προηγμένες οικονομίες και στις αναπτυσσόμενες αγορές, την επέκταση στις λιανικές τραπεζικές εργασίες και την πρόοδο της τεχνολογίας.

Μεταξύ των σημαντικότερων οικονομιών, οι τράπεζες στις ΗΠΑ επέτυχαν την υψηλότερη τιμή στον δείκτη της επιστροφής κεφαλαίου το 2006/07 (22%) και ο τραπεζικός κλάδος της χώρας παρήγαγε τα περισσότερα κέρδη στον κόσμο. Αυτό ήταν κατά ένα μεγάλο μέρος ένα αποτέλεσμα του εισοδήματος που προέρχεται από τις βασικές εμπορικές και λιανικές χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, όπως τα δάνεια και οι προσωπικοί τομείς της τραπεζικής αγοράς. Τα ποσοστά επιστροφής στο UK, τη Γαλλία και την Ιαπωνία κυμάνθηκαν όλα μεταξύ 15% και 20%, με τις ιταλικές και γερμανικές τράπεζες να βρίσκονται περίπου στο 5%. Οι ιαπωνικές τράπεζες ειδικότερα βρίσκονται σε σημαντική πτώση τα τελευταία χρόνια. Σήμερα όμως πολλές τράπεζες

αντιμετωπίζουν τεράστιες απώλειες ως αποτέλεσμα της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων. Μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου 2008, οι τράπεζες σε όλο τον κόσμο είχαν αναφέρει απώλειες περίπου \$130 δις δολάρια (βλ. παράγραφο 2.1.2.1 Σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων).

Η αναλογία δαπανών/εισόδημα είναι ένας σημαντικός δείκτης της τραπεζικής αποδοτικότητας. Μετρά τα λειτουργικά κόστη της τράπεζας ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματος. Σύμφωνα με αυτό το δείκτη η αναλογία δαπανών/εισόδημα κατά μέσο όρο παγκοσμίως ανείλθε στο 57,5%. Ειδικότερα, στο Ηνωμένο Βασίλειο διαμορφώθηκε στο 50,2% το 2006/07 βελτιωμένος σε σχέση με αυτόν του προηγούμενου χρόνου (53,7%). Οι χώρες της ΕΕ και οι ΗΠΑ διαμόρφωσαν τον δείκτη αυτόν κοντά στο 60% ενώ η τραπεζική αγορά της Ιαπωνίας διατήρησε την χειρότερη επίδοση ανάμεσα στις σημαντικότερες οικονομίες (69,4%).

2.2.2.6 Εξελίξεις στην επενδυτική τραπεζική.

Τα έσοδα από την επενδυτική τραπεζική αυξήθηκαν για πέμπτο έτος σε \$84,3 δις δολάρια (αύξηση 21% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο). Δεν πρέπει να ξεχνάμε όμως ότι πολλές ήταν οι τράπεζες εκείνες που υπέστησαν μεγάλες απώλειες λόγω της υπερβολικής τους έκθεσης σε προϊόντα υψηλού κινδύνου της αγοράς ενυπόθηκων δανείων. Για παράδειγμα, η Merrill Lynch διαμόρφωσε μια γενική καθαρή απώλεια \$7,8 δις δολάρια το 2007, σε σχέση με καθαρά κέρδη \$7,5 δις δολάρια το 2006. Η Citigroup διαμόρφωσε απώλειες \$9,8 δις δολάρια τους τελευταίους τρεις μήνες του 2007 και υπολογίζει ότι το κόστος της έκθεσής της στην αγορά ενυπόθηκων δανείων θα φτάσει στα \$18 δις δολάρια. Το μεγαλύτερο μέρος των αμοιβών εισοδήματος το 2007 προήλθε από τις βασικές δραστηριότητες των τραπεζικών επενδύσεων όπως οι επιχειρήσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών. Οι ΗΠΑ αποτέλεσαν 53% του συνολικού τραπεζικού εισοδήματος επένδυσης το 2007, μια αναλογία που έχει παραμείνει σχετικά σταθερή από το 2000. Η Ευρώπη (με τη Μέση Ανατολή και την Αφρική) παρήγαγε 32% του συνόλου με τις ασιατικές χώρες να παράγουν το υπόλοιπο 15%. Ένας αριθμός από επενδυτικές τράπεζες, ειδικότερα από τις ΗΠΑ, επεκτάθηκε στην λιανική τραπεζική ενώ την ίδια στιγμή εμπορικές τράπεζες, μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, ενίσχυσαν την παρουσία τους στην επενδυτική τραπεζική.

2.2.2.7 Ιδιωτική τραπεζική

Τα τραπεζικά ιδρύματα ιδιωτικής τραπεζικής έδειξαν σημάδια σημαντικής αύξησης κερδών και κεφαλαίων το 2006 οδηγούμενα από την ανάπτυξη της παγκόσμιας αγοράς μεριδίων, νέα κεφάλαια και βελτιωμένες αποδόσεις. Σύμφωνα με την μελέτη της Ernst & Young⁵⁰ τα κέρδη προ φόρων από 180 εμπορικές τράπεζες αυξήθηκαν κατά 24% κατά τη διάρκεια του 2007.

2.2.2.8 Συγχωνεύσεις και εξαγορές.

Συγχωνεύσεις και εξαγορές πιστωτικών ιδρυμάτων αυξήθηκαν το τελευταίο τετράμηνο του 2007 στα 4,5 τρις. δολάρια. Αυτό ήταν το μεγαλύτερο ποσοστό από το 2000. Διατραπεζικές συγχωνεύσεις και εξαγορές αυξήθηκαν παγκοσμίως κατά 47%. Στην Ευρώπη η δραστηριότητα αναπτύχθηκε κατά 26% (1,8 τρις δολάρια) και ξεπέρασε για πρώτη φορά την ανάλογη δραστηριότητα στις ΗΠΑ. Η αύξηση αυτή οφείλεται εν

μέρει και στις αναδυόμενες αγορές τις Ευρώπης όπως η Ρωσία, η Τουρκία, η Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη.

2.2.3 Εποπτικοί μηχανισμοί

Τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα ειδικεύονται στη μεταφορά οικονομικών πόρων, από τους οικονομικούς φορείς που διαθέτουν αποταμιευτικά κεφάλαια για επένδυση προς τους ελλειμματικούς φορείς. Η διαδικασία αυτή δημιουργεί υψηλούς λόγους δανειακών προς ιδίων κεφαλαίων, σε σχέση με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας⁵¹.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι για να διασφαλιστούν οι μέτοχοι και οι πελάτες αυτών των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, αυτά είναι υποχρεωμένα να λειτουργούν σε ένα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο που κυρίως περιορίζει κινήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Περίληπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι οι εξής⁵²:

- Πιστωτικός κίνδυνος: ο κίνδυνος που διατρέχει ένας οργανισμός να μην εισπράξει έγκαιρα τις απαιτήσεις του
- Επιτοκιακός κίνδυνος
- Συναλλαγματικός κίνδυνος
- Κίνδυνος ρευστότητας
- Κίνδυνος αγοράς: ο κίνδυνος που προκύπτει όταν το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αγοράζει ή πουλά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού προκειμένου να αποκομίσει κέρδος.
- Λειτουργικός κίνδυνος

Κυρίαρχο ρόλο στη διαχείριση του επενδυτικού κινδύνου παγκοσμίως καλείται να παίξει η Επιτροπή της Βασιλείας.

2.2.3.1 Σύσταση και σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος δημιουργήθηκε από τους Διοικητές των Κεντρικών τραπεζών της Ομάδας των 10 χωρών, το Δεκέμβριο του 1974, οπότε έλαβε χώρα και η πρώτη συνάντηση. Η Επιτροπή συγκαλείται κανονικά τρεις ή τέσσερις φορές το χρόνο και διαθέτει περίπου 30 τεχνικές ομάδες έργου (Working Groups και Task Forces), που επίσης συναντώνται κανονικά⁵³. Τα μέλη της Επιτροπής προέρχονται από το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, την Ισπανία, την Ελβετία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιαπωνία, τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι χώρες εκπροσωπούνται από τις κεντρικές τους τράπεζες και επίσης από την αρχή που έχει επίσημα την δυνατότητα εποπτείας στο τραπεζικό σύστημα της χώρας⁵⁴.

Η Επιτροπή παρέχει μια βάση συνεργασίας μεταξύ των χωρών μελών πάνω σε ζητήματα εποπτείας τραπεζών. Συχνά συζητούνται τρόποι για διεθνή συνεργασία έτσι ώστε να συμπληρωθούν τα κενά που παρατηρούνται στα δίκτυα ελέγχου του τραπεζικού συστήματος. Αυτό συμβαίνει μέσω δύο βασικών αρχών:

- ✓ όλες οι τράπεζες πρέπει να εποπτεύονται
- ✓ η εποπτεία οφείλει να είναι επαρκής και αποτελεσματική.

Στην ουσία βέβαια ευρύτερος αντικειμενικός της στόχος είναι κάνει ευρύτερα γνωστή την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός συστήματος ελέγχου των τραπεζών και να βελτιώσει την ποιότητά του. Αυτό προσπαθεί να το επιτύχει μέσω τριών τρόπων :

- ✓ μέσω ανταλλαγής πληροφοριών πάνω σε θέματα διεθνών συμφωνιών όσον αφορά τον τραπεζικό έλεγχο
- ✓ βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών τεχνικών παγκοσμίως και
- ✓ με την θέσπιση κατώτατων προϋποθέσεων εποπτείας σε τομείς όπου αυτό είναι επιθυμητό⁵⁵.

Στην Επιτροπή δεν έχει ανατεθεί επισήμως ο υπερεθνικός έλεγχος του τραπεζικού συστήματος. Επομένως τα συμπεράσματα και οι αρχές στις οποίες καταλήγει δεν έχουν νομική ισχύ. Η Επιτροπή απλά ενθαρρύνει τη σύγκλιση σε κοινά πρότυπα και προτείνει τις καλύτερες πρακτικές (sound and best practices) με την προσδοκία ότι οι αρχές των χωρών που συμμετέχουν θα πάρουν μέτρα προκειμένου να εφαρμόσουν συμφωνίες που είναι περισσότερο συμβατές στο εθνικό τους περιβάλλον.

2.2.3.2 Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας⁵⁶

Το σύνολο του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, μπορεί να ενταχθεί σε 5 ενότητες:

1. τη διασυννοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές είτε με αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
2. τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας και ελέγχου των τραπεζών
3. τις υποχρεώσεις των τραπεζών για παροχή πληροφοριών στις εποπτικές τους αρχές και το επενδυτικό κοινό
4. τη λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών και
5. την προληπτική εποπτεία των σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων.

2.2.3.3 Ρυθμιστικό πλαίσιο Βασιλείας I⁵⁷

Το 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε ένα σύστημα κεφαλαιακής μέτρησης, το οποίο έγινε γνωστό ως Βασιλεία I. Με αυτό το σύστημα εισάγεται ένας τρόπος μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με το οποίο τα συνολικά κεφάλαια της τράπεζας θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 8% επί των στοιχείων του ενεργητικού που περιέχουν κίνδυνο, ενώ από το σύνολο των κεφαλαίων τουλάχιστον το 4% θα πρέπει να είναι κυρίως κεφάλαιο. Το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο συμπληρώθηκε και εμπλουτίστηκε με τροποποιήσεις που ακολούθησαν την αρχική συμφωνία του Ιουλίου του 1988. το Νοέμβριο του 1991 έγινε τροποποίηση στις διατάξεις του συμφώνου που αφορούσαν τα ίδια κεφάλαια. Ακόμη δύο τροποποιήσεις ακολούθησαν τον Ιούλιο του 1994 για της συμφωνίες συμψηφισμού και τον Απρίλιο του 1995 για την μεταχείριση των εκτός του ισολογισμού στοιχείων. Τον Ιανουάριο του 1996 ακολουθεί τροποποίηση η οποία

ενσωματώνει τους κινδύνους της αγοράς και τέλος το 1998 εισάγονται νέες μορφές κεφαλαίου με σκοπό τη μείωση των συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου. Η Βασιλεία I προσδιόριζε την μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών, έτσι ώστε να καλύπτουν τον πιστωτικό κίνδυνο.

2.2.3.4 Η νέα Σύμβαση της Επιτροπής της Βασιλείας (ΒΑΣΙΛΕΙΑ II – The new Basel Capital Accord) ⁵⁸

Από την αρχή της δεκαετίας του 1990, η διαχείριση κινδύνου έγινε πιο σύνθετη και απαιτητική. Έτσι απαιτήθηκε ένα νέο πλαίσιο. Το νέο αυτό πλαίσιο ήρθε να καλύψει η Βασιλεία II. Στόχος πλέον ο επανακαθορισμός των επιπέδων κεφαλαιακής επάρκειας, ώστε να μπορούν οι τράπεζες να ανταποκρίνονται στις συνθήκες της σύγχρονης και συνεχώς εξελισσόμενης αγοράς.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνονται σε τρεις θεματικές ενότητες οι οποίες έχει επικρατήσει να αναφέρονται ως πυλώνες:

Πρώτος πυλώνας: απαιτήσεις κεφαλαίων.

Το κατώτατο όριο του συνόλου των κεφαλαίων, επί των στοιχείων που περιέχουν ρίσκο συνεχίζει να είναι τουλάχιστον 8%. Αλλάζει όμως η βαρύτητα των στοιχείων που συμβάλλουν στον υπολογισμό του. Πέραν του πιστωτικού κινδύνου, συνυπολογίζονται πλέον και ο κίνδυνος αγοράς⁵⁹ και ο λειτουργικός κίνδυνος⁶⁰.

Δεύτερος Πυλώνας: εποπτική διαδικασία.

Ο δεύτερος άξονας εστιάζει στον τρόπο που οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογούν τις τράπεζες. Θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις διοικήσεις των τραπεζών να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν όσο το δυνατόν καλύτερες μεθόδους διαχείρισης κινδύνου και να μην επικεντρώνονται μόνο στο να διασφαλίσουν την ύπαρξη κεφαλαίων για την αντιμετώπιση κινδύνων που ελλοχεύουν από τις ήδη υπάρχουσες δραστηριότητες. Η εποπτική διαδικασία θα περιλαμβάνει επιθεώρηση των εσωτερικών διαδικασιών και των εργαλείων μέτρησης της διαχείρισης κινδύνου, στα πλαίσια αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Κατά τη διαδικασία διαχείρισης κινδύνου απαιτείται συνολική αποτίμηση των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένη η τράπεζα, επαναξιολόγηση της ήδη υπάρχουσας κεφαλαιακής επάρκειας και σύγκριση της στρατηγικής κινδύνου με το προφίλ κινδύνου που εμφανίζει η τράπεζα.

Γίνεται ξεκάθαρο από την Επιτροπή της Βασιλείας ότι η αύξηση των κεφαλαίων των τραπεζών δεν είναι η μόνη εναλλακτική για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων. Τα ποιοτικά στοιχεία που θα πρέπει να πληρούνται συνοψίζονται στα εξής:

1. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν διαδικασίες αποτίμησης της συνολικής τους κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με το προφίλ κινδύνου που εμφανίζουν και τη στρατηγική που ακολουθούν για τη διατήρηση των επιπέδων κεφαλαίου.
2. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να ελέγχουν και αν αξιολογούν τις εσωτερικές διαδικασίες και στρατηγικές που αφορούν την κεφαλαιακή επάρκεια των

- τραπεζών, όπως επίσης και την ικανότητά τους να εναρμονίζονται με τους δείκτες κεφαλαίου που ορίζονται από τις εποπτικές αρχές.
3. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να απαιτούν από τις τράπεζες να λειτουργούν με δείκτες κεφαλαίου πάνω των καθορισμένων.
  4. Η παρέμβαση των εποπτικών αρχών θα πρέπει να είναι άμεση όταν εντοπίζεται κίνδυνος πτώσης των επιπέδων κεφαλαίου πιο χαμηλά από τα απαιτούμενα κατώτατα όρια σε κάποια τράπεζα, απαιτώντας άμεσες και γρήγορες διορθωτικές κινήσεις από τη διοίκηση της τράπεζας.

Τρίτος Άξονας: πειθαρχία της αγοράς.

Ο τρίτος άξονας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη σημασία της πειθαρχίας στους κανόνες τις αγοράς. Οι τράπεζες οφείλουν να είναι πιο προσεκτικές και έτοιμες να αντιμετωπίσουν κινδύνους που μπορεί να επηρεάσουν την κεφαλαιακή τους θέση και την κερδοφορία τους.

Αν και ο έλεγχος των τραπεζών στο κατά πόσο πειθαρχούν στους κανόνες τις αγοράς είναι κατεξοχήν αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών, τίθενται επιπλέον παράγοντες που αφορούν την ύπαρξη διαφάνειας στις τράπεζες. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται με κριτήρια όπως η συγκέντρωση πληροφορίας, η δομή του κεφαλαίου, ο υπολογισμός των θέσεων κινδύνου, λεπτομέρειες που αφορούν τον κίνδυνο του επιτοκίου σε σχέση με τον εκτιμώμενο και τον πραγματοποιηθέντα κίνδυνο.

Δεδομένης της ευελιξίας που έχουν οι τράπεζες να διαχειρίζονται τα στοιχεία τους, οι παράγοντες που αναφέρθηκαν διαμορφώνονται στην καινούργια συνθήκη ως απαιτήσεις προς τις τράπεζες καλύπτοντας 4 περιοχές:

1. Απαιτήσεις σε κεφάλαια: όταν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις εφαρμόζονται συγκεντρωτικά σε έναν όμιλο εταιριών και όχι σε κάθε εταιρία χωριστά, οι εταιρίες θα πρέπει να καταγράφονται και να εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο οι επενδύσεις τους συμμετέχουν στον υπολογισμό θέσεων κινδύνου και στις υποχρεώσεις κεφαλαίου.
2. Δομή κεφαλαίων: απαιτείται η αναφορά λεπτομερειών ως προς τη φύση και το σκοπό των «ιδιαίτερων στοιχείων κεφαλαίου» και των υποχρεώσεων κεφαλαίου. Οι αναφορές θα πρέπει να περιέχουν πληροφορίες για συμφωνίες που σχετίζονται με περιουσιακά στοιχεία, για παράδειγμα όροι συμβολαίων.
3. Έκθεση στον κίνδυνο: θα πρέπει να υπάρχει διαφάνεια όσον αφορά την έκθεση των τραπεζών στους κινδύνους, ώστε οι παράγοντες της αγοράς να έχουν εικόνα του προφίλ κινδύνου και της διαχείρισης κινδύνου των τραπεζών. Κατά συνέπεια η πληροφορία που διατίθεται θα πρέπει να έχει τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο, τον κίνδυνο της αγοράς και τον κίνδυνο του επιτοκίου.
4. Κεφαλαιακή επάρκεια για μεμονωμένες περιοχές κινδύνου: οι τράπεζες θα πρέπει να δημοσιοποιούν όχι μόνο το συνολικό δείκτη κεφαλαιοποίησης τους, αλλά και τους δείκτες κεφαλαιοποίησής τους σε μεμονωμένες περιοχές κινδύνου

Η Επιτροπή της Βασιλείας, μετά από πέντε χρόνια διαβουλεύσεων με τους φορείς της αγοράς, δημοσίευσε στις 26 Απριλίου 2004 το τελικό κείμενο του νέου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια γνωστό ως «Βασιλεία II». Το νέο Σύμφωνο, το οποίο θα καταργήσει σχεδόν εξ ολοκλήρου το Σύμφωνο του 1988, επιφέρει ριζικές αλλαγές στο

πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων και υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η τελική έκδοση του κειμένου δεν περιέχει ουσιαστικές διαφοροποιήσεις από το τρίτο συμβουλευτικό κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας με την εξαίρεση των αλλαγών που είχαν ήδη ανακοινωθεί με σχετικά δελτία τύπου και οι οποίες αφορούν:

- ο τη διακριτή μεταχείριση των αναμενόμενων και των μη αναμενόμενων ζημιών,
- ο την αναγνώριση των προβλέψεων κατά την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων στη μέθοδο εσωτερικών αξιολογήσεων και
- ο την μερική τροποποίηση και απλοποίηση του πλαισίου για την τιλοποίηση απαιτήσεων

Επιπλέον, με το τελικό κείμενο παρατείνεται κατά ένα έτος (τέλη 2007) η ημερομηνία έναρξης εφαρμογής των προηγμένων μεθόδων για τον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο και τροποποιούνται μερικώς τα ελάχιστα όρια του ύψους των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το υφιστάμενο πλαίσιο κατά τα τρία πρώτα έτη εφαρμογής του. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή της Βασιλείας επιβεβαιώνει στο τελικό κείμενο την ανάγκη επανεξέτασης της βαθμονόμησης (calibration) του νέου Συμφώνου. Μάλιστα, πρόθεσή της είναι η επιβολή ενός συντελεστή προσαρμογής (scaling factor) των κεφαλαιακών απαιτήσεων στη μέθοδο εσωτερικών αξιολογήσεων, το ύψος του οποίου θα καθοριστεί βάσει των δεδομένων που θα συλλεχθούν κατά την περίοδο της παράλληλης εφαρμογής⁶¹.

2.2.3.5 Βασικός και επικουρικοί άξονες δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε να λειτουργεί ως ένα άτυπο βήμα (forum) για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της αναφορικά με τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Η έναρξη λειτουργίας των εργασιών της χρονολογείται σε μια περίοδο κατά την οποία η κατάργηση του συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods συνέβαλε στην έξαρση της μεταβλητότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων των νομισμάτων στις αναπτυγμένες οικονομίες. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να καταστούν οι τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στο συναλλαγματικό κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων. Το γενικότερο λοιπόν περιβάλλον έκανε επιτακτική την ανάγκη για την προσφυγή στη διεθνή συνεργασία ώστε να κατανοηθεί το νέο περιβάλλον λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος και να προωθηθεί η υιοθέτηση από τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές εποπτικών κανόνων και προτύπων κατάλληλων για την πρόληψη γενικευμένων κρίσεων και τη διασφάλιση της συστηματικής σταθερότητας⁶².

Κεντρικός άξονας της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Οι επικουρικοί άξονες δραστηριότητας έχουν να κάνουν με⁶³:

1. την ανταγωνιστική ισότητα μεταξύ των διεθνών τραπεζών
2. την ανταγωνιστική ισότητα μεταξύ των διεθνών τραπεζών και άλλων επιχειρήσεων που εκτίθενται σε παρεμφερείς κινδύνους
3. την εποπτεία διεθνών σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων
4. την προώθηση του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας σε ευρύτερα διεθνές επίπεδο.

2.2.4 Τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγκοσμίως⁶⁴.

Το επιχειρηματικό πεδίο των τραπεζών γίνεται πιο παγκόσμιο, βοηθούμενο από τη μείωση των εμποδίων στο διεθνές εμπόριο και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Τα όρια μεταξύ των τραπεζών και των άλλων φορέων διάθεσης οικονομικών υπηρεσιών έχουν στενέψει τα τελευταία χρόνια. Ως αποτέλεσμα της σταθεροποίησης στο τραπεζικό τομέα, το μερίδιο του ενεργητικού των δέκα μεγαλύτερων τραπεζών αυξήθηκε παγκοσμίως από 14% το 1998/99 σε 19% το 2006/07

Οι τράπεζες άλλων περιοχών του πλανήτη συνέχισαν να διαμορφώνουν υγιή ανάπτυξη. Οι 174 στις 1000 μεγαλύτερες του πλανήτη (163 το 2006) ασιατικές τράπεζες (εκτός Ιαπωνίας) είδαν τα κέρδη τους να αυξάνονται κατά 20,2%. Οι τράπεζες της Μέσης Ανατολής αύξησαν την παρουσία τους στην λίστα από 83 σε 94 τράπεζες με την Bahrain's Awal Bank να είναι η πρώτη από αυτές. Η αστάθεια όμως στην τιμή του πετρελαίου σίγουρα θα διαμορφώσει τα κέρδη τους σε χαμηλότερα επίπεδα από τα 26,5 δις \$ (αύξηση 30,5% το 2007). Παρ'όλη την ανάπτυξή τους οι τράπεζες της Μέσης Ανατολής παραμένουν ακόμη σχετικά μικροί παίκτες στην παγκόσμια τραπεζική αγορά διατηρώντας μόλις το 1,7% του συνολικού ενεργητικού και το 3,3% των συνολικών κερδών.

Το μερίδιο των επόμενων σαράντα τραπεζών ανήλθε επίσης από 35% σε 41% ενώ το μερίδιο των υπόλοιπων 950 τραπεζών μειώθηκε από 51% σε 39%. Περαιτέρω κινήσεις σταθεροποίησης είναι πιθανές, ειδικά στην ηπειρωτική Ευρώπη αφού ο τραπεζικός τομέας στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία που είναι τεμαχισμένες από ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι χώρες με τις περισσότερες τράπεζες μεταξύ των κορυφαίων 1000 παγκοσμίως ήταν οι ΗΠΑ (185), Ιαπωνία (101) και Γερμανία (88) ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο είχε 30.

Οι δυσκολίες στη Νοτιοανατολική Ασία και την Ιαπωνία άσκησαν ουσιαστική επίδραση στις μεγαλύτερες ιαπωνικές τράπεζες. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, οι ιαπωνικές τράπεζες κρατούσαν τις κορυφαίες έξι θέσεις στην ταξινόμηση των μεγαλύτερων τραπεζών. Το 2006/07, υπήρξε μόνο μια ιαπωνική τράπεζα μεταξύ των μεγαλύτερων δέκα. Ο αριθμός των αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών στην κορυφή της λίστας των κορυφαίων τραπεζών παγκοσμίως έχει αυξηθεί κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Οι κινεζικές τράπεζες έχουν κερδίσει δύναμη κατά τη διάρκεια του 2006/2007 με δύο κινεζικές τράπεζες να εμφανίζονται για πρώτη φορά.

Σύμφωνα με το περιοδικό Banker⁶⁵ η λίστα με τις μεγαλύτερες τράπεζες παγκοσμίως (27 Μαρτίου 2008) ως προς την κεφαλαιοποίησή τους είναι η εξής⁶⁶:

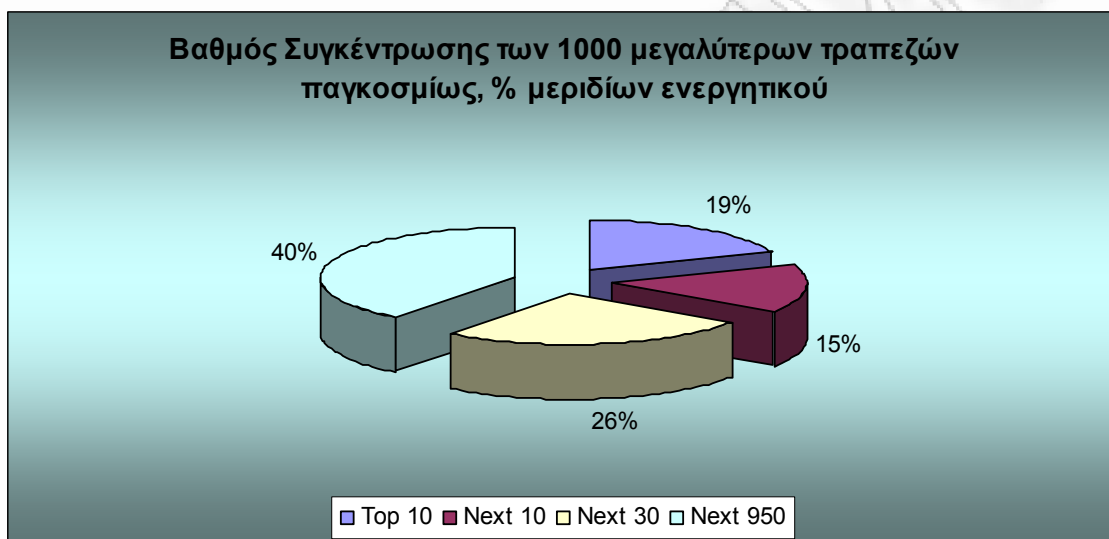
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Οι 10 μεγαλύτερες τράπεζες παγκοσμίως - Μάρτιος 2008

1	Citi Bank	Αμερική
2	Bank Of America	Αμερική
3	HSBC	Μεγάλη Βρετανία
4	UBS	Ελβετία
5	Credit Sussie	Ελβετία
6	RBS	Σκωτία

7	Deutsche Bank	Γερμανία
8	BNP Paribas	Γαλλία
9	Barclays	Μεγάλη Βρετανία
10	Bank of Tokyo	Ιαπωνία

Πηγή: International Financial Services London

ΓΡΑΦΗΜΑ 10

Πηγή: www.thebanker.com

Ο ανταγωνισμός στο τραπεζικό τομέα έχει ενταθεί από τους νέους παίκτες όπως οι ηλεκτρονικές τράπεζες και τα ιδρύματα των οποίων οι μητρικές εταιρίες δεν είναι μέλη του παραδοσιακού τραπεζικού τομέα. Ο ανταγωνισμός επομένως μεταξύ των τραπεζών και άλλων επιχειρήσεων παροχής οικονομικών υπηρεσιών και προϊόντων είναι πιθανό να αυξηθεί.

2.2.5 Προοπτικές και προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία⁶⁷

Είναι αρκετά δύσκολο και επικίνδυνο να κάνει κανείς μια πρόβλεψη για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας καθώς αυτή έχει φθάσει σε σημείο καμψής, με την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης να είναι ορατή κυρίως στις ΗΠΑ ενώ πολλοί μιλούν για την διαφαινόμενη ύπαρξη ύφεσης στην ευρωπαϊκή οικονομία. Αυτό διαπιστώνει η Παγκόσμια Τράπεζα στην ετήσια έκθεση "Προοπτικές της Παγκόσμιας Οικονομίας". Για το 2008 η Παγκόσμια Τράπεζα αναμένει ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας στο 4,6% ενώ ο ρυθμός μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας για το 2008⁶⁸ προβλέπεται να αγγίξει το 3,8% σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υστερώντας κατά 0,8% από αυτόν του 2007, ενώ υπολείπεται αρκετά των προβλέψεων του Σεπτεμβρίου του 2007 (4,7%).

Παρά το γεγονός ότι η αναταραχή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει μετριαστεί κάπως, η ανασταλτικές για την παγκόσμια ανάπτυξη συνέπειες της διατηρούνται. Η

συνεισφορά των αναπτυσσόμενων οικονομιών της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα είναι καθοριστική για την επίτευξη του προβλεπόμενου ρυθμού μεγέθυνσης. Επιπλέον, η εξέλιξη αυτών των χωρών αναχαιτίζει τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης, στις ισχυρές οικονομίες, από τις οποίες προέρχεται ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο των εισαγωγών των πρώτων. Ωστόσο, αυτή η ιδιαίτερα ενισχυμένη ζήτηση για εισαγωγές, ιδίως σε βασικά εμπορεύματα και σε ενέργεια, έχει οδηγήσει και αναμένεται να συνεχίσει να τροφοδοτεί σε μεγάλο βαθμό και στην παρατηρούμενη εκρηκτική αύξηση των τιμών τους. Η οικονομία τους αναμένεται να κινηθεί στο 6,1% για το 2008. Αντιθέτως, η οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών προβλέπεται ότι θα "τρέξει" με ρυθμό 2,6% το 2008. Το ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες χώρες αναμένεται να αυξηθεί, φέτος, κατά 7,1%, έναντι αύξησης 7,4% που κατεγράφη πέρυσι. Στις ανεπτυγμένες χώρες, αναμένεται επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στο 2,2% το 2008 για να ανακάμψει στο 2,6% το 2009. Βέβαια, η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρει ότι μια πολύ μεγαλύτερη επιβράδυνση θα οδηγήσει σε εξασθένηση των τιμών των εμπορευμάτων, φέρνοντας δυνητικά σε δύσκολη θέση πολλές αναπτυσσόμενες χώρες που μέχρι σήμερα μπορούσαν να αποφύγουν τα προβλήματα με το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους.

Στην αγορά πετρελαίου, η μείωση της ζήτησης από τις χώρες του ΟΟΣΑ, ιδιαίτερα τα 2 τελευταία χρόνια, λόγω κυρίως της υποκατάστασής του με άλλες μορφές ενέργειας δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει την εκτόξευση της κατανάλωσης από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η άνοδος των τιμών τόσο στο πετρέλαιο, όσο και σε ορισμένες κατηγορίες εμπορευμάτων, προέρχεται σε μεγάλο βαθμό και από τη χρήση τους ως εναλλακτικών προϊόντων στην τρέχουσα συγκυρία της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Αποτέλεσμα των παραπάνω και με δεδομένο ότι η παραγωγή στις χώρες του ΟΠΕΚ παραμένει αμετάβλητη από το Νοέμβριο του 2007 είναι η άνοδος της τιμής του Brent από 97 δολάρια το βαρέλι στις αρχές του 2008 στα 135 δολάρια στα τέλη Ιουνίου. Μεσοπρόθεσμα, βάσει των συμβολαίων στην αγορά futures, οι τιμές δεν αναμένεται να υποχωρήσουν αλλά να κυμανθούν στα ίδια επίπεδα (από 133,0 δολάρια έως 137,5 δολάρια το 2008)⁶⁹.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ Ο ρυθμός μεγέθυνσης της διεθνούς οικονομίας για το 2008 προβλέπεται να περιοριστεί σε 3,7%, και να εξακολουθήσει να μεγεθύνεται σε αυτά περίπου τα επίπεδα και για το 2009 (3,8%). Περαιτέρω, η πρόβλεψη του ΔΝΤ για το ρυθμό ανάπτυξης του αμερικανικού ΑΕΠ έχει διαμορφωθεί σε 0,5% για το 2008, από 1,5% που αρχικά προβλεπόταν, ενώ ο πληθωρισμός θα κινηθεί στο 2% για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και στο 1,9% για την ευρωζώνη το 2009⁷⁰. Οι κλυδωνισμοί στις παγκόσμιες χρηματαγορές, η αύξηση του πληθωρισμού, η πιστωτική κρίση και η οικονομική επιβράδυνση στις ΗΠΑ, που συνθέτουν ένα δύσκολο σκηνικό, γεμάτο προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία. Σύμφωνα με το καθηγητή Rose⁷¹, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες θα συνεχίσουν τη μεγέθυνσή τους, παρά τις αντιξοότητες. Σ' αυτό συνδράμει σημαντικά το διεθνές εμπόριο που έχει εξελιχθεί σε μοχλό ανάπτυξης αλλά και η συνεχιζόμενη εισροή επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Παράλληλα, πολλές χώρες στην Ασία και την Αφρική, περιμένουν τη σειρά τους στο «κυνήγι» αυτό της ευημερίας, γεγονός που εξασφαλίζει μελλοντικές επενδυτικές ευκαιρίες αλλά και συνεχιζόμενους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, μεταφορών και εμπορίου για τις επόμενες δεκαετίες.

Σύμφωνα με τα πρακτικά του World Economic Forum⁷² τα ρίσκα οικονομικής φύσης που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η παγκόσμια οικονομία είναι σημαντικά. Τα διαρκώς μειούμενα αποθέματα ενέργειας κάτι που διατηρεί τον κίνδυνο συνεχούς ανόδου της τιμής του πετρελαίου (πιθανότητα πραγματοποίησης 10-20%, κόστος 250 δις.δολάρια-1 τρις.δολάρια), οι μακροοικονομικές ανισορροπίες και η περαιτέρω πτώση του δολαρίου (πιθανότητα πραγματοποίησης 7%, κόστος 50-250 δις.δολάρια), η ελλείψεις σε ήδη διατροφής λόγω υψηλών τιμών και δυσκολίες στην παραγωγή (πιθανότητα πραγματοποίησης 1%-5%, κόστος 10-50 δισεκατ.δολάρια), οι δημοσιονομικές ανισορροπίες που θα οδηγήσουν στη διάθεση πολλών χωρών να αυξήσουν την φορολογία οδηγούμενες στην ουσία σε οικονομική στασιμότητα (πιθανότητα πραγματοποίησης 5%-10%, κόστος 50-250 δισεκατ.δολάρια) και τέλος ο κίνδυνος κατάρρευσης της αγοράς ακινήτων και μετοχών σε χώρες όπως η ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ευρώπη (πιθανότητα πραγματοποίησης 15%, κόστος 50-250 δις.δολάρια) είναι κάποια από τα οικονομικά ρίσκα που θα κληθεί να αντιμετωπίσει ή ήδη αντιμετωπίζει η παγκόσμια οικονομία.

Συμπερασματικά, παρά την κρίση που αντιμετωπίζει η παγκόσμια οικονομία και ιδιαίτερα αυτή των ΗΠΑ σήμερα, η εισροή κεφαλαίων στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, που οργανώνει αποτελεσματικά παραγωγή και εργασία, θα οδηγήσει σε διατήρηση των ρυθμών του εμπορίου, της παγκόσμιας ανάπτυξης και της βελτίωσης της ευημερίας. Αυτή η τάση θα συνεχιστεί για πολλά χρόνια, πιθανώς για πολλές δεκαετίες.

2.2.6 Συμπεράσματα

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν προσπαθήσαμε να δώσουμε μια εικόνα της παγκόσμιας τραπεζικής αγοράς, άμεσα συνδεδεμένης με το γενικότερο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Μέσα από πληθώρα στοιχείων είδαμε με ποιο τρόπο κινείται το διεθνές τραπεζικό σύστημα, ποια είναι τα σημαντικότερα τραπεζικά κέντρα, καθώς και ποιες είναι οι σημαντικότερες εξελίξεις στην επενδυτική και ιδιωτική τραπεζική. Δεν θα μπορούσαν να λείψουν αναφορές σε συγχωνεύσεις και εξαγορές αφού αποτελούν σημαντικότατο κομμάτι της διεθνούς στρατηγικής των τραπεζών. Αναφερθήκαμε επίσης στην κρίση των ενυπόθηκων δανείων, τις αρχικές πολιτικές αντιμετώπισής τους και τα πρώτα διδάγματα. Αναλύθηκαν, επίσης, οι σημαντικότεροι εποπτικοί μηχανισμοί ενώ παρουσιάστηκαν δεδομένα του τραπεζικού χώρου παγκοσμίως.

Μελετώντας τις προοπτικές και προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας προχωρούμε στην μελέτη του ευρωπαϊκού οικονομικού περιβάλλοντος, ενός σημαντικού υποσυνόλου της παγκόσμιας αγοράς, και του ρόλου της τράπεζας στο ευρωπαϊκό πλέον περιβάλλον.

2.3 Η τράπεζα στο σύγχρονο ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον⁷³

Ο ρυθμός αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας στη ζώνη του ευρώ επιβραδύνεται σημαντικά φέτος, εξαιτίας των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής και της μεγάλης ανόδου των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων, ενώ ο δεύτερος παράγοντας έχει οδηγήσει σε επιτάχυνση του πληθωρισμού,

ο οποίος διαμορφώνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από εκείνο που είναι συμβατό με τη νομισματική σταθερότητα. Το 2009 ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα παραμείνει χαμηλός και προβλέπεται να επιβραδυνθεί περαιτέρω, ενώ ο πληθωρισμός θα υποχωρήσει σταδιακά.

2.3.1 Οικονομική επισκόπηση των χωρών της ζώνης του Ευρώ

Οικονομική δραστηριότητα:

Ο υψηλός τριμηνιαίος ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008 (0,7%, έναντι 0,4% το τελευταίο τρίμηνο του 2007) οφειλόταν σε έκτακτους παράγοντες (τις καλές καιρικές συνθήκες που επέδρασαν ευνοϊκά στην κατασκευαστική δραστηριότητα), ενώ το δεύτερο τρίμηνο το ΑΕΠ μειώθηκε ελαφρά (κατά 0,2%) σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Η διεθνής χρηματοπιστωτική αναταραχή και η μεγάλη αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων είχαν δυσμενείς επιπτώσεις στις οικονομίες της ζώνης του ευρώ και αναμένεται ότι θα εξακολουθήσουν να τις επηρεάζουν στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους και το 2009. Συγκεκριμένα, το δεύτερο τρίμηνο του 2008, η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 0,2%, μετά από στασιμότητα το πρώτο τρίμηνο. Μείωση εμφάνισαν και οι επενδύσεις (-1,2%), έναντι σημαντικής αύξησης (1,5%) το πρώτο τρίμηνο. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ περιορίστηκε στο 1,4% το πρώτο εξάμηνο του 2008, έναντι 2,4% την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Επίσης, η ανατίμηση του ευρώ από το 2006 έως και τον Ιούλιο του 2008 εκτιμάται ότι έχει αρχίσει να επιδρά αρνητικά στο ρυθμό ανόδου των εξαγωγών της ζώνης του ευρώ (οι εξαγωγές της ζώνης του ευρώ μειώθηκαν κατά 0,4% το δεύτερο τρίμηνο του 2008).

Πληθωρισμός:

Ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ, μετρούμενος βάσει του ΕνΔΤΚ⁷⁴, κινήθηκε άνω του 3% στη διάρκεια του 2008, σημειώνοντας την υψηλότερη τιμή του (4,0%) τον Ιούνιο και τον Ιούλιο, ενώ υποχώρησε σε 3,8% τον Αύγουστο και στο 3,6% το Σεπτέμβριο (προσωρινές εκτιμήσεις). Η μεγάλη αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων από το δεύτερο εξάμηνο του 2007 υπήρξε η κυριότερη αιτία της επιτάχυνσης του πληθωρισμού.

Δημοσιονομική πολιτική:

Το δημοσιονομικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης των χωρών της ζώνης του ευρώ ως συνόλου, σύμφωνα με προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαμορφώθηκε στο 0,6% του ΑΕΠ το 2007. Όσον αφορά τις δημοσιονομικές εξελίξεις σε επιμέρους χώρες, το Συμβούλιο ECOFIN προέβη τον Ιούνιο στην άρση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος για την Ιταλία και την Πορτογαλία. Κατόπιν αυτού, καμία χώρα της ζώνης του ευρώ δεν υπόκειται πλέον στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος. Ωστόσο, τον Ιούνιο η Επιτροπή απηύθυνε στη Γαλλία “σύσταση πολιτικής”, καλώντας την να εφαρμόσει τις συστάσεις του Συμβουλίου για δημοσιονομική προσαρμογή και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς το δημοσιονομικό της έλλειμμα προβλέπεται να ανέλθει σε 2,9% του ΑΕΠ το 2008 και σε 3,0% του ΑΕΠ το 2009. Το ζήτημα της ποιότητας⁷⁵ των δημόσιων οικονομικών έχει

λάβει, τα τελευταία χρόνια, σημαντική θέση στις προτεραιότητες και αναλύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής και έχει, επίσης, απασχολήσει το Συμβούλιο ECOFIN. Έχει αποδειχθεί ότι η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων της δημοσιονομικής πολιτικής, τόσο άμεσα, καθώς αυξάνει την αποδοτικότητα των δημόσιων δαπανών και εσόδων, όσο και έμμεσα, καθώς μειώνει υπάρχουσες στρεβλώσεις και το κόστος για την οικονομία, δημιουργώντας καλύτερες μακροπρόθεσμες προοπτικές και ενισχύοντας τη δυνατότητα προσαρμογής σε εξωτερικές διαταραχές. Στις 14 Μαΐου 2008 το ECOFIN κάλεσε την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε να βελτιωθούν η μέτρηση και η ανάλυση της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών και της επίδρασής της στην ανάπτυξη και, μεταξύ άλλων, να αξιολογήσουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών για έρευνα-ανάπτυξη και εκπαίδευση.

Νομισματική πολιτική:

Ο ευρύτερος δείκτης της ονομαστικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ⁷⁶,32 ο οποίος είχε αυξηθεί κατά 3,8% το 2007 έναντι του 2006 (σε μέσα ετήσια επίπεδα), εξακολούθησε την ανοδική πορεία του τους πρώτους επτά μήνες του 2008, ενώ υποχώρησε ελαφρώς τον Αύγουστο. Τον Αύγουστο του 2008 ο δείκτης αυτός ήταν υψηλότερος κατά 2,0% από ό,τι το Δεκέμβριο του 2007 και κατά 5,1% από το μέσο επίπεδο του 2007. Οι εξελίξεις αυτές αντανακλούν, μεταξύ άλλων, τις μεταβαλλόμενες προσδοκίες των αγορών σχετικά με τις επιδόσεις των κυριότερων οικονομιών.

Ο ευρύτερος δείκτης της πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ (βάσει του ΔTK) ακολούθησε πορεία ανάλογη εκείνης της ονομαστικής ισοτιμίας. Αφού αυξήθηκε κατά 3,1% το 2007, συνέχισε να κινείται ανοδικά τους πρώτους επτά μήνες του 2008. Τον Αύγουστο ήταν κατά 1,0% υψηλότερος έναντι του Δεκεμβρίου του 2007 και 3,7% έναντι του μέσου επιπέδου του 2007, γεγονός που συνεπάγεται υποχώρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ζώνης του ευρώ ως προς τις τιμές.

Όσον αφορά τις διμερείς ισοτιμίες, το ευρώ συνέχισε να ενισχύεται ως προς το δολάριο ΗΠΑ – και κατ' επέκταση ως προς πολλά ασιατικά νομίσματα η ισοτιμία των οποίων είναι προσδεδεμένη σε αυτό. Από τον Αύγουστο όμως, όταν έγινε αντιληπτό από τις αγορές ότι η επιβράδυνση ενδέχεται να είναι οξύτερη στη ζώνη του ευρώ και ηπιότερη στις ΗΠΑ σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, το δολάριο ανέκαμψε. Τον Αύγουστο το ευρώ ήταν ανατιμημένο έναντι του δολαρίου κατά 2,8% σε σύγκριση με το επίπεδο του Δεκεμβρίου του 2007 και κατά 9,3% σε σύγκριση με το μέσο επίπεδο του 2007. Το γιεν, μετά από συνεχή υποχώρηση έναντι του ευρώ την περίοδο 2001-2007, ανατιμήθηκε το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους αλλά υποχώρησε εκ νέου στη συνέχεια, με αποτέλεσμα η ισοτιμία του έναντι του ευρώ τον Αύγουστο του 2008 να έχει υποχωρήσει κατά 1,5% σε σύγκριση με το μέσο επίπεδό της το 2007. Η λίρα Αγγλίας υποτιμήθηκε σημαντικά έναντι του ευρώ το τελευταίο έτος: η ισοτιμία της τον Αύγουστο του 2008 είχε υποχωρήσει κατά 9,1% σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2007 και κατά 13,7% σε σύγκριση με το μέσο όρο της το 2007. Στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II, τα περισσότερα νομίσματα παρέμειναν σταθερά έναντι του ευρώ και κινήθηκαν πλησίον της κεντρικής τους ισοτιμίας κατά τους πρώτους οκτώ μήνες του 2008, με εξαίρεση την κορώνα Σλοβακίας.

Μεταξύ Δεκεμβρίου του 2005 και Ιουνίου του 2007, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αύξησε προοδευτικά τα βασικά επιτόκια, συνολικά κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες. Στη συνέχεια, για ένα χρόνο και πλέον, τα επιτόκια παρέμειναν σταθερά και τον Ιούλιο του 2008 αυξήθηκαν εκ νέου κατά 25 μονάδες βάσης. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ προσδιορίζει το επίπεδο των βασικών επιτοκίων έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο πρωταρχικός σκοπός του Ευρωσυστήματος, που είναι η σταθερότητα των τιμών στη ζώνη του ευρώ σε μεσοπρόθεσμη βάση (Η σταθερότητα των τιμών επιτυγχάνεται όταν ο πληθωρισμός διατηρείται κάτω αλλά πλησίον του 2%).

Στη διάρκεια της περιόδου Ιανουαρίου-αρχών Οκτωβρίου 2008, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ τόνισε επανειλημμένα ότι, προκειμένου να επιτύχει τον πρωταρχικό του σκοπό, το Ευρωσύστημα συμβάλλει με αποφασιστικότητα στη σταθεροποίηση των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πληθωριστικών προσδοκιών σε επίπεδο συμβατό με τη σταθερότητα των τιμών. Επίσης, αποθαρρύνει την εκδήλωση ευρείας κλίμακας δευτερογενών επιδράσεων⁷⁷ στις τιμές καταναλωτή από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων που συμπεριλαμβάνονται στα βασικά εμπορεύματα και επιδιώκει να αποτρέψει την πραγματοποίηση μεσοπρόθεσμα των λοιπών πληθωριστικών κινδύνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ευρωζώνης ΕΕ-13

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Ρυθμός μεταβολής Ονομαστικού ΑΕΠ (%)	3,5	4,7	4,8	4,4	3,9
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	---	25800	27300	---	---
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	1,5	2,8	2,6	1,8	1,8
ΑΕΠ (τιμές εκατ. €)	---	8432895	8898158	---	---
ΑΕΠ (% μέσου ΕΕ27)	---	110,1	110	---	---
Ανεργία (%)	8,9	8,3	7,4	7,1	7,1
Απασχόληση κατά τομείς οικονομικής δραστηριότητας					
Πρωτογενής τομέας	---	4,2	4	---	---
Δευτερογενής τομέας	---	25,1	24,8	---	---
Τριτογενής τομέας	---	70,7	71,2	---	---
Μεταβολή Ονομαστικού Μέσου Μισθού (%)	2	2,4	2,5	3,1	2,8
Μεταβολή Πραγματικού Μέσου Μισθού (%)	-0,1	0,2	0,4	0,5	0,7
Μεταβολή Πραγματικού διαθέσιμου Εισοδήματος Νοικοκυριών (%)	0,9	1	1,4	---	---
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-2,5	-1,5	-0,6	-0,8	-0,8
Κοινωνικές Μεταβιβάσεις (% ΑΕΠ)	16,6	16,3	16	16	15,8
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	70,5	69	66,7	65,2	63,6
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-2,6	-1,6	-0,6	---	---
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	2,2	2,2	2,1	2,6	2,1
Broad Money (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	---	8,4	11,1	11,5	---
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	3057,6	3392,5	3655,2	---	---
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	2940,6	3291,5	3508,9	---	---
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	117	101	146,4	---	---
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	0,6	0,3	1,7	---	---
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	0,2	-0,1	0	0	0,1
\$/€	---	1,2556	1,3705	1,47	---

Πηγή: European Central Bank

2.3.2 Η ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά και τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην Ευρώπη⁷⁸

Ο ρόλος της ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς αυξάνει σημαντικά παρά τις σημαντικές απώλειες από την χρηματοπιστωτική κρίση. Συγκεκριμένα, η Ευρώπη παρουσιάζει την μεγαλύτερη συγκέντρωση τραπεζικών ιδρυμάτων στην συνολική κατάταξη (286 το 2006 και 279 το 2007). Την ίδια στιγμή όλοι οι σημαντικοί δείκτες υποδηλώνουν ότι το συνολικό μερίδιο αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνεται. Από 40,7% του συνολικού κεφαλαίου, 50,7% του μετοχικού κεφαλαίου και 37,4% των κερδών το 2006, τα μερίδια αυξήθηκαν σε 42%, 52,5% και 40,7% αντίστοιχα το 2007, διαμορφώνοντας την ΕΕ με διαφορά στην σημαντικότερη τραπεζική αγορά. Το ποσοστό κερδοφορίας αυξήθηκε από 20,9% το 2006 σε 22,7% το 2007.

Ανάμεσα στις τράπεζες της ΕΕ, οι 18 βρετανικές της λίστας με τις 1000 μεγαλύτερες για το 2007 παραμένουν οι πιο επικερδείς παρουσιάζοντας κατά μέσο όρο κέρδη προ φόρων ύψους 81,5 δις δολαρίων με τον δείκτη επιστροφής κεφαλαίου στο 27,3%, ενώ ο ευρωπαϊκός μέσος όρος βρίσκεται στο 22,7%. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει 4 τράπεζες μέσα στις 25 μεγαλύτερες και παραμένει μπροστά από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Όμως σε όρους κερδοφορίας (επιστροφή κεφαλαίου) το Βέλγιο βρίσκεται στην 1^η θέση με το ποσοστό επιστροφής κεφαλαίου στο 32% με 2^η την Σουηδία (29,5%), το Ηνωμένο Βασίλειο (27,3%), την Ισπανία (25,3%), την Γαλλία (23%) και την Γερμανία (13,6%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες με βάση το ενεργητικό τους

Θέση στην παγκόσμια κατάταξη	Όνομασία τράπεζας	Χώρα	Ενεργητικό εκατ \$
1	UBS	Ελβετία	1963870
3	BNP Paribas	Γαλλία	1896935
5	HSBC Holdings	Ηνωμένο Βασίλειο	1860758
6	CREDIT AGRICOLE GROUP	Γαλλία	1818341
7	ROYAL BANK OF SCOTLAND	Ηνωμένο Βασίλειο	1710703
9	DEUTSCHE BANK	Γερμανία	1483248
12	ABN AMRO BANK	Ολλανδία	1299966
13	SOCIÉTÉ GÉNÉRALE	Γαλλία	1260162
15	ING BANK	Ολλανδία	1178697
16	HBOS	Ηνωμένο Βασίλειο	1160245

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες με βάση την κεφαλαιοποίηση

Θέση στην παγκόσμια κατάταξη	Όνομασία τράπεζας	Χώρα	Κεφαλαιοποίηση Αγοράς
3	HSBC Holdings	Ηνωμένο Βασίλειο	214934
8	UBS	Ελβετία	128331
10	ROYAL BANK OF SCOTLAND	Ηνωμένο Βασίλειο	119808
12	SANTANDER CENTRAL HISPANO	Ισπανία	114095

13	BNP Paribas	Γαλλία	109388
15	BARCLAYS	Ηνωμένο Βασίλειο	94732
16	INTESA SAOPAULO	Ιταλία	92563
17	UNICREDIT	Ιταλία	91876
18	ABN AMRO BANK	Ολλανδία	90526
20	CREDIT SUISSE	Ελβετία	87168

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες βάσει κεφαλαίου Tier 1⁷⁹

Θέση στην παγκόσμια κατάταξη	Όνομασία τράπεζας	Χώρα	Κεφάλαιο Tier 1
3	HSBC Holdings	Ηνωμένο Βασίλειο	87842
4	CREDIT AGRICOLE GROUP	Γαλλία	84937
8	ROYAL BANK OF SCOTLAND	Ηνωμένο Βασίλειο	58973
10	SANTANDER CENTRAL HISPANO	Ισπανία	46805
11	BNP Paribas	Γαλλία	45305
12	BARCLAYS	Ηνωμένο Βασίλειο	45161
13	HBOS	Ηνωμένο Βασίλειο	44030
17	UNICREDIT	Ιταλία	38700
19	RABOBANK GROUP	Ολλανδία	34757
20	ING BANK	Ολλανδία	33958

Πηγή: www.thebanker.com

2.3.2.1 Σημαντικοί κίνδυνοι για τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα

Για το 2008 η έρευνα της Επιτροπής Τραπεζικής Επιτήρησης (Banking Supervision Committee)⁸⁰ τοποθέτησε σε δεύτερη μοίρα τους κινδύνους που προκύπτουν από τις εξελίξεις στο μακροοικονομικό περιβάλλον (risks from macroeconomic developments) μια κατηγορία που τα προηγούμενα 3 χρόνια της έρευνας βρίσκονταν πάντα πρώτη στους κινδύνους με χρονικό ορίζοντα ενός χρόνου. Ως κύρια πηγή κινδύνου τοποθετήθηκαν από το 49% των τραπεζών του δείγματος οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την οικονομική αγορά (financial market-related risks) κερδίζοντας έδαφος σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές (γύρω στο 20% το 2006 και το 2005). Η αβεβαιότητα των μελλοντικών εξελίξεων στις οικονομικές αγορές είναι ο πιο σημαντικός κίνδυνος για το 2009. συνδεδεμένα με αυτή την αβεβαιότητα είναι οι κίνδυνοι που πηγάζουν από τα υψηλά κόστη χρηματοδότησης και την έλλειψη ρευστότητας ενώ και η αβεβαιότητα στην διαμόρφωση των επιτοκίων είναι σημαντική για τις τράπεζες.

Ακολουθούν οι κίνδυνοι που σχετίζονται με το μακροοικονομικό περιβάλλον (τοποθετήθηκαν ως σημαντικότεροι κίνδυνοι από το 39% των τραπεζών). Ο λόγος της τοποθέτησης τους σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με προηγούμενες έρευνες μπορεί να συνδεθεί με το γεγονός ότι οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις αγορές είναι πιο απτά και έχουν μεγαλύτερη επίδραση στα βραχυπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα των

τραπεζών. Επιπλέον, οι παρούσα κρίση πηγάζει από τις οικονομικές αγορές και βρίσκεται σε εξέλιξη ενώ οι επιπτώσεις της στην «πραγματική» οικονομία ίσως δεν έχουν ακόμη φανεί. Αυτοί οι κίνδυνοι έχουν σχέση με την γενική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και τις γενικότερες διεθνείς εξελίξεις. Επιπλέον των διεθνών παραγόντων, οι τράπεζες εκφράζουν ανησυχίες για το επιχειρηματικό περιβάλλον για το οποίο δραστηριοποιούνται.

Μικρότερη σημασία έχουν οι σχετιζόμενοι με το διαρθρωτικό πλαίσιο κίνδυνοι (regulatory risks) του τραπεζικού τομέα με ποσοστό 6%. Πίεση του ανταγωνισμού, λειτουργικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τα συστήματα ή τις υποδομές (κυρίως όταν οι δραστηριότητες δίνονται σε εξωτερικούς συνεργάτες) και αυξημένα κόστη ή μειωμένη πρόσβαση στην διατραπεζική και μη αγορά δανεισμού είναι οι σημαντικότεροι κίνδυνοι κάτω από αυτή την κατηγορία. Επιπλέον, οι τράπεζες που συμμετείχαν στην έρευνα τονίζουν την διαρκώς αυξανόμενη πίεση από επιθετικούς ανταγωνιστές με δυνατή κεφαλαιακή υποστήριξη από τους ιδιοκτήτες τους.

Οι μεμονωμένοι κίνδυνοι (individual risks)⁸¹ με 4% και οι σχετιζόμενοι με τον τραπεζικό τομέα κίνδυνοι (banking sector risks)⁸² (2%) ακολουθούν σε σημαντικότητα. Η γενικότερη αστάθεια στους διάφορους τομείς της αγοράς των δανείων και η αντίστοιχη μετακύληση των επιπτώσεών της στα οικονομικά αποτελέσματα των τραπεζών και στην κεφαλαιακή τους διάρθρωση έχουν μεγαλύτερη σημασία την ίδια στιγμή που οι κίνδυνοι στο μακροοικονομικό περιβάλλον φαίνονται πιο απομακρυσμένοι. Η πιθανή μετακύληση των κινδύνων των οικονομικών αγορών στο μακροοικονομικό περιβάλλον είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους οι τράπεζες θεωρούν τις γενικότερες οικονομικές εξελίξεις ως ακόμη μια σημαντική πηγή κινδύνου. Μια μεγάλη μερίδα τραπεζών που συμμετείχαν στην έρευνα είδαν τους κινδύνους που προκύπτουν από κανονιστικό πλαίσιο ή από εξελίξεις στην στρατηγική ως λιγότερο σημαντικούς. Το ποσοστό των τραπεζών αυτών διαμορφώθηκε στο 50% (από 24% στις προηγούμενες έρευνες) για το πρώτο και στο 41,1% για το δεύτερο. Παρόλο που ο ανταγωνισμός είναι έντονος στα περισσότερα τραπεζικά συστήματα, οι τράπεζες βλέπουν την πιθανότητα μιας απώλειας στο μερίδιο αγοράς ή στην αποτελεσματικότητα ως κίνδυνο όχι τόσο αποφασιστικής σημασίας.

Πέρα από τις πιθανές συνέπειες της αναταραχής των αγορών πιστώσεων, οι μελλοντικοί κίνδυνοι που απειλούν το τραπεζικό σύστημα της ζώνης του ευρώ αφορούν κυρίως το ενδεχόμενο δυσμενών εξελίξεων στον πιστωτικό κύκλο, με δυσμενείς επιπτώσεις στην ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών και τις δαπάνες απομείωσης της αξίας δανείων. Επιπλέον, η πιθανότητα ανώμαλης προσαρμογής των παγκόσμιων ανισορροπιών παραμένει πηγή μεσοπρόθεσμων κινδύνων για την παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

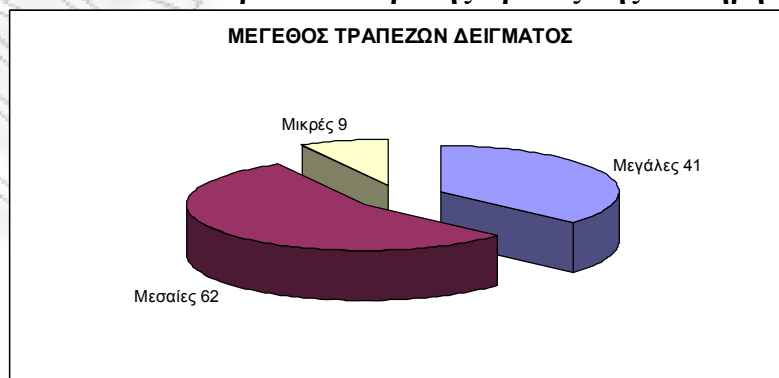
Ο παρακάτω πίνακας δείχνει την συνολική εικόνα της έρευνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας Επιτροπής Τραπεζικής Επιτήρησης συνολικά και κατά υποσύνολα

		Τράπεζες ΕΕ	Τράπεζες ΕΕ 15
Συνολικό Δείγμα*	Πηγή Κινδύνου	112	59
	Μακροοικονομικό περιβάλλον	4	4
	Οικονομικές αγορές	4,3	4,4
	Τραπεζικός τομέας	2,9	3
	Μεμονωμένη στρατηγική	2	1,9
	Κανονιστικό πλαίσιο	1,9	1,7
Μικρές τράπεζες		9	---
	Μακροοικονομικό περιβάλλον	3,8	---
	Οικονομικές αγορές	3,8	---
	Τραπεζικός τομέας	2,8	---
	Μεμονωμένη στρατηγική	2,4	---
	Κανονιστικό πλαίσιο	2,2	---
Μεσαίες τράπεζες		62	26
	Μακροοικονομικό περιβάλλον	3,8	3,8
	Οικονομικές αγορές	4,3	4,5
	Τραπεζικός τομέας	3	3,2
	Μεμονωμένη στρατηγική	2	1,9
	Κανονιστικό πλαίσιο	2,2	1,7
Μεγάλες τράπεζες		41	33
	Μακροοικονομικό περιβάλλον	4,2	4,1
	Οικονομικές αγορές	4,3	4,4
	Τραπεζικός τομέας	2,9	2,8
	Μεμονωμένη στρατηγική	1,9	1,9
	Κανονιστικό πλαίσιο	1,7	1,8

*Σύμφωνα με την μεθοδολογία που χρησιμοποιείται από την "EU Bank Stability Report", οι μεγάλες τοπικές τράπεζες ορίζονται ως οι τράπεζες με συνολικό ενεργητικό μεγαλύτερο από το 0,5% του συνολικού ενοποιημένου ενεργητικού των ευρωπαϊκών τραπεζών ενώ οι μεσαίες είναι αυτές με ενεργητικό μεταξύ 0,5% και 0,005% του συνολικού ευρωπαϊκού. Οι τράπεζες με μικρότερο του 0,005% του συνολικού θεωρούνται μικρές. Οι υπολογισμοί βασίστηκαν στα επίπεδα του ενεργητικού των τραπεζών το 2007.

ΓΡΑΦΗΜΑ 11: Έρευνα Επιτροπής Τραπεζικής Επιτήρησης

Πηγή: EU Banking Structures, October 2008, p. 27

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Βασικοί ευρωπαϊκοί τραπεζικοί δείκτες

	2004	2005	2006	2007	H1 2008
Αριθμός Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων	6427	6271	6157	6128	---
Συνολικός Αριθμός καταστημάτων	168476	169644	181499	183981	---
Συνολικός Αριθμός υπαλλήλων	2197112	2204486	2250316	2276562	---
Σύνολο Ενεργητικού (εκατ. €)	20454115	22670806	24962298	28312864	---
Δείκτης Herfindahl	599	642	630	654	---
Μερίδιο ενεργητικού των 5 μεγαλύτερων τραπεζών	41,6	42,6	42,8	44,1	---
Συνολικά δάνεια (εκατ. €)	9012853	9889222	10853959	12069220	---
Δάνεια σε επιχειρήσεις (εκατ. €)	3160910	3419578	3867454	4388718	---
Δάνεια στεγαστικά (εκατ. €)	2592293	2916666	3214028	3436867	---
Δάνεια καταναλωτικά (εκατ. €)	517280	556045	588802	617856	---
Λοιπά δάνεια (εκατ. €)	702264	722557	739568	753384	---
Σύνολο καταθέσεων (εκατ. €)	7530151	8249646	8978515	9969039	---
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων ROE (% του συνολικού ενεργητικού)	13.21	17.07	17.82	11.40	7.87
Σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού (% του συνολικού ενεργητικού)	0.90	1.19	1.33	0.95	0.73
Καθαρό Εισόδημα από τόκους (% του συνολικού ενεργητικού)	0.97	0.88	0.88	0.86	0.97
Καθαρό Εισόδημα από τόκους (% των συνολικών εσόδων)	53.15	51.73	47.92	70.56	60.45
Έσοδα από Αμοιβές και Προμήθειες (% συνολικών εσόδων)	28.11	27.34	27.18	36.23	29.39
Άλλα έσοδα (% συνολικών εσόδων)	7.85	8.43	9.31	11.65	6.76
Δείκτης Κόστους/Έσοδα (% του συνολικού ενεργητικού)	64.61	63.24	61.38	63.63	78.49
Tier 1 ratio (% του συνολικού ενεργητικού)	8.08	8.32	8.26	8.03	8.28
Συνολικός δείκτης φερεγγυότητας (% του συνολικού ενεργητικού)	11.59	11.61	11.44	10.70	11.40
M1	2948,9	3479,6	3756,5	3900,5	---
M2	5632,2	6152,9	6728,4	7425,1	---
M3	6568,2	7116,8	7789,7	8684,8	---

Πηγή: EKT, IMF, EC, Eurostat

2.3.3 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και εποπτικοί μηχανισμοί

2.3.3.1 Έννοια και κλάδοι του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου⁸³

Το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό δίκαιο περιλαμβάνει 8 (διακριτικούς μεν αλλά στενά συνδεδεμένους) επιμέρους κλάδους:

- A) Το ευρωπαϊκό δίκαιο της κεφαλαιαγοράς,
- B) Το ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο,
- Γ) Το ευρωπαϊκό ασφαλιστικό δίκαιο,
- Δ) Το ευρωπαϊκό δίκαιο της συμπληρωματικής εποπτείας των ομίλων ετερογενών χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων,
- E) Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συστημάτων πληρωμών,

- ΣΤ) Το ευρωπαϊκό δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών,
Ζ) Το ευρωπαϊκό δίκαιο της καταπολέμησης του οικονομικού εγκλήματος στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, και
Η) Το ειδικό ευρωπαϊκό λογιστικό δίκαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ειδικότερα:

Ως ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο ορίζεται το σύνολο των διατάξεων του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου μέσω των οποίων επιδιώκεται:

- Η διασφάλιση των δυο βασικών κοινοτικών ελευθεριών, δηλαδή της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, ως προς τα κοινοτικά πιστωτικά ιδρύματα (και ορισμένες κατηγορίες χρηματοδοτικών ιδρυμάτων), και
- Η διασφάλιση της σταθερότητας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος από το ενδεχόμενο της επέλευσης αλυσιδωτών πτωχεύσεων πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου της κεφαλαιαγοράς με τις οποίες επιβάλλονται οι υποχρεώσεις στους διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικούς φορείς που παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες στις κεφαλαιαγορές, εφαρμόζονται σε μεγάλη έκταση στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς αυτά διακινούνται να παρέχουν το σύνολο των επενδυτικών υπηρεσιών σε ατομική βάση, σύμφωνα με το υιοθετηθέν πρότυπο της τραπεζικής πολλαπλών συναλλαγών (“universal banking model”). Ταυτόχρονα, ένας σημαντικός αριθμός πιστωτικών ιδρυμάτων είναι εταιρίες εισηγμένες σε ρυθμιζόμενες αγορές και επομένως εφαρμόζονται σε αυτά και οι διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου της κεφαλαιαγοράς που αφορούν τις υποχρεώσεις των εισηγμένων εταιρειών.

Εντούτοις, σύμφωνα με τη λειτουργική προσέγγιση που έχει επιλεγεί για τον καθορισμό των κλάδων του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου, οι διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου της κεφαλαιαγοράς – παρατήρηση που ισχύει και για όλους τους υπόλοιπους κλάδους του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου – έχουν αυτοτέλεια έναντι των διατάξεων του ευρωπαϊκού τραπεζικού, στο βαθμό που μέσω αυτών επιδιώκεται η ικανοποίηση διαφορετικών αιτημάτων πολιτικής.

Το ευρωπαϊκό ασφαλιστικό δίκαιο είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκονται:

- Η διασφάλιση της ελευθερίας εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών από τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, και
- Η διασφάλιση της σταθερότητας των αγορών για την παροχή ιδιωτικής ασφάλισης από το ενδεχόμενο της πτώχευσης επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες ασφάλισης και αντασφάλισης.

Το ευρωπαϊκό δίκαιο της συμπληρωματικής εποπτείας των ομίλων ετερογενών χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκεται η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (ως συνόλου) από το ενδεχόμενο επέλευσης γενικευμένων χρηματοπιστωτικών κρίσεων στην οικονομία λόγω της πιθανής ανάληψης υπερβολικών κινδύνων από τους καλούμενους ομίλους ετερογενών χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων, στη σύνθεση των οποίων μετέχουν

πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.

Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συστημάτων πληρωμών είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκεται η ικανοποίηση δυο αιτημάτων:

- Η διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού, ενόψει του ενδεχομένου να επέλθει ο κίνδυνος της μετάδοσης προβλημάτων ρευστότητας ή/και φερεγγυότητας από ένα μέλος του συστήματος σε άλλα μέλη με όλες τις συστημικές επιπτώσεις που μπορεί να συνεπάγεται κάτι τέτοιο, και
- Η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων πληρωμών

Το ευρωπαϊκό δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκεται η διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών που συναλλάσσονται με φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με στόχο:

- Την αποκατάσταση της πληροφορικής ασυμμετρίας που κατά κανόνα υφίσταται μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή, και
- Την αντιμετώπιση του προβλήματος της μειωμένης διαπραγματευτικής ικανότητας (που τεκμέρεται ότι υφίσταται στη συμβατική σχέση) του καταναλωτή έναντι του προμηθευτή.

Περιέχει επίσης διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκεται, ειδικά σε ότι αφορά την παροχή ποσοτώσεων σε καταναλωτές, η πρόληψη της υπερχρέωσης των καταναλωτών. Ο εν λόγω κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου, αποτελεί ταυτόχρονα υποσύνολο του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων του καταναλωτή.

Το ευρωπαϊκό δίκαιο της καταπολέμησης του οικονομικού εγκλήματος στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει διατάξεις μέσω των οποίων επιδιώκεται: (α) η πρόληψη της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων (όπως, πχ η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας), και (β) η καταστολή των εν λόγω εγκλημάτων.

Το ειδικό λογιστικό δίκαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο κλάδος του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου που περιέχει ειδικές διατάξεις για τη λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω της φύσης των εργασιών τους.

Το πρωτογενές και παράγωγο ευρωπαϊκό δίκαιο της κεφαλαιαγοράς⁸⁴ επιδιώκει τέσσερις στόχους: α) τη διασφάλιση της ελευθερίας εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς που παρέχουν, σε ατομική ή συλλογική βάση, επενδυτικές υπηρεσίες στις κεφαλαιαγορές β) τη διασφάλιση της σταθερότητας των κεφαλαιαγορών γ) τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των κεφαλαιαγορών, δηλαδή τόσο της βέλτιστης κατανομής των δανειακών κεφαλαίων που αντλούνται σε αυτές, όσο και της προστασίας των επενδυτών, οι οποίοι επιθυμούν να πραγματοποιήσουν ή πραγματοποιούν επενδύσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα που

αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε αυτές και δ) τη διασφάλιση των επενδυτών σε περίπτωση περιέλευσης μιας επιχείρησης επενδύσεων σε κατάσταση αφερεγγυότητας.

2.3.3.2 Το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών⁸⁵

Το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών (ΕΣΚΤ) ιδρύθηκε την 1η Ιουλίου 1998. Απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών που συμμετέχουν στο ενιαίο νόμισμα. Είναι η νομισματική αρχή της ζώνης του ευρώ. Το καταστατικό του ΕΣΚΤ περιλαμβάνεται σε πρωτόκολλο που επισυνάπτεται στη Συνθήκη ΕΚ.

Πρωταρχικός στόχος του Ευρωσυστήματος είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών (άρθρο 105) και η στήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών της Κοινότητας, προκειμένου να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας που περιγράφονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα⁸⁶. Ενεργώντας επίσης ως κύρια χρηματοπιστωτική αρχή, στοχεύει στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη. Τα βασικά λοιπόν καθήκοντα τους ΕΣΚΤ είναι:

- να χαράζει και να εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της Κοινότητας (π.χ. καθορισμός βραχυπρόθεσμων συναλλαγματικών ισοτιμιών, συνθήεις πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις, είτε με απευθείας δανεισμό σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, είτε παρεμβαίνοντας στη χρηματαγορά: πράξεις ανοικτής αγοράς στην κεφαλαιαγορά, επιβολή υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεμάτων κ.τ.λ.)
- να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 111 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή κοινότητα
- να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών
- να κατέχει και να διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών – μελών.

Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες ενεργούν σύμφωνα με τους προσανατολισμούς και τις αποφάσεις που λαμβάνει η ΕΚΤ. Εφόσον κρίνεται δυνατόν και εύλογο, η ΕΚΤ προσφεύγει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες για την εκτέλεση πράξεων που υπάγονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες είναι ανεξάρτητες: δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να ζητούν ή να δέχονται υποδείξεις από τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμούς, από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών ή από οποιοδήποτε άλλο οργανισμό (άρθρο 108)⁸⁷.

Το ΕΣΚΤ διοικείται από τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ τα οποία είναι η εκτελεστική επιτροπή και το διοικητικό συμβούλιο. Επισημαίνεται ότι ταυτόχρονα με την ίδρυση του ΕΣΚΤ ξεκινά η εκκαθάριση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος⁸⁸ (ΕΝΙ). Από εκεί κι έπειτα η ΕΚΤ αναλαμβάνει τα καθήκοντα του ΕΝΙ έναντι των κρατών μελών τα οποία δεν συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ. Για το σκοπό αυτό συγκροτείται ένα τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, το γενικό συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών όλων των κρατών μελών της Κοινότητας. Οι

αρμοδιότητες του περιορίζονται σε ορισμένα καθήκοντα τα οποία δεν υπάγονται σε αυτήν καθεαυτή τη νομισματική πολιτική⁸⁹.

- Μελλοντικά το ΕΣΚΤ προβλέπεται να :
- συμβάλλει στην καλή διεξαγωγή εκ μέρους των αρμοδίων αρχών της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών και λοιπών χρηματοπιστωτικών, προκειμένου να εξασφαλίζεται η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- αναλάβει την έκδοση των τραπεζογραμματίων (η έκδοση κερμάτων παραμένει αρμοδιότητα των κρατών μελών, με την επιφύλαξη της έγκρισης του όγκου της έκδοσης από το ΕΣΚΤ)
- αναλάβει τη διαχείριση του διευρωπαϊκού συστήματος πληρωμών TARGET⁹⁰.

2.3.3.3 Η διαδικασία του ελέγχου στο ΕΣΚΤ και την ΕΚΤ⁹¹.

Το Καταστατικό του ΕΣΚΤ προβλέπει δύο επίπεδα εξωτερικού ελέγχου: α)τους εξωτερικούς ελεγκτές, και β)το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο.

Οι εξωτερικοί ελεγκτές ελέγχουν τους ετήσιους λογαριασμούς της ΕΚΤ (άρθρο 27 παράγραφος 1 του Καταστατικού του ΕΣΚΤ) ενώ το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο εξετάζει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της ΕΚΤ (άρθρο 27 παράγραφος 2). Οι εκθέσεις των εξωτερικών ελεγκτών δημοσιεύονται στην ετήσια έκθεση της ΕΚΤ. Επιπλέον, προβλέπονται εσωτερικά επίπεδα ελέγχου, υπό την αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Εσωτερικής Επιθεώρησης. Η Διεύθυνση Εσωτερικής Επιθεώρησης λειτουργεί υπό την άμεση ευθύνη της Εκτελεστικής Επιτροπής. Τα καθήκοντα της Διεύθυνσης Εσωτερικής Επιθεώρησης ορίζονται στο Καταστατικό Επιθεώρησης της ΕΚΤ που έχει εγκριθεί από την Εκτελεστική Επιτροπή. Το Καταστατικό Επιθεώρησης θεσπίστηκε με βάση διεθνώς παραδεδεγμένα επαγγελματικά πρότυπα, ειδικότερα τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών.

Στην ΕΚΤ η διάρθρωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου βασίζεται σε μια λειτουργική προσέγγιση. Κάθε υπηρεσιακή μονάδα (Τμήμα, Διεύθυνση ή Γενική Διεύθυνση) είναι υπεύθυνη για το δικό της εσωτερικό έλεγχο και τη δική της αποτελεσματικότητα. Προς το σκοπό αυτό, οι υπηρεσιακές μονάδες εφαρμόζουν μια σειρά από διαδικασίες λειτουργικού ελέγχου στον τομέα της αρμοδιότητάς τους. Για παράδειγμα, υπάρχει ένα σύνολο κανόνων και διαδικασιών –γνωστό και ως "σινικό τείχος"– που εμποδίζει τη διαρροή εμπιστευτικών πληροφοριών, προερχόμενων π.χ. από τομείς αρμόδιους για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής προς τομείς υπεύθυνους για τη διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων και των ιδίων κεφαλαίων της ΕΚΤ. Παράλληλα με αυτούς τους ελέγχους, ορισμένες υπηρεσιακές μονάδες συμβουλευούν την Εκτελεστική Επιτροπή και εισηγούνται προτάσεις σε αυτήν σχετικά με ειδικά θέματα ελέγχου σε οριζόντια βάση.

2.3.3.4 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα⁹².

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποτελούν τη νομική βάση για την ενιαία νομισματική πολιτική. Με το

Καταστατικό, ιδρύθηκαν η ΕΚΤ και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) την 1η Ιουνίου 1998.

Η ΕΚΤ ιδρύθηκε ως πυρήνας του Ευρωσυστήματος και του ΕΣΚΤ. Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες εκτελούν από κοινού τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί. Η ΕΚΤ διαθέτει νομική προσωπικότητα σύμφωνα με το δημόσιο διεθνές δίκαιο. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ.

Η ζώνη του ευρώ έγινε πραγματικότητα όταν η ευθύνη για την άσκηση νομισματικής πολιτικής εκχωρήθηκε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των 11 κρατών μελών της ΕΕ στην ΕΚΤ τον Ιανουάριο του 1999. Η Ελλάδα έγινε το δωδέκατο μέλος δύο χρόνια αργότερα. Η δημιουργία της ζώνης του ευρώ και η ίδρυση ενός υπερεθνικού οργάνου, της ΕΚΤ, αποτέλεσε βασικό στάδιο στη μακρόχρονη και πολύπλοκη πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Οι 12 χώρες έπρεπε να πληρούν τα κριτήρια σύγκλισης. Αυτό θα ισχύσει και για άλλα κράτη μέλη της ΕΕ προτού υιοθετήσουν το ευρώ. Τα κριτήρια θέτουν τις οικονομικές και νομικές προϋποθέσεις για την επιτυχημένη συμμετοχή στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

Τα όργανα της Κεντρικής τράπεζας που βοηθούν στην ομαλή λειτουργία της και στη λήψη των αποφάσεών της είναι:

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο

Είναι το βασικό όργανο λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ. Αποτελείται από τα έξι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής, και τους διοικητές όλων των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών των χωρών της ζώνης του ευρώ. Καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο Ευρωσύστημα. Επιπλέον, χαράσσει νομισματική πολιτική για τη ζώνη του ευρώ. Το καθήκον αυτό περιλαμβάνει τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους στόχους νομισματικής πολιτικής, τα βασικά επιτόκια, την προσφορά διαθεσίμων στο Ευρωσύστημα, καθώς και τη θέσπιση κατευθυντηρίων γραμμών για την εφαρμογή των αποφάσεων αυτών.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει συνήθως δύο φορές το μήνα. Κατά την πρώτη συνεδρίαση κάθε μήνα, το Διοικητικό Συμβούλιο αξιολογεί τις νομισματικές και οικονομικές εξελίξεις και λαμβάνει τη μηνιαία απόφασή του για τη νομισματική πολιτική. Κατά τη δεύτερη συνεδρίαση του το Διοικητικό Συμβούλιο συζητά θέματα που αφορούν άλλα καθήκοντα και αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων δεν δημοσιεύονται, αλλά η απόφαση για τη νομισματική πολιτική ανακοινώνεται στη διάρκεια συνέντευξης Τύπου η οποία πραγματοποιείται αμέσως μετά την πρώτη συνεδρίαση κάθε μήνα. Ο Πρόεδρος, επικουρούμενος από τον Αντιπρόεδρο, προεδρεύει της συνέντευξης Τύπου. Το Καταστατικό προβλέπει πολυετείς θητείες για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

2. Η Εκτελεστική Επιτροπή

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και τέσσερα άλλα μέλη. Όλα τα μέλη διορίζονται με κοινή συμφωνία των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των χωρών της ζώνης του ευρώ. Βασικές της αρμοδιότητες είναι η

προετοιμασία των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής για τη ζώνη του ευρώ σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο, δίνοντας παράλληλα τις απαραίτητες οδηγίες στις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες της ζώνης του ευρώ. Ακόμη, εκτελεί τις καθημερινές εργασίες της ΕΚΤ, και ασκεί ορισμένες αρμοδιότητες που της έχει εκχωρήσει το Διοικητικό Συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων κανονιστικών αρμοδιοτήτων. Η θητεία των μελών της Εκτελεστικής Επιτροπής δεν μπορεί να ανανεωθεί.

3. Το Γενικό Συμβούλιο

Το Γενικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ, και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των 25 κρατών μελών της ΕΕ. Με άλλα λόγια, το Γενικό Συμβούλιο περιλαμβάνει αντιπροσώπους από τις 12 χώρες της ζώνης του ευρώ και τις 13 χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ. Τα υπόλοιπα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της ΕΕ και ένα μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δύνανται να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του Γενικού Συμβουλίου, αλλά χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Το Γενικό Συμβούλιο μπορεί να θεωρηθεί μεταβατικό όργανο. Έχει αναλάβει την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος τα οποία πρέπει να ασκεί η ΕΚΤ κατά το Τρίτο Στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE), εφόσον υπάρχουν κράτη μέλη της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ. Το Γενικό Συμβούλιο συμβάλλει επίσης στις συμβουλευτικές λειτουργίες της ΕΚΤ, στη συλλογή στατιστικών πληροφοριών, στην προετοιμασία των ετήσιων εκθέσεων της ΕΚΤ, στη θέσπιση των κανόνων που είναι αναγκαίοι για την τυποποίηση της λογιστικής παρακολούθησης και της υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις πράξεις των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών, στη λήψη μέτρων που αφορούν τον καθορισμό της κλειδας κατανομής για την εγγραφή στο κεφάλαιο της ΕΚΤ, εκτός εκείνων που έχουν ήδη καθοριστεί στη Συνθήκη, στη θέσπιση των όρων απασχόλησης του προσωπικού της ΕΚΤ, και στις απαραίτητες προετοιμασίες για τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των κρατών μελών με παρέκκλιση έναντι του ευρώ. Σύμφωνα με το καταστατικό το Γενικό Συμβούλιο θα διαλυθεί όταν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα έχουν υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα.

Η λειτουργία της ΕΚΤ υπακούει σε ορισμένες βασικές αρχές χωρίς τις οποίες η λειτουργία της θα ήταν προβληματική. Αυτές έχουν να κάνουν με⁹³ :

- **Την αρχή της Ανεξαρτησίας**

Η πολιτική ανεξαρτησία της ΕΚΤ συντελεί στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Αυτό αποδεικνύεται από τη θεωρητική ανάλυση και τα εμπειρικά στοιχεία. Η ανεξαρτησία της ΕΚΤ καθορίζεται στο θεσμικό πλαίσιο για την ενιαία νομισματική πολιτική (στη Συνθήκη και στο Καταστατικό). Ούτε η ΕΚΤ ούτε οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών δεν μπορεί να ζητεί ή να δέχεται υποδείξεις από κοινοτικά όργανα ή οργανισμούς, από οποιαδήποτε κυβέρνηση κράτους μέλους της ΕΕ ή από οποιονδήποτε άλλο οργανισμό. Τα κοινοτικά όργανα και οργανισμοί, καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών

πρέπει να τηρούν την αρχή αυτή και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ (άρθρο 108 της Συνθήκης).

Η ΕΚΤ διαθέτει και οικονομική ανεξαρτησία. Η οικονομική διαχείριση της είναι χωριστή από την οικονομική διαχείριση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ΕΚΤ έχει τον δικό της προϋπολογισμό. Οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες της ζώνης του ευρώ εγγράφονται στο κεφάλαιο της ΕΚΤ και καταβάλλουν μερίδιο συμμετοχής σε αυτό.

- **Την αρχή της Διαφάνειας**

Με βάση την αρχή της διαφάνειας η κεντρική τράπεζα παρέχει, εγκαίρως, στο ευρύ κοινό και στις αγορές όλες τις πληροφορίες που αφορούν τη στρατηγική, τις αξιολογήσεις και τις αποφάσεις πολιτικής της, καθώς και τις διαδικασίες της, με τρόπο ειλικρινή και σαφή.

Σήμερα, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες, συμπεριλαμβανομένης της ΕΚΤ, αποδίδουν εξέχουσα σημασία στη διαφάνεια. Αυτό αληθεύει κυρίως όσον αφορά το πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής τους. Η ΕΚΤ δίδει υψηλή προτεραιότητα στην αποτελεσματική επικοινωνία με το κοινό. Δεν επιτρέπεται η χορήγηση δανείων σε κοινοτικούς οργανισμούς ή εθνικούς δημόσιους φορείς, γεγονός που το προφυλάσσει περαιτέρω από οποιαδήποτε επιρροή ασκούν οι δημόσιες αρχές.

- **Την αρχή της Αξιοπιστίας**

Η ΕΚΤ προωθεί την αξιοπιστία καθιστώντας σαφή την εντολή που της έχει ανατεθεί και τον τρόπο με τον οποίο εκτελεί τα καθήκοντά της. Όταν γίνεται αντιληπτό ότι η ΕΚΤ έχει τη δυνατότητα και τη θέληση να εκπληρώσει τα καθήκοντα που έχει αναλάβει, οι προσδοκίες για τις τιμές σταθεροποιούνται. Η τακτική ενημέρωση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μια κεντρική τράπεζα αξιολογεί την οικονομική κατάσταση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη

- **Την αρχή της Αυτοπειθαρχίας**

Η αυστηρή δέσμευση για διαφάνεια επιβάλλει αυτοπειθαρχία στους φορείς χάραξης πολιτικής. Διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις πολιτικής και οι σχετικές επεξηγήσεις παραμένουν συνεπείς με την πάροδο του χρόνου.

- **Την αρχή της Προβλεψιμότητας**

Η ΕΚΤ ανακοινώνει δημοσίως τη στρατηγική νομισματικής πολιτικής της και κοινοποιεί την τακτική αξιολόγησή της όσον αφορά τις οικονομικές εξελίξεις. Κατά αυτό τον τρόπο, οι αγορές μπορούν να κατανοήσουν το πλαίσιο συστηματικής αντίδρασης της νομισματικής πολιτικής στις οικονομικές εξελίξεις και διαταραχές. Έτσι, η πολιτική καθίσταται περισσότερο προβλέψιμη για τις αγορές μεσοπρόθεσμα και οι προσδοκίες της αγοράς διαμορφώνονται πιο αποτελεσματικά και με μεγαλύτερη ακρίβεια.

- **Την αρχή της Λογοδοσίας**

Η ΕΚΤ έχει σαφείς υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, οι οποίες καθορίζονται στο άρθρο 15 του Καταστατικού της. Σύμφωνα λοιπόν με το Καταστατικό, η ΕΚΤ υποχρεούται να δημοσιεύει τριμηνιαίες εκθέσεις για τις δραστηριότητες του Ευρωσυστήματος, καθώς και ενοποιημένη εβδομαδιαία λογιστική κατάσταση. Επιπλέον, υποχρεούται να συντάσσει Ετήσια Έκθεση για τις δραστηριότητές της και για τη νομισματική πολιτική του προηγούμενου και του τρέχοντος έτους. Η Ετήσια Έκθεση πρέπει να παρουσιάζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο της ΕΕ, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Προκειμένου να πληρεί τις απαιτήσεις που προβλέπονται από το Καταστατικό, η ΕΚΤ δημοσιεύει:

- μηνιαίο δελτίο (πέραν του τριμηνιαίου),
- ενοποιημένη εβδομαδιαία λογιστική κατάσταση,
- ετήσιες εκθέσεις.

Εκτός αυτών, η ΕΚΤ δημοσιεύει ποικίλες εκδόσεις που αφορούν τα καθήκοντά της.

- **Εταιρική διακυβέρνηση**

Εκτός από τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, η εταιρική διακυβέρνηση της ΕΚΤ περιλαμβάνει και διάφορα επίπεδα εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα η δομή των διευθύνσεων και των επιμέρους τμημάτων της ΕΚΤ παρουσιάζεται στη συνέχεια:

- Έρευνα (Γενική Διεύθυνση)
- Ανθρώπινο Δυναμικό, Προϋπολογισμός και Οργάνωση (Γενική Διεύθυνση)
- Γραμματεία και Γλωσσικές Υπηρεσίες (Γενική Διεύθυνση)
- Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σχέσεις (Γενική Διεύθυνση)
- Διοίκηση (Γενική Διεύθυνση)
- Οικονομικές Υπηρεσίες (Διεύθυνση)
- Δραστηριότητες Αγορών (Γενική Διεύθυνση)
- Επικοινωνία (Διεύθυνση)
- Εσωτερική Επιθεώρηση (Διεύθυνση)
- Νομικές Υπηρεσίες (Γενική Διεύθυνση)
- Οικονομικές Μελέτες (Γενική Διεύθυνση)
- Διεύθυνση Οικονομικών Εξελίξεων
- Διεύθυνση Νομισματικής Πολιτικής
- Πληροφοριακά Συστήματα (Γενική Διεύθυνση)
- Στατιστική (Γενική Διεύθυνση)
- Συστήματα Πληρωμών και Υποδομές Αγοράς (Γενική Διεύθυνση)
- Τραπεζογραμμάτια (Διεύθυνση)
- Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα και Εποπτεία (Διεύθυνση)

Το μοντέλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στηρίζεται σε αυτό της γερμανικής Bundesbank και της επίσης γερμανικής Landesbanken. Η ΕΚΤ είναι η εκδοτική τράπεζα της ΕΕ. Το κεφάλαιο της ανέρχεται στο ποσό των 5 δις ευρώ περίπου. Η

εγγραφή πραγματοποιείται σύμφωνα με την κλείδα κατανομής η οποία ισούται με το άθροισμα :

1. του 50 % του μεριδίου συμμετοχής του οικείου κράτους μέλους στον πληθυσμό της Κοινότητας
2. του 50 % του μεριδίου συμμετοχής του κράτους μέλους στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Κοινότητας.

Εξάλλου οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μεταβιβάζουν στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμα μέχρι ποσού που ισοδυναμεί με 50 δισεκατομμύρια ευρώ. Η εισφορά της κάθε εθνικής κεντρικής τράπεζας ορίζεται κατ' αναλογία με το μερίδιο συμμετοχής της στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο της ΕΚΤ. Το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει η Deutsche Bundesbank 21,1364% ενώ η Τράπεζα της Ελλάδος μετέχει στο κεφάλαιο της ΕΚΤ κατά 1,8974%. Η πλήρως καταβεβλημένη συμμετοχή των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών της ζώνης του ευρώ στο κεφάλαιο της ΕΚΤ αναλύεται ως εξής: Οι ΕθνΚΤ εκτός της ζώνης του ευρώ δεν δικαιούνται μερίδιο στα διανεμητέα κέρδη της ΕΚΤ ούτε υποχρεούνται να καλύψουν τυχόν ζημίες της ΕΚΤ, το μερίδιο κάθε Εθνικής Κεντρικής Τράπεζας είναι αμεταβίβαστο και αναπαλλοτρίωτο, η γνώμη της ΕΚΤ ζητείται για κάθε νομοθετική πράξη που εμπίπτει στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της και τέλος, η ΕΚΤ απευθύνει ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητες του ΕΣΚΤ και τη νομισματική πολιτική του προηγούμενου και του τρέχοντος έτους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

2.3.3.5 Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων⁹⁴

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) ιδρύθηκε το 1958 με τη συνθήκη της Ρώμης. Αποστολή της είναι να δανείζει κεφάλαια για έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος (σιδηροδρομικές και οδικές αρτηρίες, αεροδρόμια ή περιβαλλοντικά προγράμματα) ιδιαίτερα στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, στις υποψήφιες χώρες και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επίσης, χορηγεί πιστώσεις για τις επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων.

Η ΕΤΕπ λειτουργεί σε μη κερδοσκοπική βάση και δεν αντλεί κεφάλαια από λογαριασμούς αποταμίευσης ή όψεως, ούτε χρησιμοποιεί πόρους του προϋπολογισμού της ΕΕ. Αντίθετα, χρηματοδοτείται με δανεισμό από τις κεφαλαιαγορές και από τους μετόχους της – τα κράτη μέλη της ΕΕ. Τα κράτη μέλη έχουν αναλάβει από κοινού το κεφάλαιό της κατά ποσοστά που αντικατοπτρίζουν το οικονομικό βάρος κάθε χώρας στο εσωτερικό της Ένωσης. Αυτή η στήριξη των κρατών μελών δίνει στην ΕΤΕπ άριστη πιστοληπτική ικανότητα (AAA) στις χρηματαγορές που της επιτρέπει να συγκεντρώνει τεράστια κεφάλαια με εξαιρετικά ανταγωνιστικούς όρους. Έτσι, η τράπεζα μπορεί με τη σειρά της να επενδύει σε έργα κοινής ωφέλειας για τα οποία, υπό διαφορετικές συνθήκες, δεν θα μπορούσαν να βρεθούν καν οι μόνον με δυσμενέστερους όρους δανεισμού τα απαραίτητα κεφάλαια.

Τα έργα τα οποία χρηματοδοτεί η τράπεζα επιλέγονται προσεκτικά με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- Πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης, όπως είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών και των μικρών επιχειρήσεων, η δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων (μεταφορών,

τηλεπικοινωνιών και ενέργειας), η προώθηση του τομέα των τεχνολογιών πληροφορικής, η προστασία του φυσικού και του αστικού περιβάλλοντος, η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και παιδείας.

- Πρέπει να προωθούν κατά κύριο λόγο την ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών.
- Πρέπει να συμβάλλουν στην προσέλκυση άλλων πηγών χρηματοδότησης.

Η ΕΤΕπ προσφέρει επίσης στήριξη για τη βιώσιμη ανάπτυξη των χωρών της Μεσογείου, της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, καθώς και για έργα στη Λατινική Αμερική και στην Ασία. Τέλος, κατέχει τη πλειοψηφία των μετοχών στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων⁹⁵, με το οποίο αποτελεί τον «Όμιλο ΕΤΕπ».

Η ΕΤΕπ είναι αυτόνομο όργανο. Λαμβάνει όλες τις αποφάσεις που αφορούν πιστώσεις και δανεισμό με γνώμονα αποκλειστικά και μόνο τα χαρακτηριστικά του κάθε έργου και τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι χρηματαγορές. Κάθε χρόνο, δημοσιεύει έκθεση για τις δραστηριότητές της. Η τράπεζα συνεργάζεται με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Για παράδειγμα, εκπρόσωποί της συμμετέχουν σε συνεδριάσεις Επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ ο πρόεδρός της παρίσταται σε ορισμένες συνεδριάσεις του Συμβουλίου. Τα όργανα λήψης αποφάσεων της Τράπεζας είναι τα εξής:

- Το **Συμβούλιο Διοικητών** αποτελείται από υπουργούς(συνήθως τους υπουργούς οικονομικών) όλων των κρατών μελών. Ορίζει τις γενικές κατευθύνσεις σχετικά με την πιστωτική πολιτική της τράπεζας, εγκρίνει τον ετήσιο ισολογισμό και την ετήσια έκθεση, εγκρίνει τη χρηματοδότηση από την τράπεζα σχεδίων εκτός της Ένωσης και αποφασίζει για την αύξηση του κεφαλαίου.
- Το **Διοικητικό Συμβούλιο** αποφασίζει για την παροχή πιστώσεων και τη σύναψη δανείων και διασφαλίζει τη χρηστή διοίκηση της ΕΤΕπ. Αποτελείται από 26 Διευθυντές έναν από κάθε κράτος μέλος και έναν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Η **Διευθύνουσα Επιτροπή** είναι το αμιγώς εκτελεστικό όργανο της ΕΤΕπ. Διασφαλίζει τη διαχείριση των τρεχουσών υποθέσεων της ΕΤΕπ και έχει 9 μέλη.

2.3.4 Οικονομική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας⁹⁶

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η ελληνική οικονομία συνέχισε την αναπτυξιακή της πορεία και το 2007, επιτυγχάνοντας ρυθμό ανάπτυξης 4% το 2007, μετά από μία ολόκληρη δεκαετία κατά την οποία σημείωσε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 4,2% και εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με αποτέλεσμα την περαιτέρω πρόοδο προς την πραγματική σύγκλιση. Ήδη, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδος (σε μονάδες ισοδύναμου αγοραστικής δύναμης) ανήλθε το 2007 στο 98,3% του μέσου όρου της ΕΕ-27 από 97,8% το 2006 και 84,4% το 2000. Επίσης, σύμφωνα με τον δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης του ΟΗΕ⁹⁷, η Ελλάδα

κατατάσσεται το 2007 μεταξύ των χωρών με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη καταλαμβάνοντας την 24η θέση, δυο θέσεις κάτω από τη Γερμανία.

Κύριος μοχλός αναπτύξεως ήταν η εγχώρια ζήτηση, η οποία συνέβαλλε 4,6 ποσοστιαίες μονάδες στο ρυθμό ανάπτυξης με αιχμή τις επιχειρηματικές επενδύσεις που συνέβαλαν κατά 2,22 ποσοστιαίες μονάδες στην αύξηση του ΑΕΠ του παρελθόντος έτους (2006: 1,99 ποσοστιαίες μονάδες). Θετικά στην άνοδο του ΑΕΠ συνέβαλαν και οι δημόσιες επενδύσεις, ο ρυθμός αυξήσεως των οποίων επιταχύνθηκε στο 4,7%, έναντι 3,8% το 2006. Οι συνολικές επενδύσεις σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν κατά 4,9% ενώ, σε τρέχουσες τιμές οι επενδύσεις ανήλθαν στο 22,5% του ΑΕΠ. Η ιδιωτική κατανάλωση παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της το 2007 (2007: 3,2%, 2006: 4,2%) συνέβαλε στην άνοδο του ΑΕΠ κατά 2,33 ποσοστιαίες μονάδες (2006: 3,09 ποσοστιαίες μονάδες) και συνεχίζει να στηρίζεται στην αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (2007: 3,4%) και στην επέκταση της καταναλωτικής πίστωσης με υψηλό ρυθμό (2007: 22,5%). Το πραγματικό εξωτερικό ισοζύγιο επέδρασε αρνητικά στην εξέλιξη του ΑΕΠ και κατά το 2007 κατά -1,39 ποσοστιαίες μονάδες από -1,97 ποσοστιαίες μονάδες το 2006. Η περιορισμένη αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών και η επιβράδυνση των εισαγωγών περιόρισαν την αρνητική επίπτωση του ΑΕΠ σε επίπεδο χαμηλότερο του 2006. Συνολικά οι εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας καθορίστηκαν κυρίως από τις αυξανόμενες τιμές του πετρελαίου, την υψηλή ενεργειακή εξάρτηση της χώρας, την ανατίμηση του ευρώ, τη χαμηλότερη ανάπτυξη πολλών ευρωπαϊκών χωρών που δέχονται πάνω από το ήμισυ των ελληνικών εξαγωγών, την ισχυρή εγχώρια ζήτηση, τη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης των επενδύσεων και τις σημαντικές εισαγωγές μηχανημάτων και εξοπλισμού. Τέλος, η επίδραση της αναπτύξεως στην απασχόληση έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα την μείωση της ανεργίας στο 8% το 2007.

Το 2007 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 3,9%, λόγω της μεγάλης αυξήσεως των τιμών του πετρελαίου. Ο μέσος δομικός πληθωρισμός ανήλθε σε 3,1% το 2007, από 2,9% το 2006, αντανakλώντας αφενός την υψηλή αύξηση της εγχώριας συνολικής ζήτησεως και αφετέρου τον υψηλό ρυθμό αυξήσεως του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Εξάλλου, η διαφορά πληθωρισμού, με βάση τον μέσο εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή, μεταξύ Ελλάδος και Ζώνης του Ευρώ μειώθηκε στις 0,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2007 από 1,1 το 2006 και 1,3 το 2005.

Το έλλειμμα της γενικής κυβερνήσεως διαμορφώθηκε στο 2,8% το 2007, αισθητά κάτω από την τιμή αναφοράς (3% του ΑΕΠ). Συνεχίστηκε, όμως, η υψηλή αύξηση των πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού, λόγω του υψηλού ρυθμού αυξήσεως των επιχορηγήσεων προς τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφαλίσεως και των εκτάκτων δαπανών, όπως οι μεταβιβαστικές πληρωμές κοινωνικού χαρακτήρα προς τον πληθυσμό των πληγεισών από τις φωτιές περιοχών, η τακτοποίηση οφειλών της Ολυμπιακής Αεροπορίας κ.ά. Η βελτίωση της δημοσιονομικής διαχειρίσεως αντανakλάται επίσης στη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος ύψους 1,2% του ΑΕΠ το 2007, έναντι πλεονάσματος 1,6% του ΑΕΠ το 2006. Αυτό συνέβαλε στη μείωση του δημοσίου χρέους στο 94,5% του ΑΕΠ το 2007 από 95,3% το 2006. Η δημοσιονομική προσαρμογή πρέπει να συνεχισθεί προκειμένου να επιτευχθεί ισοσκελισμένος προϋπολογισμός έως το 2010 σύμφωνα με τον κυβερνητικό μεσοπρόθεσμο στόχο και αφετέρου να επιτευχθούν σημαντικά πλεονάσματα ώστε, να

μειωθεί το δημόσιο χρέος μέχρι το 2015, όταν οι δαπάνες για συντάξεις και υγειονομική περίθαλψη θα έχουν αυξηθεί σημαντικά από το 17,2% του ΑΕΠ που διαμορφώθηκαν ήδη το 2007, έναντι 16,6% του ΑΕΠ το 2006. Η γενική τάση γηράνσεως του πληθυσμού, σε συνδυασμό με τις αντικοινωνικές και αντικοινωνικές παραμέτρους του ελληνικού συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων, αποτελούν πηγή βασικής ανισορροπίας για το ελληνικό δημοσιονομικό σύστημα. Εάν δε δεν διορθωθούν σύντομα θα οδηγήσουν αναπόφευκτα σε δραστική προσαρμογή του ασφαλιστικού συστήματος και της οικονομίας στο μέλλον με αρνητικές επιπτώσεις ιδιαίτερα στις ασθενέστερες εισοδηματικές τάξεις.

Στις εξωτερικές συναλλαγές, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, ανήλθε το 2007 στο 11,4% του ΑΕΠ από 8,4% του ΑΕΠ το 2006. Η διαμόρφωσή του ελλείμματος σε τόσο υψηλά επίπεδα και η χρηματοδότησή του με εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό, έχουν επιδεινώσει την αρνητική καθαρή διεθνή επενδυτική θέση της χώρας, που απεικονίζει τις καθαρές υποχρεώσεις του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα προς το εξωτερικό, σχεδόν στο 100% του ΑΕΠ το 2007 από 92,2% το 2006 και 51,1% το 2001. Είναι εμφανές ότι η σημαντική μείωση της εγχώριας αποταμιεύσεως στο 15,8% τα τελευταία έτη, έναντι 23,8% στην Ζώνη του Ευρώ δεν δικαιολογείται για μία χώρα με κατά κεφαλήν ΑΕΠ ίσο με το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ-27. Απαιτείται ενίσχυση της εγχώριας αποταμιεύσεως του δημοσίου και των ιδιωτών στα επόμενα έτη σε συνδυασμό με βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας με βάση το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, λαμβάνοντας υπόψη και το ανατιμημένο Ευρώ. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδος με ταυτόχρονη διατήρηση του υψηλού ρυθμού αναπτύξεως της οικονομίας. Ασφαλώς, στην αξιολόγηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της χώρας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι κατά ένα σημαντικό μέρος οφείλεται στη μεγάλη αύξηση των καθαρών πληρωμών για αγορές πλοίων, λόγω της ανανεώσεως του ελληνόκτητου στόλου που δραστηριοποιείται στην παγκόσμια αγορά και αφετέρου στην ταχεία αύξηση των καθαρών πληρωμών τόκων-μερισμάτων-κερδών, λόγω της εξαγωγής των αποδόσεων από τις τοποθετήσεις κεφαλαίων κατοίκων εξωτερικού στην Ελλάδα.

Στο λογαριασμό κεφαλαίων, που παρουσίασε σημαντικό πλεόνασμα, επισημαίνεται:

- α) η αύξηση της καθαρής εκροής για άμεσες επενδύσεις επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στο εξωτερικό, γεγονός που αναβαθμίζει τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα,
- β) η σημαντική εκροή κεφαλαίων κατοίκων για επενδύσεις χαρτοφυλακίου στην αλλοδαπή και
- γ) η κατακόρυφη αύξηση της εισροής κεφαλαίων από μη κατοίκους για τοποθετήσεις στο Χρηματιστήριο Αθηνών ύψους 5% του ΑΕΠ το 2007.

Ακόμη, συνεχίζεται η διαδικασία αποκρατικοποιήσεων που αποβλέπει στην τόνωση του ανταγωνισμού και αποφέρει σημαντικά έσοδα στο Δημόσιο. Τα έσοδα από το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2004-2007 ανήλθαν σε Ευρώ 6,2 δισ., εκ των οποίων το 75% προήλθε από εισροές ξένων κεφαλαίων. Ειδικότερα το 2007⁹⁸:

- α) Άρχισε η νέα γενιά αποκρατικοποιήσεων και έως τώρα διατέθηκε στο επενδυτικό κοινό το 10,7% των μετοχών του ΟΤΕ και το 20% των μετοχών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.

- β) Ψηφίσθηκε ο νόμος που αναμορφώνει το πτωχευτικό δίκαιο, δίδοντας δεύτερη ευκαιρία επιχειρηματικής δράσεως, μειώθηκαν σημαντικά οι φορολογικοί συντελεστές για τις επιχειρήσεις και απλοποιήθηκε η φορολογία ακινήτων.
- γ) Ψηφίσθηκε ο νέος επενδυτικός νόμος που δίνει νέες ευκαιρίες στον ιδιωτικό τομέα, δεδομένου ότι είναι προσαρμοσμένος στον Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως για τη περίοδο 2007-2013, εξασφαλίζοντας υψηλά ποσοστά ενισχύσεων που φθάνουν μέχρι το 60% για τις μικρές επιχειρήσεις.
- δ) Επιταχύνθηκε η υλοποίηση επενδύσεων στον τομέα της ενέργειας και η έναρξη πραγματοποίησεως των ήδη εγκεκριμένων έργων Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέως (ΣΔΙΤ) που εξασφαλίζουν περισσότερες και ποιοτικότερες υπηρεσίες κοινωνικής υποδομής με χαμηλό δημοσιονομικό κόστος.
- ε) Αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα οι κοινοτικοί πόροι, καθώς επιταχύνθηκε ο ρυθμός απορροφήσεως του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στηρίξεως, με αποτέλεσμα τον Φεβρουάριο 2008 να υπερβεί το 80% από 57,3% το 2006, ενώ παράλληλα έχουν τεθεί οι προϋποθέσεις για την απρόσκοπτη αξιοποίηση των πόρων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου 2007-2013.
- στ) Επιλύθηκε το ασφαλιστικό ζήτημα των Εργαζομένων στις τράπεζες ως προς τις επικουρικές συντάξεις, ενώ ήδη αντιμετωπίζεται ριζικά το σύνολο του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως με σκοπό να απαλλαγεί από χρόνιες παθογένειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Οι 10 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις για το 2007 βάσει κύκλου εργασιών (Ποσά σε € ' 000)

	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ		ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	7549893	7899981	3337782	3851615	281532	388730
ΔΕΗ	4787403	5142302	12936074	13368290	76194	96910
ΟΠΑΠ ΑΕ	4524105	4929708	934781	1119566	713533	754020
ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ	3629694	3719133	1174157	1396542	189599	208412
ΟΤΕ ΑΕ	2714500	2656900	6801400	8383500	655800	788300
ΕΚΟ ΑΒΕΕ	1868533	1991653	540497	609576	26469	19188
CARREFOUR - ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ	1739073	1899111	1104961	1145103	23399	24905
COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΕΣ ΑΕ	1630614	1735878	4185773	3833991	487828	460806
SHELL HELLAS ΑΕ	1571620	1604826	350192	392103	9940	21123
BP HELLAS ΑΕ	1390336	1257976	449044	500197	32219	47259

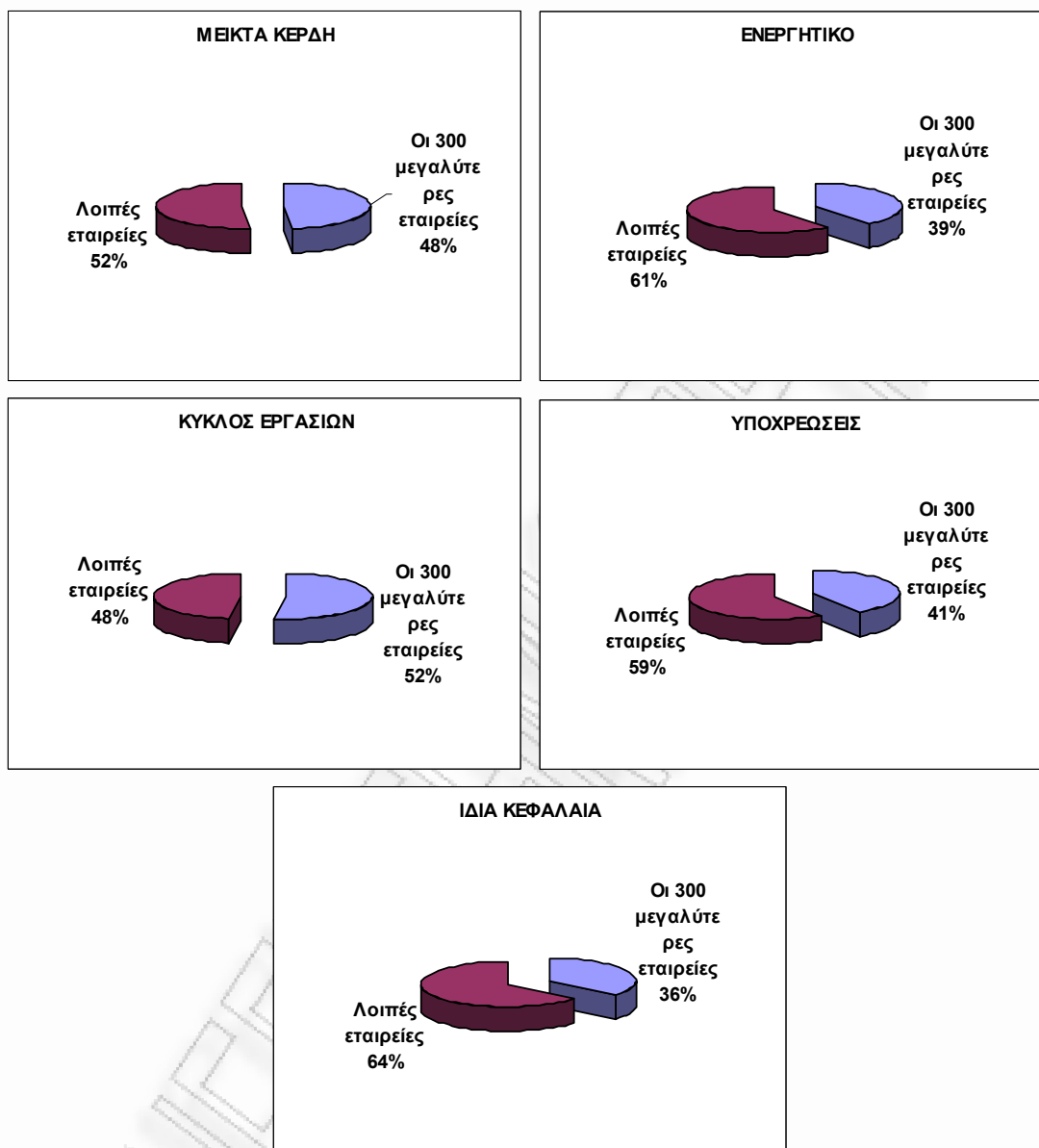
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Οι 300 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις-ενοποιημένοι ισολογισμοί (Ποσά σε € ' 000)

Μέγεθος	2006	2007	% Δ
Ενεργητικό	92903190	105002453	13,02
Καθαρά Πάγια	55501813	62375208	12,38
Συμμετοχές	14737878	17532762	18,96
Μηχανολογικός Εξοπλισμός	27183219	27441571	0,95
Κυκλοφορούν	37401377	42627244	13,97
Αποθέματα	8774072	10460617	19,22
Απαιτήσεις	22775118	26033167	14,31
Χρεόγραφα	483697	504442	4,29
Διαθέσιμα	5852188	6133461	4,81
Παθητικό	92903190	105002453	13,02
Τδια κεφάλαια	35377194	40170140	13,55
Μετοχικό κεφάλαιο	14668842	16170264	10,24
Αποθεματικά κεφάλαια	17084331	19696189	15,29
Προβλέψεις	3301790	3344408	1,29
Υποχρεώσεις	54224207	61487905	13,4
Μακροπρόθεσμες	24461076	26955565	10,2
Βραχυπρόθεσμες	29763131	34532340	16,02

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: Οι 300 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις-ενοποιημένοι λογαριασμοί αποτελεσμάτων χρήσης 2006-2007 (Ποσά σε € ' 000)

Μέγεθος	2006	2007	% Δ
Κύκλος Εργασιών	88009274	98785767	12,24
Μεικτά Κέρδη	18039400	20207993	12,02
Δαπάνες Διοίκησης και Διάθεσης	12792365	14543935	13,69
Χρεωστικοί τόκοι, κλπ.	1150627	1332424	15,8
Λειτουργικά Αποτελέσματα	6154349	6329905	2,85
Μη λειτουργικά αποτελέσματα	447007	396119	-11,38
Αποσβέσεις	3311036	3465051	4,65
Κέρδη προ φόρων	5723070	6079534	6,23

ΓΡΑΦΗΜΑ 12: Σύγκριση βασικών μεγεθών των 300 μεγαλύτερων εταιριών και των λοιπών εταιριών της ελληνικής οικονομίας

Πηγή: ICAP

Αναφορικά με το πιστωτικό σύστημα, ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο οδηγίες που ενισχύουν τη διαφάνεια στην πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού και θωρακίζουν την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών.

Οι ευνοϊκές εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα συνεχίστηκαν και το 2007 υπό την επίδραση και της εντάξεως της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της συνεχούς προόδου της διευρύνσεως των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, κυρίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στην Τουρκία και προσφάτως στην Αίγυπτο. Ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν εκτεθεί άμεσα σε προϊόντα που σχετίζονται με την

αγορά τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων προς δανειολήπτες χαμηλής φερεγγυότητας στις ΗΠΑ, δοθέντος ότι έχουν εστιάσει τις προσπάθειές τους, αφενός στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων επεκτάσεως των δραστηριοτήτων τους στην Ελλάδα, που ακόμη είναι σημαντικές, και αφετέρου στην επέκταση των εργασιών τους σε γειτονικές οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυξιακή δυναμική. Η ικανοποιητική κερδοφορία και η υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, καθώς και η συνεχής βελτίωση των συστημάτων διαχειρίσεως κινδύνων που χρησιμοποιούν, συμβάλλουν στην ευρωστία του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος που αποτελεί τον βασικό μοχλό αναπτύξεως της ελληνικής οικονομίας. Στη θετική αυτή εξέλιξη συνετέλεσαν ο υψηλός ρυθμός οικονομικής αναπτύξεως και πιστωτικής επεκτάσεως, η ικανοποιητική επίδοση της χρηματιστηριακής αγοράς, η διαφοροποίηση των πηγών εσόδων των εμπορικών τραπεζών και η συγκράτηση του λειτουργικού τους κόστους⁹⁹.

Οι οικονομικές εξελίξεις το 2008 προσδιορίστηκαν κυρίως από δύο παράγοντες: από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των εμπορευμάτων μέχρι τον Ιούλιο του 2008 και από τις επιπτώσεις της κλιμακούμενης οικονομικής κρίσης, η οποία επηρέασε τις μακροοικονομικές μεταβλητές κυρίως κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Ωστόσο, η επιβράδυνση της αύξησης του ΑΕΠ φαίνεται περιορισμένη σε σύγκριση με τις προοπτικές σε διεθνές επίπεδο. Όσον αφορά στις επενδύσεις, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν σημαντικά σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2007. Η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των επενδύσεων αντανακλά τη σημαντική επιβράδυνση της ιδιωτικής κατασκευαστικής δραστηριότητας και, συνεπώς, μια πιθανή διόρθωση στην αγορά στέγης. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται επίσης από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2008 υπάρχει μια σημαντική πτώση άνω του 20% στις κατασκευαστικές άδειες. Ωστόσο, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους, οι πιστώσεις προς τις εγχώριες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά διατήρησαν ρυθμό αύξησης κοντά στο 20%, αν και ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τα νοικοκυριά ήταν κάπως χαμηλότερος. Οι εν λόγω εξελίξεις σηματοδοτούν χαμηλότερη ζήτηση δανείων, λόγω της αύξησης των επιτοκίων για στεγαστικά δάνεια, καθώς και πιο αυστηρούς κανόνες από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά την έγκριση των δανείων.

Οι εξελίξεις όσον αφορά στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα αντικατοπτρίζουν την αύξηση της συνολικής ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης μέχρι τα μέσα του 2008, που τόνωσε τη συνολική τελική ζήτηση, ενώ, από το τρίτο τρίμηνο του έτους και μετά, ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης μειώθηκε. Η μείωση αυτή σε ένα βαθμό οφείλεται στην επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των λιανικών πωλήσεων. Οι δείκτες οικονομικού κλίματος και οι δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών δείχνουν επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η οποία φαίνεται να εντείνεται από το δεύτερο τρίμηνο του έτους και, ιδιαίτερα, στο μεταποιητικό τομέα.

Στον εξωτερικό τομέα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατέγραψαν απότομη πτώση κατά το τρίτο τρίμηνο του 2008, σηματοδοτώντας επιδείνωση στις εισαγωγές αγαθών. Από μια πιο θετική οπτική γωνία, αν και μια μικρή μείωση στο σύνολο των εξαγωγών θα ήταν αναμενόμενη, κυρίως λόγω του περιορισμού των εξαγωγών υπηρεσιών (κυρίως στον τουρισμό και στις υπηρεσίες μεταφορών), το περιεχόμενο των εξαγωγών αγαθών, καθώς και η γεωγραφική εξειδίκευση των εμπορικών ροών προς

χώρες με υψηλότερη ανάπτυξη, αναμένεται να περιορίσει ενδεχόμενες αρνητικές πιέσεις στις εξαγωγές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι γίνεται μία παραδοχή για ακαμψία των τιμών κατά την εξέταση της συνολικής επίδρασης στον Δ.Τ.Κ από τη μείωση στον πληθωρισμό λόγω των καυσίμων. Από την άλλη πλευρά, η υποτίμηση του ευρώ από τον Αύγουστο του 2008, εάν διατηρηθεί, θα μπορούσε να περιορίσει την ενδεχόμενη αντιπληθωριστική επίδραση της μείωσης των τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Σύμφωνα με το Μεσοπρόθεσμο βασικό σενάριο του προγράμματος της περιόδου 2009-2011 αντικατοπτρίζει τις μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Στηρίζεται στις υποθέσεις της βραχυπρόθεσμης συγκράτησης των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των εμπορευμάτων, στη σημαντική επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στη μείωση των συναλλαγών του διεθνούς εμπορίου μέχρι το τέλος του 2009. Το 2009, οι ρυθμοί αύξησης των βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών του ΑΕΠ αναμένεται να παραμείνουν σε πτωτική πορεία, ενώ κατά τη διάρκεια του 2010 η τάση αυτή θα αντιστραφεί. Η εγχώρια ζήτηση αναμένεται να επηρεαστεί τόσο από το χαμηλότερο ρυθμό αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων. Η πρόβλεψη για το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών είναι ότι θα αντισταθμίσει σε ένα βαθμό τις εξελίξεις στην εγχώρια ζήτηση και θα ενισχύσει το ρυθμό ανάπτυξης τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του 2010. Για το μεσοπρόθεσμο σενάριο υπάρχουν και κάποιοι κίνδυνοι, στους οποίους περιλαμβάνονται η μεγάλη αβεβαιότητα που υπάρχει για τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις, η υστέρηση όσον αφορά τα αποτελέσματα των δημοσιονομικών μέτρων που ελήφθησαν από πολλές χώρες, καθώς και οι αμφιβολίες όσον αφορά το πραγματικό μέγεθος της αρνητικών επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην εγχώρια πραγματική οικονομική δραστηριότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας

Εθνικό Εισόδημα	2005	2006	2007	2008 E	2009 F	2010 F
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	3,4	3,8	3,8	3,6	3,8	3,8
ΑΕΠ (σε εκατ. €)	211278	220138	228949	237191	246204	255560
Ιδιωτική κατανάλωση (% ετήσιας μεταβολής)	4,2	4,2	3,2	3	2,9	3,1
Δημόσια κατανάλωση (% ετήσιας μεταβολής)	1,4	-0,7	10,3	0,1	1	1,2
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	19028	19746	20494	---	---	---
Ανεργία (%)	6,1	5,6	5,2	7,5	7,2	6,7
Τιμές, Αμοιβές, Κόστος και Παραγωγικότητα	2005	2006	2007	2008 Ιούλ.	2009 F	2010 F
ΔΤΚ	3,1	2,7	2,9	4,9	3,2	2,9
Μέσες ακαθάριστες αποδοχές (πραγματικές, (% μεταβολή)	0,9	2,4	2,4	---	---	---
Μέσες ακαθάριστες αποδοχές (ονομαστικές, (% μεταβολή)	4,4	5,7	5,4	---	---	---
Δημόσιος τομέας	2,3	3,1	4,5	---	---	---
Επιχειρήσεις κοινής ωφελείας	7,6	7	7,1	---	---	---
Τράπεζες	1,5	10,8	8,9	---	---	---
Στο μη-τραπεζικό ιδιωτικό τομέα	5,6	6,8	6,1	---	---	---
Κατώτατο Ημερομίσθιο εργατών (€)	25,86	27,46	28,93			
Κατώτατος Μισθός Υπαλλήλων (€)	579,04	614,62	647,63			
Παραγωγικότητα εργασίας ΟΟΣΑ (% μεταβολή)	1,7	3,7				
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (σύνολο οικονομίας)	1,9	3,5	4,2	5,2	4,2	3,5

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Καθαρές Δανειακές Δαπάνες και Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	2005	2006	2007	2008E	2009 F	2010 F
Καθαρές Δανειακές Δαπάνες γενικής κυβέρνησης	7,3	4,9	5,9	---	---	---
Ενοποιημένο χρέος γενικής κυβέρνησης	98	95,3	94,5	91	87,2	82,7
Πρωτογενές πλεόνασμα/έλλειμμα (% ΑΕΠ)	-0,8	0,6	-0,3	-0,9	3,2	3,9
Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής (%)						
Δαπάνες	-1,6	3,4	10,6	5,6	---	---
Πρωτογενείς Δαπάνες	1,3	4,4	12,2	5,3	---	---
Έσοδα	5,6	10,6	8	10,5	---	---
Ισοζύγιο πληρωμών	2005	2006	2007	2008E	2009 F	2010 F
Εμπορικό Ισοζύγιο (εκάτ. €)	-27558,9	-35286,3	-41499,2	---	---	---
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (εκάτ €)	41759,8	51440,6	58944,8	---	---	---
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής %)	9,64	23,18	14,59			
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (εκάτ €)	14200,9	16154,3	17445,5	---	---	---
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής %)	12,23	-213,76	-207,99			
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (εκάτ. €)	-12694,9	-20626,8	-27928,9			
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-6,39	-9,64	-12,2	-14,4	-13,9	-13,5

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
A1	A	A

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Οικονομικές προσδοκίες, νομισματική κυκλοφορία, επιτόκια, χρηματιστηριακή αγορά και συναλλαγματικές ισοτιμίες της ελληνικής οικονομίας

Δείκτες οικονομικών προσδοκιών (σύνολο χώρας, έτος βάσης 2006)	2005	2006	2007	2008 Ιουλ.
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	88.6	102.3	108.0	91.6
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία	92.6	101.5	102.8	93.7
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές	63.0	91.1	92.5	105.2
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο	96.8	110.8	120.8	101.3
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες	93.6	103.7	106.6	99.4

Νομισματική Κυκλοφορία	2005	2006	2007
M3	163,4	180,2	205,7
Επιτόκια αγοράς χρήματος	2005	2006	2007
Καταθέσεις 1 ημέρας (%)	2,09	2,84	3,86
Καταθέσεις 1 μηνός (%)	2,14	2,94	4,08
Καταθέσεις 3 μηνών (%)	2,18	3,08	4,28
Καταθέσεις 6 μηνών (%)	2,23	3,23	4,35
Καταθέσεις 12 μηνών (%)	2,33	3,44	4,45
Αποδόσεις τίτλων ελληνικού δημοσίου	2005	2006	2007
Ετήσια Έντοκα Γραμμάτια	2,33	3,44	4,45
Ζετές ομόλογο	2,65	3,58	4,21

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

5ετές ομόλογο	2,92	3,72	4,3
10ετές ομόλογο	3,59	4,07	4,5
20ετές ομόλογο	3,92	4,23	---
Μετοχές και Αμοιβαία	2005	2006	2007
Δείκτης τιμών μετοχών ΧΑΑ (31.12)			
Γενικός δείκτης ΧΑΑ	3663,9	4394,1	5178,8
Γενικός δείκτης ΧΑΑ ετήσια μεταβολή (%)	31,5	19,9	17,9
Δείκτης τραπεζών	5000	6194,5	7296,4
Αξία χρηματιστηριακών συναλλαγών	47,3	61	43,2
Χρηματιστηριακή Αξία (% ΑΕΠ)	61.89	73.8	85.39
Συναλλαγματικές Ισοτιμίες	2005	2006	2007
Δολάριο ΗΠΑ \$ / Ευρώ € (διμερής)	1,2441	1,2556	1,3705
Ετήσια μεταβολή	0	0,9	9,1
Γιέν Ιαπωνίας / € (διμερής)	136,44	146,02	161,25
Ετήσια μεταβολή	2,7	6,7	10,4
Λίρα Αγγλίας / € (διμερής)	0,6838	0,68173	0,68434
Ετήσια μεταβολή	0,8	-0,3	0,4

Πηγή: ΤτΕ, ΥΠΟΙΟ, ΕΕΤ, ΙΟΒΕ, ΕΣΥΕ, ICAP, IMF, ECB, EC, Eurostat.

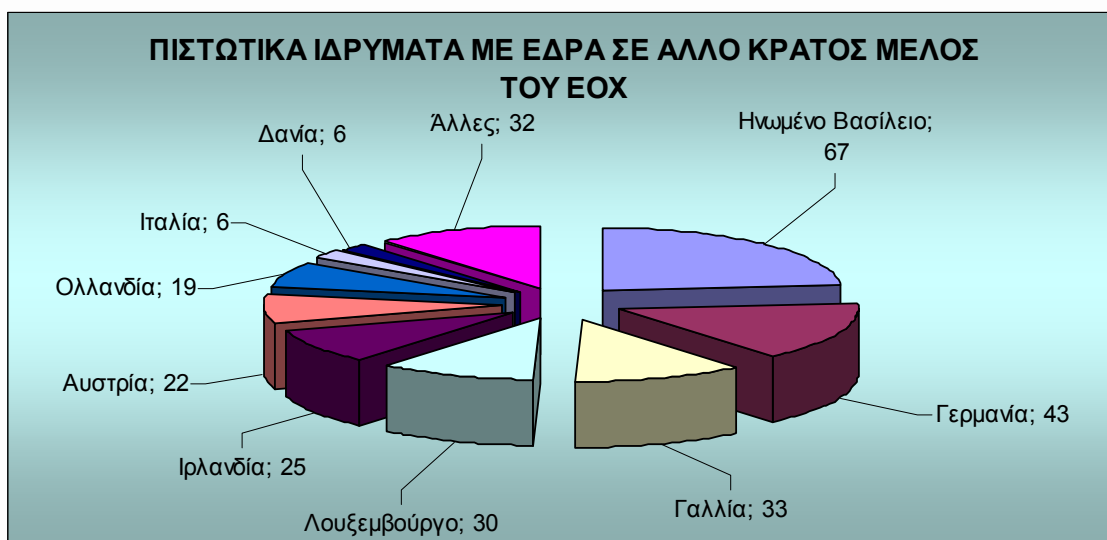
Τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη σχετική δημοσίευση της Τράπεζας της Ελλάδος¹⁰⁰, τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται από 397 πιστωτικούς οργανισμούς τους οποίους η ΤτΕ ταξινομεί ως εξής:

- 64 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκαταστήματα στην Ελλάδα
- 283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του ΕΟΧ¹⁰¹ και
- 50 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Όσον αφορά τα 64 πιστωτικά ιδρύματα τα οποία αναφέραμε προηγουμένως διακρίνονται σε 35 πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την ΤτΕ και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3601/2007, 23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων, 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της ΕΕ και εποπτεύονται από την Τότε, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης και 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν.3601/2007 (Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων). Η κατάσταση για τα 283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του ΕΟΧ καθώς και για τις 50 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος παρουσιάζεται στα παρακάτω γραφήματα

ΓΡΑΦΗΜΑ 13

ΓΡΑΦΗΜΑ 14

Πηγή: ΤτΕ, Πίνακες Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων, Δεκέμβριος 2007

Στην Ελλάδα το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2006 σε 66,3% σε όρους ενεργητικού, 63,9% στις χορηγήσεις και 65,8% στις καταθέσεις εμφανίζοντας ελαφρά ενίσχυση σε σχέση με το 2005. αξισημείωτο είναι ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με βάση το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων τραπεζών μολονότι εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό μέσο όρο του συνόλου της ΕΕ-25, παραμένει αισθητά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό συγκέντρωσης σε διάφορα κράτη μέλη της ευρωζώνης, όπως η Ολλανδία (85,1%), το Βέλγιο (84,4%), η Φινλανδία (82,3%), η Μάλτα (71,4%), η Κύπρος (69,2%) και η Πορτογαλία (67,9%). Πολύ χαμηλότερος (μεταξύ 22% και 40,4%) είναι ο βαθμός συγκέντρωσης μόνο σε κράτη μέλη τα οποία είτε λειτουργούν ως διεθνή

χρηματοπιστωτικά κέντρα (όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λουξεμβούργο) είτε για ιστορικούς λόγους διαθέτουν ένα πολύ μεγάλο δίκτυο συνεταιριστικών και αποταμιευτικών τραπεζών (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία και η Ιταλία), συνθήκες που δεν συντρέχουν στη χώρα μας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο δείκτης συγκέντρωσης Herfindahl¹⁰² για την Ελλάδα ανήλθε το 2006 σε 1101 (1096 το 2005) εξαιτίας κυρίως των συγχωνεύσεων που έλαβαν χώρα.

Ο αριθμός καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια, σε αντίθεση με την πτωτική τάση που παρατηρήθηκε τόσο στην ΕΕ-25 όσο και της Ευρωζώνης. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων. Τα επόμενα χρόνια θα πρέπει, μάλλον, να αναμένεται περαιτέρω αύξηση του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων, λαμβάνοντας υπόψιν ότι το 2006 αντιστοιχούσε ένα τραπεζικό κατάστημα για κάθε 3005 κατοίκους, την στιγμή που ο αντίστοιχος μέσος όρος στην ΕΕ-12 και στην ΕΕ-25 ήταν 1744 και 2183 κάτοικοι ανά κατάστημα αντίστοιχα. Παράλληλα, σημαντική και συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκαταστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως οι ATM, η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Εντυπωσιακή υπήρξε, τέλος, λαμβανομένων υπόψιν των αναλογιών, η αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών¹⁰³ στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ, στο τέλος του 2007, σχεδόν 1.000.000 φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, όταν το Δεκέμβριο του 2006 ήταν 800.000 και τον Δεκέμβριο του 2004 δεν υπερέβαιναν τις 100.000.

Η άμεση και μόνο συμβολή του τραπεζικού συστήματος στο ΑΕΠ της χώρας υπερβαίνει το 4%. Σε αυτό δεν συνυπολογίζονται τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει για όλους τους λοιπούς τομείς της οικονομίας η λειτουργία των τραπεζών ως φορέων διαμεσολάβησης μεταξύ ταμειωτών και επενδυτών, ως φορέων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές και ως διαύλου διενέργειας πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η συμβολή του τραπεζικού τομέα στην αναπτυξιακή δυναμική που επιδεικνύει η ελληνική οικονομία αυξάνεται σταθερά. Αυτό οφείλεται κυρίως στην σε μεγάλο βαθμό επιτυχή προσαρμογή των ελληνικών τραπεζών στο παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, στη διασφάλιση από μέρους τους συνθήκες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας για την οικονομία και στην παροχή σύγχρονων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και διαρκώς χαμηλότερου συνολικού κόστους.

Η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών ανερχόταν, στις 30 Ιουνίου 2008, στα 45 δις ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 35,2% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Το μετοχολόγιο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών τραπεζών συντίθεται από ιδιώτες, Έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (σε διαρκώς μειούμενο ποσοστό), χαρακτηρίζεται από έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη καθημερινή διαπραγματευσιμότητα.

Ταυτόχρονα, η αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος εξακολουθεί να συντελείται με την προώθηση συγχωνεύσεων και εξαγορών παράλληλα με την αυξανόμενη

διεθνοποίηση του. Μεγάλες εταιρίες, όπως, η Credit Agricole, η Societe Generale, ο γαλλικός όμιλος AXA και η Dubai Financial, έχουν ήδη εισέλθει στον ελληνικό τραπεζικό (και εν γένει χρηματοπιστωτικό) κλάδο με εξαγορές που ξεπερνούν τα 4,5 δις ευρώ. Αυτό υποδηλώνει ότι η διεθνής αγορά διαβλέπει ότι η ελληνική οικονομία αποτελεί το εν δυνάμει χρηματοπιστωτικό κέντρο της ΝΑ Ευρώπης. Αξίζει να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών¹⁰⁴ το 71,5% των ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα για το 2006 (δηλαδή 2.655 δις ευρώ) αφορούσαν την εξαγορά ποσοστού 70% (2,1 δις ευρώ) της Εμπορικής Τράπεζας από την Credit Agricole και την εξαγορά ποσοστού 100% (255 εκατ. ευρώ) της ALPHA Ασφαλιστικής από τον όμιλο AXA.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18:
Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006

	Εξαγοράζων	Αριθμός καταστημάτων	Επένδυση (δισ €)
Βουλγαρία			
DZI BANK	EFG EUROBANK ERGASIAS	174	0,16
Ουκρανία			
UNIVERSAL BANK	EFG EUROBANK ERGASIAS	32	0,05
Ρουμανία			
MIND BANK	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ	12	0,05
Σερβία			
VOJVODJANSKA	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	175	0,36
AIK BANK	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	48	0,1
Τουρκία			
FINANSBANK	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	328	2,21
TEKFENBANK	EFG EUROBANK ERGASIAS	31	0,14

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: Κυριότερες συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ελληνική τραπεζική αγορά 1996-2007

Έτος	Αγοραστής	Συγχωνευθείσα
2006-2007	MARFIN Popular Bank	Marfin Bank, Εγνατία Τράπεζα, Λαϊκή Τράπεζα (Ελλάδα)
2005	MARFIN Bank	10% της Εγνατίας Τράπεζας
2004	Εμπορική Τράπεζα	Τράπεζα Επενδύσεων
2002	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος EFG Eurobank Τράπεζα Πειραιώς	ETEBA Unit Bank ETBA
2001	EFG Eurobank	Telesis Τράπεζα Επενδύσεων
2000	Credit Agricole BCB	6,7% της Εμπορικής Τράπεζας Ελλάδος 50% της NOVA Bank
1999	Alpha Τράπεζα Πιστεως EFG Eurobank Deutsche Bank Τράπεζα Πειραιώς Telesis AXE	Ιονική Τράπεζα Τράπεζα Εργασίας 10% της EFG Eurobank National Westminster Bank Δωρική Τράπεζα
1998	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος EFG Eurobank EFG Eurobank Τράπεζα Πειραιώς Τράπεζα Πειραιώς Τράπεζα Πειραιώς Εγνατία Τράπεζα	Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Τράπεζα Κρήτης Τράπεζα Αθηνών Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης Xios Bank Credit Lyonnais Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος
1997	Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Τράπεζα Πειραιώς	Εθνική Στεγαστική Τράπεζα Ελληνικό δίκτυο Chase Manhattan
1996	EFG Eurobank	Interbank

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Επιπλέον οι ελληνικές τράπεζες έχουν εδραιώσει και συνεχίζουν να επεκτείνουν τη διεθνή παρουσία τους ιδίως σε χώρες της ΝΑ Ευρώπης, ενόψει και της ευρωπαϊκής προοπτικής των περισσότερων από τις χώρες αυτές. Σήμερα οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται πλέον σε 15 χώρες μέσω 45 θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20: Δίκτυο καταστημάτων κυριότερων ελληνικών τραπεζών διεθνώς (31.12.2007)

	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	EFG EUROBANK ERGASIAS	ALPHA BANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Αίγυπτος	1			53		
Αλβανία	24		20	39	19	
Βουλγαρία	229	233	80	76	22	
Γερμανία						1
Ηνωμένο Βασίλειο	2	1	2	1	1	
ΗΠΑ				14		
Κύπρος	16	1	33	4	12	
Λουξεμβούργο		1				
Ν. Αφρική	10					
Ουκρανία		78		86		
πΓΔΜ	60		15			
Πολωνία		254				
Ρουμανία	122	255	125	110	17	12

Σερβία	204	106	130	45		
Τουρκία	413	36				
ΣΥΝΟΛΟ	1081	965	405	428	71	13

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Η δραστηριότητα αυτή έχει ξεκινήσει λόγω της ανάγκης τραπεζικής στήριξης της αυξημένης ελληνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ευρύτερη αυτή γεωγραφική περιοχή. Σταδιακά, όμως, τα περιθώρια διασυννοριακής ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών διευρύνθηκαν αυτοτελώς, ιδίως όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής και χρηματοδότησης επιχειρήσεων στην εν λόγω περιοχή αλλά και ευρύτερα. Ενδεικτικό της επιτυχούς προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί το γεγονός ότι η συμβολή των εσόδων από τις δραστηριότητες στην ΝΑ Ευρώπη και την Τουρκία υπήρξε, το πρώτο εννεάμηνο του 2007, ιδιαίτερα σημαντική και διευρυμένη (18%) σε σχέση με το 2006 (12%) και το 2005 (7,5%). Αξίζει δε να σημειωθεί ότι πέραν των λοιπών πλεονεκτημάτων της, η γεωγραφική διάχυση προσφέρει επίσης τη δυνατότητα περαιτέρω διασποράς των αναλαμβανόμενων συνολικών κινδύνων.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 21: Διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και στην Τουρκία
Βασικοί Δείκτες 2006**

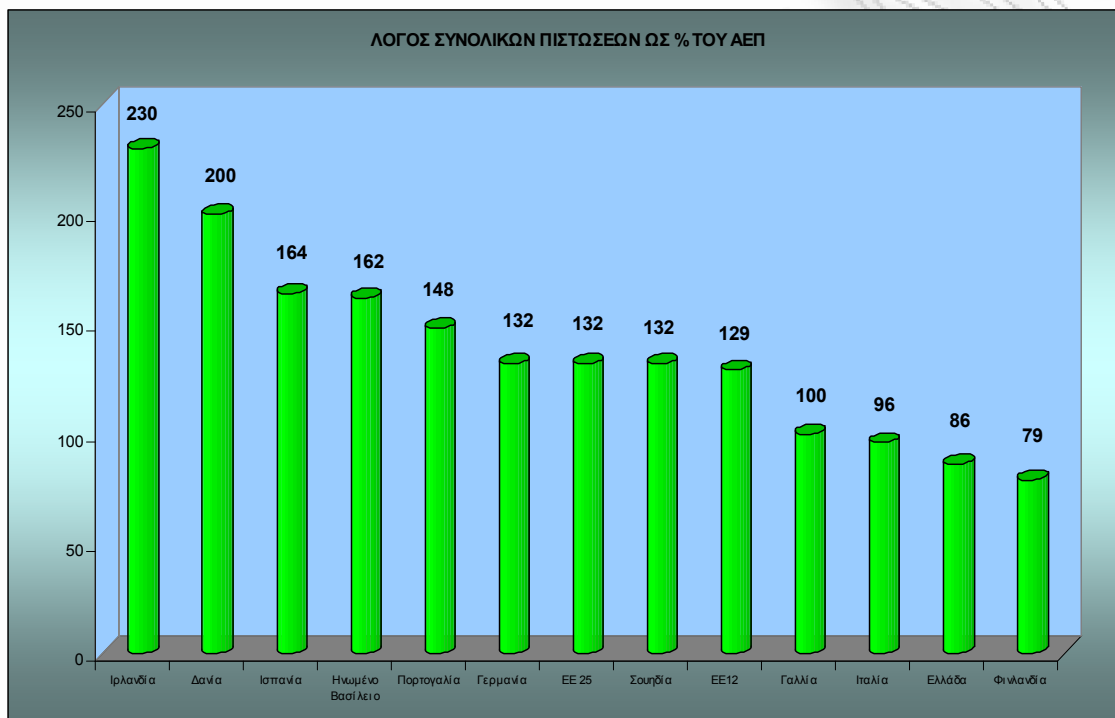
Εκατ.€	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ		ΚΕΡΑΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ		ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (Σε όρους Συνολικού Ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος κάθε χώρας) %	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Αλβανία	727	855	346	555	17,3	18,9	17,5	19
Βουλγαρία	3350	5109	2204	3116	89,3	120,1	19,9	23,6
πΓΔΜ	612	828	254	383	5,1	16,2	26,8	32,3
Ρουμανία	4050	7462	2108	3612	38,4	49	11,6	14,5
Σερβία	945	2501	584	1339	4,2	8,1	10,5	18,7
Τουρκία	---	9601		5995		476,2		3,7
ΣΥΝΟΛΟ	9684	26356	5496	15000	154,3	688,5	3,1	7,8

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Όσον αφορά τον βαθμό χρέωσης των νοικοκυριών (τοκοχρεολύσιο /μηνιαίο εισόδημα), προκύπτει ότι τα ελληνικά νοικοκυριά, κατά μέσο όρο, δεν είναι «υπερχρεωμένα», όπως συχνά αναφέρεται. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα πανελλαδικών ερευνών για τα έτη 2002, 2005 και 2007¹⁰⁵ δείχνουν ότι:

- Για το 78% των νοικοκυριών που έχουν δανειστεί (2005: 81% και 2002: 75%), το κόστος εξυπηρέτησης δανείων δεν υπερβαίνει το 33% του εισοδήματός τους,
- Για το 84% (2005: 88% και 2002: 83%) των νοικοκυριών το κόστος αυτό δεν υπερβαίνει το 40% του εισοδήματός τους, ενώ
- Για ένα ελάχιστο ποσοστό 1,6% των νοικοκυριών που έχουν δανειστεί (2005: 1,6% και 2002: 4%) οι μηνιαίες δόσεις υπερβαίνουν το μηνιαίο εισόδημά τους.

Εάν ληφθεί, επιπλέον, υπόψη το γεγονός ότι σχεδόν τα μισά νοικοκυριά δήλωσαν ότι δεν έχουν καθόλου δανειστεί από το τραπεζικό σύστημα (2007: 48,6%, 2005: 53,1% και 2002: 51,6%), συνάγεται ότι για την συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών με ή χωρίς χρέος (92% σωρευτικά το 2007), η άμεση χρηματοοικονομική πίεση κυμαίνεται μέσα σε όρια που, σύμφωνα με την διεθνή εμπειρία, προκύπτει ότι δε συνεπάγονται δυσκολίες στην ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 15

Πηγή: ECB, Report on EU Banking Structures, October 2007

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, στο τέλος του 2007, αφενός μεν μειώθηκε ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης κατά σχεδόν μια ποσοστιαία μονάδα και αφετέρου παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στεγαστικής πίστης. Έτσι προκύπτει η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις εγκατεστημένες στην χώρα μας τράπεζες, με αποτέλεσμα τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά. Επίσης, οι τράπεζες, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση του κόστους τους χρήματος λόγω της ανόδου των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, κατά της διάρκεια του 2006 και 2007, και την ενδεχόμενη χρηματοοικονομική πίεση που αυτό θα επέφερε στα νοικοκυριά, προέτρεψαν τους δανειολήπτες να κινηθούν σε χορηγήσεις στεγαστικών δανείων σταθερού επιτοκίου και μεγαλύτερης διάρκειας. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής ήταν ότι το 2007 κατά μέσο όρο το 73% των νέων στεγαστικών δανείων που χορηγήθηκαν είχαν επιτόκιο σταθερό για περίοδο άνω του ενός έτους, ενώ το 2006 και το 2005 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 37% και 11% αντίστοιχα.

Στο βαθμό που οι καθυστερήσεις δανείων αξιολογούνται ως βασικός παράγοντας σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, επισημαίνεται ότι οι δείκτες

αποδοτικότητα, κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών διατηρούνται σε επίπεδο που συνεχίζει να παρέχει το απαιτούμενο περιθώριο για τη διασφάλιση της σταθερότητάς του. Ενδεικτικά, για τους ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους, ο λόγος των εποπτικών κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα για τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού διαμορφώθηκε, το Σεπτέμβριο του 2007, στο 13,3% ενώ, ο αντίστοιχος δείκτης για τους τραπεζικούς ομίλους της ΕΕ που εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ, ανήλθε, στο τέλος του 2006, σε 11,1%. Επιπλέον, προκύπτει ότι οι τράπεζες είναι πλέον ιδιαίτερα αυστηρές κατά τη χορήγηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, κάτι το οποίο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το Δεκέμβριο του 2006 και τον Απρίλιο του 2007, δηλαδή κατά τις εορταστικές περιόδους των Χριστουγέννων και του Πάσχα, απέρριψαν άνω του 40% των αιτήσεων με κριτήριο την πιστοληπτική ικανότητα κάθε πελάτη. Εξάλλου, τον Ιούνιο του 2007, οι εγκρίσεις των πιστωτικών καρτών και των καταναλωτικών δανείων χωρίς εγγύηση ως ποσοστό επί του συνόλου των αιτήσεων ανήλθαν σε 55,9% και 56,3% αντίστοιχα (δηλ. 4,6 στις 10 αιτήσεις χορήγησης πιστωτικής κάρτας και 4,4 στις 10 αιτήσεις χορήγησης καταναλωτικών δανείων χωρίς εγγύηση απορρίπτονταν από τις τράπεζες). Όσον αφορά την αποδοτικότητα χρήζει επισήμανσης το γεγονός ότι αυξήθηκε τόσο ο αριθμός των ομίλων με δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων κάτω από 10% (2007: 4, 2006:1, 2005: 2) όσο και ο αριθμός των ομίλων με δείκτη αποδοτικότητας πάνω από 20% (2007: 2, 2006:1, 2005: 1).

Η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια του 2007. Τα κέρδη (μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας) αυξήθηκαν κατά 46,1% για τις τράπεζες και κατά 55,0% για τους ομίλους σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2006. η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως:

- α. στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου τόσο στην Ελλάδα (για 15 συναπτά έτη) όσο και στις περισσότερες χώρες της ΝΑ Ευρώπης, όπου ορισμένες τράπεζες διεύρυναν την παρουσία τους, με αποτέλεσμα η πιστωτική επέκταση και η ζήτηση δανειακών κεφαλαίων να συνεχίζεται,
- β. στη μηδενική σχεδόν έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε σύνθετα επενδυτικά προϊόντα υψηλού κινδύνου, με αποτέλεσμα να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα αντίστοιχα εκείνων που αντιμετωπίζουν πολλές τράπεζες του εξωτερικού που επλήγησαν από την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική αναταραχή 106,
- γ. στα έκτακτα κέρδη τα οποία ανήλθαν σε περίπου 10% επί του συνόλου των κερδών, και
- δ. στη μείωση της φορολόγησης λόγω του γεγονότος ότι το 2006 υπήρξε εφάπαξ φορολόγηση των αποθεματικών των τραπεζών και των ομίλων τους, συνολικού ύψους 316 εκάτ. ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22: Ελληνικές τράπεζες: Ενοποιημένοι ισολογισμοί 2006-2007

Μέγεθος	2006	2007	% Δ
Ενεργητικό	307324076	38659610	25,62
Καθαρά Πάγια	4007232	4159027	3,79
Συμμετοχές	14352657	18593892	29,55
Κρατικά και άλλα χρεόγραφα	56464453	56329242	-0,26
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	33747685	54365187	61,09

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Απαιτήσεις κατά πελατών (χορηγήσεις)	182401657	231726482	27,04
Ταμεία και διαθέσιμα στην κεντρική τράπεζα	10901279	14439033	32,45
Παθητικό	307324076	38659610	25,62
Ίδια κεφάλαια	23452681	28354568	20,9
Μετοχικό κεφάλαιο	11209794	11636083	3,8
Αποθεματικά κεφάλαια	12228318	15806817	29,26
Προβλέψεις	1501856	885231	-
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	36118447	56460218	56,32
Υποχρεώσεις προς πελάτες (καταθέσεις)	204508161	240846357	17,73
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	34873425	51740859	48,37

**ΠΙΝΑΚΑΣ 23: Ελληνικές Τράπεζες - ενοποιημένοι λογαριασμοί αποτελεσμάτων
χρήσης 2006-2007**

Μέγεθος	2006	2007	% Δ
Κύκλος Εργασιών	14512228	19917696	37,25
Λοιπά λειτουργικά έσοδα	2936264	3713732	26,48
Λοιπά λειτουργικά έξοδα	6359225	6952279	9,33
Λειτουργικά Αποτελέσματα	4195552	5433910	29,52
Κέρδη προ φόρων	3438149	4653261	35,34

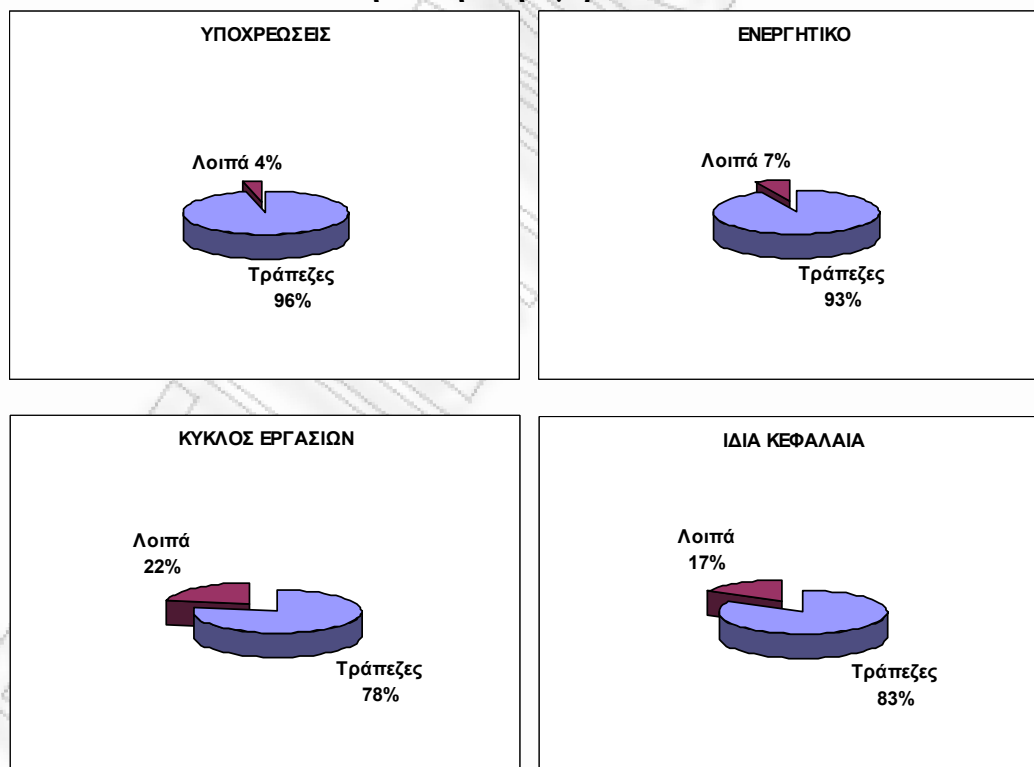
**ΠΙΝΑΚΑΣ 24: Οι 10 σημαντικότερες ελληνικές τραπεζικές επιχειρήσεις με βάση
τα κέρδη τους 2007**

Τραπεζική Επιχείρηση	Κέρδη προ φόρων	
	2006	2007
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	840068	1031855
EFG EYROBANK ERGASIAS ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	644000	854000
ALPHA BANK ΑΕ	716034	613641
ΚΥΠΡΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	358483	512184
ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	404386	498099
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	150552	465675
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	241938	268466
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΙ	37341	99353
MARFIN ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	48400	84677
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΕ	185521	50253

ΠΙΝΑΚΑΣ 25: Οι 10 σημαντικότερες ελληνικές τραπεζικές επιχειρήσεις με βάση το Ενεργητικό τους 2007

Τραπεζική Επιχείρηση	Ενεργητικό	
	2006	2007
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	61145069	71058950
EFG EYROBANK ERGASIAS ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	50057000	68272000
ALPHA BANK ΑΕ	46768612	54039136
ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	27941609	42343311
ΚΥΠΡΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	28183892	30957299
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	21805310	26805313
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	20588412	23399219
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	13616578	16948526
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΕ	12309109	13182416
MARFIN ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	8836528	12925429

ΓΡΑΦΗΜΑ 16: Μεριδία επί του Συνόλου των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών στην ελληνική αγορά το 2007

Πηγή: ICAP

ΠΙΝΑΚΑΣ 26: Βασικοί Τραπεζικοί Δείκτες ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Ελληνικά Πιστωτικά Ιδρύματα	---	21	21	20	19
Ξένα Πιστωτικά Ιδρύματα	---	22	24	29	30
Πιστωτικά Ιδρύματα ΕΕ	---	18	20	24	24
Πιστωτικά Ιδρύματα εκτός ΕΕ	---	4	4	5	6
Ειδικά Πιστωτικά Ιδρύματα	---	2	1	1	1
Συνεταιριστικές τράπεζες	---	16	16	16	16
Σύνολο	---	61	62	65	66
Αριθμός ATM	---	6230	6703	7270	---
Αριθμός υπαλλήλων	---	61295	62093	64350	---
Δίκτυο Εξωτερικού					
Καταστήματα	66	83	146	270	---
Προσωπικό	942	983	1452	2643	---
Χώρες	13	7	7	7	---
Δείκτης Φερρεγγυότητας	12,8	13,2	12,2	---	Μάρτιος 08
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μεριδίο αγοράς των 5 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Περιουσιακά Στοιχεία	---	65,6	66,3	---	---
Καταθέσεις	---	65,5	65,8	---	---
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	---	66,1	63,9	---	---
% Συμβολής του τραπεζικού συστήματος στο ΑΕΠ	3,92	3,95	4,22	---	---
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
M3	9,2	6,9	10,6	14,3	12,3
Περιουσιακά Στοιχεία	135,2	147,2	161,2	167,4	---
% αύξησης περιουσιακών στοιχείων	9,4	21,1	15,2	4	---
Δάνεια σε Επιχειρήσεις	38,93	51,1	87,8	---	---
Ενυπόθηκα δάνεια	16,67	23,85	26,9	---	---
Καταναλωτικά & άλλα δάνεια	10,99	12,42	14,2	---	---
Καταθέσεις	84,73	91,39	12,5	17,7	---
Κερδοφορία	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	0,3	0,9	1	0,8	1
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	5,6	16,2	14	12,8	14,8
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	7,0	7,8	6,9	6	---
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Δάνεια στεγαστικής πίστης (%)	---	3,6	3,4	3,6	---
% νέων στεγαστικών δανείων με επιτόκιο σταθερό πάνω από 1 έτος	---	11	37	73	---
% αύξησης χρηματοδότησης επιχειρήσεων	---	12,7	16,8	19,3	---
Αποτελεσματικότητα	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Λειτουργικά έξοδα/λειτουργικά έσοδα	---	---	52,2	52,6	---
Χορηγήσεις / καταθέσεις & συμφωνίες επαναγοράς	---	90	81	81,5	---
Απαιτήσεις κατά πελατών (χορηγήσεις)/Σύνολο ενεργητικού	---		0,59	0,6	---
Καταθέσεις / Σύνολο παθητικού	---	---	0,67	0,62	---
Κεφαλαιοποίηση	2004	2005	2006	2007	Μάρτιος 08
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	13,5	13,3	13,7	12,7	11,3

Πηγή: ΤτΕ, ΕΕΤ, ΕΣΥΕ, ICAP

2.3.5 Οικονομική επισκόπηση επιλεγμένων χωρών δράσης ελληνικών τραπεζών

Το 2008, παρά το αντίξοο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, στις χώρες της περιοχής οι αναπτυξιακοί ρυθμοί παρέμειναν ισχυροί, κατά μέσο όρο στη διάρκεια του έτους, κυρίως διότι το πρώτο εξάμηνο η εγχώρια ζήτηση συνέχισε να αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς, τροφοδοτούμενη από την άνοδο των πραγματικών μισθών και το ρυθμό πιστωτικής επέκτασης που παρέμενε υψηλός. Το δεύτερο εξάμηνο όμως, οι ρυθμοί ανόδου του ΑΕΠ υποχώρησαν, επηρεαζόμενοι από τους κραδασμούς της παγκόσμιας οικονομίας. Το 2009 αναμένεται ότι η αρνητική διεθνής οικονομική συγκυρία θα έχει εμφανέστερες επιπτώσεις στις χώρες της περιοχής, προκαλώντας σημαντική επιβράδυνση της παραγωγικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (19.1.2009), τόσο στη Βουλγαρία όσο και στη Ρουμανία (χώρες-μέλη της ΕΕ), ο ρυθμός ανάπτυξης θα επιβραδυνθεί στο 1,8% εφέτος, από 6,4% και 7,8% το 2008 αντίστοιχα. Επίσης, σύμφωνα με τις αναθεωρημένες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (27.1.2009), στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (εκτός Τουρκίας) ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης θα επιβραδυνθεί εφέτος στο 1,5% από 7,3% το 2008, ενώ στην Τουρκία θα μειωθεί κατά 3%, μετά από αύξηση κατά 1,5% το 2008. Η περίοδος από το δεύτερο εξάμηνο του 2007 έως τον Αύγουστο του 2008 χαρακτηρίστηκε από αναθέρμανση των πληθωριστικών πιέσεων, στην οποία συνέβαλαν η ταχεία άνοδος των μισθών και του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και άλλων βασικών εμπορευμάτων και οι συνεχιζόμενοι υψηλοί ρυθμοί πιστωτικής επέκτασης. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός το 2008 υπερέβη το 6% στις περισσότερες χώρες της περιοχής (πλην της Αλβανίας), ενώ στη Βουλγαρία, τη Σερβία και την Τουρκία διαμορφώθηκε σε διψήφιο ποσοστό (βλ. τους παρακάτω αναλυτικούς πίνακες), παρά την υποχώρηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των λοιπών εμπορευμάτων μετά τον Αύγουστο. Το 2009 αναμένεται υποχώρηση του πληθωρισμού σε όλες τις χώρες της περιοχής, λόγω κάμψης των πληθωριστικών προσδοκιών και περαιτέρω εξασθένησης της οικονομικής δραστηριότητας. Στην παρούσα φάση, υπολογίσιμη δυνητική πηγή μακροοικονομικών προβλημάτων στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης αποτελεί πρωτίστως η διάρθρωση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών τους. Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί θέτουν όρια στη δυνατότητα εφαρμογής κυβερνητικών προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των επιδράσεων της παγκόσμιας κρίσης, αν και τα δημοσιονομικά ελλείμματα των χωρών αυτών (εκτός ίσως της Αλβανίας) δεν είναι μεγάλα ούτε το δημόσιο χρέος τους είναι ιδιαίτερα υψηλό.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των οικονομιών της περιοχής αποτελούν τα υψηλά ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία μάλιστα το 2008 αυξήθηκαν περαιτέρω, καθιστώντας έτσι τις οικονομίες αυτές ακόμη πιο ευαίσθητες στους κραδασμούς της παγκόσμιας οικονομίας. Η διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τροφοδοτήθηκε από τον μέχρι πρόσφατα υψηλό ρυθμό ανόδου των πιστώσεων και της εγχώριας ζήτησης και από τη μείωση της ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές (όπως αυτή αντανακλάται στην ανατίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας). Πάντως, το 2009 αναμένεται ότι η αποδυνάμωση της εγχώριας ζήτησης θα περιορίσει κάπως το μέγεθος των εξωτερικών ανισορροπιών. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση έχει ήδη επηρεάσει, αν και σε σχετικά περιορισμένη έκταση, τις οικονομίες των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η διαφαινόμενη επιμήκυνση της χρονικής διάρκειας της κρίσης δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους “απότομης προσγείωσης” των οικονομιών αυτών, με ενδεχόμενες

επιπτώσεις στη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα. Οι κίνδυνοι αυτοί κατά κύριο λόγο πηγάζουν από τη σημαντική επιδείνωση των συνθηκών στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, η οποία συνεπάγεται χειροτέρευση των όρων εξωτερικού δανεισμού, καθώς και από τη σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στις χώρες της ΕΕ και παγκοσμίως. Πιο συγκεκριμένα, οι κίνδυνοι αυτοί σε μεγάλο βαθμό οφείλονται:

- **Στα διευρυνόμενα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών και το αυξανόμενο εξωτερικό χρέος των χωρών αυτών, που συνεπάγονται υψηλές ανάγκες εξωτερικής χρηματοδότησης.**

Στις περισσότερες χώρες, οι καθαρές εισροές για ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ), παρά το μέγεθός τους, δεν επαρκούν για τη χρηματοδότηση των μεγάλων ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Επιπρόσθετα, η αναμενόμενη, λόγω της κρίσης, κάμψη των εισροών κεφαλαίων θα επιτείνει το πρόβλημα της χρηματοδότησης, δημιουργώντας ερωτηματικά για τη διατηρησιμότητα των ελλειμμάτων.

- **Σε ορισμένες χώρες, το βραχυπρόθεσμο εξωτερικό χρέος είναι επίσης αρκετά υψηλό (ιδίως στην περίπτωση της Σερβίας), γεγονός που επιτείνει το πρόβλημα της εξωτερικής χρηματοδότησης.**

Ένα άλλο κοινό στοιχείο των χωρών αυτών είναι ότι ένα σημαντικό μέρος του εξωτερικού χρέους αφορά τον ιδιωτικό τομέα. Το ιδιωτικό εξωτερικό χρέος είναι ιδιαίτερα υψηλό στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και -σε μικρότερο βαθμό- στην Τουρκία και τη Σερβία. Ειδικότερα, ο επιχειρηματικός τομέας στις χώρες αυτές επιβαρύνεται με το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού χρέους και αυτό τον καθιστά περισσότερο ευάλωτο στις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

- **Στην αύξηση του πιστωτικού κινδύνου λόγω των υψηλών ρυθμών πιστωτικής επέκτασης.**

Γενικότερο πρόβλημα του τραπεζικού συστήματος των αναδυόμενων οικονομιών αποτελεί το γεγονός ότι η αύξηση των τραπεζικών πιστώσεων τείνει να συνδυάζεται με μειωμένο έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου και επομένως να επιδρά αρνητικά στην ποιότητα των χαρτοφυλακίων των τραπεζών. Επιπρόσθετα, μεγάλο μέρος των τραπεζικών πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα στις χώρες αυτές συνομολογείται σε ξένο νόμισμα, πράγμα που δημιουργεί σημαντικό συναλλαγματικό κίνδυνο για τους οφειλέτες και επομένως διογκώνει περαιτέρω τον πιστωτικό κίνδυνο των τραπεζών. Πράγματι, οι τραπεζικές πιστώσεις σε ξένο νόμισμα ως ποσοστό των συνολικών πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα ξεπερνούν το 50% στη Βουλγαρία, την Κροατία και τη Ρουμανία, ενώ στην περίπτωση της Σερβίας είναι 45%.

Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης μπορεί να μην υπήρξαν το 2008 ιδιαίτερα επαχθείς για την πραγματική οικονομία των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά η πτωτική τάση των περισσότερων χρηματοπιστωτικών δεικτών των χωρών αυτών αποτελεί δυσοίωνα ένδειξη για την πορεία των οικονομιών τους. Ειδικότερα, από την τελευταία έξαρση της κρίσης τα νομίσματα των περισσότερων χωρών (εκτός του βουλγαρικού λεβ, που τελεί υπό καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος, του δηναρίου της ΠΓΔΜ, που τελεί υπό καθεστώς de facto σταθερής

ισοτιμίας, και του αλβανικού λεκ) έχουν υποτιμηθεί σε σημαντικό βαθμό έναντι του ευρώ. Την ίδια περίοδο οι τιμές των μετοχών στα χρηματιστήρια των χωρών της περιοχής παρουσίασαν σημαντική πτώση. Παράλληλα, οι ανησυχίες των αγορών όσον αφορά τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και τις δυνατότητες αναχρηματοδότησης του εξωτερικού χρέους έχουν οδηγήσει σε αύξηση του ασφαλίστρου έναντι του πιστωτικού κινδύνου για τις χώρες αυτές¹⁰⁷.

2.3.5.1 Ρουμανία¹⁰⁸

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Ρουμανία έχει έκταση 238.391 τ.χλμ με πληθυσμό 21,5 εκατομμύρια (Κάτοικοι ανά τ.χλμ: 90,5) και συνορεύει με τη Βουλγαρία, τη Μολδαβία, τη Σερβία, την Ουκρανία και την Ουγγαρία. Ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού παρουσιάζει μια μείωση της τάξης του -1,5% κυρίως λόγω μετανάστευσης ενώ η μέση προσδοκώμενη διάρκεια ζωής είναι για τους μεν άνδρες 68,7 έτη και για τις γυναίκες 75,8 έτη. Πρωτεύουσα είναι το Βουκουρέστι με πληθυσμό περίπου 2 εκ. (2,35 εκ. κάτοικοι στην ευρύτερη περιοχή). Άλλες σημαντικές πόλεις είναι οι Ιάσιο (316,716 κάτοικοι), Κλούζ–Ναπόκα(305,620), Κωνσταντζα (305,550), Τιμισοάρα (303,796) και Κραϊόβα. Όσον αφορά τη διοικητική διαίρεση αυτή αποτελείται από 42 Νομαρχίες (συμπεριλαμβανομένου και του Βουκουρεστίου) και οι οποίες είναι ομαδοποιημένες σε 8 αναπτυξιακές περιφέρειες (Center, Bucharest-Ilfov, South Muntenia, South –West Muntenia, West, North West, East , North-East). Νόμισμα της είναι το Leu που υποδιαιρείται σε 100 Bani¹⁰⁹. Μεταξύ άλλων η Ρουμανία διαθέτει σημαντικούς υδάτινους πόρους (μεγάλες δυνατότητες εγκατάστασης υδροηλεκτρικών σταθμών) καθώς και σημαντικές ενεργειακές ορυκτές πρώτες ύλες όπως άνθρακα (λιγνίτη), πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Η γεωργική της παραγωγή περιλαμβάνει σημαντική παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1991 (το οποίο αναθεωρήθηκε το έτος 2003) η Ρουμανία είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, στην οποία την νομοθετική εξουσία ασκεί το Κοινοβούλιο και η Γερουσία. Την εκτελεστική εξουσία ασκεί Κυβέρνηση, της οποίας ηγείται Πρωθυπουργός οριζόμενος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται απευθείας από το λαό, έχει περιορισμένες εκτελεστικές εξουσίες. Οι προεδρικές εκλογές πραγματοποιούνται κάθε 5 χρόνια ενώ οι κοινοβουλευτικές κάθε 4 χρόνια.

Η είσοδος της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιανουάριο του 2007 ήταν το επιστέγασμα των σημαντικών προσπαθειών της χώρας για «μοντερνοποίηση» των οικονομικών και κοινωνικών της δομών. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε την προηγούμενη δεκαετία και εντάθηκε ιδιαίτερα από το 2000. Έτσι, ένας κύκλος 7 ετών τελείωσε με την είσοδο της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ένας νέος (με πιθανή διάρκεια 7 ετών 2007-2013) ξεκινά με σκοπό την εισαγωγή του ευρώ. Ο πρώτος χρόνος συμμετοχής της Ρουμανίας στους μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν μια ιδιαίτερη πρόκληση. Χωρίστηκε ουσιαστικά σε 2 περιόδους με διαφορετικά χαρακτηριστικά η κάθε μία. Το πρώτο εξάμηνο του 2007, όπου υπήρχε μια σημαντική πλεονάζουσα ρευστότητα στην παγκόσμιες οικονομικές αγορές η οποία αναζητούσε σημαντικές αποδόσεις, η ρουμανική οικονομία έγινε πόλος έλξης σημαντικών κεφαλαίων. Η πρόσφατη εισαγωγή της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή

Ένωση και η φιλελευθεροποίηση των κεφαλαίων της (capital account liberalisation)¹¹⁰ που ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2006, οδήγησαν σε σημαντική ενίσχυση του ρουμανικού νομίσματος¹¹¹. Οι εξελίξεις αυτές βοήθησαν τον πληθωρισμό αλλά πίεσαν το ισοζύγιο πληρωμών και προκάλεσαν την λήψη μέτρων ενίσχυσης της νομισματικής πολιτικής¹¹². Στο 2^ο εξάμηνο του 2007 η ρουμανική οικονομία επηρεάστηκε σημαντικά από 3 εξωγενείς παράγοντες: α) την κρίση των ενυπόθηκων δανείων και την γενικότερη χρηματοπιστωτική αναταραχή στην αγορά των ΗΠΑ που προκάλεσε την φυγή των ξένων επενδυτών από τις αγορές της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης με συνέπεια την φυγή των ανάλογων κεφαλαίων, β) την απρόβλεπτη αύξηση των τιμών των τροφίμων και γ) την άνοδο των τιμών του πετρελαίου. Σε συνδυασμό με ένα σκληρό δυσμενών εσωτερικών όρων (ισχυρότερη εγχώρια ζήτηση ως αποτέλεσμα μιας χαλαρής πολιτικής αμοιβών και μια γρήγορη άνοδος στον αριθμό των χορηγούμενων πιστώσεων στον ιδιωτικό τομέα), οι προαναφερθέντες παράγοντες οδήγησαν στην αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων και την περαιτέρω διεύρυνση του ισοζυγίου πληρωμών. Αυτός ο συνδυασμός παραγόντων απαίτησε τον επαναπροσδιορισμό των απαιτήσεων της μακροοικονομικής πολιτικής γενικότερα και της νομισματικής πολιτικής ειδικότερα.

Εξετάζοντας το μεγάλο αριθμό προκλήσεων η ρουμανική οικονομία πρέπει να αντιμετωπίσει όσον αφορά την ονομαστική και πραγματική σύγκλιση, το Διοικητικό Συμβούλιο της NBR τόνισε επανειλημμένα την ανάγκη να προσαρμοστεί το σύνολο των μακροοικονομικών πολιτικών στις συνεχείς αλλαγές στο ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον. Για την NBR αυτό σημαίνει:

- Συνέχιση των δομικών μεταρρυθμίσεων προκειμένου να ωθηθεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα των ρουμανικών προϊόντων και των υπηρεσιών στο εξωτερικό
- Τήρηση μιας περαιτέρω περιοριστικής νομισματικής πολιτικής
- Διεύθυνση και τήρηση μιας σφιχτότερης από την προβλεπόμενη οικονομική πολιτική σε μια προσπάθεια να επανορθωθούν οι μακροοικονομικές ανισορροπίες μέσω μέτρων όπως ο βελτιστοποιημένος προγραμματισμένος προϋπολογισμός (εγκρίσεις διαδοχικών και πολλαπλών προϋπολογισμών κατά τη διάρκεια του έτους και όχι μια φορά) με σκοπό την εξασφάλιση ομαλής και προβλέψιμης εκτέλεσης των προϋπολογισμών, κάλυψη των αυξήσεων στις δημόσιες δαπάνες και διοχέτευσή τους συνήθως σε επενδυτικές δραστηριότητες κ.λπ. και
- Διαμόρφωση μιας πολιτικής σύνδεσης αύξησης των μισθών σε συνάρτηση με τα κέρδη στην παραγωγικότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ρουμανικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	79,7	97,9	121,4	134,6	153,9
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	3668	4539	5642	6263	7174
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	4,2	7,9	6	7.8	1.8
Ανεργία (%)	5,8	5,4	4,3	4,2	4,4
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	8,6	4,9	4.8	7.2	5.9
Broad Money (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	36,5	28,1	34	35,1	33,4

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	47	58,5	62,1	39,8	23,8
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	22,3	25,9	29,4	33,5	35,6
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	30,1	37,6	47,1	53,3	56,2
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	-7,8	-11,8	-17,7	-19,8	-20,6
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-9,8	-12	-14,5	-14,7	-13,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (€ δισ.)	-6,9	-10,2	-17	-18,6	-18,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-8,6	-10,4	-14	-13,8	-13,3
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ €)	5,2	8,7	7,2	10	6,9
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	6,6	8,9	5,9	7,4	4,5
Διεθνή αποθέματα (δισ €)	16,8	21,3	25,3	27,3	24,3
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	0,3	-0,8	-1,7	-1,9	-1,2
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-0,8	-1,5	-2,3	-3,3	-3,7
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	18,2	14,6	16,4	17,1	17,9
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ €)	31,1	42	58,8	73	80,1
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	39	42,9	48,4	54,2	52,1
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	12,7	17,9	21,9	30,4	28,9
Οικονομικές Αγορές					
2-W Επιτόκιο καταθέσεων (% , τέλος περιόδου)	7,5	8,8	7,5	10,5	8,5
1 - Y T-Bill Rate (% , τέλος περιόδου)	N/A	N/A	8,8	11,4	9,5
Spread του 2020 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	49	37	88	220	110
€/Εθνικό νόμισμα	3,681	3,378	3,58	3,7	3,5

Πιστοληπτική Ικανότητα ¹¹³		
Moody's	S&P	Fitch
Baa3	BBB+	AA-

Πηγή: NBR, ΕΚΤ, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank

Τραπεζικό σύστημα της Ρουμανίας

Κατά τη διάρκεια του 2007, λαμβάνοντας υπόψη τη νέα θέση που η Ρουμανία απολαμβάνει μετά από την προσχώρησή της στην ΕΕ, ενισχύεται αρκετά ο ανταγωνισμός των τραπεζικών συστημάτων, που συνεπάγεται την προώθηση σημαντικών δομικών αλλαγών. Εκτός από τα 42 πιστωτικά όργανα που ήταν εγγεγραμμένα στον Κατάλογο Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Register of Credit Institutions) το 2007, περίπου 143 ξένα ιδρύματα δήλωσαν την πρόθεσή τους να παρέχουν τις τραπεζικές υπηρεσίες στο έδαφος της Ρουμανίας. Συγχρόνως 4.563 μη-οικονομικά ιδρύματα (NFIs) ήταν σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας ανακοίνωσης και εγγραφής τους στον Κατάλογο Πιστωτικών ιδρυμάτων. Από αυτά τρία NFIs διαγράφηκαν μέχρι το τέλος του 2007.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του ρουμανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Ιουλ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	30	31	29	29	29
Ξένης Ιδιοκτησίας	23	24	26	26	26
Ξένες Θυγατρικές	7	6	7	10	9
Δημόσιες	2	2	2	2	2
Σύνολο	39	39	38	41	40
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	84,6	86,5	88,7	89,6	89,4
Ξένης Ιδιοκτησίας	53,6	54,7	82,2	82,9	82,7
Ξένες Θυγατρικές	8,5	7,5	5,8	5	5,2
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	59,2	58,8	60,3	56,4	---
Καταθέσεις	55,7	61,2	63,5	60	---
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	59,5	57	58,3	57,1	---
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	25,7	29,9	32,1	36,6	35,3
Περιουσιακά Στοιχεία	37,1	45,2	50,9	64,3	65
Καταθέσεις	21,8	24,2	26,3	30,2	29,2
Εγγώριο Νόμισμα	12,7	15,8	17,7	20,3	19
Ξένο Νόμισμα	9,1	8,4	8,6	9,9	10,2
Νοικοκυριά	11	11,9	12,8	16,6	17,1
Επιχειρήσεις	10,8	12,3	15,3	13,6	12,1
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	15,5	19,5	25,9	35,7	38,1
Εγγώριο Νόμισμα	6,2	9,1	13,7	16,3	17,5
Ξένο Νόμισμα	9,3	10,4	12,2	19,4	20,6
Δάνεια σε Νοικοκυριά	4,8	7,4	11,4	17,7	19,2
Ενυπόθηκα	1,4	1,8	2,3	3,5	3,7
Επιχειρήσεις	10,7	12,1	14,5	18	18,9
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	---	29,8	29,9	34,7	36,5
Νοικοκυριά	---	26,3	28,9	52,6	41,4
Επιχειρήσεις	---	33,4	30,9	17,8	30,2
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	---	47	58,5	62,1	56
Δάνεια σε Νοικοκυριά	---	80	83,8	82,1	67,1
Ενυπόθηκα	---	57,3	53	76,8	73,9
Επιχειρήσεις	---	32,1	43	46,4	46
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	8,1	8,3	7,9	9,7	10,3
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	68,9	73,4	81,5	85,6	91,1
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	2,4	1,9	1,5	1,3	---
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	18	14,9	12,2	11,9	---
Επιτόκιο Δανεισμού (% , μ.ο περιόδου)	---	21	14,8	13,3	14

Επιτόκιο Καταθέσεων (% , μ.ο περιόδου)	---	8,3	6,5	6,7	,8,2
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	20,6	21,01	18,1	13,8	12,8

Πηγή: Εθνική Τράπεζα της Ρουμανίας (NBR), ΕΚΤ, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

Τα βασικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στο ρουμανικό τραπεζικό σύστημα το 2007 ήταν τα ακόλουθα:

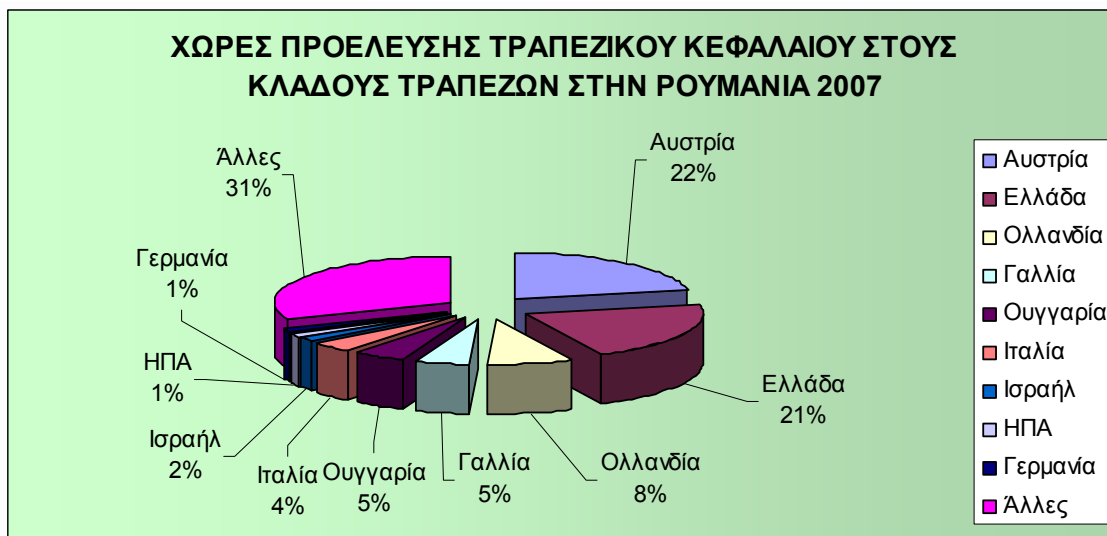
- Η έγκριση λειτουργίας της Millenium Bank, μέλους του ομώνυμου ομίλου με έδρα την Πορτογαλία
- Το άνοιγμα τριών καταστημάτων ξένων τραπεζών Fortis (Βέλγιο), LA CAIXA (Ισπανία) και Finicredito (Πορτογαλία)
- Η συγχώνευση μέσω της απορρόφησης της τράπεζας UniCredit Romania από την τράπεζα HVB Τίριας και την αλλαγή του εμπορικού σήματος σε UniCredit Τίριας Bank
- Η αναστολή της δραστηριότητας της Blom Bank Egypt και η μεταφορά των δραστηριοτήτων της στον ρουμανικό κλάδο της Blom Bank France Paris
- Αλλαγές ονομάτων: Η Finansbank Romania μετονομάστηκε σε Credit Europe Bank, η Mindbank άλλαξε το όνομά της σε ATE Bank Romania και η Romexterra Bank μετονομάστηκε σε MKB Romexterra Bank
- Το άνοιγμα ενός καταστήματος της Banca Transilvania στη Κύπρο.

Όπως έχει αναφερθεί, στα τέλη του 2007, υπήρξαν 42 πιστωτικά ιδρύματα που ανέπτυσαν δραστηριότητες στη Ρουμανία (41 τράπεζες και το πιστωτικό συνεταιριστικό δίκτυο CREDITCOOP). Όσον αφορά την σύνθεση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του ρουμανικού τραπεζικού συστήματος 2 τράπεζες (CEC και Eximbank) ήταν κρατικές, σε 3 την πλειοψηφία κατείχε ιδιωτικό κεφάλαιο εσωτερικά της χώρας, και 36 είχαν ιδιωτικά ξένα κεφάλαια (συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων των ξένων τραπεζών). Οι τράπεζες των οποίων τα κεφάλαια ήταν ιδιωτικά αποτέλεσαν το 94,6% των συνολικών κεφαλαίων στο ρουμανικό τραπεζικό σύστημα ενώ το υπόλοιπο 5,4% αποτελούνται από τις κρατικές τράπεζες. Επιπλέον, οι τράπεζες με ιδιωτικά κεφάλαια κατείχαν μερίδιο αγοράς της τάξης του 87,9% του συνόλου.

Ο τραπεζικός τομέας της ρουμανικής οικονομίας είναι ακόμη σχετικά συγκεντρωμένος. Οι 5 κορυφαίες τράπεζες (από άποψη μετοχικού κεφαλαίου) διαθέτουν το 56,4% των συνολικών κεφαλαίων με βάση τους ισολογισμούς των πιστωτικών ιδρυμάτων, το 57,1 % των δανείων, το 60,0% των καταθέσεων και το 50,1% του κεφαλαίου Tier 1¹¹⁴. Η κεφαλαιοποίηση του ρουμανικού τραπεζικού συστήματος συνέχισε να αυξάνεται το 2007. Ο λόγος μεριδίου/προθεσμίες επεκτάθηκε χρόνο με το χρόνο σε ονομαστικούς και πραγματικούς όρους, σε 16,6% και 9,4% αντίστοιχα.

Όσον αφορά στη χώρα προέλευσης του κεφαλαίου που επενδύεται στα τέλη του 2007 στους κλάδους τραπεζών και ξένων τραπεζών που λειτουργούν στην Ρουμανία, οι κορυφαίες τρεις χώρες ήταν Αυστρία (22,0% της συνολικής κεφαλαιοποίησης), Ελλάδα (21,7%) και η Ολλανδία (7,7%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 17

Η αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχεται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η ανάπτυξη των τραπεζικών δικτύων και η αύξηση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών προκάλεσαν την αύξηση των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών στα τέλη του 2007 κατά 45,5%.

Στην προσπάθεια τους να κερδίσουν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς, τα πιστωτικά ιδρύματα συνέχισαν να ενισχύουν τη δανειακή τους βάση ακόμη και μετά από την αρχή της παγκόσμιας οικονομικής αναταραχής. Τέτοια συμπεριφορά οδήγησε στην επιδείνωση των δεικτών πιστωτικού κινδύνου. Ως εκ τούτου, το μερίδιο των «επισφαλών» δανείων ανήλθε στο 9,7% των συνολικών δανείων σε σχέση με το 2006. Ο υψωμένος πιστωτικός κίνδυνος συνοδεύθηκε από σημαντικότερη πτώση στο δείκτη φερεγγυότητας¹¹⁵ των τοπικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτός ο δείκτης μειώθηκε από 18,1% στο τέλος το 2006 σε 13,8% στα τέλη του 2007, παραμένοντας εντούτοις επάνω από τον ελάχιστο επίπεδο 8% που απαιτήθηκε (σε ισχύ από τον Ιανουάριο 2007). Ενάντια στο σκληρό του ισχυρότερου ανταγωνισμού που διαμορφώθηκε, τα καθαρά κέρδη αυξήθηκαν με πιο αργούς ρυθμούς (14,8%) από τα συνολικά κεφάλαια (45,5%) και το Tier 1 capital (24,7%). Κατά συνέπεια, ο δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (Κέρδη προ φόρων/Συνολικό Ενεργητικό) μειώθηκε σε 1,01% στο τέλος έτους το 2007 έναντι 1,28% το 2006 και ο δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (Return of Equity) διαμορφώθηκε χαμηλότερα σε 9,43% σε σχέση με 10,24% έναν χρόνο νωρίτερα. Ο δείκτης ρευστότητας για το γενικό τραπεζικό σύστημα (αποτελεσματική ρευστότητα / απαιτούμενη ρευστότητα) ήταν 2,13% στα τέλη του 2007, επάνω από το ελάχιστο 1%.

Από την άποψη της επίβλεψης της λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, ένας σημαντικός στόχος της NBR ήταν η επικοινωνία των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας στο επίπεδο της ΕΕ, όπως αυτές καθορίζονται από τα έγγραφα που καταρτίζονται από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Τραπεζικών Εποπτών (Committee of European Banking Supervisors). Κατά τη διάρκεια 2007 διεξύχθησαν εποπτικοί έλεγχοι με σκοπό την αξιολόγηση των πολιτικών για την εφαρμογή της Βασιλείας II, την απόδοση των τεχνολογικών συστημάτων των πιστωτικών οργάνων και των πολιτικών για την προσαρμογή τέτοιων συστημάτων στις νέες απαιτήσεις. Ένας άλλος βασικός

στόχος της NBR ήταν η επίβλεψη των δραστηριοτήτων των μη-οικονομικών ιδρυμάτων (NFIs), ενός ταχύτατα αναπτυσσόμενου τομέα του οποίου τα συνολικά κεφάλαια έφθασαν περίπου στο 7,3% του ΑΕΠ. Αξίζει να αναφερθεί εδώ το γεγονός ότι η πέραν το ότι η NBR αντιπροσωπεύτηκε, όπως αναφέραμε παραπάνω, στο Committee of European Banking Supervisors συνέχισε να παίζει έναν ενεργό ρόλο στην ομάδα τραπεζικών εποπτών από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (BSCEE). Τον Ιουλίου του 2007 υπογράφηκε αν πολύπλευρο Μνημόνιο Συνεργασίας από τις εποπτικές αρχές της Αλβανίας, Βουλγαρίας, Κύπρου, Ελλάδας, Μακεδονίας, Ρουμανίας και Σερβίας. Δεδομένου ότι η NBR είχε υπογράψει ήδη δέκα διμερή υπομνήματα με τους ξένους επόπτες, διάφορες συνεδριάσεις που στόχευαν στην ανταλλαγή των πληροφοριών πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2007. Επιπλέον, η NBR και η κεντρική τράπεζα της Κύπρου έχουν διαπραγματευτεί μια νέα συμφωνία συνεργασίας μετά από την προσθήκη των δύο χωρών στην ΕΕ.

Ο πιστωτικός κίνδυνος παραμένει ο σημαντικότερος κίνδυνος στον οποίο έχει εκτεθεί ο ρουμανικός τραπεζικός τομέας. Το 2007 ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η ροή χρηματοδότησης (ιδιαίτερα όσον αφορά καταθέσεις) προς τις τοπικές τράπεζες από τις ξένες θυγατρικές τους, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός και η αύξηση των περιορισμών των κεντρικών τραπεζών στόχευαν στην συγκράτηση του δανεισμού των νοικοκυριών και στην διατήρηση της αξίας του τοπικού νομίσματος. Με δεδομένο το μεγάλο μερίδιο των δανείων στο συνολικό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών, οι διάφορες επιθεωρήσεις έδειξαν ιδιαίτερη προσοχή ιδιαίτερα σε θέματα όπως οργάνωση των μεθόδων δανεισμού, σύστημα διαχείρισης δανείων, πολιτικές και στρατηγικές παρακολούθησης του πιστωτικού κινδύνου καθώς και τεχνικές περιορισμού του. Όσον αφορά τον λειτουργικό κίνδυνο, οι έλεγχοι στόχευαν στην εκτίμηση του συστήματος για τον προσδιορισμό, την ποσοτικοποίηση και παρακολούθηση του κινδύνου απωλειών από εσωτερικές ροές διαδικασιών, την ποιότητα των ανθρώπινων πόρων ή το αντίκτυπο εξωτερικών γεγονότων και την ανάλυσή τους. Αναφορικά με τον κίνδυνο αγοράς οι επιθεωρήσεις έδειξαν ότι οι τράπεζες του ρουμανικού τομέα έχουν λιγότερο ή περισσότερο εξελιγμένα προγράμματα για την εκτίμηση της έκθεσής τους σε ενδεχόμενες αλλαγές των επιτοκίων.

2.3.5.2 Κυπριακή Δημοκρατία¹¹⁶

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι νησιωτικό κράτος της ανατολικής Μεσογείου, το τρίτο σε μέγεθος και βρίσκεται 380 χιλιόμετρα ανατολικά της Ελλάδας (Ρόδος). Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη είναι η Λευκωσία (πληθυσμός 219.200 περίπου στο τμήμα που βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας) ενώ σημαντικές πόλεις είναι επίσης οι Λεμεσός (172.200 κάτοικοι και το κυριότερο εμπορικό λιμάνι), Λάρνακα (πληθυσμός 77.000), Πάφος (πληθυσμός 51.300) και Αμμόχωστος (κατεχόμενα). Η έκτασή της είναι 9.251 τ.χλμ και η απογραφή του 2005 έδειξε πληθυσμό 830.000 κατοίκων (90 κάτοικοι ανά τ.χλμ) κατατάσσοντας το νησί στην 157η θέση παγκοσμίως. Υπολογίζεται ότι σήμερα υπάρχουν 115.000 παράνομοι Τούρκοι έποικοι στις κατεχόμενες περιοχές του νησιού ενώ χιλιάδες Τουρκοκύπριοι (περίπου 55.000) έχουν μεταναστεύσει. Σύμφωνα με στοιχεία του Κυπριακού Εμπορικού Κέντρου Αθηνών¹¹⁷ το 37% περίπου του νησιού είναι κατεχόμενο από τα

τουρκικά στρατεύματα. Το πολίτευμά της είναι Προεδρική Δημοκρατία. Η Κυπριακή Δημοκρατία, αμέσως μετά την ανεξαρτησία της στις 16 Αυγούστου 1960, έγινε μέλος του ΟΗΕ και βαθμιαία σχεδόν όλων των εξειδικευμένων οργανισμών του. Έγινε επίσης μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων αλλά αποχώρησε από τον οργανισμό με την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κύπρος είναι σήμερα μέλος της Κοινοπολιτείας, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Την 1η Μαΐου 2004 η Κύπρος έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις 16 Απριλίου 2003 υπογράφηκε στην Αθήνα η Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ.

Επιμέρους αρνητικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία άρχισαν να διαφαίνονται πρόσφατα όπως, για παράδειγμα, στους τομείς του τουρισμού και των κατασκευών. Εντούτοις ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ διαμορφώθηκε το 2007 στο 4,4%, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης που καταγράφηκε το πρώτο εννιάμηνο του 2008 αν και παρουσίασε επιβράδυνση, ήταν αρκετά ψηλός, της τάξης του 3,8%, στηριζόμενος μάλιστα σε ρυθμούς αύξησης κατανάλωσης και δανεισμού που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως υπέρμετροι. Για ολόκληρο το 2008 αναμένεται μεγαλύτερη επιβράδυνση σε σύγκριση με την καταγεγραμμένη κατά τους πρώτους εννέα μήνες του έτους, ως επακόλουθο των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο τέταρτο τρίμηνο.

Σε σχέση με τις τιμές, ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) το έτος 2007 διαμορφώθηκε στο 3,7% την ίδια στιγμή που παρουσίασε αύξηση το πρώτο δεκάμηνο του 2008 και ανήλθε κατά μέσο όρο στο 4,8%. Η ραγδαία αύξηση του πληθωρισμού κατά το τρέχον έτος, αν και κατά μεγάλο βαθμό οφειλόταν στην άνοδο που παρατηρήθηκε στις τιμές του πετρελαίου μέχρι και τον Ιούλιο, ταυτόχρονα αντανάκλωσε την υπερβάλλουσα ζήτηση. Αναμένεται ότι η μείωση στην τιμή του πετρελαίου, η αναμενόμενη επιβράδυνση στην παγκόσμια οικονομία, καθώς και η αναμενόμενη επιβράδυνση στην εγχώρια ζήτηση, θα λειτουργήσουν πλέον κατασταλτικά στον εγχώριο πληθωρισμό.

Σε ότι αφορά στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, στοιχεία που αφορούν το πρώτο εξάμηνο του 2008 κατέγραψαν συνεχιζόμενη επιδείνωση (για το 2007 το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε στο 9,69% του ΑΕΠ) η οποία οφείλεται, κυρίως, στη μεγάλη αύξηση στις εισαγωγές αγαθών. Οι εισαγωγές αυτές είναι επηρεασμένες σε μεγάλο βαθμό από την τιμή των πετρελαιοειδών αλλά και την υπερβάλλουσα ζήτηση που οδηγεί σε αυξήσεις στις εισαγωγές καταναλωτικών και ενδιάμεσων αγαθών. Στον τουρισμό, η κατάσταση όπως καταγράφεται από τα έσοδα για τους πρώτους εννιά μήνες του 2008 ήταν σαφώς επιδεινωμένη σε σχέση με την πορεία που είχε καταγραφεί την αντίστοιχη περίοδο του 2007. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται εν μέρει, στην παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικά, στις δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στην αγορά εργασίας η απασχόληση συνέχισε να αυξάνεται με ψηλούς ρυθμούς, φθάνοντας στο 3,1% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008, αντανάκλωντας την ισχυρή οικονομική δραστηριότητα το πρώτο εξάμηνο του έτους. Παράλληλα, κατά την ίδια περίοδο καταγράφηκε μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 0,2% φθάνοντας έτσι στο 3,9%, σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού αλλά και του ΔΝΤ. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε στο 59,5% το 2007 σε σχέση με 66,7%

το 2006, λόγω κυρίως, του ψηλού πρωτογενούς πλεονάσματος. Το 2008 αναμένεται ότι θα υπάρχει μια ακόμη μεγαλύτερη μείωση του δημόσιου χρέους, λόγω κυρίως, της συρρίκνωσης του μεγαλύτερου μέρους των χρεολυτικών ταμείων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της κυπριακής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	13,5	14,4	15,6	16,9	18,2
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	17565	18538	19694	21115	22684
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	3,9	4	4,4	3,8	3
Ανεργία (%)	5,3	4,5	3,9	4	4,2
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	2,2	1,6	3,9	4,7	3,8
Broad Money (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	10,2	14,8	20,5	18,4	16
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	0	14,1	29,4	26,6	18,1
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	1,2	1,1	1,1	1,1	1
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	4,7	5,1	5,7	6,5	6,4
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	-3,4	-4	-4,6	-5,4	-5,4
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-25,4	-27,7	29,6	-32,2	-29,8
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (€ δισ.)	-0,8	-0,9	-1,5	-2,1	-1,9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-5,9	-6	-9,7	-12,5	-10,5
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ €)	0,5	0,5	0,7	0,9	0,7
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	3,8	3,6	4,8	5,2	3,6
Διεθνή αποθέματα (δισ €)	3,5	4,3	4,1	---	---
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	2,6	3,1	6,5	5,2	4,4
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-2,4	-1,4	3,3	1,3	0,7
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	70,1	66	59,5	50	48,3
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ €)	12,6	16,9	19,3	22,1	24,1
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	93,3	116,8	123,7	130,4	132,6
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	70	80,8	81,8	83,2	82
Οικονομικές Αγορές					
Επιτόκιο επαναχρηματοδότησης (refinancing rate) (% , τέλος περιόδου)	4,3	4,5	4	3,3	2,5
1 χρόνου Επιτόκιο (T-Bill Rate) (% , τέλος περιόδου)	3,1	2,9	4,1	4,1	3,2
Spread του 2012 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	15	17	55	80	45
€/Κυπριακή Λίρα	0,574	0,579	0,584	---	---

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
Aa3	A	AA-

Πηγή: ΚτΚ, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

Το προσχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2009 προβλέπει την αύξηση των συνολικών δαπανών, εξαιρουμένων των αποπληρωμών δανείων, κατά 10,9% σε σχέση με το 2008. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Κυβέρνησης, το 2009 θα καταλήξει με δημοσιονομικό πλεόνασμα της τάξης του 0,7% του ΑΕΠ. Αυτή η πρόβλεψη, όμως,

που καταρτίστηκε αρκετούς μήνες προηγουμένως, βασίζεται στην υπόθεση ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας σε σταθερές τιμές θα φτάσει το 3,7% την ίδια στιγμή που το ΔΝΤ προβλέπει την ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας στο 2,8 για το 2009. Οι τελευταίες διεθνείς εξελίξεις με την κρίση στο χρηματοπιστωτικό τομέα, καθιστούν αυτή την πρόβλεψη του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας αισιόδοξη, αφού αν και η Κύπρος δεν επηρεάστηκε άμεσα από αυτές τις εξελίξεις, η επιβράδυνση που αναμένεται στις οικονομίες των εμπορικών της εταίρων θα έχει σίγουρα αρνητικές επιπτώσεις.

Σε ότι αφορά τις προβλέψεις της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (ΚΤΚ) για τους κύριους δείκτες της εγχώριας οικονομίας, με βάση το κεντρικό σενάριο, ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ προβλέπεται να φθάσει στο 2,0% και 2,5% τα έτη 2009 και 2010 αντίστοιχα λόγω κυρίως, της αναμενόμενης μείωσης στην εγχώρια ζήτηση, λόγω των διεθνών εξελίξεων. Οι προβλέψεις αυτές είναι χαμηλότερες από τις προβλέψεις του Ιουνίου 2008, κυρίως ως επακόλουθο των δραματικών διεθνών εξελίξεων που είχαν ως αποκορύφωμα την περίοδο Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου 2008, αλλά και της συνεπακόλουθης αναμενόμενης επίδρασης στην κυπριακή οικονομία. Ο ΕνΔΤΚ αναμένεται να επιβραδυνθεί και να περιοριστεί γύρω στο 2,4% το 2009 και 2,9% το 2010. Αντίθετα, ο ΕνΔΤΚ, εξαιρουμένης της ενέργειας, αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 3,1%, λόγω κυρίως, των αναμενόμενων αλυσιδωτών επιδράσεων από τους σχετικά ψηλούς μισθούς και της υψηλής ΑΤΑ που παρατηρήθηκαν το τρέχον έτος. Το 2010 ο ΕνΔΤΚ εξαιρουμένης της ενέργειας αναμένεται να παρουσιάσει επιβράδυνση και να περιοριστεί στο 2,6%, λόγω των σχετικά χαμηλότερων απολαβών.

Τραπεζικό σύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Οι τράπεζες στη Κύπρο διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στη χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση, αντιπροσωπεύοντας το 74,8% των συνολικών στοιχείων ενεργητικού του εγχώριου χρηματοοικονομικού συστήματος¹¹⁸ στο τέλος Ιουνίου 2008. Επιπλέον, ο λόγος των συνολικών ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού τομέα προς το ΑΕΠ ανήλθε στο 682,9% στο τέλος Ιουνίου 2008.

Σήμερα λειτουργούν στην Κύπρο 41 τράπεζες. Από αυτές, 8 είναι εγχώριες και 33 ξένες (εκ των οποίων 9 είναι θυγατρικές και 24 είναι υποκαταστήματα ξένων τραπεζών). Στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα κυριαρχεί η παρουσία των εγχώριων τραπεζών, οι οποίες αντιπροσώπευαν κατά το τέλος Ιουνίου 2008 το 70,5% των συνολικών ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του κυπριακού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Αυγ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Εγχώριες Τράπεζες	9	8	8	7	8
Ξένες Τράπεζες	33	33	32	30	33
Σύνολο	42	41	40	37	41
Ιδιοκτησιακό καθεστώς εμπορικών τραπεζών: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	96,6	97,2	97,3	97,5	---

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Ξένης Ιδιοκτησίας	34	37	39	39	---
Ξένες Θυγατρικές	25	28	32,9	32,2	---
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	66	69,8	67,9	---	---
Καταθέσεις	75,7	77,7	71,7	---	---
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	75,5	76,1	74,3	---	---
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	121,4	125,5	134,8	150,9	---
Περιουσιακά Στοιχεία	240,6	279	306,4	372	---
Καταθέσεις	---	179,7	184,9	201,6	229
Εγγώριο Νόμισμα	---	---	---	---	---
Ξένο Νόμισμα	---	---	---	---	---
Νοικοκυριά	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	---	---	---	---	---
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	---	186,2	198,2	237,8	269,7
Εγγώριο Νόμισμα	---	---	---	---	---
Ξένο Νόμισμα	---	---	---	---	---
Δάνεια σε Νοικοκυριά	---	96	102,8	114,1	122,3
Ενυπόθηκα	---	32,1	41,1	51,9	58
Επιχειρήσεις	---	90,2	95,4	123,7	147,4
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	---	---	13,3	21,7	10,3
Νοικοκυριά	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	---	---	---	---	---
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	---	---	14,1	29,4	33,1
Δάνεια σε Νοικοκυριά	---	---	14,8	19,7	21,3
Ενυπόθηκα	---	---	37,6	36	32,8
Επιχειρήσεις	---	---	13,4	39,8	44,8
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	11,9	9,8	7,5	5,1	---
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	48,9	52,8	60,8	70,2	66,7
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	0,2	0,5	1,1	1,7	---
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	4,3	9,5	20,4	21,1	---
Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	---	---	6,7	6,7	6,3
Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	---	---	3,8	4,2	4,7
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	13,3	13,4	13,4	---	---

Πηγή: ΚτΚ, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

Όσον αφορά την αδειοδότηση νέων τραπεζών, κατά το 2008 παραχωρήθηκαν άδειες για λειτουργία στην Κύπρο σε τρεις νέες τράπεζες. Συγκεκριμένα, σε συνέχεια της άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης εγκατάστασης από την τράπεζα EFG Eurobank Ergasias S.A. της Ελλάδος για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών στην Κύπρο υπό τη μορφή υποκαταστήματος τον Απρίλιο 2007, η ΚΤΚ παραχώρησε τον Φεβρουάριο του 2008 άδεια στην Eurobank EFG Cyprus Ltd για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών υπό τη μορφή θυγατρικής εταιρείας. Επίσης, τον Μάιο 2008, η ΚΤΚ παραχώρησε άδεια στην Atlasmont Banka A.D. του Μαυροβούνιου για λειτουργία

γραφείου αντιπροσωπείας στην Κύπρο. Επιπλέον, η Joint Stock Company Akciju Komercbanka "Baltikums" της Λετονίας άσκησε τον Σεπτέμβριο 2008 το δικαίωμα της ελεύθερης εγκατάστασης στην Κύπρο για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών μέσω υποκαταστήματος. Αναφορικά με τις συγχωνεύσεις και εξαγορές στην εγχώρια τραπεζική αγορά, τον Ιανουάριο του 2008 ολοκληρώθηκε η πώληση του δικτύου υποκαταστημάτων της Arab Bank Plc στην Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ. Τον Οκτώβριο του 2008, η Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ ενσωμάτωσε πλήρως, επίσης, την Euroinvestment & Finance Public Ltd, η οποία είχε άδεια για διεξαγωγή περιορισμένων τραπεζικών εργασιών. Τέλος, τον ίδιο μήνα του 2008, πραγματοποιήθηκε η πλήρης απόκτηση της Παγκυπριακής Χρηματοδοτήσεις Δημόσια Εταιρεία Λτδ, η οποία κατείχε άδεια για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών περιορισμένης φύσεως, από την Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ. Η ενοποίηση στον συνεργατικό πιστωτικό τομέα συνεχίστηκε το 2008, με τον αριθμό των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων να υποχωρεί στα 124 στο τέλος Οκτωβρίου 2008, σε σύγκριση με 170 στο τέλος Δεκεμβρίου 2007 και 233 στο τέλος Σεπτεμβρίου 2007. Αναμένεται ότι η ενοποίηση των συνεργατικών τραπεζικών ιδρυμάτων θα συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια του 2009.

Αναφορικά με τις συγχωνεύσεις και εξαγορές στην εγχώρια τραπεζική αγορά, τον Ιανουάριο του 2008 ολοκληρώθηκε η πώληση του δικτύου υποκαταστημάτων της Arab Bank Plc στην Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ. Τον Οκτώβριο του 2008, η Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ ενσωμάτωσε πλήρως, επίσης, την Euroinvestment & Finance Public Ltd, η οποία είχε άδεια για διεξαγωγή περιορισμένων τραπεζικών εργασιών. Τέλος, τον ίδιο μήνα του 2008, πραγματοποιήθηκε η πλήρης απόκτηση της Παγκυπριακής Χρηματοδοτήσεις Δημόσια Εταιρεία Λτδ, η οποία κατείχε άδεια για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών περιορισμένης φύσεως, από την Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ. Κατά το 2008, οι εγχώριες τράπεζες συνέχισαν τη γεωγραφική διασπορά τους μέσω της επέκτασής τους στο εξωτερικό σε στοχευμένες αγορές. Το Φεβρουάριο του 2008, η Marfin Popular Bank Public Co. Ltd απέκτησε περίπου το 43% του μετοχικού κεφαλαίου της Lombard BankMalta PLC της Μάλτας. Επιπλέον, τον Μάιο του 2008, η Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ απέκτησε το 97,2% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας AvtoZAZBank της Ουκρανίας. Επιπρόσθετα, τον Σεπτέμβριο του 2008, η Marfin Popular Bank Public Co. Ltd έλαβε εγκρίσεις από την ΚΤΚ και την Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας για την απόκτηση του 50,04% του μετοχικού κεφαλαίου της Russian CJSC RPB Holding, μητρικής εταιρείας της ΟΟΟ Rossisysky Promishlenny Bank (Rosprombank) της Ρωσίας. Τέλος, τον Οκτώβριο του 2008, η Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ απέκτησε το 80% του μετοχικού κεφαλαίου της Uniastrium Bank της Ρωσίας.

Σύμφωνα με την ΚΤΚ, οι κύριοι δυνητικοί κίνδυνοι στους οποίους είναι εκτεθειμένες οι τράπεζες είναι σημαντικοί. Σημειώνεται ότι οι βασικοί δυνητικοί κίνδυνοι που επισημαίνονται δεν αναμένεται, κατ' ανάγκη, να υλοποιηθούν, αλλά θα πρέπει να θεωρηθούν ως παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τις τράπεζες. Μέχρι τώρα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης στον τραπεζικό τομέα της Κύπρου ήταν περιορισμένες και κυρίως έμμεσες, καθώς οι κυπριακές τράπεζες δεν είναι εκτεθειμένες σε επενδυτικά προϊόντα που συνδέονται με τα ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου στις ΗΠΑ ή σε άλλα τοξικά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, των οποίων η δίκαιη αξία έχει επηρεαστεί δυσμενώς από την αβεβαιότητα που επικράτησε στις αγορές διεθνώς.

Ωστόσο, οι τράπεζες έχουν να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που πηγάζουν από ένα λιγότερο ευνοϊκό διεθνές λειτουργικό περιβάλλον. Υπό το φως της σημαντικής οικονομικής επιβράδυνσης στις ΗΠΑ, καθώς και τις ανησυχίες για την οικονομική ανάπτυξη σε άλλες χώρες της υφηλίου, αναμένεται ότι το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα θα αντιμετωπίσει μια περίοδο κατά την οποία οι συνθήκες αγοράς αναμένονται να είναι δυσμενείς για την αύξηση των εσόδων ενώ ο πιστωτικός κύκλος θα βρίσκεται σε πτωτική πορεία. Η υγιής κερδοφορία των τραπεζών κατά τα τελευταία έτη έχει δημιουργήσει σημαντικά αποθέματα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών ζημιών, ενδυναμώνοντας έτσι την ικανότητα του τραπεζικού τομέα να αντεπεξέρχεται σε ενδεχόμενες απρόβλεπτες αρνητικές εξελίξεις. Παρόλα ταύτα, οι τρέχουσες δυσμενείς συνθήκες στο εξωτερικό περιβάλλον, καθώς και η αναμενόμενη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο, ενδέχεται να οδηγήσουν σε μειωμένα έσοδα για τις τράπεζες, ενώ αυξάνονται οι προκλήσεις για τις προοπτικές αποκόμισης εσόδων από τις κύριες τραπεζικές δραστηριότητες. Η συνετή πολιτική υιοθέτησης αυστηρότερων κριτηρίων στις πιστοδοτήσεις από τις τράπεζες που έχει ήδη παρατηρηθεί, σε συνάρτηση με μια ενδεχόμενη κάμψη στη ζήτηση για δανεισμό τόσο από τα νοικοκυριά όσο και από τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, ενδέχεται να οδηγήσουν σε μείωση του όγκου των χορηγήσεων με ανάλογες αρνητικές επιπτώσεις στα έσοδα των τραπεζών. Οι προοπτικές για τα έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες ενδέχεται, επίσης, να είναι αρνητικές βραχυπρόθεσμα, δεδομένων των μειωμένων κερδών από την εμπορία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και τη πιθανότητα περαιτέρω καθαρών ζημιών από την αποτίμηση στη δίκαιη αξία των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Επιπλέον, το πιθανόν παρατεταμένο υψηλό κόστος για βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση ενδέχεται να εξασκήσει επιπρόσθετη πίεση στα κέρδη των τραπεζών προς τα κάτω και να επηρεάσει την ανάπτυξη του ισολογισμού των τραπεζών. Παρόλο ότι τα επιτόκια στις διεθνείς χρηματαγορές έχουν μειωθεί κατά τους τελευταίους μήνες, η άντληση πόρων από τις τράπεζες παραμένει κάτω υπό πίεση. Επιπρόσθετα, δεδομένων των πιο πάνω, ο έντονος ανταγωνισμός για προσέλκυση καταθέσεων (κυρίως προθεσμίας) στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα έχει ωθήσει τις τράπεζες να αυξήσουν τα προσφερόμενα επιτόκια για νέες καταθέσεις.

Ο πιστωτικός κίνδυνος παραμένει ο πιο σημαντικός κίνδυνος στο οποίο είναι εκτεθειμένες οι τράπεζες. Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση δεν φαίνεται να έχει επηρεάσει μέχρι σήμερα την εγχώρια πιστωτική επέκταση. Σημειώνεται ότι η ραγδαία πιστωτική επέκταση συνδέεται, επίσης, με την απελευθέρωση ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα που προέκυψε την 1η Ιανουαρίου 2008, με την ένταξη της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ, λόγω της τροποποίησης των κανονισμών της ΚΤΚ για την προληπτική ρευστότητα των τραπεζών (εφόσον το ευρώ έπαψε να θεωρείται ως ξένο νόμισμα και, ως εκ τούτου, ο ποσοτικός περιορισμός χρηματοδότησης του προϊόντος των καταθέσεων σε ευρώ έπαψε ταυτόχρονα να ισχύει) ως, επίσης, της τροποποίησης της Οδηγίας για τη διατήρηση ελάχιστων αποθεμάτων με την ΚΤΚ. Ένας πρόσθετος παράγοντας που επενήργησε στην αύξηση της ζήτησης για δάνεια ήταν και η σταδιακή μείωση του βασικού επιτοκίου που καθόριζε η ΚΤΚ πριν την ένταξη της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ ούτως ώστε να συγκλίνει, και από την 1η Ιανουαρίου του 2008 να ταυτιστεί, με το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ. Ως αποτέλεσμα, το ύψος των δανειακών υποχρεώσεων τόσο των νοικοκυριών όσο και των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο που πηγάζει από δάνεια προς τα νοικοκυριά, οι προοπτικές επηρεάζονται αρνητικά από την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, την εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων χρηματοδότησης από τις τράπεζες και το αυξημένο κόστος ζωής. Ο πιστωτικός κίνδυνος από δάνεια προς τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις εστιάζεται στις ευπάθειες του υφιστάμενου λειτουργικού περιβάλλοντος σε δυσμενείς αναταραχές των ταμειακών ροών ή του κόστους εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων των εταιρειών, καθώς και σε πιθανά προβλήματα στην αναχρηματοδότηση υφιστάμενων δανείων λόγω του ύψους των δανειακών υποχρεώσεων του πιο πάνω τομέα. Από την αρχή που εκδηλώθηκε η παγκόσμια χρηματοοικονομική αναταραχή, ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου έχει εξελιχθεί σε ένα από τους κύριους λόγους για την απροθυμία των τραπεζών να δανείζονται μεταξύ τους και την κατακράτηση της ρευστότητας λόγω της αβεβαιότητας όσον αφορά τα χρηματοδοτικά ανοίγματα των αντισυμβαλλομένων και την αδυναμία εκτίμησης των σχετικών στοιχείων ενεργητικού. Ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου είναι, επίσης, σημαντικός για τις τράπεζες στην Κύπρο δεδομένων των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπό τη μορφή καταθέσεων στη διατραπεζική αγορά καθώς και επενδύσεων σε χρεόγραφα και λοιπούς χρεωστικούς τίτλους.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική αναταραχή είχε σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στα κέρδη που προέρχονται από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ορισμένων τραπεζών στη ζώνη του ευρώ και τις υπόλοιπες χώρες. Οι καθαρές ζημιές από την αποτίμηση στη δίκαιη αξία των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού επηρέασαν αρνητικά την κερδοφορία των τραπεζών. Αντίθετα, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την αγορά δεν είχαν σημαντική επίδραση στο συνολικό προφίλ κινδύνου των κυπριακών τραπεζών. Το γεγονός ότι οι κυπριακές τράπεζες δεν είναι εκτεθειμένες σε σύνθετα επενδυτικά προϊόντα, δηλαδή προϊόντα με σύνθετες χρηματοροές, οι οποίες συνδέονται με άλλα χρεόγραφα, με δείκτες τιμών (π.χ. μετοχών, ομολόγων και εμπορευμάτων) ή με παράγωγα, συνέβαλε ώστε να διατηρηθεί ο κίνδυνος αγοράς σε χαμηλό επίπεδο, παρά τις δυσμενείς εξελίξεις στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα.

Η άμεση έκθεση των τραπεζών στον συναλλαγματικό κίνδυνο είναι και αυτή περιορισμένη, ενώ οι σχετικοί κίνδυνοι αντισταθμίζονται ικανοποιητικά. Η συνολική ανοικτή συναλλαγματική θέση των τραπεζών ως ποσοστό επί της κεφαλαιακής τους βάσης παραμένει χαμηλή. Οι καταθέσεις πελατών παραμένουν η κύρια πηγή χρηματοδότησης των τραπεζών. Οι τράπεζες στην Κύπρο δεν βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη διατραπεζική αγορά για άντληση ρευστότητας και δεν έχουν υιοθετήσει το τραπεζικό μοντέλο "δημιουργίας και διανομής δανείων", σύμφωνα με το οποίο μια τράπεζα παρέχει δάνεια, μετά επανατοποθετεί τις ταμειακές ροές που προέρχονται από αυτά τα δάνεια σε χρεόγραφα εξασφαλισμένα με στοιχεία ενεργητικού, συχνά μέσω των λεγόμενων "οντοτήτων ειδικού τύπου", και εν συνεχεία διαθέτει τα εν λόγω χρεόγραφα σε επενδυτές. Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός και ο κορεσμός στην εγχώρια τραπεζική αγορά έχουν οδηγήσει τις τρεις μεγαλύτερες εγχώριες τράπεζες, δηλαδή την Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ, τη Marfin Popular Bank Public Co. Ltd και την Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ, να επεκταθούν σε αγορές του εξωτερικού κατά τα τελευταία χρόνια, μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών ή/και οργανικής ανάπτυξης. Η τάση αυτή συνεχίστηκε και το 2008. Οι τράπεζες έχουν επεκτείνει το δίκτυο υποκαταστημάτων τους στην Ελλάδα ενώ, πρόσφατα, έχουν δώσει αυξημένη βαρύτητα στην επέκτασή τους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, κυρίως,

στη Ρωσία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία και Ουκρανία, ούτως ώστε να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες ανάπτυξης που προσφέρονται στις νέες αυτές αγορές και, παράλληλα, να επεκτείνουν περαιτέρω τις επιχειρησιακές σχέσεις τους με τους υφιστάμενους πελάτες τους, οι οποίοι μέχρι τώρα εξυπηρετούνταν από την Κύπρο μέσω των μονάδων διεθνών επιχειρήσεων των τραπεζών.

2.3.5.3 Αλβανία¹¹⁹

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Αλβανία είναι βαλκανική χώρα της ΝΑ Ευρώπης. Η έκτασή της είναι 28.748 τ.χμ. και έχει πληθυσμό 3.258.205 κατοίκους (απογραφή του 2003). Από άποψη πληθυσμού κατατάσσεται στην 126^η θέση ενώ η πυκνότητα του πληθυσμού της βρίσκεται στους 134 κατοίκους ανά τ.χμ. Πρωτεύουσα είναι τα Τίρανα με 1.000.000 κατοίκους και άλλες μεγάλες πόλεις είναι το Δυρράχιο, το Ελμπασάν, η Σκόδρα, το Αργυρόκαστρο, η Αυλώνα και η Κορυτσά. Κάπως ασυνήθιστο ανάμεσα στα βαλκανικά έθνη είναι το γεγονός ότι η Αλβανία είναι σχετικά ομοιογενής. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι η Αλβανική κυβέρνηση έχει να πραγματοποιήσει απογραφή για την εθνολογική ανάλυση του πληθυσμού από το 1989, παρόλο που αποτελεί δέσμευσή της προς την ΕΕ. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού είναι αλβανικής εθνικότητας (95% σύμφωνα με το CIA World Factbook, 2007)¹²⁰. Υπάρχει επίσης ελληνική μειονότητα στο νότιο τμήμα της χώρας (3% του πληθυσμού) που ποικίλλει ανάλογα με διαφορετικές πηγές, (το 1989, οι εκτιμήσεις για τον ελληνικό πληθυσμό ποίκιλλαν από 1% (επίσημα στατιστικά) έως 12% (από ελληνική οργάνωση).

Η Αλβανία και η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψαν το καλοκαίρι του 2006 της Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (Stabilisation and Association Agreement) η οποία θα εγκαθιδρύσει καθεστώς ελεύθερου εμπορίου μέσω της σταδιακής μείωσης των δασμών. Η Συμφωνία προβλέπει την κατάργηση των δασμών μετά το πέρας μίας πενταετούς περιόδου. Η Συμφωνία αποτελεί το πρώτο στάδιο προς την μελλοντική ενσωμάτωση της Αλβανίας στην Ε.Ε. Η Συμφωνία δεν έχει ακόμη επικυρωθεί από όλα τα κράτη-μέλη και επί του παρόντος εφαρμόζεται η Ενδιάμεση Συμφωνία, όπως προβλέπεται από την ίδια την Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης¹²¹. Σαν συνέπεια της διαδικασίας απελευθέρωσης εμπορίου στην οποία έχει ξεκινήσει η Αλβανία, κατεβαίνουν συνεχώς οι δασμοί εισαγωγών με το πέρας του χρόνου: από 15,3% το 1998, στο 11% το 2000, στο 8,2% το 2005, στο 6,6% το 2006, στο 3,1% το 2007 με στόχο το 2010 να φτάσουν το 1% (πηγή ACIT).

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία για το έτος 2007 το ΑΕΠ της χώρας υπολογίζεται σε 11,3 δις Δολάρια ΗΠΑ ενώ το 2006 ήταν 9,17 δις. Δολάρια ΗΠΑ. Η Αλβανία έχει δημόσιο χρέος 54,4% του ΑΕΠ έναντι του 55,7% του 2006. Ως συνέπεια των από πάνω παρατηρείται αύξηση στις δανειοδοτήσεις που προσεγγίζουν το 20,6% του ΑΕΠ. Κατά το 2007 το εξωτερικό χρέος της Αλβανίας αυξήθηκε σημαντικά και έφθασε το ποσό των 2,05 δις \$. Επιπλέον, το εμπορικό έλλειμμα συνεχώς διευρύνεται. Αυτό αντανακλά την εξαιρετικά χαμηλή ανταγωνιστικότητα της αλβανικής οικονομίας και παραγωγής¹²². Άλλα προβλήματα που επηρεάζουν την αλβανική οικονομία είναι: εκτεταμένη φοροδιαφυγή, ευρεία παραοικονομία, χρόνια ηλεκτρική ανεπάρκεια της χώρας, ανεπαρκές μεταφορικές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές και γενικότερα η θεσμική αδυναμία της αλβανικής δημόσιας διοίκησης και δικαιοσύνης. Στην διεθνή

κατάταξη στο θέμα της επιχειρηματικότητας η Αλβανία κατατάχτηκε στην 136η θέση σε σύνολο 178 χωρών από την Παγκόσμια Τράπεζα¹²³.

Πέρα όμως από τις παραπάνω δυσκολίες και τις πληθωριστικές πιέσεις από τις εισαγωγές, η οικονομική ανάπτυξη της Αλβανίας το 2007 διαμορφώθηκε στο 6%, όπως εξάλλου είχε προβλεφθεί. Αυτή η αύξηση οφείλεται κυρίως: στην βελτιωμένη απόδοση και την ανάπτυξη της βιομηχανίας, στην καλύτερη απόδοση των επιχειρήσεων γενικότερα, από αύξηση των εξαγωγών και φυσικά από την αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες κινήθηκαν στα 494 \$ δις για το 2007 κάτι που οφείλεται εν μέρει και στο εξαγγελθέν από την κυβέρνηση πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων κρατικών επιχειρήσεων. Η οικονομική ανάπτυξη της Αλβανίας βοήθησε και στην αγορά εργασίας ρίχνοντας έτσι την ανεργία στο 13,2% το 2007 έναντι του 13,8% το 2006.

Το 2007 το δημοσιονομικό έλλειμμα κινήθηκε στο 3% του ΑΕΠ. Ο μέσος όρος πληθωρισμού για το 2007 ήταν στο 2,9%, ποιο πάνω από τον στόχο της Τράπεζας της Αλβανίας (2,4%). Στη προσπάθεια της να κρατήσει τον πληθωρισμό στο όριο στοχοθετήσεως, η Τράπεζα της Αλβανίας επενέβη στην χρηματαγορά αυξάνοντας τα επιτόκια (Repo rate) τρεις φορές από 0,25% κάθε φορά. Έτσι τα επιτόκια αυξήθηκαν από 5,5% τον Ιούνιο στο 6,25% τον Νοέμβριο. Η Αλβανία υιοθέτησε εντός του 2007 ενιαίο φορολογικό συντελεστή ύψους 10% για τα εισοδήματα των επιχειρήσεων καθώς και των φυσικών προσώπων. Ο φόρος προστιθέμενης αξίας ανέρχεται σε 20%. Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν επίσης σε 10% επί των μισθών και ημερομισθίων.

Οι σημαντικότεροι ξένοι επενδυτές είναι η Ελλάδα και η Ιταλία και σε απόσταση Τουρκία, ΗΠΑ, Γερμανία. Παρόλα αυτά μόνον στο 5% των εγχώριων επιχειρήσεων υφίσταται συνολική ή μερική συμμετοχή ξένων κεφαλαίων, όταν στις υπόλοιπες χώρες της Ν.Α Ευρώπης το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 20%.

Πάντως αξιοσημείωτη είναι επίσης η σταθερότητα της ισοτιμίας του Lek έναντι του Ευρώ (1 Ε =123 Lek) παρά την σημαντική ανατίμηση του τελευταίου έναντι του Δολαρίου και των άλλων νομισμάτων, ενώ η ισοτιμία έναντι του δολαρίου διαμορφώθηκε σε 1\$ = 90,3 Lek. Αυτό οφείλεται εν μέρει στις άμεσες ξένες επενδύσεις καθώς και σε μεγαλύτερο βαθμό στα μεταναστευτικά εμβάσματα που αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για τα αλβανικά νοικοκυριά (119 εκ Ευρώ καταγεγραμμένα από τον τραπεζικό τομέα) και τα οποία στηρίζουν αποφασιστικά την εγχώρια κατανάλωση και τις επενδύσεις κυρίως στον τομέα των ιδιωτικών κατασκευών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 31: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της αλβανικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	6,6	7,3	7,9	8,8	9,6
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	2101	2306	2505	2773	3005
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	5,8	5,4	6	6,1	4
Ανεργία (%)	14,2	13,9	13,2	13,1	13,1
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%, ετήσια, τέλη περιόδου)	2,1	2,5	3,1	4	3,3
Broad Money (%, ετήσια, τέλη περιόδου)	14	16,7	12,9	10,8	11,5

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	74,9	57,6	48,5	35,2	26,6
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	0,7	0,8	1,1	1,4	1,4
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	2,5	2,9	4	5,2	4,4
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	-1,8	-2,1	-2,9	-3,8	-3
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-22,3	-23,2	-27,2	-28,9	-22,9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (€ δισ.)	-0,7	-0,8	-1,3	-2	-1,7
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-8,4	-8,3	-12	-10,5	-7,1
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ €)	0,3	0,3	0,6	0,8	0,6
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	3,4	3,6	5,7	6,1	4,5
Διεθνή αποθέματα (δισ €)	1,4	1,8	2,1	2,3	2,2
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-0,6	-0,9	-0,9	-1,6	-1,7
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	3,7	3,7	3,6	5,2	5
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	57,8	55,9	53,1	55	52
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ €)	1,7	1,8	1,9	2,6	2,7
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	21	19,8	18	19,6	20,2
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	-7,7	-8,9	-7,6	-6,9	-5,8
Οικονομικές Αγορές					
1 - W Repo Rate (% , τέλος περιόδου)	5	5,5	6,3	6,3	5,5
1 - Y T-Bill Rate (% , τέλος περιόδου)	6,8	7,9	8,3	8,5	7,8
Spread of Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	---	---	---	---	---
€/ Εθνικό νόμισμα	122,5	123,3	121,6	121,8	121,6

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
B1	---	---

Πηγή: BoA, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank , Πρεσβεία της Ελλάδος στην Αλβανία

Τραπεζικό σύστημα της Αλβανίας

Η έναρξη ισχύος του νόμου αριθ. 9662, της 18/12/2006 «Για τη λειτουργία των τραπεζών στη Δημοκρατία της Αλβανίας» και η τρέχουσα εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αντικειμενικών στόχων της κεντρικής τράπεζας της Αλβανίας, σταθεροποίησαν τη διαδικασία αναθεώρησης του ρυθμιστικού πλαισίου της επίβλεψης του τραπεζικού συστήματος και διευκόλυναν την εφαρμογή των εννοιών που αναθεωρήθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας. Επιπλέον, προωθήθηκε η εισαγωγή των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με την υιοθέτηση των καλών πρακτικών στον τομέα της δημιουργίας κανονισμών και επίβλεψης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων που διαθέτουν άδεια λειτουργίας στην Αλβανία. Το 2007, δύο νέοι κανονισμοί προστέθηκαν στο ρυθμιστικό πλαίσιο, ενώ μερικοί από τους υπάρχοντες υποβλήθηκαν σε περαιτέρω βελτίωση. Ο κανονισμός «σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων των δραστηριοτήτων των καταστημάτων ξένων τραπεζών» θέτει τις βάσεις για το ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο της λειτουργίας των ξένων τραπεζών. Ο προαναφερόμενος κανονισμός υποθέτει ότι η δραστηριότητα των

καταστημάτων των ξένων τραπεζών είναι διοικητικά ανεξάρτητη και επικυρώνεται από την μητρική τράπεζα. Επίσης, ο αριθμός των κινδύνων και η έκθεση σε αυτούς είναι ευθύνη της μητρικής τράπεζας και αξιολογείται στα πλαίσια ολόκληρης της τράπεζας. Ο κανονισμός «Σχετικά με τη χορήγηση αδειών, την οργάνωση, τη δράση και τη επίβλεψη των ξένων γραφείων συναλλάγματος» καλύπτει τις απαιτήσεις που αφορούν την ακεραιότητα και τη διαφάνεια με τον πελάτη, τη διαδικασία τεκμηρίωσης, τα επίπεδα κεφαλαίων, τη διαδικασία αναφορών, την επίβλεψη κ.λπ.

Η τράπεζα της Αλβανίας αντιμετώπισε ουσιαστικές δομικές αλλαγές στον τραπεζικό τομέα το 2007, λαμβάνοντας υπόψη τη διαδικασία σταθεροποίησης που περιέλαβε το τραπεζικό σύστημα γενικότερα. Μετά από τις ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές, η δομή του μεριδίου κεφαλαίου στο τραπεζικό σύστημα αυξήθηκε υπέρ του ξένου κεφαλαίου συμμετοχή.

Εν τω μεταξύ, ο αριθμός τραπεζών με το ιδιωτικό αλβανικό κεφάλαιο μειώθηκε σε μόνο μια τράπεζα (Union Bank), από τρεις τράπεζες που ήταν το 2006. ένα σημάδι που αντικατοπτρίζει το ζωνρό ενδιαφέρον σημαντικών ευρωπαϊκών τραπεζών και την ποιότητα των εσωτερικών επενδύτων. Σημαντικές αλλαγές κατά τη διάρκεια του 2007 είχαν να κάνουν με:

- Τον Ιούνιο του 2007 εγκρίθηκε η πώληση 80% των μετοχών της American Bank of Albania που κατείχε το Αλβανο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο στην Intesa SanPaolo S.p.A της Ιταλίας.
- Τον Ιούλιο του 75.006% των κύριων μετοχών της 'Popular Bank' που κατείχαν 32 Αλβανοί μέτοχοι πωλήθηκε στη γαλλική τράπεζα, Societe General
- Τον Αύγουστο το 76.129% των κύριων μετοχών της Albanian-Italian Bank μεταβιβάστηκε στην SanPaolo IMI, S.p.A, ιταλικών συμφερόντων. Αυτή η μεταφορά πραγματοποιήθηκε μόλις η SanPaolo IMI SPA, αποκτήθηκε και στη συνέχεια συγχωνεύτηκε με την Intesa SPA, και διαμορφώθηκε η SPA Intesa Sanpaolo.
- Η φάση συγκέντρωσης και συγχωνεύσεων που χαρακτήρισε πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες το 2007 δεν άφησε ανεπηρέαστο και το αλβανικό τραπεζικό σύστημα. Έτσι, για πρώτη φορά στα χρονικά της αλβανικής αγοράς, τον Δεκέμβριο του 2007 έλαβε χώρα η συγχώνευση της Albanian-Italian Bank με την AmericanBank of Albania.
- Η εταιρία BFSE Holding BV, Ολλανδίας ζήτησε τη συμμετοχή της στην τράπεζα Credins Bank μέσω της απόκτησης των υπαρχουσών μετοχών ιδιοκτησίας της τράπεζας και την απόκτηση κυριότητας νέων μετοχών, σε αναλογία με το 22,17% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας. Αυτή η αλλαγή στη δομή του μετοχικού κεφαλαίου εγκρίθηκε το Φεβρουάριο του 2008.
- Η ProCredit Holding AG, Γερμανίας, αύξησε την συμμετοχή της στο μετοχικό κεφάλαιο της ProCredit Bank μέσω της απόκτησης μεριδίου που κατείχαν οι εταιρίες αλβανικών και αμερικανικών συμφερόντων. Έτσι, η συμμετοχή της ProCredit Holding AG, Γερμανίας θα ανέρχεται πλέον στο 80% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας με την ολοκλήρωση της συναλλαγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 32: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του αλβανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Αυγ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	16	17	17	17	16
Ξένης Ιδιοκτησίας	14	14	14	14	13
Δημόσιες Τράπεζες	---	---	---	---	---
Σύνολο	16	17	17	17	16
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	100	100	100	100	100
Ξένης Ιδιοκτησίας	---	---	---	---	---
Ξένες Θυγατρικές	---	---	---	---	---
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	---	---	61,3	56	57
Καταθέσεις	---	---	63,7	60,3	63,1
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	---	---	---	---	---
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M3	66,2	70,7	75,2	78,1	77,7
Περιουσιακά Στοιχεία	55,7	60,8	69,7	76,2	76,7
Καταθέσεις	45,6	50,1	54,4	59,4	60,6
Εγγώριο Νόμισμα	31,4	32,7	33,7	34,1	33,6
Ξένο Νόμισμα	14,2	17,4	20,7	25,3	27
Νοικοκυριά	40,5	43,9	45,9	49,3	51,2
Επιχειρήσεις	5	6,2	8,5	10,2	9,4
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	9	14,8	21,3	29,1	33,7
Εγγώριο Νόμισμα	1,8	3,8	6,2	8,2	9,2
Ξένο Νόμισμα	7,3	11,1	15,1	20,9	24,5
Δάνεια σε Νοικοκυριά	2,8	4,7	7,2	10,5	12,2
Ενυπόθηκα	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	6,2	10,1	14,1	18,6	21,5
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	14,8	17,2	19,2	18,7	16,1
Νοικοκυριά	14,4	15,5	14,7	16,6	16,3
Επιχειρήσεις	18,1	30,6	51,5	29,6	15
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	37	74,9	57,6	48,5	42,5
Δάνεια σε Νοικοκυριά	74,4	79,4	67,7	59,1	42,5
Ενυπόθηκα	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	25	72,9	52,9	43	42,6
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	4,2	2,4	3,1	3,4	4,2
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	95,2	104	106	---	---
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	1,3	1,4	1,4	1,6	1,3
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	21,1	22,2	20,2	20,7	16,6
Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	11,1	13,2	13	11,9	12
Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	6,6	5,1	5,2	5,7	6,7
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	21,6	18,69	18,1	17,1	17,3

Πηγή: BoA, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

Οι τράπεζες συνέχισαν να ενισχύουν τα ηλεκτρονικά προϊόντα τους κατά τη διάρκεια του 2007 προκειμένου να εξυπηρετούν καλύτερα τους πελάτες τους. Σήμερα, υπάρχουν 11 τράπεζες στο αλβανικό τραπεζικό σύστημα που χρησιμοποιούν τις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Αυτό που ήταν αξιοπρόσεχτο αυτό το έτος ήταν ότι οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής επεκτάθηκαν σε τρεις επιπλέον τράπεζες στο σύστημα ενώ μια άλλη τράπεζα είναι στο στάδιο της έγκρισης για αυτό, σύμφωνα με τις απαιτήσεις στον κανονισμό «Περί επίβλεψης των ηλεκτρονικών τραπεζικών συναλλαγών». Η ουσιαστική επέκταση του τραπεζικού συστήματος με νέα καταστήματα και αντιπροσωπείες επιβεβαίωσε την αύξηση του ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα και την αύξηση του μεγέθους και του αριθμού των τραπεζικών συναλλαγών. Έτσι ο αριθμός καταστημάτων και αντιπροσωπειών που δραστηριοποιούνται στη Δημοκρατία της Αλβανίας κατά τη διάρκεια του 2007 έφθασε σε 103, των οποίων 43 άνοιξαν στα Τίρανα. Συγχρόνως, η American Bank of Albania επέκτεινε τις τραπεζικές της εργασίες έξω από τη χώρα με το άνοιγμα δύο πρόσθετων καταστημάτων στην Ελλάδα.

Συνολικά, υπήρξαν θετικές και σταθερές εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Τα καθαρά αποτελέσματα του τραπεζικού συστήματος το 2007 αυξήθηκαν κατά 41,8% σε σχέση με το 2006. Σαν μερίδιο του ΑΕΠ, τα καθαρά αποτελέσματα αύξησαν το μερίδιό τους αρκετά, δείχνοντας έναν αποδοτικότερο τραπεζικό τομέα, σε σχέση με άλλους τομείς της οικονομίας. Αυτή η αναλογία υπολογίζεται περίπου στο 1,1% σε σχέση με το 2006 που βρισκόταν στο 0,8%. Η δυναμικότητα του δείκτη αποδοτικότητας δείχνει ότι σε έναν χρόνο η αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος έχει βελτιωθεί από 0,52 σε 0,49.

Κατά τη διάρκεια του 2007, τα κεφάλαια του τραπεζικού συστήματος αυξήθηκαν σε 118,6 δισ Leks (αύξηση 19% σε σχέση με το 2006). Αυτό παρείχε θετικές εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα μέσω της καλύτερης κατανομής των πόρων και των κεφαλαίων μεταξύ των τραπεζών. Οι πιστώσεις στον τραπεζικό τομέα αυξήθηκαν κατά 47,0% περισσότερο σχετικά με τα τέλη του έτους του 2006 ενώ παρουσιάζεται βαθμιαίος προσανατολισμός προς τις μακροπρόθεσμες πιστώσεις. Ο δείκτης επάρκειας κεφαλαίου ήταν 17,1% το 2007 0,9% χαμηλότερος από το 2006. Η αξία αυτού του δείκτη για μεμονωμένες τράπεζες, στο τέλος Δεκεμβρίου 2007 ποικίλλει από 11,3% έως 106,5%. Ενώ, η ελάχιστη αξία της 12% έχει παραβιαστεί από μόνο δύο τράπεζες.

Η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος το 2007 είχε μια ικανοποιητική πρόοδο. Με βάση την ανάλυση των δεικτών της ρευστότητας φαίνεται ότι τα ρευστά κεφάλαια καταλαμβάνουν τα μισά από τα συνολικά κεφάλαια και φανερώνουν την τάση μείωσης από 58% σε 50%. Υπό τους όρους μιας σχετικά ανενεργής αγοράς χρήματος και απουσίας αγοράς κεφαλαίου, οι καταθέσεις των πελατών συνεχίζουν να χρησιμεύουν ως η πρωταρχική πηγή άντλησης κεφαλαίων. Στο τέλος του 2007, το μερίδιο τους στις συνολικές υποχρεώσεις είναι 93% ή 2% υψηλότερος σε σχέση με το 2006. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Αλβανία συνέχισε να αυξάνεται με σταθερό ρυθμό κατά τη διάρκεια του δεύτερου εξάμηνου του 2007. Τα οικονομικά αποτελέσματα των τραπεζικών και μη τραπεζικών ιδρυμάτων οφείλονται στην αποδοτικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων και στη συνεχή επέκταση των επενδυτικών δραστηριοτήτων.

Αυτή η απόδοση έχει καθοριστεί από τη σχετικά πιο ενεργή συμπεριφορά των τραπεζών και των οικονομικών ιδρυμάτων, των οποίων οι δείκτες κεφαλαίου είναι

αρκετά κοντά στα κατώτατα απαιτούμενα επίπεδα ορισμένα από το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι εισροές του ξένου κεφαλαίου συνέχισαν να εισάγονται στα οικονομικά ιδρύματα, ενώ η συγχώνευση του θεσμικού πλαισίου έχει πραγματοποιηθεί, το οποίο παγιώνει περαιτέρω τη χρηματοοικονομική αγορά. Γενικά, τα συνολικά κεφάλαια του οικονομικού τομέα αυξάνονται σταθερά. Εντούτοις, το μέρος του μη τραπεζικού οικονομικού τομέα δεν έχει καταφέρει ακόμη να αυξήσει το μερίδιό του στη χρηματοοικονομική αγορά¹²⁴. Τα συνολικά κεφάλαια του χρηματοπιστωτικού τομέα βρίσκονταν στο 78,5% του ΑΕΠ στο τέλος του 2007. Ο τραπεζικός τομέας αποτελεί περίπου το 76% του ΑΕΠ σε σχέση με το 2006 (69,7%).

Τα συνολικά κεφάλαια του τραπεζικού τομέα και τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα συνέχισαν να επεκτείνονται κατά τη διάρκεια του 2007 και το πρώτου τριμήνου του 2008. Μεταξύ των στοιχείων του ενεργητικού τα δάνεια συνέχισαν να αυξάνονται με ταχύτερο ρυθμό από τα άλλα στοιχεία. Τον Μάρτιο του 2008 ο λόγος των δανείων προς τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού ήταν αυξημένος κατά 10% σε σχέση με τα τέλη του 2006. Οι πιστώσεις σε ξένο νόμισμα συνέχισαν να έχουν το κύριο μερίδιο των συνολικών πιστώσεων. Παρόλα αυτά η δυνατότητα του τραπεζικού τομέα να αντλεί δάνεια σε ξένο νόμισμα δεν αναπτύχθηκε το ίδιο γρήγορα. Εάν η ίδια τάση διατηρηθεί και στο μέλλον, τότε η υψηλή ζήτηση για ξένο νόμισμα μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του δανεισμού από τις ξένες τράπεζες. Σε τέτοια περίπτωση ο κίνδυνος ρευστότητας και επιτοκίου αυξάνεται για το τραπεζικό σύστημα. Τα δάνεια του τραπεζικού τομέα έχουν κατευθυνθεί στους πιο παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι σε χαμηλά επίπεδα. Παρόλα αυτά η συγκεκριμένη εικόνα μπορεί να χειροτερεύσει σημαντικά στο μέλλον δεδομένου του υψηλού ρυθμού αύξησης των δανείων. Η πιστωτική δραστηριότητα χρηματοδοτήθηκε από τις εσωτερικές πηγές του τραπεζικού τομέα, όπου οι καταθέσεις έχουν το κύριο μερίδιο. Ο λόγος των καταθέσεων/δάνεια μειώθηκε σε 20,2% από το τέλος Μαρτίου 2008. Η πτώση σε αυτήν την αναλογία δείχνει ότι η δυνατότητα του συστήματος να δίνει δάνεια είναι μεγαλύτερη από την δυνατότά του να συλλέξει καταθέσεις. Με δεδομένο το γεγονός ότι οι καταθέσεις σε ξένο νόμισμα είναι αρκετά πιο περιορισμένες από τις καταθέσεις σε Δεκ, ο έλεγχος της αύξησης των καταθέσεων σε ξένο νόμισμα και η σύγκρισή του με την υπάρχουσα και αναμενόμενη αύξηση του δανεισμού σε ξένο νόμισμα αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Κατά τη διάρκεια του 2007 τα δάνεια σε ξένο νόμισμα αυξήθηκαν πολύ γρηγορότερα από τις καταθέσεις σε ξένο νόμισμα.

Το συνολικό ενεργητικό του τραπεζικού τομέα αυξήθηκε κατά 23% κατά τη διάρκεια του έτους 2007. Τα τοποθετημένα κεφάλαια σε σταθμισμένους κινδύνους επανέλαβαν την ανοδική τους τάση μετά από μια πτώση στο τελευταίο τέταρτο του έτους 2007. Στο τέλος Μαρτίου του 2008 αποτέλεσαν 37,2% των συνολικών κεφαλαίων σε σχέση με 34,6% του 2006. Μεταξύ αυτών των κεφαλαίων τα δάνεια κατέγραψαν τη σημαντικότερη αύξηση κατά 58%. Δάνεια που χορηγήθηκαν σε ξένο νόμισμα αυξήθηκαν κατά 61% σε σχέση με 73,1% το Μάρτιο του 2008, του συνολικού πιστωτικού χαρτοφυλακίου.

Η ανάλυση κινδύνου των οικονομικών δραστηριοτήτων δείχνει ότι οι κίνδυνοι έχουν πολλαπλασιάσει και απαιτείται ο συνεχής έλεγχος από τα ίδια τα οικονομικά ιδρύματα, τις ρυθμιστικές αρχές και από το δημόσιο. Η τράπεζα της Αλβανίας υποστηρίζει ότι η περίπλοκη κατάσταση στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές αντιπροσωπεύει έναν

νέο τύπο κινδύνου για το αλβανικό οικονομικό σύστημα. Όσο η κρίση αυτή παραμένει παγκόσμια κρίση του τραπεζικού συστήματος και οι επιδράσεις της δεν περνάνε στην πραγματική οικονομία, τα αρνητικά αποτελέσματα θα είναι στην εγχώρια αγορά αφού:

1. Η αύξηση της εσωτερικής χρηματοοικονομικής αγοράς είναι σχετικά χαμηλή και η τα περίπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα η αξία των οποίων υποτιμήθηκε πρόσφατα στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές δεν είναι τόσο γνωστά. Υπογραμμίζουμε ότι το εποπτικό ρυθμιστικό πλαίσιο των τραπεζικών δραστηριοτήτων σε αυτήν την χώρα δεν προβλέπει διαφορετική μεταχείριση των οφειλετών (και κατ' επέκταση των χορηγουμένων σε αυτών πιστώσεων). Τουναντίον, το εποπτικό ρυθμιστικό πλαίσιο καθοδηγεί τις τράπεζες στην οικονομική ανάλυση του οφειλέτη, ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά του/της και από το αντικείμενο της πίστωσης, βάζοντας σε ισχύ μερικούς βασικούς κανόνες, τους οποίους οι τράπεζες πρέπει να τηρούν κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες.
2. Δεν υπάρχει μεγάλη ανάγκη χρηματοδότησης των αλβανικών χρηματοοικονομικών οργάνων από τις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές, και ακόμα περισσότερο του τραπεζικού τομέα όταν υπάρχει δυνατότητα και ευκαιρίες διασφάλισης της χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων μέσω της εσωτερικής αγοράς.
3. Η έλλειψη άμεσης έκθεσης των αλβανικών οικονομικών οργάνων και των τραπεζών σε άλλα οικονομικά προϊόντα, των οποίων οι τιμές επηρεάστηκαν αρνητικά από προβλήματα ρευστότητας στις διεθνείς οικονομικές αγορές.
4. Περιορισμένη και οικονομικά ανεκτή έκθεση των ευρωπαϊκών τραπεζικών ομίλων που λειτουργούν στην Αλβανία στα προϊόντα ενυπόθηκων δανείων (subprime loans) που χρηματοδοτήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οικονομικά στοιχεία που δημοσιεύονται από τα ίδια τα οικονομικά ιδρύματα, διάφορους αναλυτές της αγοράς, και από εποπτικούς οργανισμούς, επιβεβαιώνουν αυτήν την αξιολόγηση.

Παρά την παραπάνω αξιολόγηση, υπάρχουν μερικά στοιχεία που πρέπει να εξεταστούν ώστε να εξεταστεί περισσότερο το φαινόμενο αυτό: α) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κινδύνου που οφείλεται στον γρήγορο και άμετρο δανεισμό-χρηματοδότηση, που κυριαρχεί στην χρηματοδότηση από τον τραπεζικό τομέα, είναι πολύ πιθανό να επιδεινώσει κάτω από μια ασταθή διεθνή χρηματοοικονομική αγορά, β) η ευπάθεια και η συμπεριφορά των οικονομικών οργάνων και του τραπεζικού τομέα ενάντια σε αυτή την κατάσταση εξαρτάται από τη στιγμιαία έκθεση τομέων που επηρεάζονται αρνητικά από οικονομικές αντιπαλότητες και γ) πρέπει να λάβουμε υπόψιν το γεγονός ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές πραγματοποιούνται ταυτόχρονα με δυσκολίες που υπαγορεύονται από τις τιμές της ενέργειας, των πρώτων υλών και των τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα.

Παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δημόσιες αρχές και οι διάφοροι οικονομικοί φορείς, η τράπεζα της Αλβανίας θεωρεί ότι εφαρμόζοντας τις εγκεκριμένες πολιτικές και διατηρώντας μια ευέλικτη οικονομία, θα βοηθήσει την οικονομική δραστηριότητα να αυξηθεί σταθερά στο μέλλον. Το οικονομικό σύστημα και ιδιαίτερα ο τραπεζικός τομέας θα παίξουν ενεργό ρόλο στην υποστήριξη της εγχώριας οικονομικής ανάπτυξης, διατηρώντας την σταθερότητα και την καλή χρηματοοικονομική απόδοση.

2.3.5.4 Βουλγαρία¹²⁵Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Βουλγαρία αμέσως μετά τις πρώτες κοινοβουλευτικές εκλογές του 1991, ως αποτέλεσμα της απαγκίστρωσής της από το πρώην Ανατολικό Μπλοκ, άρχισε μία έντονη προσπάθεια μεταρρυθμίσεων νομικού, κοινωνικού και κυρίως οικονομικού χαρακτήρα. Στόχος ήταν η οικονομική ανάπτυξη της χώρας και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, μέσω της επίτευξης σταθερών πολιτικών συνθηκών που θα αποτελούσαν ισχυρό κίνητρο προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Η πρώτη περίοδος εφαρμογής δυτικού τύπου οικονομικής πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευση της οικονομίας της χώρας (1996-97), με κύρια χαρακτηριστικά τον υπερπληθωρισμό και την μαζική ανεργία. Η θεραπεία που επεβλήθη ήταν η προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, ενώ παράλληλα αποφασίστηκε η συγκρότηση του Νομισματικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο συνέδεσε άμεσα το βουλγαρικό νόμισμα (λέβα) με το (τότε) γερμανικό μάρκο και στην συνέχεια με το ευρώ. Η οικονομική κατάσταση άρχισε να μεταβάλλεται θετικά αλλά οικονομική ανάπτυξη και πολιτική σταθερότητα αποτελούν τα χαρακτηριστικά των τελευταίων 8 ετών, οπότε εφαρμόστηκε και ένα επιτυχές και εκτεταμένο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Στην ίδια κατεύθυνση συντέλεσε η ένταξη της χώρας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2000 και η έναρξη την ίδια χρονιά των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2004 η χώρα εισήλθε στο NATO. Το κυριότερο σημείο στην σύγχρονη οικονομική της ιστορία της Βουλγαρίας είναι η ένταξη από 1ης Ιανουαρίου 2007 στην Ευρωπαϊκή Ένωση (μαζί με την Ρουμανία στις θέσεις 26 και 27 των χωρών μελών της). Η ένταξη στην ΕΕ αποτέλεσε ακρογωνιαίο στόχο της χώρας για τον οποίο προσπάθησε επί μακρόν, κυρίως σε ότι αφορά στις απαραίτητες εναρμονίσεις με το κοινοτικό νομικό κεκτημένο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ακόμη και τώρα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν σημειώνει καθυστερήσεις ή παραλείψεις στην πορεία προσαρμογής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της βουλγαρικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	21,9	25,2	28,9	34,7	39,2
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	2835	3287	3783	4569	5182
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	6,2	6,3	6,2	6,4	1,8
Ανεργία (%)	11,5	9,6	7,7	8,8	7
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% ετήσια, τέλη περιόδου)	6,5	6,5	8,4	12,6	7,2
Broad Money (% ετήσια, τέλη περιόδου)	23,9	26,9	31,2	27,8	25,8
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% ετήσια, τέλη περιόδου)	34	23,7	63,7	41,1	28,1
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	9,5	12	13,5	16,4	17,5
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	13,9	17,6	20,8	25,5	25,9
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	-4,4	-5,6	-7,3	-9,1	-8,4
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-20,2	-22	-25,3	-26,2	-21,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (€ δισ.)	-2,7	-4,5	-6,3	-7,8	-7,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-12,4	-17,8	-21,8	-24,4	-21,5

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ €)	3,2	5,9	6,3	5,2	3,8
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	14,7	23,3	21,8	15	9,8
Διεθνή αποθέματα (δισ €)	6,8	8,3	11,2	14,1	12,9
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	3,9	4,9	4,9	4,5	3,9
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	2,3	3,6	3,7	3,7	3
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	20,7	12,7	6,6	-1,6	-4,4
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ €)	15,3	20,4	28,1	35	37,5
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	69,8	80,7	97,3	100,6	95,4
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	23,4	28,5	42	48,8	50,7
Οικονομικές Αγορές					
LEONIA Rate (% , τέλος περιόδου)	2,2	3,6	4,6	5,6	4
3 - Υ T-Bill Rate (% , τέλος περιόδου)	3,4	4,3	5	5,2	4,5
Spread του 2013 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	42	35	72	200	100
€/Εθνικό νόμισμα	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
Baa3	BBB+	BBB

Πηγή: BNB, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία το ΑΕΠ της χώρας διατηρήθηκε το 2007 στο ίδιο επίπεδο με τα δύο προηγούμενα έτη (6,2-6,4%). Συνακόλουθα το συνολικό ΑΕΠ της χώρας σε ευρώ καταγράφει ανοδική πορεία, αλλά παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, αφού το 2007 και σε συνέχεια μιας τριετίας με αυξήσεις μεγαλύτερες του 6%, δεν έχει ακόμη προσεγγίσει τα 30 δισεκ. €. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ διαμορφώνεται στα 3.783 € για το 2007. Ωστόσο αντίθετη είναι η εξέλιξη του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής που καταγράφει μείωση και δείχνει ότι σταθεροποιείται χαμηλά. Από 8,3% αύξηση το 2003 και μία αναλαμπή ύψους 7,3% το 2005, για το 2006 και 2007 το ποσοστό μειώνεται στο 5,9% και 5,5% αντίστοιχα, σημάδι πως η οικονομική ανάπτυξη δεν αντιστοιχίζεται με αύξηση του παραγωγικού ιστού της χώρας αλλά στηρίζεται σε εισροές κεφαλαίων εξωτερικού που τοποθετούνται σε βραχυχρόνιες επενδύσεις κυρίως στον τομέα των ακινήτων, όπου ήδη παρατηρούνται σημεία κορεσμού και μειωμένες αποδόσεις. Ο πληθωρισμός είναι επίσης ένα μέγεθος που ανησυχεί ιδιαίτερα τους οικονομικούς αναλυτές, πολλοί εκ των οποίων αναμένουν ακόμα μεγαλύτερα επίπεδα στα επόμενα 1-2 χρόνια. Πράγματι ενώ μέχρι το 2006 ο πληθωρισμός σε ετήσια βάση είχε συγκρατηθεί μέχρι το 6,5%, το 2007 πρώτο ευρωπαϊκό έτος για την Βουλγαρία ανήλθε στο 12,6% ενώ και ο εναρμονισμένος δείκτης καταναλωτικών αγαθών έφθασε στο 11,6%. Από την άλλη πλευρά, η ανεργία κατέγραψε κάμψη το 2007 στο 7,7%, επιβεβαιώνοντας την πτωτική τάση που έχει εμφανίσει.

Σε ότι αφορά στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών η κατάσταση επιδεινώνεται σημαντικά και μάλιστα το 2007 είναι η πρώτη χρονιά που το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ ξεπερνά το πλεόνασμα από τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών εξωτερικών συναλλαγών, κυρίως λόγω της μεγάλης επιδείνωσης του εμπορικού ισοζυγίου, διαμορφώνεται στα 6,2 δισεκ € στο 2007. Παρά το γεγονός ότι η Βουλγαρική Κυβέρνηση δείχνει να μην

ανησυχεί για την πορεία αυτού του δείκτη, θεωρώντας φυσιολογική την πορεία του με δεδομένες τις αθρόες εισροές ξένων κεφαλαίων και την ανάγκη για επενδυτικά αγαθά της οικονομίας, εν τούτοις διεθνείς και εγχώριοι αναλυτές επισημαίνουν τον κίνδυνο να καταστεί μόνιμο διαρθρωτικό πρόβλημα η υψηλή ελλειμματικότητα και σε συνδυασμό με τις πληθωριστικές πιέσεις που δημιουργεί και ο υψηλός καταναλωτισμός εισαγόμενων προϊόντων, να αποτελέσουν μία επικίνδυνη βάση αστάθειας της βουλγαρικής οικονομίας.

Σχετικά με την δημοσιονομική πολιτική που εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια στην Βουλγαρία, σημειώνεται ότι κύριο χαρακτηριστικό είναι η συνειδητή και σταδιακή συρρίκνωση του κράτους, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την δημιουργία πλεονάσματος. Πράγματι το 2007 η πολιτική αυτή οδήγησε σε αύξηση των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού (ύψους 12,3 δισεκ €), τα οποία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθαν στο 42,6% έναντι 40,6% το 2006 (αλλά και το 2003) ενώ οι δαπάνες (11,2 δισεκ €) ανήλθαν στο 38,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξημένες σε σχέση με το 2006 αλλά σαφώς μειωμένες σε σχέση με τα τρία πρώτα έτη της περιόδου. Ως αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης, το πρωτογενές πλεόνασμα του προϋπολογισμού διαμορφώθηκε στο 3,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Φυσικά έναντι αυτής της πολιτικής εγείρονται και αντιδράσεις που εστιάζονται κυρίως στις συνέπειες επί των παροχών του κράτους προνοίας (με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς υγείας και ασφάλισης των εργαζομένων. Το εξωτερικό εμπόριο της Βουλγαρίας διευρύνθηκε αποφασιστικά στην πενταετία 2003-2007 αφού ο συνολικός όγκος υπερδιπλασιάστηκε (αύξηση 116%), οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 127% και οι εξαγωγές κατά 102%.

Η Βουλγαρία συμμετέχει όλο και περισσότερο στο διεθνές εμπόριο. Σημαντικό στοιχείο είναι η συνεχιζόμενη - με τάση να καταστεί διαρθρωτικού χαρακτήρα - ελλειμματικότητα του ισοζυγίου που οφείλεται στην επιδείνωση των όρων. Συνακόλουθο συμπέρασμα είναι ότι η διεθνής ανταγωνιστικότητα των βουλγαρικών αγαθών μειώνεται. Ειδικότερα οι εξαγωγές της χώρας αντιστοιχούν το 2007 στο 46,6% του ΑΕΠ γεγονός που υποδηλώνει μία ικανοποιητική εξωστρέφεια της βουλγαρικής οικονομίας ενώ οι εισαγωγές αντιστοιχούν το 2007 στο 75,7% του ΑΕΠ γεγονός που με την σειρά του υποδηλώνει την εξάρτηση της βουλγαρικής οικονομίας από το εξωτερικό. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου διογκώθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ 2003 και 2007 και συμβάλει αποφασιστικά στην διεύρυνση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Σε ότι αφορά στις χώρες πελάτες, δηλαδή χώρες όπου κατευθύνονται οι βουλγαρικές εξαγωγές, την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Τουρκία η οποία απορροφά το 11,5% των συνολικών βουλγαρικών εξαγωγών. Το 2003 η Τουρκία καταλάμβανε την 4η θέση (ποσοστό κάλυψης 9,1%). Δεύτερη έρχεται το 2007 η Γερμανία, διατηρώντας την ίδια θέση. Ακολουθεί τρίτη η Ιταλία (1η το 2003) και τέταρτη η Ελλάδα (3η το 2003) με ποσοστό απορρόφησης των βουλγαρικών προϊόντων το 9,0% έναντι του 10,4% που απορροφούσε το 2003. Την επτάδα συμπληρώνουν το Βέλγιο, η Ρουμανία και η Γαλλία. Σε ότι αφορά στις χώρες προμηθευτές, δηλ. χώρες εκ των οποίων προέρχονται οι εισαγωγές της Βουλγαρίας, το 2007 την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Ρωσία με ποσοστό κάλυψης 17,0% έναντι 12,6% και της 2ης θέσης το 2003, δεύτερη είναι η Γερμανία με 11,5% (πρώτη με 19,8% το 2003) και ακολουθούν η Ιταλία (8,6%), η Τουρκία (6,9%), η Κίνα (5,2% έναντι 1,1% και της 8ης θέσης το 2003), η Ελλάδα έκτη με 5,1% (έναντι της 4ης θέσης και 9,2% το 2003) και έβδομη η Γαλλία με 3,8%. Σε ότι αφορά στην προέλευση των άμεσων ξένων επενδύσεων, τα στοιχεία δείχνουν ότι η Αυστρία καταλαμβάνει την πρώτη θέση με 15% των συνολικών

επενδύσεων, η Ολλανδία την δεύτερη με 11% και η Ελλάδα την τρίτη με 9,6% των συνολικών ΑΞΕ. Οι μισές ΑΞΕ έχουν πραγματοποιηθεί από κεφάλαια πέντε χωρών (του Ηνωμένου Βασιλείου και του Βελγίου συμπεριλαμβανομένων). Στις 10 πρώτες θέσεις υπάρχουν 9 κοινοτικές χώρες και οι ΗΠΑ (στην 8η θέση με μερίδιο 4,1% του συνόλου). Μικρά μερίδια κατέχουν επίσης η Ρωσία (στην 15η θέση με 2,3%) και η Τουρκία (στην 18η θέση με 1,1% των συνολικών ΑΞΕ). Εκ των κοινοτικών χωρών μικρά επίσης μερίδια καταλαμβάνουν και η Ιταλία (3,7%), η Ισπανία (3,1%) και η Γαλλία (1,7%).

Η βουλγαρική οικονομία ακολούθησε το 2007 – πρώτο έτος ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης - μία πορεία βελτίωσης πολλών ονομαστικών δεικτών. Παραμένουν ωστόσο προβλήματα στον πληθωρισμό, η ανοδική τάση του οποίου αναμένεται να συνεχισθεί και μάλιστα επιταχυνόμενη και στο έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών, το οποίο πλέον δεν καλύπτεται από τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Παράλληλα ένα θέμα που αρχίζει να απασχολεί την Βουλγαρική Κυβέρνηση είναι και η σχετική κατανομή του πλούτου που παράγεται στην χώρα, αφού ήδη οι αδυναμίες στο σύστημα υγείας, παιδείας και συνταξιοδότησης αποτελούν σημεία κλονισμού της υγιούς βάσης της ευημερίας που παρατηρείται και δυνάμει υπονόμευσης του κοινωνικού ιστού.

Τραπεζικό σύστημα της Βουλγαρίας

Σημαντικές αλλαγές κατά τη διάρκεια του 2007 είχαν να κάνουν με:

- Οι τοπικές τράπεζες HVB Bank Biochim και Hebros Bank, ξεχωριστές θυγατρικές της UniCredit υπαγόμενες στον άμεσο έλεγχο της Bank Austria Creditanstalt, εξαγοράστηκαν από την Bulbank προκειμένου να σχηματίσουν την UniCredit Bulbank AD, μια θυγατρική του Italian UniCredit financial group.
- Μετά την απόκτηση της πλειοψηφίας της DZI Bank, η EFG Ergasias μπόρεσε με την άδεια της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας να απορροφηθεί από την Bulgarian Post Bank καθιερώνοντας με αυτό τον τρόπο την Eurobank EFG Bulgaria AD ως μια έμμεση θυγατρική εταιρία του ομίλου της Eurobank.
- Η βελγική κοινοπραξία Belgian KBC κινήθηκε για την απόκτηση της Economic and Investment Bank AD.
- Η βουλγαρική Central Cooperative Bank AD απέκτησε το πλειοψηφικό πακέτο της Post Bank AD και της Sileks Banka AD των Σκοπίων.
- Προχώρησε η αναδιοργάνωση της BNP Paribas Bank (Bulgaria) AD σε κατάσταση του γαλλικού οικονομικού ομίλου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του βουλγαρικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	2008
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	27	26	26	22	22
Ξένης Ιδιοκτησίας	20	20	20	17	17
Ξένες Θυγατρικές	6	6	4	5	5
Δημόσιες	2	2	2	2	2
Σύνολο	35	34	32	29	29

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	90,3	92,9	95	93	---
Ξένης Ιδιοκτησίας	71,3	74,1	77,6	80,4	---
Ξένες Θυγατρικές	7,3	5,4	3,2	4,9	---
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	36,4	34,1	33,6	39	---
Καταθέσεις	53	45,2	48	38,2	---
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	37,3	37	36,4	39,3	---
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M3	52,5	59	65	74,4	71,3
Περιουσιακά Στοιχεία	64,2	76,8	85,5	104,4	107,8
Καταθέσεις	35,2	41,8	47,6	55,1	52,8
Εγγώριο Νόμισμα	18,4	22,1	24,7	27,4	25,5
Ξένο Νόμισμα	16,8	19,7	22,9	27,7	27,4
Νοικοκυριά	22,5	26,4	28,2	31,8	32,1
Επιχειρήσεις	12,7	15,4	19,3	23,3	20,8
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	34,6	42,1	45,2	64,6	72,3
Εγγώριο Νόμισμα	18,1	22,3	24,9	32,4	32,4
Ξένο Νόμισμα	16,5	19,8	20,2	32,1	39,8
Δάνεια σε Νοικοκυριά	10,1	14,6	16,6	22,5	25
Ενυπόθηκα	2,6	4,6	6,9	9,9	11,2
Επιχειρήσεις	24,6	27,5	28,5	42	47,3
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	27,9	30,9	31,2	32,7	23,1
Νοικοκυριά	28,2	29,1	23,2	29,2	28,1
Επιχειρήσεις	27,3	34	44,9	37,9	16,1
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	48,1	34	23,7	63,7	49,3
Δάνεια σε Νοικοκυριά	81,4	59,7	31,7	55,1	44
Ενυπόθηκα	149,9	97,4	73,8	64	47,3
Επιχειρήσεις	37,8	23,5	19,5	68,7	52,3
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	3,6	2,8	2,2	2	---
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	95,5	96,9	97,3	106,8	---
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	2	2	2,2	2,3	2,6
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	16,8	18,9	20,6	21,6	24,4
Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	---	---	---	10,1	10,3
Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	---	---	---	2,3	2,7
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	16,6	15,3	14,5	13,8	14,5

Πηγή: BNB, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επέκτησαν τις δραστηριότητές τους διατηρώντας παράλληλα την σταθερότητα της οικονομικής τους βάσης ανεξάρτητα από τις ατυχείς οικονομικές εξελίξεις του χρηματοπιστωτικού τομέα το 2007. Στα τέλη του 2007 τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών διαμορφώθηκαν στα BGN 59,1 δις και ξεπέρασαν κατά BGN 16,9 δις τα επίπεδα του 2006 αντιπροσωπεύοντας μια άνοδο σε ετήσια βάση

της τάξης του 40% ή περίπου 12% υψηλότερα από τον μέσο όρο της περιόδου 2005–2006. Κύριες πηγές χρηματοδότησης των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων είναι η αύξηση των κεφαλαίων που αντλήθηκαν (κυρίως από καταθέσεις επιχειρήσεων, ιδιωτών και νοικοκυριών) καθώς και η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων.

Οι ενοποιήσεις τραπεζών στην Βουλγαρία συνεχίστηκαν με την συγχώνευση δύο ιδρυμάτων: των UniCredit Bulbank και της Eurobank EFG Bulgaria. Ο βαθμός συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα αυξήθηκε με την εγκαθίδρυση αυτών των τραπεζών. Μέσα σε ένα χρόνο, το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων σύμφωνα με τα περιουσιακά τους στοιχεία, τραπεζών διαμορφώθηκε στο 56,5% αυξημένο κατά 6%. Με τον αυξημένο αριθμό των θυγατρικών τραπεζών από την ΕΕ, το μερίδιο αγοράς τους έφτασε το 75,3%. Συνεπώς, τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα μειώθηκαν στα 8 με το μερίδιο αγοράς τους να διαμορφώνεται στο 17,7%. Ξένα τραπεζικά ιδρύματα (χώρες εκτός της ΕΕ) αύξησαν το μερίδιό τους στο 4,9% της αγοράς.

Το μερίδιο των δανείων και των πιστώσεων σε σχέση με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του συνόλου των τραπεζών έφτασε το 76% στα τέλη του 2007. Τα μεικτά δάνεια και οι πιστώσεις αυξήθηκαν κατά 44,9% με την μεγαλύτερη αύξηση να καταγράφεται το 4^ο τετράμηνο του 2007. Στα τέλη του 2007 τα μεικτά δάνεια και οι πιστώσεις διαμορφώθηκαν στα BGN 45,9 δις. Η δυναμική των δανείων επηρεάστηκε και από την πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας η οποία στις αρχές του 2007 αύξησε το ποσοστό των αποθεμάτων που οι τράπεζες της χώρας υποχρεούνται να καταθέσουν σε αυτήν σε 12% από 8% που ίσχυε παλιότερα. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, τα εμπορικά δάνεια διαμόρφωσαν μια επιβράδυνση σε σύγκριση με τα επιχειρηματικά δάνεια. Το μερίδιο αυτών των εμπορικών και των επιχειρηματικών δανείων στα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών αυξήθηκαν κατά 9% και στα τέλη Δεκεμβρίου βρίσκονταν στο 61,4%. Τα δάνεια προς τα νοικοκυριά παρουσίασαν αύξηση κατά BGN 4,8 δις με το ποσό αυτό ισοδύναμα καταναλωμένο ανάμεσα σε δύο προϊόντα: τα ενυπόθηκα και τα καταναλωτικά δάνεια. Σε σύγκριση με τα καταναλωτικά δάνεια ο ρυθμός ετήσιας αύξησης των ενυπόθηκων δανείων παρέμεινε υψηλότερος. Η νομισματική σύνθεση των μεικτών δανείων δείχνει την αύξηση του μεριδίου των χορηγούμενων δανείων σε Ευρώ (51,5%) και την αντίστοιχη μείωση των δανείων σε Λεβ (43,7%) και σε άλλα νομίσματα (4,8%).

Το συνολικό κεφάλαιο αυξήθηκε κατά 41,7% (BGN 1,83 δις). Η αύξηση αυτή αντιπροσωπεύει την αύξηση των αποθεματικών και τα υψηλότερα κέρδη των τραπεζών. Το νέο Κοινό Πλαίσιο Αναφορών (Common Reporting Framework) και το ενοποιημένο Πλαίσιο Οικονομικών Αναφορών (Financial Reporting Framework) εισήχθησαν το 2007. Προώθησαν επιπρόσθετες απαιτήσεις κεφαλαίων οι οποίες, με δεδομένο τον έντονο ανταγωνισμό, ενδυναμώνουν την δυνατότητα του καλύτερου κεφαλαιακού προγραμματισμού και την διαχείριση των κυριότερων τραπεζικών κινδύνων (δανειακών, λειτουργικών, θέσης, συναλλαγών προϊόντων και ξένου συναλλάγματος). Η εισαγωγή του νέου πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας II απαίτησε μεγαλύτερη ακρίβεια των απαιτούμενων κεφαλαίων για την αντιμετώπιση των προαναφερόμενων ρίσκων. Τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα έπρεπε να τοποθετήσουν σημαντικά αυξημένο κεφάλαιο προκειμένου να ανταποκριθούν και το κατάφεραν σε ικανοποιητικό βαθμό. Όλη αυτή η κατάσταση μεγιστοποίησε τα ίδια κεφάλαια του τραπεζικού συστήματος κατά 52% (BGN 1981 εκατ.) κατά τη διάρκεια του έτους, κυρίως μέσω της αύξησης του κεφαλαίου tier one.

Το 2007 ο γενικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ήταν 13,86% έναντι 14,51% ένα χρόνο νωρίτερα. Σχεδόν όλα τα τραπεζικά ιδρύματα ανέφεραν θετικά αποτελέσματα, ενώ αυτές που ανέφεραν αποτελέσματα κοντά στα νομοθετημένα πλαίσια αντικατοπτρίζουν κυρίως ελλιπή σχεδιασμό κεφαλαίου και διοίκησης. Οι περισσότερες τράπεζες συνέχισαν να αυξάνουν τα κεφάλαιά τους κυρίως μέσω των μετοχικών τους κεφαλαίων. Το κεφάλαιο Tier one αυξήθηκε κατά 46%. Ο κίνδυνος δανεισμού συνέχισε να επικρατεί με τα απαιτούμενα κεφάλαια για την αντιμετώπισή του να διαμορφώνονται στο 89,5% των συνολικών κεφαλαίων που απαιτούνται για την αντιμετώπιση όλων των τραπεζικών κινδύνων. Οι βουλγαρικές τράπεζες έδειξαν μειωμένη ευαισθησία στους κινδύνους της αγοράς (αγαθά, θέση και συνάλλαγμα) κυρίως λόγω της αποχής τους από σύνθετα προϊόντα και άλλα νομίσιμα εκτός του ευρώ. Περίπου το 2,5% του συνολικά απαιτούμενου κεφαλαίου για την αντιμετώπιση του κινδύνου απαιτούνται για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς. Η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων ήταν ικανοποιητική στις περισσότερες εμπορικές τράπεζες. Το 2007 τα καταγεγραμμένα δάνεια αυξήθηκαν κατά 18,5% μια αύξηση χαμηλότερη του ρυθμού αύξησης των περιουσιακών στοιχείων. Την ίδια στιγμή τα μη-εξυπηρετούμενα δάνεια αυξήθηκαν κατά 53,3%. Ο εντονότερος ανταγωνισμός των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η αυξανόμενη ανεξαρτησία των τραπεζών οδήγησε σε αύξηση τον αριθμό των δανειζόμενων που έχουν δανειστεί σε πάνω από μια τράπεζες.

Το 2007 έδειξε μια αύξηση στα επιτόκια του ευρώ και μια αύξηση στο κόστος δανεισμού, πιο έντονη το δεύτερο εξάμηνο. Το επιτόκιο αναφοράς του τραπεζικού συστήματος σταδιακά μειώθηκε επηρεαζόμενο και από τη διατήρηση σταθερών των επιτοκίων δανεισμού. Παρόλα αυτά οι τράπεζες στα τέλη του 2007 ανέφεραν τα μεγαλύτερα κέρδη τους. Μεταξύ του 2006 και του 2007 αυξήθηκαν κατά 46,4% (BGN 365 εκατ.) προσπερνώντας την αύξηση των περιουσιακών στοιχείων κατά 6,4%. Οι δείκτες ROA και ROE έδειξαν μια διατηρήσιμη ανοδική τάση μεγαλύτερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στα τέλη του 2007 ο ROA του τραπεζικού συστήματος βρισκόταν στο 2,37% και ο ROE στο 21,64%. Μια πιο προσεκτική ματιά δείχνει ότι οι θυγατρικές ευρωπαϊκές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη Βουλγαρία ήταν πολύ πιο προσοδοφόρες από ότι οι εγχώριες τράπεζες.

Στα τέλη του 2007 ο δείκτης αποδοτικότητας διαμορφώθηκε στο 51,56% καταγράφοντας μια βελτίωση της τάξης του 8,6% σε σχέση με το 2006. Οι τράπεζες κατάφεραν να είναι πιο συντηρητικές στα λειτουργικά τους έξοδα το 2007. Παρόλα αυτά υπάρχει ακόμη χώρος για βελτίωση, λαμβάνοντας υπόψη ότι αντιπροσωπεύει και επενδύσεις που μπορεί να γίνουν στην ανάπτυξη του δικτύου καταστημάτων και στη βελτίωση των λειτουργιών τους. Η ρευστότητα παρέμεινε ικανοποιητική και η συντηρητική πολιτική της κεντρικής τράπεζας της Βουλγαρίας βοήθησε στη διατήρηση σημαντικής ρευστότητας. Το 2007 ο δείκτης ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος διαμορφώθηκε μεταξύ του 28% και 33%.

Η εισαγωγή ενός νομικού πλαισίου που θα αποτελείται από τις τελευταίες οδηγίες της Ευρώπης εισάγοντας τις απαιτήσεις της Επιτροπής της Βασιλείας II συνεχίστηκε το 2007. Ο νόμος περί Τραπεζικών Ιδρυμάτων (Law on Credit Institutions) τέθηκε σε ισχύ 1^η Ιανουαρίου 2007 με το που η Βουλγαρία μπήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση εναρμονίζοντας έτσι την ευρωπαϊκή νομοθεσία και του βουλγαρικό δίκαιο στην

λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Μια νέα νομολογία (Ordinance No 8) υιοθετήθηκε με περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την απαιτήσεις διαχείρισης του κινδύνου.

2.3.5.5 Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας¹²⁶

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η πΓΔΜ έχει έκταση 25.713 τ.χλμ (περίπου όσο η Πελοπόννησος, πέντε φορές μικρότερη από την Ελλάδα). Ο συνολικός αριθμός των κατοίκων (με βάση την απογραφή του Νοεμβρίου 2002) ανέρχεται στους 2.022.547 κατοίκους (78,7 κάτοικοι/τ.χλμ) ενώ το 59,8% του πληθυσμού είναι αγροτικός. Η πΓΔΜ αποτελείται από 8 διοικητικές περιφέρειες: Pelagonija, Vardar, Northeast, Southwest, Skopje, Southeast, Polog και East με κυριότερα αστικά κέντρα τα Σκόπια (506.926 κάτοικοι), Κουμάνοβο (105.484), Μοναστήρι (95.385), Τέτοβο (86.580), Γκόστιβαρ (81.042), Πρίλεπ (76.768), Στρούγκα (63.376), Αχρίδα (55.749) και Βέλες (55.108). Οι δύο μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες της χώρας είναι οι Σλαβομακεδόνες (64%) και οι Αλβανοί (25%). Ακολουθούν, με μικρότερα ποσοστά, οι Τούρκοι (4%), οι Ρομά (3%), Σέρβοι, Βόσνιοι, Βλάχοι κ.α. Η πΓΔΜ απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1991. Το 1992 απέκτησε τη νομισματική της ανεξαρτησία με την εισαγωγή του νέου εθνικού της νομίσματος, του Διναρίου και έγινε μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το 1993, κατέστη μέλος του ΟΗΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Τον Απρίλιο του 2001, η χώρα υπέγραψε Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε. ενώ το 2005 κατέστη υποψήφια προς ένταξη στην Ε.Ε.. Η χώρα είναι επίσης υποψήφια προς ένταξη στο ΝΑΤΟ. Τον Αύγουστο του 2001 υπεγράφη η Συνθήκη της Αχρίδας με την οποία έληξε η εθνοτική κρίση μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων που ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του ίδιου έτους. Με τη Συνθήκη της Αχρίδας εισήχθη η "αρχή Μπαντεντέρ" (Badinter) σύμφωνα με την οποία για να υιοθετηθούν νόμοι για ορισμένα πολιτικώς ευαίσθητα ζητήματα απαιτείται "διπλή πλειοψηφία", δηλαδή η έγκρισή τους από την πλειοψηφία των μελών του νομοθετικού σώματος αλλά και από την πλειοψηφία των βουλευτών από τις μειονοτικές κοινότητες. Το πολίτευμα της χώρας είναι προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία. Οι τελευταίες εκλογές ανέδειξαν σε πρώτη δύναμη τον συνασπισμό «για μια καλύτερη Μακεδονία» ("For a Better Macedonia") του Nikola Gruevski καταλαμβάνοντας πάνω από 50% των ψήφων (63 έδρες στο κοινοβούλιο). Το αποτέλεσμα αυτών των εκλογών έχει χαρακτηριστεί ως market friendly καθώς το κυβερνών κόμμα υποστηρίζει την ενταξιακή πορεία στην ΕΕ και τις μεταρρυθμίσεις. Σημαντική πρόκληση για την νέα κυβέρνηση η εύρεση κοινά αποδεκτής λύσης για την ονομασία της με την Ελλάδα, κάτι που εμποδίζει την ενταξιακή της πορεία προς την ΕΕ και το ΝΑΤΟ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 35: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της οικονομίας της π.Γ.Δ.Μ

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	4.6	5.1	5.6	6.4	7.1
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	2,276	2,484	2,734	3,142	3,469
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	4.1	4.0	5.0	5.3	3.0

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Ανεργία (%)	30.2	29.9	29.2	28.5	29.1
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	1.2	2.9	2.3	8.4	3.8
Broad Money (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	17.2	24.4	27.8	23.4	22.4
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	20.5	31.0	39.7	32.3	24.2
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	1.6	1.9	2.4	2.9	3.0
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ €)	2.5	3.0	3.6	4.6	4.7
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ €)	-0.9	-1.0	-1.2	-1.7	-1.7
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-18.4	-20.3	-21.3	-25.7	-23.7
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (€ δισ.)	-0.1	0.0	-0.2	-0.6	-0.6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-1.4	-0.4	-3.3	-14.0	-13.8
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ €)	0.1	0.3	0.2	0.4	0.3
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	1.7	6.8	4.2	6.2	3.9
Διεθνή αποθέματα (δισ €)	1.1	1.4	1.5	1.8	1.6
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	1.9	0.5	1.6	-0.1	-0.4
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	0.3	-0.5	0.6	-1.5	-1.7
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	31.1	21.5	13.1	11.4	8.6
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ €)	2.5	2.5	2.7	3.2	3.4
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	54.3	49.2	48.5	49.2	48.2
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	10.6	1.3	1.1	3.9	4.2
Οικονομικές Αγορές					
28-Ημερών επιτόκιο ΚΤ (% , τέλος περιόδου)	8.5	5.7	4.8	7.0	6.0
3-Μηνο Επιτόκιο (T-Bill Rate) (% , τέλος περιόδου)	8.0	6.3	5.2	7.7	6.5
Spread του 2015 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	121	83	112	350	180
€/Δηνάριο	61.3	61.3	61.3	61.3	61.3

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
---	BB+	BB+

Πηγή: NBR, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Ελληνικό Γραφείο Συνδέσμου Σκοπίων

Η οικονομική δραστηριότητα συνέχισε την ανοδική της τάση. Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ διαμορφώθηκε το 2007 στο 5,6% ενώ για το 2008 αναμένεται να κλείσει στο 6,4%. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι οι επιχειρηματικές συνθήκες βελτιώθηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια των ετών 2006-2008 και θα βοηθήσουν όλους τους τομείς της οικονομίας. Στις βελτιώσεις αυτές περιλαμβάνονται η μείωση των απαιτούμενων κεφαλαίων εκκίνησης για μια επιχείρηση, η επιτάχυνση της διαδικασίας απόκτησης κατασκευαστικών αδειών, η μείωση του χρόνου καταγραφής μιας επιχείρησης από 5 μέρες σε 4 ώρες, μείωση των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος επιχειρήσεων και απλοποίηση των διαδικασιών πληρωμής των φόρων. Η σημαντική αύξηση του ΑΕΠ σίγουρα βοηθήθηκε και από την ισχυρή εγχώρια ζήτηση. Για την ακρίβεια, η κατανάλωση αυξήθηκε με την βοήθεια των: α) μια αύξηση του εισοδήματος προς κατανάλωση σε συνδυασμό με την αύξηση της απασχόλησης υποβοηθούμενη από μια μείωση των ατομικών συντελεστών φορολογίας εισοδήματος από 12% σε 10% τον Ιανουάριο του 2008, β) μεγάλες οικονομικές ενισχύσεις προς τον αγροτικό τομέα και γ) σημαντική αύξηση της δανειακής δραστηριότητας για εμπορικούς σκοπούς (τα εμπορικά δάνεια αυξήθηκαν κατά 41% σε πραγματικούς όρους τον Ιούνιο του 2008).

Το ίδιο διάστημα, οι επενδύσεις παρέμειναν υψηλές αφού τα επιτόκια δανεισμού έπεσαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε πραγματικούς όρους (-3,4% κατά μ.ο το 2008). Οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων μειώθηκαν κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες το 2008. Ο εξωτερικός τομέας οδηγήθηκε σε άνοδο εξαιτίας των εισαγωγών που τροφοδοτούσαν η εγχώρια ζήτηση ενώ την ίδια στιγμή οι εισαγωγές μειώθηκαν σημαντικά οφειλόμενες εν μέρει στην επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή του Ευρώ.

Κυριότεροι εμπορικοί εταίροι (% επί συνολικού όγκου εμπορίου με βάση την κατάταξη των χωρών το 2007)	2003	2004	2005	2006	2007
Σερβία	13,3	12,8	13,7	13,6	12,7
Γερμανία	15,9	14,9	13,3	12,1	11,8
Ελλάδα	13,1	11,1	11,6	11,0	9,7
Ρωσία	5,2	6,3	8,5	9,7	7,8
Ιταλία	5,9	6,6	6,9	7,5	7,6

Πηγή: Ελληνικό Γραφείο Συνδέσμου Σκοπίων

Ο πληθωρισμός ακολουθώντας μια τάση για αύξηση στο 10,2% τον Μάρτιο του 2007 μειώθηκε στο 7,1% τον Σεπτέμβριο για να διαμορφωθεί στο 6,2% το Δεκέμβριο του 2007 και σημαντικά παραπάνω από τα επίπεδα του Δεκεμβρίου του 2006 (2,2%). Το γεγονός ότι ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός, οφείλεται κυρίως σε σημαντική αύξηση των τιμών των τροφίμων κάτι που αντικατοπτρίζει το αποτέλεσμα της ξηρασίας, που αναφέρθηκε προηγουμένως, και τη γενικότερη αύξηση των τιμών των τροφίμων διεθνώς. Οι υψηλές τιμές του πετρελαίου ώθησαν με την σειρά τους τον πληθωρισμό σε άνοδο. Οι πληθωριστικές πιέσεις είναι πιθανόν να συγκρατηθούν σημαντικά τους επόμενους μήνες λόγω της εξομάλυνσης των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των τιμών των γεωργικών προϊόντων καθώς και της μείωσης των επιπτώσεων των σχετικών με την ξηρασία αγροτικών προϊόντων. Παρόλο που το κύριο εργαλείο νομισματικής πολιτικής παραμένει η *de facto* σύνδεση του τοπικού νομίσματος με το Ευρώ, η Κεντρική Τράπεζα ξεκίνησε έναν κύκλο περιοριστικής νομισματικής πολιτικής αυξάνοντας το βασικό της επιτόκιο κατά 185 μονάδες βάσης (σε 3 βήματα) δηλαδή κατά 7% μεταξύ Νοεμβρίου 2007 και Αυγούστου 2008. Αναμένεται ότι η Κεντρική Τράπεζα θα διατηρήσει το επιτόκιο της αμετάβλητο μέχρι τουλάχιστον τα μισά του 2009. Επιπλέον, επειδή η ζήτηση για δάνεια συνεχίζει να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, στα μέσα Ιουνίου του 2008 η κεντρική τράπεζα κατέφυγε σε διοικητικά μέτρα προκειμένου να περιορίσει την επέκταση του δανεισμού στα νοικοκυριά. Τα νέα μέτρα περιορίζουν τη μηνιαία αύξηση του εμπορικού δανεισμού στο 18,1% το Δεκέμβριο του 2008 με εφαρμογή από τέλη Μαΐου 2009 (τα εμπορικά δάνεια «έτρεχαν» με 40% αύξηση τον Αύγουστο). Οι τράπεζες οι οποίες υπερβαίνουν αυτό το όριο, πρέπει να τοποθετήσουν υποχρεωτικές καταθέσεις ίσης αξίας με αυτή της υπέρβασης στην κεντρική τράπεζα. Η αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση και οι πολύ αρνητικοί όροι στις εξαγωγές είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσουν σε ένα πολύ μεγάλο άνοιγμα του κενού του ισοζυγίου πληρωμών. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αναμένεται να διαμορφωθεί στα 1,7 δις € αυξημένο σημαντικά σε σχέση με το 2007 (1,2 δις €). Κοιτώντας μπροστά, η ελλειμματική τάση του εμπορικού ισοζυγίου θα συνεχίσει να αυξάνεται κατά 10,8%.

Τραπεζικό σύστημα της πΓΔΜ

Κατά το 2007 σημειώθηκαν οι εξής μεταβολές:

- Η γαλλική Société Générale εξαγόρασε το 51,26% της Ohridska Banka σε τιμή άνω των €20 εκατ.
- Η βουλγαρική Alpha Finance Holding εξαγόρασε μέσω χρηματιστηρίου την International Private Bank (IPB) των Σκοπίων για €8 εκατ.
- Η Korporativna Banka υπέβαλε αίτηση στην Κεντρική Τράπεζα της πΓΔΜ για την έγκριση της από μέρους της εξαγοράς του 66,67% των μετοχών της Potenska Banka, τις οποίες διαθέτει η Eurostandard Banka.
- Η Komercijalna Banka του Βελιγραδίου εκδήλωσε ενδιαφέρον για την εξαγορά της IK Banka (Export and Credit Bank) των Σκοπίων. Με την ανακοίνωση αυτή σημειώθηκε αύξηση των κερδών της τελευταίας.
- Η βουλγαρική Central Cooperative Bank ξεκίνησε τις διαδικασίες για την εξαγορά του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου της πΓΔΜ καθώς και της Sileks Bank. Η Κεντρική Τράπεζα της πΓΔΜ ενέκρινε την απόκτηση του 66,6% των μετοχών του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου και του 100% των μετοχών της Sileks Bank.
- Η New Credit Bank Maribor (NKBM), η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα της Σλοβενίας, ανακοίνωσε ότι σχεδιάζει την επέκταση των επιχειρήσεών της στη πΓΔΜ, την Κροατία και τη Σερβία.
- Η Κεντρική Τράπεζα της πΓΔΜ ανακάλεσε την άδεια εργασίας της Makedonska Banka και ξεκίνησε τη διαδικασία ρευστοποίησης των περιουσιακών της στοιχείων.
- Η ισλανδική εταιρεία Milestone εκδήλωσε ενδιαφέρον για την εξαγορά της Εμπορικής και Επενδυτικής Τράπεζας του Κουμάνοβο (KIB).

Το 2007 η αξία των τραπεζών στο χρηματιστήριο βρέθηκε σε άνοδο, καθώς μέσα σε δύο έτη η κεφαλαιοποίησή τους στην αγορά αυξήθηκε κατά τέσσερις φορές. Χαρακτηριστικό του τραπεζικού τομέα στην πΓΔΜ αποτελεί το γεγονός ότι οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες βαθμιαία μειώνουν το μερίδιό τους στην αγορά, ενώ αντιθέτως αυξάνεται το μερίδιο των μεσαίου μεγέθους τραπεζών.

Ξένες τράπεζες, εκ των οποίων το 64% προερχόμενες από κράτη μέλη της ΕΕ, είναι οι κύριοι ιδιοκτήτες των εννέα από τις 19 τράπεζες της χώρας, ενώ, σύμφωνα με τον διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της πΓΔΜ, ορισμένοι νέοι ξένοι επενδυτές σκέφτονται σοβαρά την είσοδό τους στον τραπεζικό τομέα της χώρας. Ακόμη, με τις συγχωνεύσεις στον τραπεζικό τομέα, σημαντικά ποσά ξένου κεφαλαίου εισέρρευσαν στις τράπεζες. Συνολικά, οι ΑΞΕ στον εν λόγω τομέα έφτασαν τα €71 εκατ.. Σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, στις μεγάλες εγχώριες τράπεζες η συμμετοχή ξένου κεφαλαίου ανέρχεται στο 83%, στις μεσαίες τράπεζες ανέρχεται στο 60,2% και στις μικρότερες στο 61,5%. Η Stopanska Banka, η Komercijalna Banka και η Tutunska Banka κυριαρχούν στο τραπεζικό χώρο στην πΓΔΜ. Η πρώτη και η τρίτη ελέγχονται πλήρως από ξένα κεφάλαια (ΕΤΕ, ΝΛΒ) ενώ στην Komercijalna Banka οι ξένοι κατέχουν το κυρίαρχο πακέτο μετοχών. Σύμφωνα με τον Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της πΓΔΜ, από ένα σύνολο 19 τραπεζών, οι τρεις μεγάλες τράπεζες, καλύπτουν το 66% των συνολικών περιουσιακών στοιχείων, το 70% των συνολικών ακαθάριστων πιστώσεων και το 71,1% των συνολικών

καταθέσεων του πληθυσμού και των εταιρειών. Σύμφωνα με τον ίδιο, το τραπεζικό σύστημα της χώρας είναι εξαιρετικά συγκεντρωτικό, παρ' όλο που το μερίδιο στην αγορά των τριών κυρίαρχων τραπεζών σημείωσε μικρή πτώση απέναντι στο αυξανόμενο μερίδιο των μεσαίου μεγέθους τραπεζών και το ακόμη μικρότερο μερίδιο των μικρών τραπεζών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 36: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του χρηματοπιστωτικού συστήματος της π.Γ.Δ.Μ

	2004	2005	2006	2007	Αυγ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	20	19	18	18	18
Ξένης Ιδιοκτησίας	8	8	9	9	9
Ξένες Θυγατρικές	-----	-----	-----	-----	-----
Δημόσιες	1	1	1	1	1
Σύνολο	21	20	19	19	19
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	98.1	98.4	98.4	-----	-----
Ξένης Ιδιοκτησίας	47.3	51.3	53.2	-----	-----
Ξένες Θυγατρικές	-----	-----	-----	-----	-----
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	67.2	66.1	66.2	67.1	66.7
Καταθέσεις	78.8	74.5	71.8	72.2	71.9
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	66.7	67.8	69.2	69.5	67.6
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	33.5	36.7	41.7	48.3	46.2
Περιουσιακά Στοιχεία	44.5	49.4	56.0	65.2	61.0
Καταθέσεις	28.8	31.7	36.9	44.1	45.5
Εγχώριο Νόμισμα	12.9	13.8	17.5	24.2	24.0
Ξένο Νόμισμα	15.9	17.9	19.4	19.8	21.5
Νοικοκυριά	17.8	20.1	22.9	27.4	27.7
Επιχειρήσεις	11.0	11.5	14.0	16.7	17.8
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	21.2	23.9	28.7	36.3	41.2
Εγχώριο Νόμισμα	16.3	17.0	19.9	25.8	29.6
Ξένο Νόμισμα	5.0	7.0	8.7	10.5	11.6
Δάνεια σε Νοικοκυριά	5.6	7.3	9.4	13.3	15.6
Ενυπόθηκα	0.7	1.0	1.2	1.6	1.9
Επιχειρήσεις	15.6	16.7	19.3	23.0	25.6
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	20.9	17.8	27.5	31.7	24.1
Νοικοκυριά	16.8	21.4	24.1	32.1	22.5
Επιχειρήσεις	28.1	12.0	33.4	31.1	26.6
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	25.5	20.8	31.0	39.7	40.0
Δάνεια σε Νοικοκυριά	61.0	39.6	40.5	56.8	49.8
Ενυπόθηκα	34.0	39.3	40.2	47.6	45.0
Επιχειρήσεις	16.3	14.1	26.8	31.5	34.7
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	13.2	10.9	7.6	5.7	5.5

Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	73.5	76.8	86.8	93.6	98.0
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	1.1	1.2	1.8	1.8	2.2
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	6.2	7.5	12.3	15.2	18.9
Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	12.5	12.1	11.3	10.2	9.6
Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	6.5	5.2	4.7	4.9	6.0
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	22.8	21.3	18.3	17.0	15.6

Πηγή: NBR, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Ελληνικό Γραφείο Συνδέσμου Σκοπίων

2.3.5.6 Σερβία¹²⁷

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Σερβία έχει έκταση 77.474 τετραγ. Χλμ και ο πληθυσμός της, με εκτιμήσεις του 2007, ανέρχεται σε 7,5 εκατ. Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη είναι το Βελιγράδι (1.285.000 κάτοικοι 1.717.000 με τα περίχωρα). Ακολουθούν η Πρίστινα (204,000), το Νόβισαντ (192.000) και η Νις (174.000). Το εργατικό αριθμεί 2.961.000 άτομα τα οποία απασχολούνται κατά 30% με την γεωργία, 46% με την βιομηχανία και 24% με τις υπηρεσίες. Παρόλο που η Σερβία έχει βγει από σημαντικές πολεμικές συγκρούσεις που έχουν προκαλέσει σημαντική ζημιά στις υποδομές της, διατηρεί βιομηχανίες γεωργικών μηχανημάτων και χαρτιού. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Dayton το 1995 τερματίζεται ο εμφύλιος πόλεμος και διαλύεται η Γιουγκοσλαβία ενώ στις 14/3/02 υπεγράφη Συμφωνία για επαναπροσδιορισμό των σχέσεων των Δημοκρατιών της Σερβίας και του Μαυροβουνίου (Συμφωνία του Βελιγραδίου). Μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις, στις 4/2/2003 το Κοινοβούλιο της Ομοσπονδίας κύρωσε το νέο Συνταγματικό Χάρτη. Η ένωση κρατών που προέκυψε ονομάστηκε Σερβία και Μαυροβούνιο (ΣκΜ). Η Ένωση ΣκΜ έπαψε να υπάρχει μετά την απόφαση της πλειοψηφίας του λαού του Μαυροβουνίου υπέρ της ανεξαρτητοποίησης που εκφράστηκε με δημοψήφισμα την Άνοιξη του 2006.

Τα πρώτα σημαντικά βήματα εξόδου της χώρας από την πολιτική και οικονομική απομόνωση των τελευταίων ετών υπήρξαν η πλήρης επανένταξή της στα Ηνωμένα Έθνη (01/11/2000), η συμμετοχή της στο Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη (26/10/00) και στην Πρωτοβουλία για την Συνεργασία στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (SECI), η επαναδραστηριοποίησή της στους κόλπους της Διαδικασίας Συνεργασίας Ν.Α. Ευρώπης (SEECF). Στις 20.10.00 η χώρα έγινε μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και στις 08.05.01 επανήλθε στη Παγκόσμια Τράπεζα, της οποίας είχε πάψει να είναι μέλος από το 1993. Ιδιωτικοποιήσεις, ξένες επενδύσεις, φιλελευθεροποίηση εξωτερικού εμπορίου, νέοι νόμοι σε όλες τις περιοχές της οικονομικής ζωής άρχισαν να αποδίδουν καρπούς. Την άνοιξη του 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη μελέτη σκοπιμότητας και επιβεβαίωσε την ετοιμότητα της Σερβίας για έναρξη των διαπραγματεύσεων για την υπογραφή Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε. Οι διαπραγματεύσεις άρχισαν επίσημα στο Βελιγράδι το Νοέμβριο 2005. Διεκόπησαν όμως αρχές Μαΐου 2006 λόγω της αδυναμίας του Βελιγραδίου να συνεργασθεί πλήρως με το Διεθνές Ποινικό

Δικαστήριο της Χάγης. Εν τω μεταξύ η Σερβία από το 2000 απολαμβάνει αυτόνομων εμπορικών παραχωρήσεων καθώς και οικονομικής υποστήριξης εκ μέρους της Ε.Ε. Επιπλέον, η Σερβία είναι πλήρες μέλος της Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου Δυτικής Ευρώπης (CEFTA) ενώ έχει συνάψει συμφωνία ελευθέρου εμπορίου με την ρωσική ομοσπονδία, εξασφαλίζοντας έτσι πρόσβαση των προϊόντων της χωρίς δασμούς σε αγορές 55 και 150 εκ. καταναλωτών αντίστοιχα. Η CEFTA αντικαθιστά τις μέχρι τώρα ισχύουσες διμερείς συμφωνίες ελευθέρου εμπορίου με τις γειτονικές χώρες. Το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας αντανακλάται στο εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, στα χαμηλά ημερομίσθια, στις χαμηλές λειτουργικές δαπάνες, στο ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, στη στρατηγική της θέση στο κέντρο των Βαλκανίων, όπως επίσης και στην δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης σε άλλες βαλκανικές χώρες μέσω της Σερβίας.

Η σερβική οικονομία αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς και συγκεκριμένα με ρυθμό ανάπτυξης 7,1% το 2007. Οι ταχύτερα αναπτυσσόμενοι κλάδοι ήταν ο κλάδος μεταφορών και τηλεπικοινωνιών με αύξηση 17,6% και ο κλάδος των χρηματοοικονομικών διαμεσολαβήσεων με ανάπτυξη 16%. Οι προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια συγκλίνουν σε ρυθμό αύξησης του Α.Ε.Π. τουλάχιστον 5% / έτος. Εντούτοις, παρά τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης, η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα (31,7% για το 2007) όπως και το έλλειμμα του εξωτερικού εμπορίου (8,9 δις \$, 22% του ΑΕΠ για το 2007). Για το 2007 η σερβική οικονομία κατάφερε να διατηρήσει τον δομημένο πληθωρισμό στο 5,4% (τιμή στόχος 4-8% σύμφωνα με το Μνημόνιο της Νέας Νομισματικής Πολιτικής-Αύγουστος 2006). Αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε παρά την αύξηση των τιμών ορισμένων γεωργικών προϊόντων λόγω της ξηρασίας που έπληξε την ΝΑ Ευρώπη. Η συνολική αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων (Retail Prices Index128) διαμορφώθηκε στο 10,1%. Οι πληθωριστικές πιέσεις θα παραμείνουν υψηλές. Αυτό αντικατοπτρίζει την αλματώδη αύξηση των ημερομισθίων και τις υψηλές πληθωριστικές προσδοκίες, τον υπερμεγέθη δημόσιο τομέα, την ύπαρξη μονοπωλίων σε μέρη του δημόσιου τομέα. Υπάρχει ο κίνδυνος περεταίρω αύξησης του πληθωρισμού εάν το Δηνάριο συνεχίσει να υποτιμάται. Τα διεθνή αποθέματα, αφού πληρώθηκαν 598.8εκατ. \$ σε ξένες υποχρεώσεις και 231.9 εκατ. \$ σε προπληρωμή δανείων από το ΔΝΤ, διαμορφώθηκαν στα 14.218 δις \$, αυξημένα κατά 19,6%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 37: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της σερβικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Όνομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	21	24,2	29,8	35,1	38,5
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	2827	3264	4020	4753	5221
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	6	5,6	7,1	6,9	2,0
Ανεργία (%)	32,6	33,4	31,7	31	30,7
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Εμπορευμάτων (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	17,7	6,6	6,7	10,5	7,1
Broad Money (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	31,4	45,2	40	36,3	30,5
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% , ετήσια, τέλη περιόδου)	52	16,3	39,2	25,9	22,7
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	5	6,5	8,8	12	13,4
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	10,3	12,7	17,8	24,3	25,1

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ \$)	-5,3	-6,2	-8,9	-12,3	-11,7
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-20,2	-20,5	-22	-23,6	-22,2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (\$ δισ.)	-2,2	-3,7	-6,9	-9,7	-9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-8,5	-12	-16,9	-18,6	-19,3
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ \$)	1,5	4,4	2,4	4,4	2,9
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	5,9	14,4	5,9	8,5	5,5
Διεθνή αποθέματα (δισ \$)	5,8	11,9	14,2	16,3	14,6
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	1,9	-0,2	-1,1	-0,8	0
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	0,9	-1,6	-1,9	-2,5	-2,2
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	52,9	31,9	29,3	26,2	25,9
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ \$)	15,5	19,6	26,2	30,5	32,2
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	59,2	64,5	64,5	58,2	60,9
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	31,1	22,5	25,2	24	26,2
Οικονομικές Αγορές					
2 - W Repo Rate (% , τέλος περιόδου)	19,2	14	10	15,8	13
3-M T-Bill Rate (% , τέλος περιόδου)	15,7	11	4,6	9,9	8,8
Spread του 2025 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	220	172	251	320	210
€/Δηνάριο	85,9	79,1	78,8	80,1	86,2

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
---	BB-	BB-

Πηγή: NBS, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βελιγράδι

Τραπεζικό σύστημα της Σερβίας

Το τραπεζικό σύστημα περιλαμβάνει την κεντρική τράπεζα (Εθνική Τράπεζα), εμπορικές τράπεζες και άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Ξένα νομικά και φυσικά πρόσωπα μπορούν ελεύθερα να ιδρύσουν τράπεζα στη Σερβία, με τη μορφή Α.Ε και με ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο 10.000.000 €. Η Εθνική Τράπεζα είναι αρμόδια για την έκδοση και ανάκληση της άδειας λειτουργίας των εμπορικών τραπεζών. Παρόλο που η αύξηση των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών δεν βοηθήθηκε εξαιτίας της μείωσης του δανεισμού, η εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος συνεχίστηκε. Το 2007 τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών αντιστοιχούσαν στο 66,8% του ΑΕΠ ενώ το 3^ο τετράμηνο του 2008 τα χρηματοπιστωτικά συστήματα που λειτουργούσαν κάτω από την επίβλεψη της κεντρικής τράπεζας διατηρούσαν περιουσιακά στοιχεία της τάξης του 64% του ΑΕΠ. Οι τράπεζες διατήρησαν κυρίαρχη θέση στην αγορά διαχειριζόμενες το 90% των συνολικών οικονομικών περιουσιακών στοιχείων με τις ασφαλιστικές εταιρίες να κατέχουν μόνο το 4,5%. Το 2008 το 84,3% των συνολικών περιουσιακών στοιχείων διαχειριζόταν από ξένες τράπεζες. Κατά την αρχή των μεταρρυθμίσεων στον τραπεζικό τομέα, οι ξένες τράπεζες συνέβαλαν σημαντικά στην αναβάθμιση της απόδοσης των εγχώριων τραπεζών. Κατά τη διάρκεια της κρίσης όμως φάνηκαν τα αρνητικά αποτελέσματα του να είναι κάποιος μέλος ενός διεθνούς τραπεζικού ομίλου, αφού πολλές τράπεζες μέλη ομίλων που δραστηριοποιούνταν στην Σερβία έγιναν αποδέκτες σημαντικών αρνητικών σχολίων.

Παραγνωρίστηκε έτσι το γεγονός ότι οι τράπεζες αυτές λειτουργούσαν στην σερβική οικονομία ως ανεξάρτητες αρχές. Η κατανομή των δραστηριοτήτων ανά χώρα δείχνει την δεσπίζουσα θέση των ιταλικών ομίλων το 2008, οι οποίοι παρέλαβαν τα ηνία από τους αυστριακούς ομίλους το 2007.

Ως αποτέλεσμα της πολιτικής διατήρησης υψηλών αποθεματικών στον εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό, τα αποθεματικά σε ξένο νόμισμα ήταν ικανά να καλύψουν το 86,3% των συνολικών καταθέσεων που είναι αρκετά ανώτερο από το μ.ο πολλών χωρών στην περιοχή (35%). Το 2007 το κεφάλαιο των σερβικών τραπεζών αυξήθηκε κατά 52% και διοχετεύθηκε κατά κύριο λόγο στην άνοδο του δανεισμού. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας συνέχισε να αυξάνεται και διαμορφώθηκε στο 27,9% για το 2007 ενώ το 2008 υπολογίζεται να διαμορφωθεί γύρω στο 28%. Ο λόγος Μη-εξυπηρετούμενων δανείων / Συνολικά δάνεια διαμορφώθηκε στο 24,7% ενώ ο δείκτης Απόδοσης Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) διαμορφώθηκε στο 8,6% και ο δείκτης Απόδοσης Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) ανήλθε στο 1,7% για το 2007.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του σερβικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Ιουν-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	29	29	29	27	26
Ξένης Ιδιοκτησίας	11	17	22	21	20
Δημόσιες	14	11	8	8	8
Σύνολο	43	40	37	35	34
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	68,8	76,1	85,2	84,3	84,1
Ξένης Ιδιοκτησίας	55,6	66	78,7	75,5	75,1
Ξένες Θυγατρικές	---	---	---	---	---
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	34,4	35,7	32,6	32,8	32,5
Καταθέσεις	51	58,3	40,1	36,1	36,6
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	30,3	33,1	30,8	31,4	31,1
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	10,2	11	13,7	16,7	13,6
Περιουσιακά Στοιχεία	35,6	44,3	54,3	66,8	58,6
Καταθέσεις	17,5	21,1	25	32,2	30,4
Εγχώριο Νόμισμα	5,5	6,3	8,2	11,2	8,8
Ξένο Νόμισμα	12	14,8	16,9	20,9	21,6
Νοικοκυριά	8,6	11,8	14,1	17,6	17,7
Επιχειρήσεις	8,9	9,2	11	14,6	12,7
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	23,1	28,8	28,7	34,2	35,8
Εγχώριο Νόμισμα	11,6	14,9	15,3	18,7	20
Ξένο Νόμισμα	11,5	13,9	13,3	15,5	15,8
Δάνεια σε Νοικοκυριά	4,6	7,6	10	12,9	13,2
Ενυπόθηκα	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	18,5	21,2	18,7	21,4	22,6

Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	36,4	46,9	38,8	49,7	37,8
Νοικοκυριά	48,5	67,4	39	45,9	35,4
Επιχειρήσεις	26,5	26,9	38,5	54,5	41,4
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	45,9	52	16,3	39,2	31,7
Δάνεια σε Νοικοκυριά	125,2	99,2	53,7	50,3	35
Ενυπόθηκα	---	---	---	---	---
Επιχειρήσεις	34	40,2	29	33,2	29,8
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	23,3	23,2	23,1	24,7	29,5
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	---	---	---	---	---
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	-1,1	1,1	1,7	1,7	2,8
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	-5,4	6,5	9,7	8,6	12,7
Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	15	14,6	16,9	12,4	14,7
Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	3,5	3,5	5,1	4,4	5,4
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	22,4	18,3	24,7	27,9	28,1

Πηγή: NBS, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βελιγράδι

2.3.5.7 Ουκρανία¹²⁹

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Ουκρανία διαθέτει 24 περιφέρειες και μια Αυτόνομη Δημοκρατία (την Αυτόνομη Δημοκρατία της Κριμαίας). Ο πληθυσμός της αγγίζει τα 46 εκατ. (εκτίμηση του Ιουλίου του 2008). Το μεγαλύτερο μέρος της χώρας είναι πεδινό (54%) και καλλιεργήσιμο. Δημητριακά, ζαχαρότευτλα και ηλιανθοί (πρώτη ύλη παραγωγής ηλιελαίου) καλλιεργούνται ενώ σημαντική είναι και η εκτροφή βοοειδών και η παραγωγή γάλακτος. Οι ουκρανικές βιομηχανίες ήταν από τις πλέον ανεπτυγμένες στην πρώην Σοβιετική Ένωση και παράγουν μηχανήματα και προϊόντα σιδήρου, χημικά προϊόντα ενώ δεσπόζουσα θέση κατέχουν οι βιομηχανίες μεταποίησης τροφίμων (ιδιαίτερα ζάχαρης). Ο ορυκτός της πλούτος περιλαμβάνει σιδηρομεταλλεύματα, άνθρακα, μαγνήσιο, φυσικό αέριο και πετρέλαιο.

Κατά το 2007 η Ουκρανία προχώρησε στην εκπλήρωση όλων των νομοθετικών και συμβατικών υποχρεώσεων που απαιτούνται για την ένταξη της χώρας στον Π.Ο.Ε., εξέλιξη που εν πολλοίς αποτελεί απόρροια της ευρύτερης πολιτικής ομοφωνίας που επιτευχθεί προς αυτή τη κατεύθυνση. Η τελική έγκριση εισδοχής της Ουκρανίας δόθηκε κατά τη διάρκεια του Γενικού Συμβουλίου του Οργανισμού της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2008, ενώ την 10^η Απριλίου το Ουκρανικό Κοινοβούλιο με συντριπτική πλειοψηφία (411 ψήφους σε σύνολο 450) επικύρωσε το πρωτόκολλο ένταξης της χώρας στον Οργανισμό. Η είσοδος της Ουκρανίας στον Π.Ο.Ε. αναμένεται να επιφέρει σημαντική επίδραση στην οικονομία της χώρας, προκαλώντας σε κάποιους κλάδους θετικές, ενώ σε άλλους αρνητικές επιδράσεις. Ο πρωτογενής κλάδος της οικονομίας αναμένεται να υποστεί αυξημένες πιέσεις, με τους λιγότερο αποδοτικούς παραγωγούς

να υφίστανται απώλειες. Αντίθετα, οι παραγωγοί γαλακτοκομικών προϊόντων πρόκειται να ωφεληθούν, καθώς η παραγωγή τους θα δύναται να αποκτήσει πιστοποίηση από την Ε.Ε. Η ένταξη θα αποτελέσει επίσης το τέλος των διαφόρων ποσοτώσεων στις εξαγωγές της Ουκρανίας σε χώρες της Ε.Ε., αυξάνοντας περαιτέρω τις ήδη αυξημένες διμερείς εμπορικές συναλλαγές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 39: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ουκρανικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	69.6	86.3	103.7	126.4	155.0
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	1,472	1,84	2,223	2,724	3,358
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	2.7	7.3	7.6	6.5	3.0
Ανεργία (%)	7.8	7.4	6.9	7.0	7.4
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% ετήσια, τέλη περιόδου)	10.3	11.6	16.6	21.0	14.8
Broad Money (% ετήσια, τέλη περιόδου)	54.3	34.5	51.8	48.5	42.7
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% ετήσια, τέλη περιόδου)	61.9	71.0	74.1	47.7	27.9
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	35.0	38.9	49.8	68.2	72.8
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	36.2	44.1	60.4	89.0	101.1
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ \$)	-1.1	-5.2	-10.6	20.7	-28.3
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-1.3	-4.8	-7.5	-11.0	-13.3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (δισ \$)	2.5	-1.6	-5.3	-14.1	-21.1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	2.9	-1.5	-3.7	-7.5	-9.9
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ \$)	7.5	5.7	9.2	10.6	6.8
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	8.7	5.3	6.5	5.6	3.2
Διεθνή αποθέματα (δισ \$)	19.1	21.8	31.8	39.3	36.4
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-1.5	-0.8	-1.5	-2.4	-2.9
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-2.3	-1.4	-2.1	-2.9	-3.5
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	13.9	11.9	10.3	7.8	10.3
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ \$)	39.6	54.5	84.5	105.3	116.8
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	45.7	50.4	59.6	55.9	54.9
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	-----	-----	-----	-----	-----
Οικονομικές Αγορές					
Επιτόκιο Repos (% , τέλος περιόδου)	12.0	9.5	14.5	15.0	13.0
3 Y Bond Rate (% , τέλος περιόδου)	-----	9.4	6.4	7.6	6.8
Spread του 2013 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	185	143	280	480	320
\$/Τοπικό νόμισμα (τέλος περιόδου)	5.10	5.03	5.05	5.25	5.36

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
B1	BB-	BB-

Πηγή: NBU, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank

Η οικονομία της Ουκρανίας κατά το 2007, παρά την συνεχιζόμενη πολιτική αστάθεια, επέδειξε αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα και δυναμική. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, η αύξηση του ουκρανικού Α.Ε.Π. κατά το 2007, έναντι του προηγούμενου έτους, ανήλθε στο 7,6%, υπερβαίνοντας για δεύτερο συνεχόμενο έτος τις εκτιμήσεις Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών. Η αναπτυξιακή επίδοση του 2007 (εφάμιλλη του προηγούμενου έτους και υψηλότερη κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες από την αύξηση του εθνικού προϊόντος που κατεγράφη το 2005) οφείλεται σημαντικά και στις αυξημένες τιμές των σιδηρομεταλλευμάτων (κύριου εξαγωγικού προϊόντος της Ουκρανίας) που καταγράφηκαν κατά το 2007 συνεπεία της υψηλής τους ζήτησης παγκοσμίως. Η πτώση των τιμών των μεταλλευμάτων και συνάμα η σημαντική έκθεση της Ουκρανικής οικονομίας στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, οδήγησαν την Ουκρανία στην σύναψη ενδιάμεσης συμφωνίας με το ΔΝΤ για την παροχή δανείου ύψους 16,5 δις \$ για την αντιμετώπιση της κρίσης. Έτσι, οι περιοριστικοί εξωτερικοί παράγοντες και η πολιτική κρίση θα εμποδίσουν σημαντικά τις προσπάθειες για οικονομική ανάκαμψη. Κατά το 2007, ο δείκτης τιμών καταναλωτή υπερέβη και την πλέον απαισιόδοξη πρόβλεψη των οικονομικών παραγόντων της κυβέρνησης και διεθνών οργανισμών, φθάνοντας το 16,6%, έναντι 11,6% το 2006 και 10,3% το 2005. Πρόκειται για το τέταρτο συνεχόμενο έτος που καταγράφεται διψήφιο ποσοστό πληθωρισμού στη χώρα. Στην επιτάχυνση του μέσου ετήσιου ρυθμού ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή συνέβαλαν καθοριστικά οι σημαντικές αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις, η άνοδος της τιμής αγοράς φυσικού αερίου από την Ρωσία κατά 37% και η έντονη ξηρασία που έπληξε τη χώρα τους καλοκαιρινούς μήνες που είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή τεράστιων καλλιεργησίμων εκτάσεων γης και παρεπόμενα την εκτόξευση των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Η δημοσιονομική πολιτική της ουκρανικής κυβέρνησης κατά τα τελευταία τέσσερα έτη υπήρξε επεκτατική, εξαιτίας κυρίως των υψηλών δαπανών που πραγματοποιήθηκαν για την βελτίωση των παρωχημένων βασικών υποδομών της χώρας, αλλά και λόγω της συνεχιζόμενης πολιτικής αστάθειας και των αλληπάλληλων εκλογικών αναμετρήσεων. Παρόλα αυτά, τα δημοσιονομικά ελλείμματα (2,1% του ΑΕΠ) και το δημόσιο χρέος (10,3% του ΑΕΠ) της χώρας παραμένουν υπό έλεγχο. Το εμπορικό έλλειμμα της χώρας διογκώθηκε κατά 71,33% (7,5% του ΑΕΠ) ενώ οι χώρες που απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ουκρανικών εξαγωγών είναι η Ρωσία με 25,78% του συνόλου και ακολουθούν η Τουρκία με 7,37%, η Ιταλία με 5,53%, η Γερμανία με 3,41%, η Πολωνία με 3,38%, η Λευκορωσία με 3,16% και οι ΗΠΑ με 2,21%¹³⁰. Οι εισαγωγές προέρχονται κυρίως από τη Ρωσία σε ποσοστό 28,33%, από τη Γερμανία σε ποσοστό 9,64%, από το Τουρκμενιστάν σε ποσοστό 8,02%, τη Κίνα σε ποσοστό 5,38%, την Πολωνία σε ποσοστό 4,71% και την Ιταλία σε ποσοστό 2,94%¹³¹.

Κατά το 2007 η νομισματική πολιτική της Ουκρανίας συνέχισε να στηρίζεται στο σύστημα της σταθερής ισοτιμίας του εθνικού νομίσματος έναντι του δολαρίου (de facto pegged regime), διατηρώντας παράλληλα αμετάβλητη την κεντρική ισοτιμία των 5,05 γρίβνα/δολ. Ως εκ τούτου και δεδομένης της σημαντικής υποτίμησης του δολαρίου εντός του 2007, το εθνικό νόμισμα της Ουκρανίας κατέγραψε σημαντική υποχώρηση, τόσο έναντι του ευρώ, όσο και άλλων διεθνών νομισμάτων, εξέλιξη που καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική καθώς οι εμπορικές συναλλαγές της Ουκρανίας με ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν περίπου το ένα τρίτο του συνολικού εμπορικού όγκου της χώρας. Κατά το 2007 η Ουκρανία προσέλκυσε ξένα επενδυτικά κεφάλαια συνολικού ύψους 10,6 δις \$ (5,6% του ΑΕΠ). Το σύνολο σχεδόν των ξένων επενδύσεων που πραγματοποιούνται στη χώρα αφορούν είτε την ιδιωτικοποίηση κρατικών εταιριών, τις

οποίες διαχειρίζεται ο εθνικός φορέας αποκρατικοποιήσεων State Property Fund, είτε την εξαγορά επιχειρήσεων που περιήλθαν στην ιδιοκτησία ιδιωτών κατά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του ενενήντα. Ελάχιστες είναι προς το παρόν οι ξένες επενδύσεις που αφορούν την εγκαθίδρυση νέων παραγωγικών μονάδων στη χώρα (greenfield investments).

Τραπεζικό σύστημα της Ουκρανίας

Ο τραπεζικός τομέας χαρακτηρίζεται από τους πιο δυναμικούς της ουκρανικής οικονομίας, εξακολουθώντας να καταγράφει υψηλά αναπτυξιακά ποσοστά και να προσελκύει το επενδυτικό ενδιαφέρον μεγάλων ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ομίλων. Κατά την τριετία 2005 – 2007, εισέρρευσαν στη χώρα περίπου 6,8 δις. δολ. υπό την μορφή άμεσων ξένων επενδύσεων στον τραπεζικό τομέα, ενώ μόνο το 2007 πραγματοποιήθηκαν εννέα εξαγορές ουκρανικών τραπεζών, συνολικής αξίας άνω των 4 δις. δολ. Το ποσοστό ξένου κεφαλαίου στο σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου των ουκρανικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων υπερέβη στο τέλος του 2007 το 28%, έναντι 9,6% το 2005. Η είσοδος μεγάλων ξένων ομίλων στο ουκρανικό τραπεζικό σύστημα έχει δρομολογήσει ουσιαστικές βελτιώσεις στη λειτουργία και διοικητική δομή των ουκρανικών τραπεζών και έχει πολλαπλασιάσει την ποσότητα και ποιότητα των παρεχόμενων τραπεζικών προϊόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 40: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του ουκρανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Αυγ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	158	163	168	173	178
Εγχώριες Τράπεζες	137	138	132	126	129
Με ξένη συμμετοχή	19	23	35	47	49
Με 100% ξένη συμμετοχή	7	9	13	17	18
Δημόσιες	2	2	2	2	2
Σύνολο	160	165	170	175	180
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 10 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	53.1	53.8	52.4	49.7	-----
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M3	36.5	44.0	48.0	55.6	55.4
Περιουσιακά Στοιχεία	41.0	50.5	64.9	66.8	89.3
Καταθέσεις	24	30,1	33,9	39,2	39,3
Εγχώριο Νόμισμα	15,3	19,8	21	26,6	26,4
Ξένο Νόμισμα	8,8	10,3	12,9	12,6	12,9
Νοικοκυριά	12,1	16,6	19,6	23	23,6
Επιχειρήσεις	12	13,5	14,2	16,2	15,7
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	25,7	32,5	45,1	59,9	63,9
Εγχώριο Νόμισμα	14,8	18,4	22,7	30	31,3
Ξένο Νόμισμα	10,8	14,1	22,3	29,9	32,6
Δάνεια σε Νοικοκυριά	4,3	7,6	14,4	21,8	23,6

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Ενυπόθηκα	3,3	6,2	12,3	19,1	20,7
Επιχειρήσεις	21,4	24,9	30,6	38,1	40,3
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	34,6	60	38,8	51,8	44,4
Νοικοκυριά	28,4	75,9	45,8	53,8	47,9
Επιχειρήσεις	41,5	44	30,2	49,1	39,5
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	30,6	61,9	71	74,1	58,8
Δάνεια σε Νοικοκυριά	64,6	126,6	134,3	97,9	64,6
Ενυπόθηκα	85,4	143,8	142,8	103,5	74,9
Επιχειρήσεις	25,4	48,9	51,7	62,8	51,7
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	30	19,6	17,8	13,2	N/A
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	21,1	25	23,1	26,3	N/A
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	1,1	1,2	1,4	1,4	1,8
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	8,4	9,8	12	11,7	15,6
Επιτόκιο Δανεισμού (Blent, %, μ.ο περιόδου)	15,2	14,6	14,1	13,5	14,8
Επιτόκιο Καταθέσεων (Blent, %, μ.ο περιόδου)	7,4	8	6,8	7,2	7,6
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	16,8	15	14,2	13,9	13,4

Πηγή: NBS, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank.

2.3.5.8 Τουρκία¹³²

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Τουρκία έχει έκταση 780.580 τ.χλμ. με πληθυσμό 73 εκατ. κατοίκους (εκτίμηση 2006) εκ των οποίων τα 44 εκατ. διαβιών στα αστικά κέντρα (60%). Τα κυριότερα είναι η Άγκυρα (πρωτεύουσα με 4 εκατ.), η Κωνσταντινούπολη (11,8 εκατ.), η Σμύρνη (3,7 εκατ), η Μπούρσα (2,4 εκατ.) και τα Άδανα (1,9 εκατ.). Ο ρυθμός ετήσιας αύξησης του πληθυσμού είναι 1,33% (στοιχεία 2004). Ο αγροτικός τομέας της οικονομίας της αντιπροσωπεύει το 10,8% του ΑΕΠ ενώ ο βιομηχανικός τομέας το 25,4%. Είναι μια μεγάλη σε έκταση και πληθυσμό χώρα με σχετικά, όμως, λίγους φυσικούς πόρους. Η οικονομία της βρίσκεται ουσιαστικά σε φάση μετάβασης από την πλήρη εξάρτησή της από τον αγροτικό και βιομηχανικό της τομέα σε μια περισσότερο διεθνοποιημένη και ανοικτή οικονομία με κυρίαρχό τον τομέα των υπηρεσιών.

Σημείο καμπής για την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση της τουρκικής οικονομίας αποτέλεσε η υπογραφή της Τελωνειακής Συνθήκης με την Ε.Ε το 1995. Ασταθείς, όμως, οικονομικές πολιτικές σε συνδυασμό με χρόνια διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα, οδήγησαν σταδιακά την οικονομία σε ύφεση και κρίση το 2001, με κύρια χαρακτηριστικά τον υψηλό πληθωρισμό, την σοβαρή αποδυνάμωση του νομίσματος και τα πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Από το 2001 και μετά, η οικονομία της χώρας τέθηκε «υπό παρακολούθηση» από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα και άρχισαν να εφαρμόζονται σοβαρά δημοσιονομικά μέτρα μείωσης κυρίως του πληθωρισμού, ενίσχυσης της απασχόλησης και προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Η ανεξαρτητοποίηση της Κεντρικής Τράπεζας, η εφαρμογή συστήματος κυμαινόμενων ισοτιμιών και η τιθάσευση των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού αποτέλεσαν τους βασικούς άξονες εφαρμογής οικονομικής πολιτικής, ταυτόχρονα με την σταδιακή απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την απελευθέρωση των αγορών ενέργειας και τηλεπικοινωνιών και την εφαρμογή προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων μεγάλων ΔΕΚΟ. Παράλληλα, έχει μειωθεί αισθητά ο πληθωρισμός και το ύψος των βασικών επιτοκίων, έχει μειωθεί το κρατικό έλλειμμα και έχει σταθεροποιηθεί η ισοτιμία της νέας τουρκικής λίρας. Παρ' όλα αυτά, η αύξηση των εισαγωγών και των δαπανών χρηματοδότησης των ελλειμμάτων φαίνεται πως οδηγεί σε μεγάλη επιβάρυνση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, γεγονός που πρέπει να συνδυαστεί με τις ολοένα και αυξανόμενες δαπάνες κάλυψης των ενεργειακών αναγκών της χώρας και της μεγάλης ανάγκης σε αντίστοιχες επενδύσεις υποδομών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 41: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της τουρκικής οικονομίας

	2005	2006	2007	2008 E	2009 F
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	388,3	420,8	480,6	516	595,8
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	5388	5766	6505	6902	7877
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	8,4	6,9	4,6	1,5	-3,0
Ανεργία (%)	10,4	10,5	10,6	10,7	10,8
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% ετήσια, τέλη περιόδου)	7,7	9,7	8,8	10,3	5,5
Broad Money (% ετήσια, τέλη περιόδου)	24,7	24,1	15,9	14,8	13
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% ετήσια, τέλη περιόδου)	51,6	40,7	26,1	29,9	26,5
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	78,4	93,6	115,3	142,3	143,9
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	111,4	134,6	162,1	203,9	206,9
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ \$)	-33	-40,9	-46,8	-61,6	-63
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-6,8	-7,7	-7,1	-8	-7,7
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (\$ δισ.)	-22,1	-31,9	-37,4	-51,6	-51,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-4,6	-6	-5,7	-6,5	-6,7
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ \$)	9	19	19,9	17,9	11,5
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	1,9	3,6	3	2,3	1,4
Διεθνή αποθέματα (δισ \$)	48,3	60,8	73,2	80,2	77,5
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	5	4,6	3,5	3,5	3,5
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-0,3	-0,5	-0,8	-1,3	-2,5
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	41,6	34	29	30,3	28,8
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ \$)	168,7	205,5	247,2	317,9	350,3
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	35	38,9	37,5	41,3	42,8
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	19	19,9	18,8	22,9	29,3
Οικονομικές Αγορές					
O/N Deposit Rate (% , τέλος περιόδου)	13,5	17,5	15,8	16,8	15

1 - Y T-Bill Rate (% , τέλος περιόδου)	14,3	20,3	17,3	15,5	13,5
Spread του 2030 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	256	219	232	340	210
\$/τουρκική λίρα (τέλος περιόδου)	1,35	1,42	1,17	1,3	1,38

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
Ba3	BB-	BB-

Πηγή: CBT, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Πρεσβεία της Ελλάδος στην Αγκυρα, ΕΒΕΑ

Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στην Τουρκία διαμορφώθηκε στο 4,6% για το 2007, παρά την πρόβλεψη για 5% κυρίως εξαιτίας της παγκόσμιας αβεβαιότητας κυρίως το τελευταίο τέταρτο. Την ίδια στιγμή, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών (5,7% του ΑΕΠ το 2007) συνέχισε να αυξάνεται κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Παρόλο που το παρόν έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών τροφοδοτείται κυρίως από μακροπρόθεσμες ροές κεφαλαίου και αφού τα τελικά αποτελέσματα της παγκόσμιας κρίσης δεν έχουν ακόμη εκτιμηθεί, το πρόβλημα αυτό παραμένει (πρόβλεψη για 6,5% του ΑΕΠ έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών για το 2008 και 6,7% για το 2009). Το κύριο ισοζύγιο του ενοποιημένου δημόσιου τομέα παρέμεινε κάτω από τον στόχο για το 2007 λόγω των αυξημένων εξόδων που δεν μπόρεσαν να υπερκαλύψουν τα έσοδα από φόρους. Παρόλα αυτά ο προϋπολογισμός της κεντρικής κυβέρνησης τηρήθηκε σε σημαντικό βαθμό εξαιτίας της σημαντικής ανόδου των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις και μειωμένα από τα αναμενόμενα έξοδα τόκων. Ο δείκτης του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ διατηρεί μια τάση μείωσης. Ο δείκτης δανεισμού των νοικοκυριών σε σχέση με το ΑΕΠ δείχνει μια αυξανόμενη πρόσβαση των νοικοκυριών στις οικονομικές υπηρεσίες. Παραμένει όμως σημαντικά κατώτερος του ευρωπαϊκού μ.ο. Επιπλέον, αφού τα περισσότερα δάνεια είναι σταθερού επιτοκίου, δεν επαφίονται στο ρίσκο επιτοκίων. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή κινήθηκε το 2007 με μέσο ετήσιο ρυθμό 8,8%, αρκετά υψηλότερο του αρχικού στόχου για 4%. Εκτιμάται ότι οι προβλεπόμενες αυξήσεις στα τιμολόγια ηλεκτρικού και φυσικού αερίου θα επηρεάσουν αυξητικά τον πληθωρισμό κατά το 2008. Η καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις διαμορφώθηκαν στα 19,9 δις \$ για το 2007. Παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση των εισροών ξένου κεφαλαίου, είναι, μεταξύ άλλων, οι ιδιωτικοποιήσεις σειράς δημόσιων επιχειρήσεων, η σχετική πολιτική σταθερότητα η οποία ενισχύθηκε με την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, οι μεγάλοι αναπτυξιακοί ρυθμοί και οι διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιούνται, έστω και σταδιακά, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στο εμπόριο υπηρεσιών και στις τηλεπικοινωνίες. Παράλληλα, η βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος που επιτευχθεί με την εφαρμογή του νέου περί επενδύσεων θεσμικού πλαισίου, βασικοί άξονες του οποίου αποτελούν η γραφειοκρατική απλοποίηση, η εγκατάλειψη του συστήματος διακριτικού ελέγχου κατά την φάση της αδειοδότησης και η ενίσχυση του πλαισίου προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων. Παρ' όλα αυτά, προβλήματα όπως η συνεχιζόμενη μεγάλη φορολόγηση των κερδών των επιχειρήσεων, οι γενικότερες αδυναμίες του φορολογικού συστήματος, τα κενά στην σχετική νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας, εξακολουθούν να λειτουργούν αποτρεπτικά, ειδικά σε μικρομεσαίους ξένους επενδυτές.

Τραπεζικό σύστημα της Τουρκίας

Ο τραπεζικός τομέας στην Τουρκία συνέχισε να αυξάνεται το 2007, ενώ η συμμετοχή των ξένων επενδυτών αυξήθηκε και αυτή. Ο τραπεζικός τομέας στην Τουρκία αποτελείται από εμπορικές τράπεζες (deposit banks), τράπεζες αναπτυξιακές και επενδυτικές (development and investment banks) και συμμετοχικές τράπεζες (participation banks). Ο αριθμός των απασχολούμενων στον τραπεζικό τομέα αυξήθηκε από κατά 16,907 σε σχέση με το 2006 και έφτασε τους 167,760. Ο δείκτης των ενοποιημένων ισολογισμών του τουρκικού τραπεζικού τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 65,5% σε σχέση με το 58% το 2007. Ειδικότερα, το 2007 ο λόγος καταθέσεων / ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 41,7%, ο λόγος δανείων/ΑΕΠ στο 34,6% και ο λόγος δανείων/καταθέσεων στο 82,9%. Ο τραπεζικός τομέας συνέχισε να προσελκύει ξένους επενδυτές το 2007. Συνεπώς, το Μάρτιο του 2008 το μερίδιο των ξένων επενδυτών στα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών ανερχόταν στο 26%. Παρά τις πιέσεις στις παγκόσμιες αγορές και τις εξαγγελίες για μειωμένα κέρδη από μεγάλους χρηματοπιστωτικούς ομίλους διεθνώς, τα καθαρά κέρδη του τραπεζικού τομέα στην Τουρκία αυξήθηκαν κατά 34,4% το 2007. Η κερδοφορία αυτή ωθήθηκε από την αύξηση των καθαρών πιστωτικών τόκων (αντίστοιχα λόγω αύξησης των πιστωτικών τόκων των δανείων) και λόγω της αύξησης των εσόδων από χρεώσεις και προμήθειες. Όσον αφορά τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας του τραπεζικού τομέα, παρουσιάζει μια τάση μείωσης. Παρόλα αυτά όμως διατηρείται αρκετά υψηλότερα από τις ελάχιστες απαιτήσεις του 8% της Επιτροπής της Βασιλείας II, καθώς και από τον στόχο του 12%. Αυτή η πτώση του δείκτη οφείλεται εν μέρει και στην απαίτηση προς τις τράπεζες (από τις αρχές του Ιουνίου του 2007) να κρατούν επιπλέον κεφάλαια προκειμένου να καλύψουν τους λειτουργικούς τους κινδύνους. Τον Μάρτιο του 2008, ο δείκτης αυτός, σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας, διαμορφώθηκε στο 17,3%. Σύμφωνα με αυτήν η πτώση αυτή οφείλεται στην αύξηση του δανεισμού και στις διάφορες προσθήκες στο νομικό και κανονιστικό πλαίσιο που αφορούν τον υπολογισμό των κινδύνων για εγγυητικές και δανειακές επιστολές (σε ισχύ από Ιανουάριο του 2008). Ο κίνδυνος ρευστότητας διατηρεί τη σημασία του εξαιτίας της παγκόσμιας αβεβαιότητας. Εξαιτίας της εξάρτησής του από πολλές και διαφορετικές πηγές, είναι σχετικά χαμηλός και οι δείκτες ρευστότητας είναι σημαντικά υψηλότεροι από τα νομικά πλαίσια. Παρόλα αυτά όμως, η αυξανόμενη επαφή του τουρκικού τραπεζικού τομέα με το διεθνές περιβάλλον, θα πρέπει να οδηγήσει τον τουρκικό τραπεζικό τομέα σε μια πιο προσεκτική εκτίμηση αυτού του είδους τον κίνδυνο. Ο δείκτης των ρευστών διαθεσίμων του τραπεζικού τομέα (Διαθέσιμα/Σύνολο Ενεργητικού) διαμορφώθηκε στο 10% για το 2007. Σύμφωνα με στοιχεία του Μαρτίου του 2008 διαμορφώθηκε στο 10,6%. Παρόλη την αύξηση του ποσού των μη-εξυπηρετούμενων δανείων, ο δείκτης τους διατήρησε μια τάση μείωσης (3,6% το 2007 3,4% το 2006).

ΠΙΝΑΚΑΣ 42: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του τουρκικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	2004	2005	2006	2007	Σεπ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Ιδιωτικές Τράπεζες	28	26	21	21	21
Ξένης Ιδιοκτησίας	13	14	18	18	18
Τράπεζες SDIF	1	1	1	1	1

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Δημόσιες	6	6	6	6	6
Σύνολο	48	47	46	46	46
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: μερίδιο Περιουσιακών Στοιχείων (%)					
Ιδιωτικές Τράπεζες	60,1	59	56,5	54,5	-----
Ξένης Ιδιοκτησίας	3,4	5,2	12,6	16	-----
Τράπεζες SDIF	2,1	1	0,5	0,5	-----
Δημόσιες	34,3	31	30,3	29	-----
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	60	63	63	62	-----
Καταθέσεις	64	66	64	64	-----
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	48	56	58	57	-----
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	24,4	26,1	28,1	38,6	36,5
Περιουσιακά Στοιχεία	49,6	53,1	58,8	65,5	-----
Καταθέσεις	31	34,4	36,3	39,7	42,2
Εγχώριο Νόμισμα	17,2	21,8	22,2	25,9	28,1
Ξένο Νόμισμα	13,8	12,6	14,1	13,9	14,1
Νοικοκυριά	20,2	30,9	22,7	25,2	26
Επιχειρήσεις	10,8	13,5	13,6	14,6	16,2
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	15,8	20,8	25,4	30,6	35,5
Εγχώριο Νόμισμα	10,2	14,9	18,8	23,3	27,1
Ξένο Νόμισμα	5,6	5,9	6,6	7,3	8,4
Δάνεια σε Νοικοκυριά	4,3	6,5	8,3	10,8	12,2
Ενυπόθηκα	0,4	1,8	2,7	3,6	4
Επιχειρήσεις	11,4	14,3	17,1	19,8	23,3
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	25,6	27,1	22,1	14,6	23,7
Νοικοκυριά	23,5	18,6	25,4	16,3	17,6
Επιχειρήσεις	29,5	42,8	16,9	11,8	34,9
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	54	51,6	40,7	26,1	39
Δάνεια σε Νοικοκυριά	107,5	72,4	47,6	36,2	40,3
Ενυπόθηκα	234,7	371,5	78,7	39,4	35,2
Επιχειρήσεις	40,4	43,7	37,9	20,9	40,3
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	5,8	4,6	3,6	3,4	N/A
Προμήθειες/Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (%)	88,1	90,2	90,8	88,4	N/A
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	2,3	2,1	2,5	2,7	N/A
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	15,8	12,4	20,2	21,8	N/A
LC Επιτόκιο Δανεισμού (% μ.ο περιόδου)	39	29,5	22,5	23,4	N/A
LC Επιτόκιο Καταθέσεων (% μ.ο περιόδου)	23,6	19,9	21,5	22,6	N/A
Κεφαλαιοποίηση					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (%)	30,9	26,5	21,1	19,1	N/A

Πηγή: CBT, Eurostat, IMF, ΕτΕ, Alpha Bank, Πρεσβεία της Ελλάδος στην Αγκυρα, ΕΒΕΑ

Σύμφωνα με την Κεντρική τράπεζα της Τουρκίας, η συνεχιζόμενη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση θα πρέπει να εξισορροπηθεί με την εκ νέου καθιέρωση στιβαρών πολιτικών και αυστηρότερων μέτρων, καθώς και με την προσήλωση στις αυξανόμενες προοπτικές συνεργασίας με τα όργανα της ΕΕ και του ΔΝΤ. Η προσδοκίες από την εφαρμογή αυτών των πολιτικών, θα μπορέσει να δώσει μια χρηματοοικονομική σταθερότητα που θα διασφαλίσει την απρόσκοπτη ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα.

2.3.5.9 Αίγυπτος¹³³

Γενικές πληροφορίες και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία

Η Αίγυπτος είναι μια χώρα αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τον ελληνικό επιχειρηματικό χώρο¹³⁴. Ο πληθυσμός της, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ιουλίου του 2008 ανέρχεται στα 81 εκατ. με ρυθμό αύξησής του περίπου το 1,6% (το μεγαλύτερο στον αραβικό κόσμο). Ευρισκόμενη στην ΒΑ γωνιά της αφρικανικής ηπείρου, έχει έκταση 1.003.000 τ.χλμ και η ύπαρξή της καθορίζεται από τον ποταμό Νείλο στις όχθες του οποίου λαμβάνει χώρα η περισσότερη οικονομική δραστηριότητα. Διατηρεί σημαντικές εξαγωγές πετρελαιοειδών, γεωργικών προϊόντων, βαμβακερών υφασμάτων και νημάτων καθώς και μεταλλουργικά προϊόντα με προορισμό κυρίως την ΕΕ¹³⁵ (37%) και τις ΗΠΑ (18%). Το 2005 η κυβέρνηση μείωσε του φόρους φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, περιόρισε την αλόγιστη κατανάλωση ενέργειας και ιδιωτικοποίησε αρκετές επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα ήταν η εκτίναξη της αξίας της αγοράς μετοχών στο χρηματιστήριο και η αύξηση του ΑΕΠ σε επίπεδα του 7% από το 2006 και μετά. Παρόλα αυτά δεν έγινε δυνατή η αύξηση του βιοτικού επιπέδου του μ.ο των Αιγυπτίων¹³⁶ ενώ το έλλειμμα του προϋπολογισμού διαμορφώθηκε περίπου στο 7% για το 2007-2008. Ο εξαγωγικός τομέας της Αιγύπτου (ιδιαίτερα ο τομέας του φυσικού αερίου) έχει σημαντικές προοπτικές.

Κατά τη διάρκεια του Δημοσιονομικού Έτους 2006/2007, η αιγυπτιακή οικονομία συνέχισε την άνοδό της οδηγούμενη κυρίως από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, τις αυξανόμενες εξαγωγές μη πετρελαιοειδών και μια ακμάζουσα χρηματιστηριακή αγορά. Βοηθήθηκε επίσης από την συνεχιζόμενη πρόοδο του μεταρρυθμιστικού σχεδίου για τον τραπεζικό τομέα, την σταθερότητα και αποτελεσματικότητα της εξωτερικής αγοράς συναλλάγματος, μεταρρυθμίσεις του φορολογικού συστήματος και την απλούστευση των διαδικασιών επενδύσεων. Ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 7,1% κατά το διάστημα 2006/2007 (6,9% το 2005/2006). Οι κύριοι παράγοντες για αυτή την αύξηση ήταν η ανάπτυξη στον κατασκευαστικό τομέα (15,8%) τον τομέα των επικοινωνιών (14,1%) και του τουρισμού (13,1%) και την Διώρυγα του Σουέζ¹³⁷. Οι συνολικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 34,2% και διαμορφώθηκαν στο 21,2% του ΑΕΠ. Το καλό οικονομικό κλίμα βοήθησε στην μείωση της ανεργίας με την δημιουργία 600.000 νέων θέσεων εργασίας και την μείωση του ποσοστού ανεργίας στο 8,8% για το 2007/2008¹³⁸. Από την πλευρά της ζήτησης παρατηρείται υποχώρηση του ρυθμού αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης (4,2% από 6,4% το 2005/06), η οποία αντιστοιχεί σε ποσοστό άνω του 70% του ΑΕΠ και στασιμότητα της δημόσιας κατανάλωσης (3,2%). Η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε περίπου \$ 1.500 δεν αποτελεί από μόνη της όρο ικανό να επηρεάσει την κατανάλωση, δεδομένων των

τεράστιων εισοδηματικών ανισοτήτων, της χαμηλής παραγωγικότητας και της διαφοροποίησης του ρυθμού ανάπτυξης στους επιμέρους κλάδους.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρέμεινε πλεονασματικό ανερχόμενο σε \$ 2,69 δισ. (2,1% του ΑΕΠ). Ειδικότερα, η διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος (αύξηση 31,9%) υπερκαλύφθηκε από το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών (αύξηση 39,8%) – οφειλόμενο κατά τα τρία τέταρτα στα έσοδα από τον τουρισμό, την διώρυγα του Suez αλλά και την εισροή επενδυτικών κεφαλαίων – ενώ σημαντική ήταν και η αύξηση των εμβασμάτων αιγυπτίων εργαζομένων στο εξωτερικό (25,5%). Ιδιαίτερη συμβολή στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών είχε η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες ανήλθαν σε \$ 11,10 δισ. (το 2005/06 ήταν \$ 6,1 δισ.).

Η νομισματική πολιτική της κεντρικής τράπεζας διαμορφώθηκε από την ανάγκη πραγματοποίησης σταθερότητας των τιμών. Με τον σκοπό αυτό η Επιτροπή Νομισματικής Πολιτικής (Monetary Policy Committee) αποφάσιζε κατά καιρούς στις διάφορες συναντήσεις κατά τη διάρκεια του 2006/2007 αυξήσεις στα κύρια επιτόκια με στόχο την άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων και την διοχέτευση πόρων στην οικονομική ανάπτυξη και τις επενδύσεις. Τα διεθνή αποθέματα ανήλθαν σε \$ 28,6 δισ. (Ιούνιος 2007), έναντι \$ 22,9 δισ. στο τέλος του περασμένου οικονομικού έτους. Η κεντρική τράπεζα συνέχισε να υλοποιεί τη νέα πολιτική επενδύσεών της με στόχο να απομακρυνθεί από την παραδοσιακή επενδυτική (καταθέσεις) σε άλλες καινοτόμες επενδύσεις με κριτήρια τις συντηρητικές και σταθερές αποδόσεις. Ακόμη, η σύνθεση των διεθνών αποθεματικών διαφοροποιήθηκε προκειμένου να ενσωματώσει σημαντικούς στρατηγικούς παράγοντες όπως η διάρθρωση του εξωτερικού χρέους της Αιγύπτου και το νόμισμα των σημαντικότερων εμπορικών της εταίρων. Το εξωτερικό χρέος, ως απόλυτο μέγεθος, δεν μεταβλήθηκε σημαντικά (\$ 29,9 δισ., από \$ 29,6 δισ. το 2005/06), μειώθηκε, όμως, ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 23,3% (από 26,5%). Το 95,2% του εξωτερικού χρέους είναι μέσης και μακροχρόνιας μορφής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 43: Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της αιγυπτιακής οικονομίας

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Πραγματικός Τομέας (Real Sector)					
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	70,4	88,2	98	108,5	150,9
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	1026	1260	1374	1490	2034
Μεγέθυνση του ΑΕΠ (πραγματική, %, ετήσια)	4,5	6,8	7,1	7,2	5,6
Ανεργία (%)	11,2	10,9	9	8,8	9,1
Τιμές, Χρήμα, Τράπεζες					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (% ετήσια, τέλη περιόδου)	4,7	7,3	8,6	20,2	13,9
Broad Money (% ετήσια, τέλη περιόδου)	13,6	11,4	20,4	26,3	19,3
Δάνεια προς τον Ιδιωτικό τομέα (% ετήσια, τέλη περιόδου)	3,6	8,6	12,3	12,6	11,2
Εξωτερικοί Λογαριασμοί (External Accounts)					
Εξαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	13,8	18,5	22	29,4	30,8
Εισαγωγές Εμπορευμάτων (δισ \$)	24,2	25	37,8	52,8	63,8
Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ \$)	-10,4	-6,5	-15,8	-23,4	-33
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-11,5	-6,1	-12,3	-14,8	16,2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (\$ δισ.)	2,9	1,8	2,7	0,9	-2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	3,2	1,6	2,1	0,6	-1

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ \$)	3,9	6,1	11,1	13,2	9,8
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	4,3	5,7	8,6	8,2	4,8
Διεθνή αποθέματα (δισ \$)	19,2	22,9	28,6	34,6	38,5
Δημόσια Οικονομικά					
Κύριο Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-2,9	-3,5	-2,4	-3	-3,1
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-8.4	-9.2	-7.7	-7.7	-7.8
Καθαρό Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ)	107.4	93.7	82.8	70.8	58.5
Εξωτερικό Χρέος					
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (δισ \$)	28.9	29.6	29.9	33.8	38.6
Ακαθάριστο Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	32.3	27.5	23.3	21.3	18.9
Καθαρό Εξωτερικό χρέος (%ΑΕΠ)	-0.2	-7.9	-14.6	-11.9	-9.0
Οικονομικές Αγορές					
Ο/Ν Επιτόκιο καταθέσεων (% , τέλος περιόδου)	9.5	8.0	8.8	10.5	12.0
3-Μηνο Επιτόκιο (T-Bill Rate) (% , τέλος περιόδου)	9.1	8.7	6.8	9.7	14.0
Spread του 2011 Eurobond (μονάδες βάσης, τέλος περιόδου)	89	116	79	320	190
\$/Εθνικό νόμισμα	5.78	5.75	5.69	5.33	5.30

Πιστοληπτική Ικανότητα		
Moody's	S&P	Fitch
Ba1	BB+	BB+

Πηγή: CBE, IMF, ΕτΕ, ΕΒΕΑ

Τραπεζικό σύστημα της Αιγύπτου

Σύμφωνα με μελέτη του γερμανικού πανεπιστημίου της Αιγύπτου¹³⁹ η οικονομική ανάκαμψη που παρατηρήθηκε στην Αίγυπτο μειώθηκε σημαντικά λόγω της πολύ περιορισμένης πρόσβασης ακόμη και σε βασικές οικονομικές υπηρεσίες του πληθυσμού της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το 2006 λιγότερο από το 10% του πληθυσμού είχε τραπεζικό λογαριασμό και μόλις 4-5% χρησιμοποιεί πιστωτικές κάρτες¹⁴⁰.

Η κυριαρχία των δημοσίων τραπεζών είναι επίσης ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα. Το εγγυημένο εισόδημα των κρατικά ελεγχόμενων τραπεζών, οι οποίες επενδύουν σε κρατικούς τίτλους με μεσοπρόθεσμη διάρκεια, τις αποθαρρύνει να επιδιώξουν την διαμόρφωση της δυνατότητας να δανείσουν κεφάλαια σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες κανονικά είναι και η ραχοκοκαλιά της οικονομίας και οι οποίες χρειάζονται πρόσβαση σε τραπεζικά προϊόντα τόσο όσο και οι μεγάλες επιχειρήσεις. Επιπλέον, κύριο παράγοντας που τροφοδοτεί τα μη-εξυπηρετούμενα δάνεια στην Αίγυπτο είναι η νομικές ανεπάρκειες που θεωρούν τα εχέγγυα των δανείων μη επαρκή εγγύηση. Αξίζει βέβαια εδώ να αναφέρουμε ότι τα ενέγγυα δάνεια (collateral-based lending) είναι κυρίαρχα στην αιγυπτιακή αγορά με περίπου το 92% των δανείων να απαιτούν εχέγγυα.

Το τρίτο σημαντικό πρόβλημα είναι ο μεγάλος αριθμός των μη-εξυπηρετούμενων δανείων. Ο αιγυπτιακός τραπεζικός τομέας υποφέρει καιρό από την άνοδο τέτοιων δανείων τα οποία έφτασαν την μεγαλύτερή τους τιμή στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Το 2006 τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια υπολογίζεται ότι αποτελούσαν το 20% του

συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου¹⁴¹. Ένας σημαντικός λόγος είναι η παρατηρούμενη διαφθορά στις δανειακές δραστηριότητες αφού τα δάνεια δίνονταν βασιζόμενα σε εσκευμένα υπερτιμημένα περιουσιακά στοιχεία προκειμένου να είναι σύμφωνα με την δανειακή βάση (collateral base) της κάθε τράπεζας και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι μελλοντικές χρηματικές ροές των δανειζόμενων. Αυτό είναι πρόβλημα κυρίως της ελλειπούς επίβλεψης από την κεντρική τράπεζα της Αιγύπτου. Από την άλλη πλευρά η δημόσιες τράπεζες δάνειζαν κυρίως δημόσιες επιχειρήσεις αφού ουσιαστικά η κυβέρνηση τις ανάγκαζε αν το κάνουν. Το 2004 οι δημόσιες επιχειρήσεις χρωστούσαν περισσότερες από 30 δις αιγυπτιακές λίρες σε 4 δημόσιες τράπεζες.

Το 2007, η αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα (σήμερα ποσοστό 60% ελέγχεται από το κράτος) συνεχίστηκε μέσω συγχωνεύσεων ή εξαγορών των μεριδίων των κρατικών τραπεζών. Οι μεγάλοι εύρους ιδιωτικοποιήσεις ολοκληρώθηκαν, με την προκήρυξη της πώλησης πλειοψηφικού πακέτου της 3ης μεγαλύτερης κρατικής τράπεζας Banque du Caire. Η εν λόγω πώληση θεωρείται ότι θα είναι και η τελευταία, για τα επόμενα έτη και αναμένεται να ολοκληρωθεί το καλοκαίρι 2008. Νωρίτερα είχε προχωρήσει η ιδιωτικοποίηση της Τράπεζας της Αλεξάνδρειας (Bank of Alexandria)¹⁴², η απορρόφηση της Banque du Caire από την Banque Misr και η ανακοίνωση της δεύτερης για την πώληση μέρους των εξαγορασθέντων μετοχών προκειμένου να διευκολυνθεί η εύρεση στρατηγικού επενδυτή (Μάιος-Ιούλιος 2007), ενώ μερίδια κρατικών τραπεζών που κατέχονταν σε άλλες τράπεζες πωλήθηκαν σε διάφορους οργανισμούς¹⁴³. Οι συγχωνεύσεις πραγματοποιούνται υποχρεωτικά, προκειμένου είτε να στηριχθούν οι μικρές τράπεζες, που δεν καθίσταται δυνατό να προχωρήσουν στην αύξηση κεφαλαίου ύψους 500 εκατ. αιγυπτιακών λιρών (ελάχιστο απαραίτητο κεφάλαιο για την πλήρη λειτουργία τραπεζικού ιδρύματος, 50 εκατ. δολάρια απαιτούνται για τη δημιουργία υποκαταστήματος από αλλοδαπή τράπεζα, κατά την ισχύουσα νομοθεσία, νόμος 88/2003), είτε για να εξασφαλιστεί, έστω και περιορισμένη είσοδος στην αγορά, εφόσον η Κεντρική Τράπεζα της χώρας δεν παρέχει άδειες για την ίδρυση νέων τραπεζών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 44: Βασικοί τραπεζικοί δείκτες του αιγυπτιακού χρηματοπιστωτικού συστήματος

	Ιουν-05	Ιουν-06	Ιουν-07	Ιουν-08	Ιουλ-08
Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Αριθμός τραπεζών					
Δημόσιες	7	6	5	4	4
Ιδιωτικές & Joint Venture Τράπεζες	34	22	----	----	----
Ξένες τράπεζες	18	15	----	----	----
Σύνολο	59	43	41	41	40
Βαθμός Συγκέντρωσης: Μερίδιο αγοράς των 3 μεγαλύτερων Τραπεζών (%)					
Περιουσιακά Στοιχεία	44.3	50.8	47.6	----	----
Καταθέσεις	61.2	61.5	56.5	----	----
Δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	51.8	48.2	44.5	----	----
Νομισματοποίηση (Monetisation) & Διαμεσολάβηση (Intermediation) (% ΑΕΠ)					
M2	91.7	90.7	90.6	87.7	71.2
Περιουσιακά Στοιχεία	130.9	123.3	128.3	123.9	100.1
Καταθέσεις	80.6	79.2	79.5	76.4	75.5
Εγχώριο Νόμισμα	57.7	56.8	58.2	57.9	57.3

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Ξένο Νόμισμα	22.9	22.4	21.3	18.5	18.2
Νοικοκυριά	63.5	61.9	58.1	51.7	51.1
Επιχειρήσεις	17.1	17.3	21.4	24.6	24.5
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	50	47,4	44,9	42,3	42,1
Εγχώριο Νόμισμα	39	35,9	33,4	30,4	30,2
Ξένο Νόμισμα	11,1	11,5	11,5	11,9	11,9
Δάνεια σε Νοικοκυριά	7,7	8,6	8,2	9	8,9
Επιχειρήσεις	42,4	38,7	36,7	33,4	33,2
Διαμεσολάβηση (Intermediation) (ανά έτος % μεταβολή)					
Καταθέσεις	14,1	12,7	18,8	14,9	14,9
Νοικοκυριά	15,2	11,8	11	6,6	6,3
Επιχειρήσεις	9,9	16,2	46,8	37,5	38,3
Δάνεια στον Ιδιωτικό τομέα	3,6	8,6	12,3	12,6	13,2
Δάνεια σε Νοικοκυριά	11,5	28,9	12,7	30,7	29,3
Επιχειρήσεις	2,3	4,9	12,2	8,6	9,5
Ποιότητα περιουσιακών στοιχείων					
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Συνολικά Δάνεια (%)	22,2	20,6	16	10	---
LLR κάλυψη (%)	64,4	65,9	---	---	---
Κερδοφορία					
Απόδοση Μέσου Συνολικού Ενεργητικού προ φόρων (ROAA) (%)	0,6	0,7	0,8	0,8	---
Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROAE) (%)	10,6	12,3	14,3	16	---
Επιτόκιο Δανεισμού (% , μ.ο περιόδου)	13,3	12,5	12,6	12,3	---
Επιτόκιο Καταθέσεων (% , μ.ο περιόδου)	7,7	7,3	6,9	6,9	---
Κεφαλαιοποίηση					
Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού (%)	5,3	5,6	5,1	5,3	---

Πηγή: CBE, IMF, ΕτΕ, ΕΒΕΑ

Ο εκσυγχρονισμός του τραπεζικού τομέα, ο οποίος, πέρα από τα προβλήματα που αναφέραμε προηγουμένως πάσχει και από πολιτικές παρεμβάσεις, κακό management και χαμηλούς ρυθμούς χρηματοδοτήσεων, συνέχισε να είναι στους τομείς προτεραιότητας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, τα μη προσοδοφόρα δάνεια υπερβαίνουν σε ποσοστό 20-25% τις συνολικές χορηγήσεις. Διεθνείς έγκυροι οίκοι, όμως, ανεβάζουν το ποσοστό αυτό σε 35-50%. Ο αριθμός των τραπεζών που λειτουργούν στη χώρα ανέρχονται σε 40. Βάσει στοιχείων της Παγκόσμιας Τράπεζας, η πυκνότητα υποκαταστημάτων στην Αίγυπτο είναι χαμηλή και οι χορηγήσεις δανείων σε μικρομεσαίες παραγωγικές και λιανικού εμπορίου επιχειρήσεις ανέρχονται σε 20% και 10% αντιστοίχως, των συνολικώς χορηγουμένων.

Το 2007, ενεργοποιήθηκε η πρώτη υπηρεσία ελέγχου πιστοληπτών και ανάλυσης χρηματοδοτικών κινδύνων “ESTAILAM” από το Egyptian Credit Bureau (έτος ίδρυσης 2005). Υπό την παρούσα βάση, οι ξένες τράπεζες που είναι εγκατεστημένες στην εγχώρια αγορά, έχουν ως κοινό παρανομαστή την επέκταση του δικτύου τους, με την προοπτική της βελτίωσης των συνθηκών του τραπεζικού τομέα και των εν δυνάμει δυνατοτήτων μιας αγοράς 80 εκατ. και, άμεσα, στοχεύουν στην προσέλκυση πελατών απευθυνόμενες, κατεξοχήν, σε επαγγελματίες και επιχειρήσεις. Οι μεγαλύτερες κρατικές τράπεζες είναι Misr Bank, National Bank of Egypt και Banque du Caire και,

αντιστοίχως, ιδιωτικές είναι η National Society General Bank (NSGB), η Commercial International Bank (CIB, αμερικανικό consortium) και η Credit Agricole Egypt.

Παρόλα όμως τα προβλήματα, σημαντικά βήματα γίνονται για την αντιμετώπισή τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε πρόγραμμα που ξεκίνησε στις 5 Μαρτίου 2007 και επέτυχε την τακτοποίηση 7,600 υποθέσεων (63%) μη εξυπηρετούμενων δανείων (για 4,300 υποθέσεις έχουν ξεκινήσει νομικά μέτρα), εποπτικά προγράμματα σε συνεργασία με την ΕΚΤ και 4 ευρωπαϊκές κεντρικές τράπεζες, και την έκδοση «Λευκής Βίβλου» σε συνεργασία με το Αραβικό Νομισματικό Ταμείο (Arab Monetary Fund).

Ο τραπεζικός τομέας γενικότερα αύξησε τα περιουσιακά του στοιχεία κατά 23,2% τον Ιούνιο του 2007. Οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 14,3% αντιπροσωπεύοντας το 69,3% της οικονομικής θέσης των τραπεζών τον ενώ τα δάνεια αυξήθηκαν κατά 37,7% την ίδια περίοδο.

2.3.6 Προοπτικές και προκλήσεις για την ευρωπαϊκή οικονομία

Ο πληθωρισμός προβλέπεται ότι θα παραμείνει σχετικά υψηλός για αρκετούς μήνες, υποχωρώντας όμως σταδιακά, καθώς τόσο οι εγχώριες όσο και οι εξωτερικές πληθωριστικές πιέσεις αναμένεται να μειωθούν. Σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ θα διαμορφωθεί μεταξύ 3,4% και 3,6% το 2008 (έναντι 2,1% το 2007) και μεταξύ 2,3% και 2,9% το 2009. Οι προβολές αυτές στηρίζονται στην εκτίμηση, όσον αφορά τις εγχώριες πληθωριστικές πιέσεις, ότι το 2008 ο ρυθμός ανόδου των μισθών θα είναι υψηλότερος σε σύγκριση με προηγούμενα έτη, ενώ θα υπάρξει κυκλική υποχώρηση του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα την επιτάχυνση της ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Ωστόσο, η επίδραση της αύξησης του κόστους εργασίας στον πληθωρισμό αναμένεται να μετριαστεί από την υποχώρηση του περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων λόγω της οικονομικής επιβράδυνσης. Το 2009 προβλέπεται ότι η επιτάχυνση της ανόδου της παραγωγικότητας και η επιβράδυνση ανόδου των μισθών θα ελαττώσουν τις πληθωριστικές πιέσεις, αλλά η επίδραση αυτή αναμένεται να μετριαστεί από την ανάκαμψη των περιθωρίων κέρδους. Οι εξωτερικές πληθωριστικές πιέσεις προβλέπεται να μειωθούν το προσεχές έτος, σύμφωνα με τις τρέχουσες προβολές για την εξέλιξη των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων (οι οποίες βασίζονται στις τιμές που διαμορφώνονται στην προθεσμιακή αγορά).

Σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ (4.9.2008), ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ θα κυμανθεί μεταξύ 1,1% και 1,7% το 2008 και μεταξύ 0,6% και 1,8% το 2009. Οι προβολές αυτές λαμβάνουν υπόψη την εκτίμηση ότι θα υπάρξει επιβράδυνση των ρυθμών ανόδου της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου το τρέχον έτος και σταδιακή ανάκαμψη στη διάρκεια του 2009. Ο ρυθμός μεγέθυνσης της ζήτησης στις αγορές προορισμού των εξαγωγών της ζώνης του ευρώ θα διαμορφωθεί σε 5,2% το 2008 και σε 5,7% το 2009 και οι εξαγωγές της ζώνης του ευρώ προβλέπεται να αυξηθούν με ρυθμό 2,9-4,5% το 2008 και 2,4-4,6% το 2009.

Όσον αφορά την εγχώρια ζήτηση, ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να υποχωρήσει το 2008, καθώς η άνοδος των τιμών των καυσίμων και των

τροφίμων θα περιορίσει την αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών, αλλά θα ανακάμψει σταδιακά το 2009, κυρίως λόγω της προβλεπόμενης υποχώρησης του πληθωρισμού. Η συνεχιζόμενη αύξηση της απασχόλησης, μολονότι με χαμηλότερους ρυθμούς από ότι στο πρόσφατο παρελθόν, αναμένεται να ενισχύσει την κατανάλωση και να μετριάσει την αρνητική επίδραση της ανόδου των τιμών στο πραγματικό εισόδημα. Συνολικά, η ιδιωτική κατανάλωση προβλέπεται ότι θα αυξηθεί με ρυθμό 0,5-0,9% κατά το τρέχον έτος και 0,6-1,6% το 2009. Οι επιχειρηματικές επενδύσεις αναμένεται να επηρεαστούν δυσμενώς από την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και το υψηλότερο κόστος δανεισμού λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής. Ωστόσο, το γεγονός ότι ο βαθμός χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού παραμένει υψηλός και εξακολουθούν να παρατηρούνται ελλείψεις παραγωγικού εξοπλισμού ευνοεί την αύξησή τους. Οι επενδύσεις σε κατοικίες προβλέπεται να μειωθούν, λόγω της “διόρθωσης” που είναι σε εξέλιξη στην αγορά κατοικιών σε ορισμένες χώρες της ζώνης του ευρώ, αλλά και λόγω της επιδείνωσης των χρηματοδοτικών συνθηκών. Ο ρυθμός μεταβολής των συνολικών επενδύσεων προβλέπεται να είναι 0,9-2,3% το 2008 και μεταξύ -0,7% και 2,1% το 2009.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης των χωρών της ζώνης του ευρώ ως συνόλου αναμένεται να αυξηθεί το 2008 ως ποσοστό του ΑΕΠ, για πρώτη φορά μετά από τέσσερα έτη πτωτικής πορείας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί σε 1,0% του ΑΕΠ από 0,6% του ΑΕΠ το 2007, ενώ περαιτέρω ελαφρά αύξηση του ελλείμματος, σε 1,1% του ΑΕΠ, προβλέπεται για το 2009. Το διαρθρωτικό έλλειμμα προβλέπεται να αυξηθεί επίσης σε 1,0% του ΑΕΠ το 2008 (από 0,7% του ΑΕΠ το 2007) και να υποχωρήσει οριακά σε 0,9% το 2009, προοπτική που συνεπάγεται ότι η κατεύθυνση της δημοσιονομικής πολιτικής θα είναι ελαφρά επεκτατική το 2008 και ουσιαστικά ουδέτερη το 2009.

2.3.7 Συμπεράσματα

Στα προηγούμενα κεφάλαια ξεκινήσαμε με μια εικόνα της ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς, σημαντικού εταίρου όχι μόνο της ελληνικής οικονομίας αλλά και του οικονομικού χώρου της Ευρώπης. Μέσα στο χώρο αυτό δραστηριοποιούνται μερικά από τα μεγαλύτερα τραπεζικά κέντρα του κόσμου των οποίων εντοπίσαμε τους σημαντικότερους κινδύνους από τη δράση τους στην ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά και αναλύσαμε του εποπτικούς μηχανισμούς που τους διέπουν (ΕΣΚΤ, ΕΚΤ κοκ). Προχωρώντας πιο συγκεκριμένα είδαμε πώς όλα αυτά επηρεάζουν την ελληνική τραπεζική και όχι μόνο, αγορά, διαμορφώνοντας σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και τη στρατηγική των ελληνικών τραπεζών. Προκύπτουν έτσι οι λόγοι που οδήγησαν στη δραστηριοποίηση και επέκταση των ελληνικών επιχειρήσεων στον ευρύτερο χώρο της ΝΑ Ευρώπης έναν χώρο γνώριμο πλέον για τις ελληνικές τράπεζες και επιχειρήσεις.

Τέλος, μελετήσαμε τις προοπτικές και προκλήσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας καθώς και μεμονωμένα των χωρών δραστηριοποίησης των ελληνικών τραπεζών. Παρ' όλη την αβεβαιότητα που υπάρχει σήμερα, οι ελληνικές τράπεζες παραμένουν ισχυρές στην ευρύτερη αγορά έχοντας σημαντική κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα που πηγάει

από προώθηση και εκμετάλλευση παραδοσιακών τραπεζικών προϊόντων. Δεν έχουν εκτεθεί σημαντικά σε «τοξικά» χρηματοοικονομικά προϊόντα ενώ η προσεκτική τους επέκταση τις έχει φέρει κοντά στην αγορά αυτή, την ίδια στιγμή που μεγάλες τράπεζες αποχωρούν. Η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί με διάφορους τρόπους από την ανάπτυξη της ΝΑ Ευρώπης. Η ελληνικές επιχειρήσεις ήδη παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη περιοχή και ο στρατηγικός σχεδιασμός τους στοχεύει στην ενδυνάμωση του ρόλου της χώρας μας στην οικονομία της περιοχής. Η μελλοντική μας οικονομική ανάπτυξη και η διατήρηση των υψηλών ρυθμών της, σε μεγάλο βαθμό, εξαρτάται από την επιτυχή αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζει η περιοχή της ΝΑ Ευρώπης και η ευρωπαϊκή πορεία των γειτόνων μας. Το μέλλον παραμένει αβέβαιο, αλλά οι προοπτικές των ελληνικών τραπεζών είναι αρκετά καλές. Αυτό γίνεται κατανοητό και από την μελέτη περίπτωσης της Alpha Bank, μιας από τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες με διεθνή παρουσία, που ακολουθεί.

¹ **Hitt M.A., D.R., Ireland, and R.E. Hoskisson**, *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*, South-Western College Publishing, 2001 4th edition p.231

² **Α. Λαγοδήμος**, *Σημειώσεις μαθήματος Διοίκησης Παραγωγής*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Νοέμβριος 2006

³ **Thompson A.A. Jr. and A.J. Strickland III**, *Strategic Management: Concepts and Cases*, Boston, McGraw-Hill Irwin, 2001 12th edition, p. 42-47

⁴ **McKierman N.**, *Strategies of Growth: Maturity Recovery and Internalization*, Routledge Series in Analytical Management, 1992 p.49

⁵ **Βασίλης Παπαδάκης**, *Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και διεθνής εμπειρία*, τόμος Α', εκδόσεις Μπένου, Αθήνα 2002, σελ. 91-142

⁶ **Hill C.W.L. & G.R. Jones**, *Strategic Management: An Integrated Approach*, Boston Houghton Mifflin Company, 2001 5th edition, p. 132-143

⁷ **Hill C.W.L. & G.R. Jones**, ο.π.

⁸ **Σιώμος, Γ.Ι.**, *Στρατηγικό Μάρκετινγκ*, Αθήνα Εκδόσεις Σταμούλη, 1999, Τόμος Β' σελίδες 159 - 162

⁹ **Argenti J.**, *Corporate Collapse: The Causes and Symptoms*, McGraw-Hill, London, 1996, p. 47

¹⁰ **Handy C.**, *"The Age of Unreason"*, Creative Management, Sage, London, www.emeraldinsight.com

¹¹ **Villiers, C.**, *"Boiled Frog Syndrome"*, Management Today, www.emeraldinsight.com.

¹² **Johnson, G.**, *"Rethinking Incrementalism"*, Strategic Management Journal, Vol. 9 No.1,1988.

¹³ **Βασίλης Ν. Κέφης**, *Ολοκληρωμένο Μάνατζμεντ: Βασικές Αρχές για σύγχρονες Οικονομικές Μονάδες*, Εκδόσεις Κριτική, σελ. 165 - 168

¹⁴ **Clinton O. Longenecker, Jack L. Simonetti, Thomas W. Sharkey**, *"Why organizations fail: the view from the front-line"*, The Graduate School of Management, The University of Toledo, Toledo, Ohio, USA

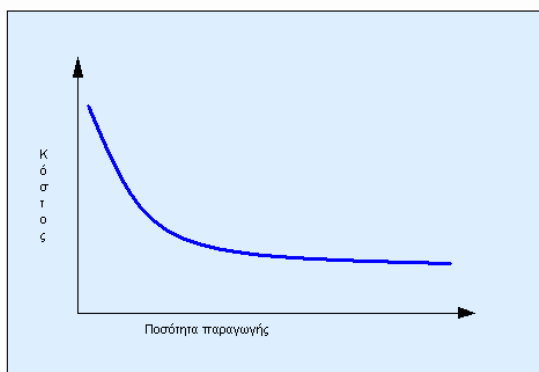
¹⁵ **John Thompson with Frank Martin**, *Strategic Management: Awareness and Change*, McGraw Hill, 5th Edition, p. 643

¹⁶ **Charles W.L.Hill, Gareth R.Jones**, *Strategic Management*, Houghton Mifflin Company, 5th Edition, p. 371

¹⁷ **Βασίλης Παπαδάκης**, ο.π.

¹⁸ **Charles W.L.Hill, Gareth R.Jones**, ο.π.

¹⁹ Η καμπύλη εμπειρίας (experience curve) αναφέρεται στην συστηματική μείωση του κατά μονάδα κόστους η οποία παρατηρείται κατά τη διάρκεια της ζωής ενός προϊόντος. Σύμφωνα με την καμπύλη εμπειρίας εάν αυξηθεί η ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος και το μερίδιο αγοράς μιας εταιρίας θα σημάνει πλεονέκτημα κόστους. Εάν μια επιχείρηση επιθυμεί να είναι πιο αποτελεσματική πρέπει να προσπαθήσει να κατέβει όσο το δυνατόν γρηγορότερα την καμπύλη εμπειρίας. Αυτό σημαίνει αποτελεσματικότερες παραγωγικές διαδικασίες, ακόμη και όταν η επιχείρηση αντιμετωπίσει ζήτηση, και επιθετική επιδίωξη μείωση του κόστους μέσω της διαχείρισης της εμπειρίας. Η επιχείρηση ίσως ακόμη χρειαστεί να υιοθετήσει μία επιθετική στρατηγική μάρκετινγκ, να μειώσει τις τιμές και να προωθήσει τα προϊόντα της έτσι ώστε να αυξήσει τη ζήτηση με αποτέλεσμα την αύξηση του όγκου της παραγωγής όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Το φαινόμενο της καμπύλης εμπειρίας παρατηρήθηκε αρχικά στην αεροπορική βιομηχανία.

ΠΗΓΗ: Charles.L.Hill, Gareth R.Jones, *Strategic Management*, Houghton Mifflin Company, 5th Edition, p. 164

²⁰ Μπορεί να είναι δύσκολο αλλά όχι ακατόρθωτο. Το παράδειγμα της εταιρίας Caterpillar δηλώνει ακριβώς αυτό. Η Caterpillar επανασχέδιασε τα προϊόντα της έτσι ώστε να μπορεί να χρησιμοποιεί πολλά όμοια εξαρτήματα και προχώρησε σε επενδύσεις μικρής κλίμακας κατασκευαστικών εγκαταστάσεων, οι οποίες βρίσκονταν σε επιλεγμένες τοποθεσίες, έτσι ώστε να καλύψει την παγκόσμια ζήτηση και να επιτύχει σημαντικές οικονομίες κλίμακας. Την ίδια στιγμή η εταιρία προχώρησε στην επένδυση σε εγκαταστάσεις συναρμολόγησης σε κάθε μια από τις κύριες παγκόσμιες αγορές. Σε αυτές τις εγκαταστάσεις η Caterpillar προσέθεσε χαρακτηριστικά που απαιτούσε η τοπική αγορά επιτυγχάνοντας έτσι να ενσωματώσει το προϊόν στις τοπικές ανάγκες. Η Caterpillar ξεκίνησε να εφαρμόζει αυτή τη στρατηγική το 1979 και μέχρι το 1997 επέτυχε να διπλασιάσει το παραγόμενο προϊόν ανά εργαζόμενο μειώνοντας ταυτόχρονα σημαντικά το συνολικό κόστος παραγωγής.

²¹ **Ιωάννης Θανόπουλος**, *Διεθνής Επιχείρηση Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 267-271

²² **Ιωάννης Θανόπουλος**, *Διεθνής Επιχείρηση Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 271-276

²³ Τα αναφερόμενα στοιχεία και εκτιμήσεις βασίζονται σε πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι τα τέλη Αυγούστου 2008. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκαν ως πηγές στοιχείων, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά, οι παρακάτω:

- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Νομισματική Πολιτική 2008-2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 13-42
- **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**, *Ετήσια Έκθεση 2007*, ΕΚΤ, 2007, σελ. 26-88
- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2007*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 21-28
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008, 1-17.
- **Bank for International Settlements**, *Foreign exchange & derivatives market activity 2007*, BIS-Press & Communications, 2007, σελ. 1-9
- **European Central Bank**, *Financial Stability Review*, ECB, June 2008, σελ. 19-37

²⁴ Βλ. κεφάλαιο 2.1.2.1 **Σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των ενυπόθηκων δανείων**

²⁵ Οφείλουμε να αποσαφηνίσουμε τους σχετικούς με τις χώρες αγορά. Έτσι σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο:

Προηγμένες οικονομίες: Ζώνη του Ευρώ (15), 4 νέες βιομηχανικές οικονομίες της Ασίας (Κορέα, Σιγκαπούρη, Χονγκ Κονγκ -την 1η Ιουλίου 1997 το Χονγκ Κόνγκ επεστράφη στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και έγινε ειδική διοικητική περιφέρεια της Κίνας-Ταϊβάν), ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Δανία, Νορβηγία, Ισλανδία, Ισραήλ, Σουηδία, Ελβετία.

Αναδύομενες και Αναπτυσσόμενες οικονομίες: Αφρικής (47), Ασία (23), Μέση Ανατολή (13), Λατινική Αμερική και Δυτικό Ημισφαίριο (32), Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (13), Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών (13).

²⁶ Οι εκτιμήσεις αυτές του ΔΝΤ είναι προϊόν αναθεώρησης προς τα κάτω κατά μισή εκατοστιαία μονάδα περίπου σε σύγκριση με αυτές που είχαν δημοσιευθεί στο World Economic Outlook τον Οκτώβριο του 2007. Το ΑΕΠ κάθε χώρας έχει σταθμιστεί με βάση τους νέους υπολογισμούς της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις ισοτιμίες ονομαστικών δυνάμεων (PPP). Οι ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης είναι ισοτιμίες νομισματικής μετατροπής που, αφενός μετατρέπουν το σε ένα κοινό τεχνητό νόμισμα (Μονάδα αγοραστικής δύναμης) και, αφετέρου, εξισώνουν την αγοραστική δύναμη των διαφόρων νομισμάτων. Κατά την περίοδο 2007-2013 θα χρησιμοποιούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ως υποχρεωτικό συγκριτικό στοιχείο για το Ταμείο Συνοχής (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ.

ΣΧΕΔΙΟ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ της Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης προς την Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων, *Συντάκτης γνωμοδότησης: Gerardo Galeote, 8/11/2006*, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

²⁷ Οι 4 αυτές οικονομίες περιλαμβάνουν τις εξής: Χόνγκ Κόνγκ (το 1997 το Χόνγκ Κόνγκ επεστράφη στην Λαϊκή δημοκρατία της Κίνας και έγινε ιδιαίτερη Διοικητική περιοχή της Κίνας), η Κορέα, η Σιγκαπούρη και η Ταϊβάν.

²⁸ **Ινστιτούτο Ενέργειας ΝΑ Ευρώπης**, «*Διεθνής Αγορά Πετρελαίου*», **Ενεργειακά Θέματα τεύχος 45**, Ιανουάριος 2009, σελ. 7-9

²⁹ Τον Μάιο του 2008 το πετρέλαιο ξεπέρασε τα 127 δολάρια ΗΠΑ. Οικονομικοί αναλυτές υποστήριξαν ότι λόγω κάποιας μείωσης της ζήτησης του πετρελαίου από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και εύρεσης νέων κοιτασμάτων που θα αυξήσουν την προσφορά, οι τιμές θα κυμανθούν τελικά γύρω από τα 130 - 140 δολάρια ΗΠΑ. Τελικά, λόγω της κρίσης και της παγκόσμιας πτώσης του ΑΕΠ, η ζήτηση του πετρελαίου για το 2009 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 85,3 εκατ. βαρέλια την ημέρα (-0,2 εκατ βαρέλια σε σχέση με το 2008 και -0,7 εκατ βαρέλια σε σχέση με το 2007, ενώ η τιμή του θα διαμορφωθεί γύρω στα 75\$/βαρέλι.

³⁰ Στα τρόφιμα περιλαμβάνονται κυρίως τα δημητριακά, τα έλαια και οι ελαιούχοι σπόροι, η ζάχαρη, τα ροφήματα και ο καπνός,

³¹ **World Trade Organization**, *Trade profiles 2007*, WTO, 2007.

³² Ο όγκος των εξαγωγών των αναδυόμενων και αναπτυσσόμενων οικονομιών σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO) εκτιμάται ότι αυξήθηκε το 2007 κατά 9,2%, ενώ των προηγμένων κατά 5,4%. Ο όγκος των εισαγωγών αυξήθηκε αντίστοιχα κατά 12,5% και 4,3%.

³³ **Γενική κυβέρνηση (general government)**: τομέας ο οποίος, όπως ορίζεται στο **Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 1995 (ΕΣΛ 95)**, αποτελείται από φορείς-κατοίκους που ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών προοριζόμενων για ατομική και συλλογική κατανάλωση ή/και με την αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και του εθνικού πλούτου του. Περιλαμβάνει την κεντρική κυβέρνηση, τις κυβερνήσεις ομόσπονδων κρατιδίων, την τοπική αυτοδιοίκηση και τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης. Δεν περιλαμβάνει τους κρατικούς φορείς που ασκούν εμπορική δραστηριότητα, π.χ. τις δημόσιες επιχειρήσεις.

³⁴ **Ιωάννης Θανόπουλος**, *Διεθνής Επιχείρηση Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 166-167.

³⁵ Από την ιστοσελίδα το Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου www.imf.org και από τον Ετήσιο Απολογισμό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (International Monetary Fund, Annual Report 2007) σελ. 9-30

³⁶ **Barnett, Michael και Finnemore, Martha**. *Rules for the World: International Organizations in Global Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 2004. σελ. 46-47

³⁷ **The World Trade Organization**, “*World Trade Organization: who we are*”, Information and Media Relations Division (IMRD), Information correct as of May 2007, σελ. 3-7

³⁸ Κάποιες φορές οι επικεφαλής αντιπροσώπους (heads of delegation) στέλνονται από τις πρωτεύουσες των κρατών μελών. Επιπλέον, το Γενικό Συμβούλιο (General Council) καλεί συναντήσεις ως Σώμα Ανασκόπησης Εμπορικής Πολιτικής (Trade Policy Review Body) και ως Σώμα Διευθέτησης Διαφωνιών (Dispute Settlement Body).

³⁹ www.oecd.com

⁴⁰ **Χ. Γκόρτσος, Π. Σταϊκούρας, Χ. Λιβαδά (με την συμβολή των Χ. Γκαβογιάννη, Β. Παναγιωτίδη, Κ. Τασάκου)**, *Το Θεσμικό και Κανονιστικό Πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς*, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο-Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2007, σελ. 195

⁴¹ **International Financial Services London**, *Banking 2008*, Φεβρουάριος 2008, σελ. 2-7, και **Bank for International Settlements**, www.bis.org

⁴² **World Economic Forum**, *Global Risks 2008, A Global Risk Network Report*, World Economic Forum January 2008, p. 6-20, 30-36

⁴³ Η λειτουργία αυτών των υποθηκών κινητών αξιών (mortgage backed securities-MBS) είναι η εξής. Κάθε χρηματοπιστωτικό οργανισμός συλλέγει όλα τα ενυπόθηκα δάνεια και τα τοποθετεί σε μία ενιαία βάση χωρίζοντας τα σε μικρότερα μέρη (επισφάλεια -security). Κάθε μια αντιπροσωπεύει ένα μικρό μερίδιο όχι απαραίτητα σε κάποιο συγκεκριμένο δάνειο αλλά σε όλη τη βάση στην οποία το κάθε δάνειο είναι ένα μικρό κομμάτι. Η λογική πίσω από αυτό είναι η διάχυση του κινδύνου και η επίτευξη μεγαλύτερης ασφάλειας. Τα MBS γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο χρηματιστήριο ή πωλούνται σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

⁴⁴ **The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank**, *Global Economic Prospects Technology Diffusion in the Developing World*, 2008, p.41-43

⁴⁵ Σύμφωνα με τον ημερήσιο τύπο («Ισοτιμία», 11-12/10/2008, σελ. 33, «Ναυτεμπορική», ηλεκτρονική έκδοση 9/10/2008, σελ. 5, 15/9/2008, σελ. 5 16/10/2008, σελ. 5) η Μεγάλη Βρετανία ήδη προχώρησε σε ένεση ρευστού ύψους 63,5 δις € ενώ θα προχωρήσει στην απόκτηση του 35% της Royal Bank of Scotland, του 25% της Lloyds και της HBOS και του 20% της Barclays έχοντας ήδη κρατικοποιήσει της Northern Rock και την Bradford & Bingley. Την ίδια στιγμή η ΕΚΤ προχωρά στην χορήγηση 100 δις δολαρίων σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ενώ σύμφωνα με τον Αμερικανό υπουργό οικονομικών Χένρι Πόλσον, η αμερικανική κυβέρνηση θα προχωρήσει σε επενδύσεις σε εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα ως επόμενο βήμα του σχεδίου διάσωσης της αμερικανικής κυβέρνησης (έχει προηγηθεί η προώθηση του αμερικανικού σχεδίου διάσωσης ύψους 250 δις δολαρίων μέσω απευθείας επενδύσεων στο μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών). Τέλος, 10 τράπεζες προχώρησαν στην ύψους 70 δις δολαρίων από το οποίο θα μπορούν να αντλούν το 1/3 σε περίπτωση που το χρειαστούν. Κάθε μια από τις τράπεζες δεσμεύτηκε να συνεισφέρει 7 δις δολάρια. Οι τράπεζες αυτές είναι οι: Bank of America Citibank, Goldman Sachs JPMorgan Chase, Merrill Lynch και Morgan Stanley, η βρετανική Barclays, η γερμανική Deutsche Bank και οι ελβετικές Credit Suisse και UBS. Ενδεικτικά επίσης αναφέρονται η διάσωση των Merrill Lynch, Countrywide Financial, Bear Stearns, Washington Mutual και Wachovia στις ΗΠΑ μέσω εξαγοράς της πρώτης και της δεύτερης από τη Bank of America, της τρίτης και της τέταρτης από την JPMorgan Chase και της πέμπτης από τη Citigroup, η παροχή ρευστότητας μέσω δανείου από την κυβέρνηση των ΗΠΑ στην American International Group με αντάλλαγμα το 79,7% των μετοχών της, η έγκριση (από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ) της μετατροπής των επενδυτικών τραπεζών Goldman Sachs και Morgan Stanley σε τραπεζικές εταιρίες συμμετοχών, η κρατικοποίηση των τραπεζών Northern Rock και Bradford & Bingley στο Ηνωμένο Βασίλειο και η στήριξη των Fortis από τις κυβερνήσεις Ολλανδίας-Βελγίου-Λουξεμβούργου, Dexia από τις κυβερνήσεις Βελγίου-Γαλλίας-Λουξεμβούργου και Hypo Real Estate, Sachsen LB και IKB στη Γερμανία.

⁴⁶ **Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Οικονομικό Δελτίο Δεκέμβριος 2008*, σελ. 20-21

⁴⁷ www.nytimes.com

⁴⁸ **Κεντρική Τράπεζα Κύπρου – Ευρωσύστημα**, *Οικονομικό Δελτίο*, Δεκέμβριος 2008, σ. 22

⁴⁹ Σύμφωνα με την συμφωνία της Basel II είναι ο δείκτης που αφορά Κέρδη προ φόρων/Trier 1

⁵⁰ **Merrill Lynch/Cap Gemini Ernst & Young's (MLCG)**, *Annual World Wealth Report 2007*, σελ. 42

⁵¹ **Π.Ε.Πετράκης**, *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και τραπεζική οικονομική*, τόμος Β', Αθήνα 2006 σελ. 49.

⁵² **Π.Ε.Πετράκης**, *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και τραπεζική οικονομική - Αποτίμηση κινδύνου και επενδύσεων*, τόμος Α', Αθήνα 2006, σελ. 181.

⁵³ Ενδεικτικά, μερικές από τις τεχνικές επιτροπές και τις ομάδες εργασίας της Επιτροπής της Βασιλείας είναι: Capital Group, Risk Management Group, Transparency Group, Electronic Banking Group, Models Task Force.

⁵⁴ www.bis.org

⁵⁵ **Basel Committee on Banking Supervision**, “*Sound Practices for the management and supervision of operational risk*”, July 2002, p. 2-8

⁵⁶ **Sheenagh Gorton Hart**, “*Basel II: The risk to the global consensus*”, www.emeraldinsight.com, 2004, p. 22-25.

⁵⁷ **Bryan J. Balin**, “*Basel I, Basel II and Emerging Markets: A Nontechnical Analysis*”, *The John Hopkins University School of Advanced International Studies*, May 2008, p.1-4

⁵⁸ **Bank of International Settlements**, *Basel Committee on Banking Supervision, an Explanatory Note on the Basel II*, 2005, p. 1-8

⁵⁹ Ο κίνδυνος αγοράς, αφορά τις απώλειες από τις συναλλαγές. Οι τράπεζες συνήθως υπολογίζουν ένα επιπλέον ποσοστό κεφαλαίου για την αντιμετώπισή του.

⁶⁰ Σύμφωνα με τον λειτουργικό κίνδυνο στα κεφάλαια των τραπεζών θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται ο κίνδυνος από τους λάθος χειρισμούς και τις παρανομίες.

⁶¹ **Δραγιώτης Αντώνης**, “*Οι Κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο την Επιτροπής της Βασιλείας*”, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*, Β' - Γ' Τριμήνου 2001, σελ. 12

⁶² **Bank of International Settlements**, *History of the Basel Committee and its Membership (July 2006)*, July 2006, p. 1-7.

⁶³ **Jose Maria Roldan**, “*Basel II: An opportunity for Convergence in the EU*”, www.emeraldinsight.com, Vol.14, No. 1, 2006, p. 24-28

⁶⁴ **International Financial Services London**, *Banking 2008*, Φεβρουάριος 2008, σελ. 2-7

⁶⁵ www.thebanker.com

⁶⁶ Εννέα ελληνικές τράπεζες συγκαταλέγονται στον κατάλογο των 1.000 ισχυρότερων τραπεζών διεθνώς για το 2008 με βάση την κατάταξη-αναφορά του «The Banker», καμιά όμως δεν κατάφερε να συμπεριληφθεί μέσα στις 100 πρώτες της σχετικής λίστας κάτι που είχε συμβεί στην περσινή κατάταξη. Η Εθνική Τράπεζα βρίσκεται στην 117η θέση των 1.000 ισχυρότερων τραπεζών, με βάση τα κεφάλαια πρώτης ταχύτητας (Tier One Capital), χάνοντας όμως το προνόμιο να βρίσκεται στις 100 ισχυρότερες που είχε κατακτήσει το 2007 καθώς είχε καταλάβει την 99η θέση. Ακολουθεί στη σχετική κατάταξη η Alpha Bank, που βελτιώνεται κατά επτά θέσεις και καταλαμβάνει την 134η θέση. Η Τράπεζα Πειραιώς βρίσκεται στη θέση 262, η Εμπορική Bank κάνει άλμα 94 θέσεων σε σχέση με πέρσι και ανέρχεται στην 293η θέση. Όπως επισημαίνεται οι ανακατατάξεις στον κατάλογο των 1.000 ισχυρότερων τραπεζών οφείλονται κυρίως στις εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο το 2007, δικαιώνοντας την επιλογή των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας να κινηθούν δυναμικά στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης αλλά και σε νέες γεωγραφικές περιοχές όπως Πολωνία, Ουκρανία, Ρωσία. Τα αποτελέσματα αυτών των κινήσεων, ειδικότερα στις νέες αγορές, αναμένεται να ενισχύσουν τις θέσεις των ελληνικών τραπεζών στην παγκόσμια κατάταξη όταν αρχίζουν να αποδίδουν οι σχετικές επενδύσεις και ενσωματωθούν τα αποτελέσματα.

Στο βάθρο των νικητών του αγωνίσματος που οδηγεί στην κατάκτηση του τίτλου «Μεγαλύτερη τράπεζα στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» βρίσκονται μόνον ελληνικές τράπεζες. Ειδικότερα, σύμφωνα με την κατάταξη-αναφορά για τον διεθνή τραπεζικό τομέα του βρετανικού περιοδικού «The Banker», η μεγαλύτερη τράπεζα στη ΝΑ Ευρώπη με βάση το ενεργητικό είναι η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, κατακτώντας το χρυσό μετάλλιο με σύνολο ενεργητικού 71,2 δισ. δολάρια, με το ασημένιο να πηγαίνει στην Eurobank με ενεργητικό 52,4 δισ. δολάρια και το χάλκινο στην Alpha Bank 51,9 δισ. δολάρια (συγκεντρωτικά στοιχεία τέλους 2005 για όλες τις τράπεζες της περιοχής). Στις 20 ισχυρότερες τράπεζες της ΝΑ Ευρώπης με βάση το ενεργητικό βρίσκονται επίσης η Τράπεζα Πειραιώς που είναι 8η στην κατάταξη, ενώ ακολουθούν στην 11η θέση η Αγροτική Τράπεζα και στην 12η η Εμπορική Τράπεζα. Με βάση τα κεφάλαια πρώτης ταχύτητας (Tier One Capital), πρώτες στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης είναι η τουρκικές τράπεζες Isbank (Turkiye Is Bankasi) και Akbank και ακολουθεί η Εθνική Τράπεζα.

⁶⁷ **World Bank**, *Global Economic Prospects Technology Diffusion in the Developing World 2008*, p. 1-15

⁶⁸ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, τριμηνιαία έκθεση, Αρ. τεύχους 52, Ιούνιος 2008, σελ. 17-22

⁶⁹ Σύμφωνα με αναθεωρημένες προβλέψεις της Παγκόσμιας Τράπεζας που ανακοινώθηκαν την ώρα που γραφόταν το παρόν πόνημα, η τιμή του πετρελαίου θα διαμορφωθεί κατά μέσο όρο στα 105 δολάρια το βαρέλι για το 2009 και στα 98,5 δολάρια το βαρέλι για το 2010.

⁷⁰ ΔΝΤ – World Economic Outlook, April 2008

⁷¹ **Andrew K. Rose**, «*Η Νέα Παγκόσμια Οικονομία: Προοπτικές & Προκλήσεις*», Eurobank Research, Τόμος III, Τεύχος 7, Ιούλιος 2008

⁷² World economic Forum, Global Risks 2008, A Global Risk Network Report, **A World Economic Forum Report** in collaboration with **Citigroup, Marsh & McLennan Companies (MMC), Swiss Re, Wharton School Risk Center, Zurich Financial Services**, World Economic Forum, January 2008, p. 39

⁷³ Τα αναφερόμενα στοιχεία και εκτιμήσεις βασίζονται σε πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι τα τέλη Απριλίου 2008. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκαν ως πηγές στοιχείων, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά, οι παρακάτω:

- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Νομισματική Πολιτική 2008-2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 43-52
- **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**, *Ετήσια Έκθεση 2007*, ΕΚΤ, 2007, σελ. 94-108
- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2007*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 29-50
- **ICAP**, «*Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2009*», Τόμος 5, Μάρτιος 2009, σελ. 262-280
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **European Central Bank**, *Financial Stability Review*, ECB, June 2008, σελ. 57-72
- **European Central Bank**, *Statistics Pocket Book*, ECB, August 2008, σελ. 12-24
- **European Central Bank**, *Annual Report 2007*, ECB, June 2008, σελ. 1-15
- **European Central Bank**, *Monthly Bulletin-Euroarea statistics*, ECB, April 2008, σελ. S1-S56
- **European Commission**, *EC Spring Forecasts 2008*, April 2008.
- **Eurostat Statistical Database**
- **European Commission-Eurostat**, *Eurostat Regional Yearbook 2008*, Eurostat Statistical Books

⁷⁴ Επισημαίνεται ότι ο Εν.ΔΤΚ δεν είναι δείκτης κόστους ζωής, δεν χρησιμοποιείται στο εσωτερικό ενός κράτους ως δείκτης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής ή διαπραγματεύσεως μισθών και δεν προορίζεται να αντικαταστήσει τον εθνικό ΤΚ.

Μεταξύ του εθνικού ΔΤΚ και του Εν.ΔΤΚ της Ελλάδος υπάρχουν ομοιότητες, αλλά και διαφορές.

Οι κυριότερες ομοιότητες είναι οι εξής:

- Ίδιο έτος βάσης (2005=100,0)
- Ίδια γεωγραφική κάλυψη, δεδομένου ότι και οι δύο δείκτες αναφέρονται στο σύνολο Χώρας.
- Ίδιες πόλεις τιμοληψίας.
- Ίδια κάλυψη ειδών.
- Χρήση της ίδιας ταξινόμησης ειδών (COICOP/HICP).
- Ίδιες πηγές τιμοληψίας.
- Ίδια στοιχεία τιμών.
- Χρήση του ίδιου τύπου για τον υπολογισμό των ατομικών δεικτών των πόλεων τιμοληψίας (γεωμετρικός μέσος).
- Ίδια αντιμετώπιση της εποχικότητας των ειδών, των μειωμένων τιμών και των ελλειπουσών τιμών.
- Ίδιες ημερομηνίες ανακοίνωσης των στοιχείων και των δύο δεικτών.

Οι σημαντικότερες διαφορές είναι οι ακόλουθες:

- Διαφορετική πληθυσμιακή κάλυψη, δεδομένου ότι, ο ελληνικός Εν.ΤΚ καλύπτει όλες τις καταναλωτικές δαπάνες που πραγματοποιούνται στην οικονομική επικράτεια της Ελλάδος ανεξάρτητα από ποιους γίνονται, ενώ ο εθνικός ΤΚ καλύπτει τις καταναλωτικές δαπάνες στη Χώρα και στο εξωτερικό μόνο των ιδιωτικών νοικοκυριών.
- Διαφορετικοί συντελεστές στάθμισης των ειδών και χρήση διαφορετικών πηγών στοιχείων για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης.

⁷⁵ Η ποιότητα των δημόσιων οικονομικών είναι πολυδιάστατη έννοια, καθώς περιλαμβάνει τη σύνθεση και την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών, τη διάρθρωση και αποτελεσματικότητα των εισπρακτικών μηχανισμών του Δημοσίου, τη δημοσιονομική διοίκηση, το μέγεθος του δημόσιου τομέα και τις δημοσιονομικές πολιτικές που επηρεάζουν τη λειτουργία των αγορών και το επιχειρηματικό περιβάλλον.

⁷⁶ Δείκτης της εξέλιξης των επιμέρους διμερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ σταθμισμένων με βάση την αξία του εξωτερικού εμπορίου της ζώνης του ευρώ με 42 χώρες-εμπορικούς εταίρους της.

⁷⁷ Δευτερογενείς επιδράσεις σημειώνονται όταν οι τιμές καταναλωτή επιβαρύνονται είτε διότι τα περιθώρια κέρδους διευρύνονται είτε διότι χορηγήθηκαν μισθολογικές αυξήσεις, σε μια προσπάθεια να αντισταθμιστεί η δυσμενής επίπτωση των αυξήσεων των τιμών των βασικών εμπορευμάτων στην αγοραστική δύναμη των επιχειρηματιών και των εργαζομένων αντίστοιχα. Η προσπάθεια αυτή είναι αυτοανααιρούμενη, διότι προκαλεί, με τη σειρά της, περαιτέρω αυξήσεις στις τιμές καταναλωτή.

⁷⁸ www.thebanker.com

⁷⁹ Στα βασικά ίδια κεφάλαια (Tier I) περιλαμβάνονται:

- Μετοχικό κεφάλαιο
- Αποθεματικά από κεφαλαιοποίηση κερδών, διαφορές υπέρ το άρτιον και λοιπά αποθεματικά
- Κέρδη εις νέον
- Καινοτόμοι τίτλοι Tier I, ιδίως προνομιούχες μετοχές μη σωρευτικού μερίσματος
- Δικαιώματα μειοψηφίας και
- Αρνητικές διαφορές ενοποίησης

Από τον υπολογισμό των βασικών κεφαλαίων (Tier I) αφαιρούνται:

- Ο αριθμός των ιδίων μετοχών και ιδίων μετοχών Tier I
- Οι καθαρές ζημιές προηγούμενων ετών καθώς και οι ζημιές του τρέχοντος έτους
- Η υπεραξία της επιχείρησης
- Οι ενδιάμεσες μη δημοσιευμένες καθαρές ζημιές
- Το 50% του σωρευτικού ελλείμματος από τυχόν ασφαλιστικά προγράμματα καθορισμένων παροχών,
- Αρνητικές διαφορές αποτίμησης (μετά φόρων) του διαθέσιμου προς πώληση μετοχικού χαρτοφυλακίου και
- Οι θετικές διαφορές ενοποίησης.

⁸⁰ **European Central Bank, EU Banking Structures, October 2008, p. 26-32**

⁸¹ Παραδείγματα τέτοιων κινδύνων έχουν να κάνουν με κινδύνους που προκύπτουν από την εξάπλωση σε νέες αγορές ή την επανάκτηση μεριδίου της αγοράς, την εισαγωγή και προσαρμογή μιας νέας οργανωτικής δομής και από την λειτουργία της τράπεζας για παράδειγμα στην ευελιξία και ποιότητα υπηρεσιών που παραχωρούνται σε συνεργάτες (outsourcing).

⁸² Οι τράπεζες ανησυχούν ότι μια πολύ μικρή αλλαγή στο ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να μην συνεισφέρει στην αρμονία ενώ μπορεί να οδηγήσει σε μια λειτουργία της αγοράς χωρίς κανόνες την στιγμή που επιδιώκεται ακριβώς το αντίθετο.

⁸³ **Χ. Γκόρτσος, Π. Σταϊκούρας, Χ. Λιβαδά (με την συμβολή των Χ. Γκαβογιάννη, Β. Παναγιωτίδη, Κ. Τασάκου), Το Θεσμικό και Κανονιστικό Πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς**, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, σελ. 20-23

⁸⁴ Οι πηγές του Ευρωπαϊκού δικαίου της κεφαλαιαγοράς συναντώνται τόσο στη Συνθήκη (πρωτογενές δίκαιο), όσο και (κατά κύριο δε λόγο) στις νομικές πράξεις των κοινοτικών οργάνων (παράγωγο ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο).

⁸⁵ Η ΕΚΤ, το Ευρωσύστημα και το ΕΣΚΤ, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2006, σελ. 12-17, 20-23

⁸⁶ Οι στόχοι της Ένωσης (άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση) είναι ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και μια διατηρήσιμη και μη πληθωριστική ανάπτυξη.

⁸⁷ **Δονάτος Παπαγιάννης, Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο**, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2^η έκδοση, σελ. 110-111.

⁸⁸ Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI) αντικατέστησε το 1994 την επιτροπή των διοικητών των κεντρικών τραπεζών και το Ευρωπαϊκό ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας. Το ENI παρακολουθούσε τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος έτσι ώστε να διευκολύνει τη χρήση του ενιαίου νομίσματος. Είχε την ευθύνη τεχνικών ζητημάτων που συνδέονταν με τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα και με τις προπαρασκευαστικές εργασίες η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες για την ενιαία νομισματική και συναλλαγματική πολιτική που θα ακολουθούσε στο 3^ο στάδιο. Παρακολουθούσε, επίσης, την πρόοδο που είχε επιτευχθεί στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό τομέα και έθεσε σε λειτουργία το διευρωπαϊκό αυτοματοποιημένο σύστημα ταχείας διαβίβασης κεφαλαίων Target

⁸⁹ **Νίκος Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση**, Αθήνα 2003, εκδόσεις Παπαζήση, σελ 120-122

⁹⁰ Η σημαντικότερη εξέλιξη στο χώρο των συστημάτων πληρωμών στην Ελλάδα το 2008 ήταν η σύνδεση των τραπεζών και των συστημάτων διακανονισμού με το TARGET2, το οποίο αποτελεί το νέο πανευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών σε ευρώ. Το TARGET2 άρχισε να λειτουργεί το Νοέμβριο του 2007 και διαδέχθηκε το σύστημα TARGET που λειτουργούσε από το 1999, δηλαδή από το έτος εισαγωγής του ευρώ σε λογιστική μορφή. Το σύστημα TARGET απαρτιζόταν από τα εθνικά συστήματα διακανονισμού πληρωμών σε συνεχή χρόνο (συστήματα RTGS – Real-Time Gross Settlement), το μηχανισμό πληρωμών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και το μηχανισμό διασύνδεσης (Interlinking) των παραπάνω συστημάτων. Στα συστήματα RTGS, κάθε συναλλαγή διακανονίζεται χωριστά τη στιγμή που παραλαμβάνεται από το σύστημα ή σε κάποιο προκαθορισμένο χρόνο, υπό την προϋπόθεση ότι η ρευστότητα του λογαριασμού διακανονισμού είναι επαρκής. Το ελληνικό σύστημα πληρωμών σε συνεχή χρόνο για την περίοδο 1999-2008 ήταν το σύστημα ΕΡΜΗΣ. Από τις 19 Μαΐου 2008, με τη σύνδεση της Τράπεζας της Ελλάδος στο TARGET2, τη θέση του κατέλαβε η ελληνική συνιστώσα του νέου συστήματος, το TARGET2-GR.

⁹¹ Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας και Καταστατικό Επιθεώρησης ΕΚΤ και ΕΣΚΤ

⁹² Από την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, www.ecb.int

⁹³ Πρωτόκολλο για το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

⁹⁴ **Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πώς λειτουργεί η ΕΕ, Οδηγός στα θεσμικά όργανα της ΕΕ**, σελ. 34-35, Λουξεμβούργο 2007 και από την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων www.eib.eu.int.

⁹⁵ Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων δημιουργήθηκε το 1994 για τη χορήγηση επιχειρηματικών κεφαλαίων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Δεν χορηγεί απευθείας δάνεια σε επιχειρήσεις ούτε επενδύει απευθείας σε εταιρείες. Αντίθετα, λειτουργεί μέσω τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ενδιάμεσων φορέων, στους οποίους παρέχει εγγυήσεις για την κάλυψη των δανείων που χορηγούν σε μικρές επιχειρήσεις. Δραστηριοποιείται στα κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και στην Τουρκία και σε Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία.

⁹⁶ Πηγές για την ελληνική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική 2008-2009**, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 13-19, 75-127
- **Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2007, 2008**

- **Τράπεζα της Ελλάδος**, Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2007, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 24-30, 33-80.
- **Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών**, *Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011*, Μάιος 2008.
- **Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών**, *Φάκελος Ελληνική Οικονομία 2004-2008*, Δεκέμβριος 2008.
- **Ελληνική Ένωση Τραπεζών**, *Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία*, Ιούλιος 2008, σελ. 1-35, 51-60
- **IOBE**, *Η ελληνική οικονομία 4/08*, Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. τεύχους 54, σελ. 28-42, 51-75
- **ΕΣΥΕ**, *Στατιστική βάση δεδομένων για την ελληνική οικονομία*.
- **Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank**, «*Βασικά Οικονομικά Μεγέθη*», Απρίλιος 2008, σελ. 60-62.
- **ICAP**, «*Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2009*», Τόμος 5, Μάρτιος 2009, σελ. 34-54, 189-197, 245-259
- **National Bank of Greece**, “*GREECE: MONTHLY MACROECONOMIC OUTLOOK*”, January 2009.
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **European Central Bank**, *Monthly Bulletin (September-December 2008)*
- **European Central Bank**, *Statistics Pocket Book*, ECB, August 2008, σελ. 12-24
- **European Commission**, *EC Spring Forecasts 2008*, April 2008.
- **Eurostat Statistical Database**
- **European Commission**, *Spring Forecasts, 2008*

⁹⁷ Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης αποτελεί μέτρο σύγκρισης του προσδόκιμου ηλικίας, του αλφαριθμητισμού, της εκπαίδευσης και της ποιότητας ζωής ανά τον κόσμο. Με βάση αυτόν τον δείκτη, γίνεται χαρακτηρισμός μιας χώρας σε υπανάπτυκτη, αναπτυσσόμενη ή αναπτυγμένη και επίσης για να μετρήσει την επίδραση των οικονομικών πολιτικών στην ποιότητα ζωής. Εφευρέθηκε από τον βραβευμένο με Νόμπελ Amartya Sen, τον πακιστανό οικονομολόγο Mahbud ul Haq με βοήθεια από τον Gustav Ranis του πανεπιστημίου του Γιελ και τον λόρδο Meghad Desai του Οικονομικού Σχολείου του Λονδίνου και χρησιμοποιείται έκτοτε από τον ΟΗΕ στην ετήσια αναφορά ανθρώπινης ανάπτυξης. Χαρακτηρίστηκε τότε από τον Sen ως «κοινό μέτρο» λόγω των περιορισμών του, αλλά παρόλα αυτά εστιάζει την προσοχή του σε ευρύτερες διαστάσεις ανάπτυξης από το εισόδημα κατά κεφαλήν που εκτόπιζε και είναι ο δρόμος για πολλούς ερευνητές στην ευρύτερη ποικιλία των πιο λεπτομερών μέτρων που περιλαμβάνονται στον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης μετράει τις φυσιολογικές επιτεύξεις μιας χώρας σε 3 βασικές διατάξεις της ανθρώπινης ανάπτυξης:

- μια μεγάλη και υγιή ζωή, όπως χαρακτηρίζεται από την προσδοκία ζωής στην γέννηση,
- γνώση και μόρφωση, όπως χαρακτηρίζεται από την ενήλικη αλφαριθμητική αναλογία και τις ενωμένες πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς συνολικές καταχωρημένες αναλογίες
- μια ευπρεπή ποιότητα ζωής, όπως χαρακτηρίζεται από το ΑΕΠ κατά κεφαλήν και την αγοραστική ισότιμη δύναμη.

Κάθε χρόνο, τα μέλη του ΟΗΕ καταχωρούνται και κατατάσσονται σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις. Για το 2007 η Ισλανδία βρίσκεται πρώτη στην κατάταξη του ΟΗΕ ακολουθούμενη από την Νορβηγία την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιρλανδία, την Σουηδία, την Ελβετία, την Ιαπωνία, την Ολλανδία και την Γαλλία (Πηγή: <http://hdr.undp.org>)

⁹⁸ Έκθεση Εφαρμογής για το 2007 του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

⁹⁹ Τράπεζα της Ελλάδος, «*Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος*», **Οικονομικό Δελτίο**, τεύχος 30, Μάιος 2008, σελ. 7-9

¹⁰⁰ www.bankofgreece.gr

¹⁰¹ Ο ΕΟΧ περιλαμβάνει τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.

¹⁰² Τιμές του δείκτη χαμηλότερες του 1000 υποδηλώνουν χαμηλή συγκέντρωση, 1000-1800 μέτρια και από 1800 και πάνω υψηλή συγκέντρωση.

¹⁰³ Ως εγγεγραμμένοι χρήστες ορίζονται οι πελάτες των τραπεζών που μπορούν να κάνουν συναλλαγές αξίας μέσω internet banking, είτε μέσω κωδικού (user name) συσχετισμένου με καταθετικό λογαριασμό, είτε μέσω κωδικού (user name) συσχετισμένου με κάρτα.

¹⁰⁴ Fact Sheet on the Greek Economy, January 2007 και Ενημερωτικό Σημείωμα για την Ελληνική Οικονομία, Δεκέμβριος 2007.

¹⁰⁵ Δανεισμός και χρηματοοικονομική πίεση στα νοικοκυριά: Αποτελέσματα από τη δειγματοληπτική έρευνα του 2007, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάιος 2008

¹⁰⁶ Επισημαίνεται σχετικά ότι η επίδραση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής είναι αισθητή και στην Ελλάδα, λόγω της μεγάλης αύξησης του κόστους δανεισμού των τραπεζών στη διατραπεζική αγορά (και συνακόλουθα τις αγορές ομολογιακών τίτλων) καθώς και της επιβράδυνσης που παρουσιάζεται στους ρυθμούς ανάπτυξης, κυρίως στις ανεπτυγμένες οικονομίες ανά την υφήλιο. Αντίθετα, οι ελληνικές τράπεζες ούτε είχαν οι ίδιες επενδύσει σε «CDOs» (collateralized debt obligations), ούτε είχαν θυγατρικά «conduits» με επενδύσεις σε τέτοιους τίτλους (τα δύο βασικά στοιχεία που έχουν εκθέσει τράπεζες του εξωτερικού σε προβλήματα φερεγγυότητας και ρευστότητας μετά την κρίση που προέκυψε το 2007 στην αγορά στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ).

¹⁰⁷ **Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική**, Τράπεζα της Ελλάδος, 2007-2008, σελ. 60-64

¹⁰⁸ Πηγές για την Ρουμανική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **National Bank of Romania, Annual Report 2007**, 2007, p. 11-24, 26-37, 45-49, 55-67, 105,112
- **European Commission-Eurostat, Eurostat Regional Yearbook 2008**, Eurostat Statistical Books
- **Eurostat Statistical Database**
- **National Bank of Romania, Financial Stability Report 2007**, p. 13-20, 27, 29, 31, 33.
- **National Bank of Romania, Financial Stability Report 2008**, p. 15-21, 25-27, 30, 32-37, 39-45
- **International Monetary Fund, World Economic Outlook**, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **ΕΒΕΑ, Ετήσια Έκθεση – Ρουμανία: η πορεία της οικονομίας της και οι ελληνορουμανικές οικονομικές σχέσεις 2006-2007**, 2007, σελ. 1-9, 12, 18-20
- **Alpha Bank, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη**, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece, South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin**, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 11-22

¹⁰⁹ Μετά τη νομισματική μεταρρύθμιση στις 01.07.2005 από το παλαιό Leu(ROL) προέκυψε το νέο Leu (RON) .Για την μετατροπή από το παλαιό στο νέο ίσχυσε η ισοτιμία : 1 RON=10.000 ROL. Σήμερα χρησιμοποιείται στη Ρουμανία συχνά παράλληλα με την ονομασία Lei και η ονομασία RON.

¹¹⁰ Στην αρχή της μεταφοράς τους στην οικονομία της αγοράς, οι 10 χώρες την κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Πολωνία και Ρουμανία) είχαν κλειστά κεφάλαια (closed capital accounts). Η φιλελευθεροποίηση των κεφαλαίων ήταν κομμάτι της εισαγωγής τους στην παγκόσμια οικονομία. Παρόλα αυτά η ταχύτητα εισόδου διέφερε από χώρα σε χώρα ανατακτώντας με αυτό τον τρόπο τις διαφορετικές μακροοικονομικές συνθήκες της κάθε μιας. Ως πρώτο βήμα μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η παρούσα φιλελευθεροποίηση έλαβε χώρα μεταξύ των ετών 1994 και 1996 ως κομμάτι των υποχρεώσεων των χωρών αυτών για την είσοδό τους στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Σχετικά με το ρυθμό εφαρμογής μπορούμε να διακρίνουμε 2 ομάδες χωρών: Οι βαλτικές χώρες και η Τσεχία κατάφεραν να παραμερίσουν τους περισσότερους περιορισμούς μέχρι το 1995. Από την άλλη Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία και Σλοβενία πέτυχαν την φιλελευθεροποίηση των κεφαλαίων τους σταδιακά πετυχαίνοντας την πλήρη φιλελευθεροποίηση μεταξύ του 2001-2004. Ρουμανία και Βουλγαρία συμπεριλαμβάνονται στη δεύτερη ομάδα αφού έγιναν μέλη της ΕΕ μόλις το 2007.

¹¹¹ **Jürgen von Hagen and Iulia Siedschlag, Managing Capital Flows: Experiences from Central and Eastern Europe**, April 2008, Asian Development Bank Institute, Discussion Paper No. 103, σελ. 1-7

¹¹² **National Bank of Romania, Inflation Report, November 2008**, p. 22

¹¹³ Οι χρησιμοποιούμενοι κωδικοί αντιστοιχούν στην παρακάτω διάρθρωση όπως αυτή δίνεται από τους διεθνείς αξιολογητικούς οίκους:

Rating codes			
Investment Grade	Moody's	S&P	Fitch
	Aaa	AAA	AAA
	Aa1	AA+	AA+
	Aa2	AA	AA
	Aa3	AA-	AA-
	A1	A+	A+

Non Investment Grade / Speculative Grade	A2	A	A
	A3	A-	A-
	Baa1	BBB+	BBB+
	Baa2	BBB	BBB
	Baa3	BBB-	BBB-
	Ba1	BB+	BB+
	Ba2	BB	BB
	Ba3	BB-	BB-
	B1	B+	B+
	B2	B	B
	B3	B-	B-
	Caa1	CCC+	CCC+
	Caa2	CCC	CCC
	Caa3	CCC-	CCC-
	Ca	CC	CC
	C	C	C
	SD/D		

¹¹⁴ Για το ορισμό του κεφαλαίου Tier1 capital βλ. υποσημείωση 55.

¹¹⁵ Δείκτης για την μέτρηση την δυνατότητας ενός οργανισμού να συνεχίσει να αντιμετωπίζει τις υποχρεώσεις του. Μετρά το μέγεθος της επιχείρησης (καθαρά κέρδη μετά από φόρους) και τις αποσβέσεις σε σύγκριση με τις βραχυ-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Δείκτης Φερεγγυότητας = Καθαρά Κέρδη μετά από φόρους + Αποσβέσεις / Μακροπρόθεσμες και Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις

¹¹⁶ Πηγές για την Κυπριακή οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Οικονομικό Δελτίο Δεκέμβριος 2008*, σελ. 72-80, 90-118.
- **Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Ετήσια Έκθεση 2007*, σελ. 14-28, 31-38, 46-52
- **Central Bank of Cyprus – Statistics Department**, Monetary and Financial Statistics Database
- **Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής Δεκέμβριος 2007*, σελ. 15-36, 41-44
- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 72-79

¹¹⁷ www.cyprustradecenter.gr

¹¹⁸ Με βάση στοιχεία από τους τριμηνιαίους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς. Περιλαμβάνει τα NXI, τους λοιπούς ενδιάμεσους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, τους επικουρικούς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και φορείς, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και τα ταμεία συντάξεως/προνοίας.

¹¹⁹ Πηγές για την Αλβανική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Bank of Albania**, *Financial Stability Report 2007*, p. 8-11, 30-53, 59-63.
- **Bank of Albania**, *Annual Report 2007*, p. 33, 40-56, 67-77, 89-99.
- **Bank of Albania**, *Monetary policy Report for the 3rd Quarter of 2008*, p. 1-7, 15-16, 26-33, 37-39
- **Πρεσβεία της Ελλάδος-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Τιράνων**, *Αλβανία: Οικονομία και Εξωτερικό Εμπόριο*, Α' Εξάμηνο 2008
- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.

- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece, South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin**, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 53-61

¹²⁰ CIA World Factbook, 2007 Database

¹²¹ Με την επικείμενη επικύρωση της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ Αλβανίας και ΕΕ από το ελληνικό κοινοβούλιο (Ναυτεμπορική-Ηλεκτρονικό παράρτημα, 15 Ιανουαρίου 2009, σελ. 3) κλείνει ο κύκλος της συγκεκριμένης διαδικασίας από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

¹²² Σύμφωνα με έκθεση του World Economic Forum η οποία εδόθη στη δημοσιότητα στις 10/10/08, η αλβανική οικονομία είναι τελευταία όχι μόνο στην κατάταξη των ευρωπαϊκών αλλά και των βαλκανικών χωρών ως προς την ανταγωνιστικότητά της. Η Αλβανία βρίσκεται έναν βαθμό πίσω από τη Βοσνία, 19 βαθμούς πίσω από τα Σκόπια, 23 πίσω από τη Σερβία, 40 πίσω από τη Ρουμανία κ.ο.κ.

¹²³ Η Παγκόσμια Τράπεζα έδωσε για έμπκτη κατά σειρά χρονιά στη δημοσιότητα την έκθεση «Επιχειρηματικότητα 2008» (Doing Business 2008) με βάση τα στοιχεία που προσφέρουν οι μεγαλύτερες εταιρείες στην αγορά. Ανάλογα με τα στοιχεία σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η χώρα σε μια εταιρεία να αναπτύξει δραστηριότητα, η έκθεση κατατάσσει την Αλβανία στην 136η θέση, σε σύνολο 178 χωρών. Ως προς το κλίμα για την προστασία των ξένων επενδύσεων, η Αλβανία κατατάσσεται στην 165η θέση, επιβεβαιώνοντας για μία ακόμη φορά την ανασφάλεια που αισθάνονται οι ξένοι να επενδύσουν στην Αλβανία. Στην κατάταξη η Τράπεζα έλαβε υπόψη ορισμένους παράγοντες όπως τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στη λήψη άδειας λειτουργίας για ιδιωτική δραστηριότητα, την υπεράσπιση του δικαιώματος για διεξαγωγή αυτής της δραστηριότητας, τη λήψη δανείων, την προστασία των επενδυτών κλπ.

¹²⁴ Το κρίσιμο τμήμα στο μη τραπεζικό οικονομικό τομέα αποτελείται από την ασφάλεια και την αντασφάλιση επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την αλβανική οικονομική εποπτική αρχή (FSA), το συνολικό ενεργητικό των επιχειρήσεων ασφάλειας και αντασφάλισης έφθασε σε 12,98 δισεκατομμύριο Leks το Σεπτέμβριο του 2007, ή 12% υψηλότερος στους ετήσιους όρους.

¹²⁵ Πηγές για την Βουλγαρική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Bulgarian National Bank**, *Banks in Bulgaria*, April-June 2008, p. 5-12, 15-22.
- **Bulgarian National Bank**, *Annual Report 2007*, p. 31-37, 40-44.
- **Bulgarian National Bank**, *Economic Review*, March 2008, p. 25-41.
- **Bulgarian National Bank**, *Monthly Bulletin*, May 2008
- **Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, *Έκθεση για την πορεία της βουλγαρικής οικονομίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Ελλάδος-Βουλγαρίας για το 2007*, Μάιος 2008, σελ. 5-13
- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece, South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin**, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 23-32

¹²⁶ Πηγές για την οικονομία της πΓΔΜ ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **National Bank of the Republic of "Macedonia"**, *Report on Banking System & Banking Supervision 2007*, May 2008, p. 3-12, 24-47, 55-59.
- **National Bank of the Republic of "Macedonia"**, *Annual Report 2007*, April 2008, p. 17-55, 64-91.
- **National Bank of the Republic of "Macedonia"**, *Financial Stability Report 2007*, July 2008, p. 15-21, 43-47, 55-78.
- **National Bank of the Republic of "Macedonia"**, *Banking System Indicators as of 30/9/2008*, November 2008.
- **National Bank of the Republic of "Macedonia"**, *Report on the management of foreign reserves in 2007*, March 2008.
- **Γραφείο συνδέσμου στα Σκόπια-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, *Ετήσια έκθεση 2007 για την οικονομία της πΓΔΜ και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, Ιούλιος 2008, σελ. 5-28, 65-70

- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 43-52

¹²⁷ Πηγές για την σερβική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **National Bank of Serbia**, *Annual Report 2007*, 2008, p. 15-74.
- **National Bank of Serbia**, *Financial Stability Report 2007*, September 2008, p. 23-35, 41-58.
- **National Bank of Serbia**, *Statistical Bulletin*, December 2008.
- **Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βελιγράδι-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, *Έκθεση για την οικονομία της Σερβίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, Απρίλιος 2007.
- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 33-42

¹²⁸ Ο δείκτης αυτός υπολογίζει τις αλλαγές των τιμών των προϊόντων και των υπηρεσιών που αγοράζονται για ιδιωτική κατανάλωση. Ο δείκτης παίρνει ένα μεγάλο δείγμα τέτοιων προϊόντων σχετικών με τρόφιμα, καπνό, προϊόντα οικιακής χρήσης (household goods) και υπηρεσίες, κόστη μεταφορών, κόστη σχετικά με οχήματα (motoring costs), ένδυση και προϊόντα και υπηρεσίες διασκέδασης. Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Σερβίας, ο ΔΤΚ διαμορφώνεται στο 11% ενώ ο Δείκτης τιμών Εμπορευμάτων 10,1%.

¹²⁹ Πηγές για την ουκρανική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **National Bank of Ukraine**, *Annual Report 2007*, July 2008, p. 14-41, 48-55, 61-76, 78-80.
- **National Bank of Ukraine**, *Statistical Bulletin*, November 2008.
- **National Bank of Ukraine**, *Annual Report on Banking Supervision 2007*, 2008, p. 6-12, 23-30.
- **ΕΒΕΑ**, *Σημείωμα για την οικονομία της Ουκρανίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, 2008.
- **Eurostat Statistical Database**
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 62-71.

¹³⁰ Οι εξαγωγές της Ουκρανίας προς την Ελλάδα (σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ουκρανίας) διαμορφώθηκαν στα 220,96 εκ. δολ., καταγράφοντας αύξηση της τάξεως του 84% και αποτελούν το 0,43% των συνολικών ουκρανικών εξαγωγών.

¹³¹ Οι ελληνικές εξαγωγές στην Ουκρανία σημείωσαν αύξηση 50,1% και έφθασαν τα 117,29 εκ. δολ., ή ποσοστό 0,2% των συνολικών ουκρανικών εισαγωγών.

¹³² Πηγές για την τουρκική οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Central Bank of the Republic of Turkey**, *Annual Report 2007*, April 2008, p. 28-49.
- **Central Bank of the Republic of Turkey**, *Financial Stabilitiy Report 2007*, May 2008, Vol. 6, p. 13-69.
- **Central Bank of the Republic of Turkey**, *Inflation Report III 2008*, 2008, p. 1-9, 55-60, 65-70, 80-81.
- **Central Bank of the Republic of Turkey**, *Balance of Payments Report II 2008*, 2008.

- **ΕΒΕΑ**, *Σημείωμα για την οικονομία της Τουρκίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, Ιούλιος 2008.
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **Alpha Bank**, Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη, 2007.
- **Strategy & Economic Research Division, National Bank of Greece**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 1-10.

¹³³ Πηγές για την αιγυπτιακή οικονομία ελήφθησαν, εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά, από τις κάτωθι πηγές:

- **Central Bank of Egypt**, *Annual Report 2006/2007*, 2008, p. 4-33, 41-52, 59-84.
- **Central Bank of Egypt**, *Economic Review, Vol. 48, No 3, 2007/2008*, 2008, p. 7-32, 42-72.
- **ΕΒΕΑ**, *Σημείωμα για την οικονομία της Αιγύπτου και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, Μάιος 2008.
- **International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- **National Bank of Greece, Strategy & Economic Research Division**, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008, p. 80-89.

¹³⁴ Σύμφωνα με το περιοδικό Real Estate & Development (RED Magazine, 16-02-2009), η Διεύθυνση Ακίνητης Περιουσίας της Εθνικής Τράπεζας πραγματοποιεί δυναμικό άνοιγμα στην αγορά της Αιγύπτου με την απόκτηση 10 καταστημάτων και άλλων 15 εντός του 2009. Η Εθνική Real Estate βρίσκεται σε διαδικασία εύρεσης ακινήτων υψηλής προβολής κυρίως στο Κάιρο, αλλά και σε άλλες περιοχές. Μάλιστα, φαίνεται να υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και για άλλα ακίνητα και σε εξαιρετικά χαμηλές τιμές (malls, γραφεία, δομήσιμη γη κ.α). Υπάρχουν εκτάσεις που πωλούνται € 100/τετραγωνικό και στις οποίες μπορούν να κτιστούν οικιστικά συγκροτήματα.

¹³⁵ Μεταξύ ΕΕ και Αιγύπτου έχει υπογραφεί Συμφωνία Σύνδεσης (2001), η οποία ισχύει και εφαρμόζεται από το 2004. Σε αυτήν προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η εμπορική και οικονομική ολοκλήρωση, κεντρικό στοιχείο της οποίας είναι η δημιουργία Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου (μέσω της σταδιακής μείωσης-κατάργησης των δασμολογικών επιβαρύνσεων).

¹³⁶ Σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών το ποσοστό των Αιγυπτίων που αδυνατεί να ικανοποιήσει τις καθημερινές βασικές ανάγκες επιβίωσης αυξήθηκε από 16,7% στο 19,6% (ένας στους 5)

¹³⁷ Τα έσοδα της διώρυγας του Suez συνέχισαν την άνοδό τους και το 2006/07, φθάνοντας τα \$ 4,2 δισ., έναντι \$ 3,6 δισ. Το 2005/06. Συνολικά ο αριθμός των πλοίων που διήλθαν από την διώρυγα ήταν 19.419 (18.476 το 2005/06). Οι αυξημένες εμπορικές ροές, ιδίως από και προς την Κίνα και την Ινδία, συνέβαλλαν στην άνοδο των εσόδων, καθώς επίσης και η άνοδος της τιμής του πετρελαίου που κατέστησε τις συντομότερες οδούς μεταφορών ελκυστικότερες οικονομικά. Η αύξηση των τελών διέλευσης, από τον Απρίλιο του 2008, αναμένεται να συμβάλει περαιτέρω στην άνοδο των εσόδων.

Η Κυβέρνηση προγραμματίζει επένδυση άνω των \$ 5 δισ. μεταξύ 2010-15 σε έργα αναβάθμισης της διώρυγας (διεύρυνση και εκβάθυνση) επιτρέποντας την διέλευση δεξαμενόπλοιων χωρητικότητας 350 χιλ. τόνων (οι υφιστάμενες υποδομές επιτρέπουν ανώτατο φορτίο έως 200 χιλ. τόνους).

¹³⁸ Το πραγματικό μέγεθος των ανέργων εκτιμάται ότι παραμένει διπλάσιο του επίσημου απόρροια, κυρίως, της μεγάλης έλλειψης καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού (40% του εργατικού δυναμικού εκτιμάται ότι είναι ουσιαστικά αναλφάβητοι)

¹³⁹ **Christian Kalhoefer Rania Salem**, *Profitability Analysis in the Egyptian Banking Sector*, Working Paper No. 7, German University of Cairo, January 2008, σελ. 5-6

¹⁴⁰ Business Monitor International (Ed.): Egypt Q1 2006, σελ. 24

¹⁴¹ www.eiu.com

¹⁴² Η ιδιωτικοποίηση της τράπεζας αυτής ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2004. Τον Οκτώβριο του 2006 ανακοινώθηκε ότι η ιταλική Sanpaolo Bank κέρδισε τον διαγωνισμό προσφέροντας συνολικό τίμημα 2 δις \$ για την εξαγορά του 80% των μετοχών της τράπεζας. Στον διαγωνισμό συμμετείχαν 4 διεκδικητές από ευρωπαϊκά και αραβικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Η ιδιοκτησία της Τράπεζας της Αλεξάνδρειας πέρασε στην κατοχή της ιταλικής τράπεζας μέσω της Χρηματιστηριακής Αγοράς. Το υπόλοιπο 20% που κατέχεται από το κράτος θα πωληθεί στην Bank of Alexandria (15% μέσω της χρηματιστηριακής Αγοράς και 5% θα δοθεί στους υπαλλήλους της τράπεζας. Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα, η συμφωνία αυτή θεωρήθηκε ως σημείο σταθμός στην ιστορία των εξαγορών στις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

¹⁴³ Ενδεικτικά αναφέρουμε την πώληση μεριδίων της Banque du Caire και της National Investment Bank στην Alexandria Commercial and Maritime Bank καθώς και την πώληση των μεριδίων των Bank of Alexandria και National Bank of Egypt στην Egyptian Saudi Finance Bank. Όλες αυτές οι αγοραπωλησίες έλαβαν χώρα μέσω του Χρηματιστηρίου Αξιών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Alpha Bank: Η ιστορία, η ταυτότητα και η πορεία της στον ελληνικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό χώρο¹

Σύμφωνα με τον Ι. Θανόπουλο² μια επιχείρηση που δρα με επιτυχία σε διεθνή περιβάλλοντα, όπως άλλωστε όλες, οφείλει να εστιάζει την προσοχή της στον οργανωσιακό της στόχο, στο μακροχρόνιο κέρδος, στη συνετή διακυβέρνηση, στην αξιοποίηση νέων αγορών, στην ανάληψη λογικών κινδύνων, κ.λπ. Η επιχείρηση όμως αυτή πρέπει να επικεντρώνει την προσοχή της και σε μερικές άλλες διαστάσεις που είναι απαραίτητες για την επιβίωσή της στο προκλητικό και συνεχώς εναλλασσόμενο διεθνές επιχειρηματικό τοπίο. Τέτοιες διαστάσεις μεταξύ άλλων είναι:

- η ύπαρξη συνεχώς ανανεωμένης τεχνογνωσίας και έρευνας
- η εταιρική φιλοσοφία που να εστιάζεται στις ανάγκες του καταναλωτή
- η κατάλληλη ανθρωποκεντρική δομή που να προσαρμόζεται εύκολα σε απαιτήσεις και περιβάλλοντα
- η επένδυση στην τεχνολογία της πληροφορίας
- η ύπαρξη μιας ηθικής εταιρικής διακυβέρνησης ευέλικτης στις διεθνείς πραγματικότητες και συνεχώς προσαρμοζόμενης στις αλλαγές που συναντά

Είναι λογικό ότι οι διαστάσεις αυτές αλληλοκαλύπτονται γιατί σε ένα μεγάλο βαθμό αλληλοεξαρτώνται.

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τον διεθνή χαρακτήρα της Alpha Bank όπως αυτός διαμορφώνεται από τη στρατηγική της επέκταση, τα μεγέθη της, τη φιλοσοφία της και τους στόχους που αυτή έχει θέσει για τα επόμενα έτη.

3.1 Ιστορική αναδρομή

Αρχές και ανάπτυξη στην ελληνική αγορά (1879-1998)

Η ιστορία της Alpha Bank ξεκινά από την εμπορική επιχείρηση που ίδρυσε στην Καλαμάτα το 1879 ο Ιωάννης Φ. Κωστόπουλος και η οποία σύντομα εισήλθε στις τραπεζικές εργασίες, ιδίως στην αγορά συναλλάγματος. Το 1918 το τραπεζικό τμήμα του οίκου Ι.Φ.Κωστόπουλου μετονομάστηκε σε Τράπεζα Καλαμών. Το 1924 η έδρα της μεταφέρθηκε στην Αθήνα και η Τράπεζα ονομάστηκε Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως. Το 1947 η επωνυμία άλλαξε σε Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως, αργότερα, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση της 12.9.1972 αποφασίζει τη σύντμηση της επωνυμίας της τραπεζής σε Τράπεζα Πίστεως και την καθιέρωση νέου σήματος το οποίο προέρχεται από παράσταση ενός από τα αρχαιότερα νομίσματα της Αίγινας³.

ΕΙΚΟΝΑ 1: Αίγινα. Αργυρός στατήρας, 479-456 π.Χ.

Στις 31.12.1972 το δίκτυο αριθμούσε 38 καταστήματα και 1.449 υπαλλήλους ενώ το 1973 οι πρώτες μηχανές ταμειευτηρίου εγκαθίστανται στην τράπεζα και το σύστημα “Tellers” περνάει ταχύτατα από κατάσταση σε κατάσταση. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην υποστήριξη των εξαγωγών. Για τη χρηματοδότησή τους συνεργάζεται τότε με την Import-Export Bank, ενώ ταυτόχρονα αξιοποιεί το δίκτυο των ανταποκριτών της με 732 τράπεζες σε όλο τον κόσμο. Το 1974 ξεκινούν οι πρώτες στρατηγικές συνεργασίες. Η τράπεζα συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο της ICAP με ποσοστό 26% και της αναθέτει δύο σημαντικά έργα: την κατάρτιση δεικτών για τις μεταβολές του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών και τη μελέτη διερευνήσεως των 30 σημαντικότερων κλάδων της ελληνικής οικονομίας. Τον επόμενο χρόνο η Τράπεζα επενδύει στην ηλεκτρονική τεχνολογία, γίνονται τα πρώτα βήματα στην νέα αγορά των καρτών και ιδρύονται τα πρώτα ανταλλακτήρια συναλλάγματος στο κέντρο των Αθηνών ενώ στο τέλος του χρόνου τα καταστήματα γίνονται 60 και το προσωπικό φτάνει τα 1.992 άτομα. Το 1979 η Τράπεζα συμπληρώνει 100 χρόνια δραστηριότητας με σημαντικές επιδόσεις (Σύνολο Ενεργητικού: 47,5 δις δρχ, Καταθέσεις: 37,6 δις δρχ, Χορηγήσεις 23 δις δρχ, Καθαρά Κέρδη 154,3 εκατ. δρχ). Το 1981 ξεκινά η ηλεκτρονική εποχή της Τραπεζής με την εγκατάσταση των πρώτων on-line εφαρμογών, των πρώτων συστημάτων ATM και μαζί των πρώτων cash-cards. Στα τέλη του 1982 το δίκτυο απλώνεται στο κέντρο και την περιφέρεια φτάνοντας τα 90 καταστήματα ενώ μέχρι το τέλος του 1985 αριθμεί 109 καταστήματα και το δίκτυο των ATM τις 32 μηχανές. Το 1987 η Τράπεζα αυξάνει το μετοχικό της κεφάλαιο, διευρύνει τη μετοχική της βάση και ισχυροποιεί τα μεγέθη της. Το μετοχικό κεφάλαιο φτάνει τα 3,3 δις δρχ και τα Ίδια Κεφάλαια τα 7,4 δις δρχ, ενώ το προσωπικό φτάνει τα 3.000 άτομα και τα καταστήματα φτάνουν τα 103, ενώ το δίκτυο των ATM καλύπτει 54 καταστήματα. Το 1988 η τράπεζα ξεκινά την προσπάθεια να ανταποκριθεί στην πρόκληση της ενωμένης Ευρώπης. Στόχος της τράπεζας και των εταιριών συμμετοχής της είναι να ενισχύσουν κάθε παραγωγική προσπάθεια και να υποστηρίξουν κάθε επενδυτική απόφαση, που θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και θα εξασφαλίσει το μέλλον της στην Κοινότητα του 1992. Έτσι υλοποιεί ένα σημαντικό επενδυτικό πρόγραμμα που προβλέπει την πύκνωση του δικτύου των καταστημάτων της, τη διεύρυνση των εργασιών της σε νέους τομείς δραστηριότητας, την περαιτέρω εξέλιξη της υψηλής της τεχνολογίας. Το δίκτυο φτάνει τις 121 μονάδες και τα 64 ATM εξυπηρετούν τώρα και τους πελάτες της Barclays αλλά και τους κατόχους της κάρτας American Express. Το 1991 η τράπεζα αγοράζει το 15% της ελβετικής SCS Alliance ενώ το 1992 η τράπεζα εδραιώνει τη θέση της στην αγορά (3^η σε μέγεθος εμπορική τράπεζα). Το 1993 ξεκινά τη λειτουργία του το πρώτο πλήρες κατάστημα της τραπεζής στο Λονδίνο και το δίκτυο των καταστημάτων φτάνει τα 145 καταστήματα με 241 μηχανήματα ATM. Την ίδια χρονιά τίθεται για πρώτη φορά σε λειτουργία το διατραπεζικό σύστημα ΔΙΑΣ⁴ για συμψηφισμό επιταγών.

Το 1994 τρία σημαντικά γεγονότα καθιστούν την χρονιά ορόσημο στην ιστορία της Τράπεζας: α) το Μάρτιο μετονομάζεται σε Alpha Τράπεζα Πίστεως και τον Οκτώβριο ανακοινώνει τη νέα διεθνή της επωνυμία Alpha Credit Bank για το εξωτερικό, β) προχωρά η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά 31,350 εκατ. δρχ. και γ) διευρύνεται η παρουσία της στο εξωτερικό. Η Alpha Τράπεζα Πίστεως, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως και Ανάπτυξης, η Alpha Finance και 3 ελληνικές επιχειρήσεις ιδρύουν την “Banca Bucuresti” με δίκτυο 7 καταστημάτων στη Ρουμανία. Η Alpha Τράπεζα Πίστεως αγοράζει την τράπεζα Commercial Bank of Near East του Λονδίνου

και σύντομα μετονομάζεται σε “Alpha Bank London” και αυξάνει την συμμετοχή της στην ICAP σε 45,34%. Στο τέλος του 1994 το σύνολο των μεγεθών πολλαπλασιάζεται (Ενεργητικό: 1.647 δις δρχ, Καταθέσεις και Repos: 1.437 δις δρχ, Χορηγήσεις και Ομολογιακά Δάνεια 539,5 δις δρχ, Καθαρά Κέρδη 38,1 δις. δρχ). Το 1995 διευρύνει την διεθνή της δραστηριότητα στο Λονδίνο και τη Ρουμανία και υποβάλλει αίτηση για τη λειτουργία καταστήματος στα Τίρανα ενώ το περιοδικό “Euromoney” την ανακηρύσσει πρώτη ελληνική τράπεζα για το 1994. Το δίκτυο των καταστημάτων φτάνει τα 175 με 2 κέντρα Private Banking και 287 ATM που εξυπηρετούν και τα διεθνή δίκτυα Plus και Cirrus. Στα 1997 οι Financial Times κατατάσσουν την Alpha Τράπεζα Πίστεως 362^η στον πίνακα των καλύτερων τραπεζών του κόσμου και κατακτά την 1^η θέση μεταξύ όλων των ελληνικών τραπεζών με κριτήριο τη χρηματιστηριακή της αξία. Παράλληλα κατατάσσεται ανάμεσα στις 20 περισσότερο κερδοφόρες μονάδες στη χώρα μας. Από τα σπουδαιότερα γεγονότα της χρονιάς ξεχωρίζουν: η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της κατά 72,6 δις δρχ και η διεύρυνση του αριθμού των μετόχων της σε 47.000, η επέκταση των δραστηριοτήτων της στις χρηματοδοτήσεις της ναυτιλίας με την ίδρυση εξειδικευμένου καταστήματος στον Πειραιά. Το δίκτυο των καταστημάτων φτάνει τις 200 μονάδες και τα 335 ATM συνδέονται ήδη μέσω του DIASNET με τα δίκτυα άλλων τραπεζών. Την ίδια στιγμή η Alpha Bank London ιδρύει μαζί με την Alpha Τράπεζα Πίστεως την “Alpha Bank Jersey” για υπηρεσίες private banking. Η “Banca Bucuresti” διευρύνει τις δραστηριότητές της με την ίδρυση θυγατρικών εταιριών και ξεκινά να λειτουργεί το κατάστημα της τράπεζας στα Τίρανα. Το 1998, η τράπεζα συνεχίζει την αναπτυξιακή της πορεία επιτυγχάνοντας ρυθμό αύξησής υπερδιπλάσιο του τραπεζικού συστήματος ενώ αυξάνεται το μετοχικό κεφάλαιο κατά 88 δις δρχ και ο αριθμός των μετόχων σε 60.000 και ξεκινούν να πραγματοποιούνται οι πρώτες συναλλαγές σε Ευρώ. Την ίδια περίοδο, η επέκταση των εργασιών του ομίλου συνεχίζεται με την απόκτηση στην Κύπρο της Lombard NatWest Bank Ltd, η οποία εντάχθηκε στον όμιλο ως «Alpha Τράπεζα Λίμιτεδ». Το δίκτυο των καταστημάτων φτάνει τις 212 μονάδες και τα ATM τα 380 μηχανήματα. Η τράπεζα διευρύνει την εξυπηρέτηση των πελατών της μέσω του ΔΙΑΣNET σε 2600 σημεία σε όλη την Ελλάδα ενώ το Alpha Web Banking καθιερώνει πρώτο τις τραπεζικές συναλλαγές μέσω του Internet.

Δυναμική Ανάπτυξη (1999-2003)

Το 1999, στο 120^ο έτος της ιστορίας της, κορυφαία γεγονότα καθιστούν το έτος αυτό σταθμό. Ιδρύεται η Alpha Ασφαλιστική και, διευρύνεται το δίκτυο του ομίλου στην Κύπρο που αριθμεί πλέον 24 καταστήματα. Η Alpha Τράπεζα Πίστεως εξαγοράζει το 51% των μετοχών της Ιονικής Τραπέζης και ισχυροποιεί τη δεύτερη θέση της στην ελληνική τραπεζική αγορά με μερίδιο 18,5%. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της τραπεζής κατά 132 δις. Δρχ. που ολοκληρώνεται με απόλυτη επιτυχία διευρύνει ακόμη περισσότερο τη μετοχική της βάση ισχυροποιεί τα μεγέθη της και ενισχύει την ευρωστία της. Το ίδιο έτος προχωρά η εξαγορά του 65% των μετοχών της Kreditna Banka των Σκοπίων και η είσοδος στην αγορά της πΓΔΜ. Στις 11 Απριλίου του 2000 εγκρίθηκε η συγχώνευση της Ιονικής Τραπέζης με απορρόφηση από την Alpha Τράπεζα Πίστεως. Η νέα διευρυμένη τράπεζα που προέκυψε από την συγχώνευση λειτουργεί με τον διακριτικό τίτλο Alpha Bank.

Στις 8 Φεβρουαρίου 2001, η Alpha Bank ανακηρύχθηκε Μέγας Εθνικός Χορηγός των Ολυμπιακών Αγώνων ΑΘΗΝΑ 2004 (την μεγαλύτερη έως τότε χορηγία στην ελληνική τραπεζική ιστορία) και ξεκίνησε μια συντονισμένη προσπάθεια στήριξης τόσο ως προς την Οργανωτική Επιτροπή όσο και προς κάθε επιχείρηση ή ιδιώτη που είχε ως σκοπό να συμμετάσχει με οποιονδήποτε τρόπο στην επιτυχή προετοιμασία και διοργάνωση των Αγώνων. Το πρόγραμμα «Πρωτέας 21» μπαίνει στην τελική φάση εφαρμογής του. Αφορά τον ανασχεδιασμό των καταστημάτων και την κεντρική διαχείριση των διαδικασιών με σκοπό την ενίσχυση των πωλήσεων και την επίτευξη οικονομικών κλίμακος. Την ίδια περίοδο ολοκληρώθηκε η ενοποίηση των δικτύων της Alpha Τράπεζας Πίστεως και της Ιονικής Τράπεζας και η εναρμόνιση στη νέα εταιρική ταυτότητα των όψεων των καταστημάτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Στο τέλος του 2001 το μερίδιο αγοράς της τράπεζας ανέρχεται στο 20% στο σύνολο των ελληνικών εμπορικών τραπεζών. Το 2002 η τράπεζα διατηρεί την 2^η θέση στην Ελλάδα με σημαντική παρουσία στο Λονδίνο και στην Νοτιοανατολική Ευρώπη ενώ προβαίνει στη συνολολόγηση νέου Δανείου Μειωμένης Εξασφάλισης, 10ετούς διάρκειας και ύψους 325 εκατ. € ενώ τα ηλεκτρονικά δίκτυα διανομής εμπλουτίζονται συνεχώς. Το ενδιαφέρον την ίδια περίοδο επικεντρώνεται στην αναδιάρθρωση του δικτύου των καταστημάτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ενώ το πρόγραμμα συγχωνεύσεων καταστημάτων που βρίσκονται στην ίδια περιοχή συνεχίστηκε. Μέσα το 2002 υλοποιήθηκαν όλες οι προσαρμογές των συστημάτων και των διαδικασιών στις απαιτήσεις της τελικής φάσεως εφαρμογής του Ευρώ. Το 2003 προχωρά η συστηματική αξιοποίηση των υπόλοιπων εναλλακτικών δικτύων (Αυτόματα Κέντρα Πληρωμών, Alpha Web banking, Alpha Bank m-Banking, Alpha Phone κ.α) ενώ, στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης των υποστηρικτικών εργασιών αλλά και των μεταβολών που σημειώθηκαν στη διεθνή τραπεζική αγορά, η τράπεζα προχώρησε στον εξορθολογισμό των σχέσεών της με τους ανταποκριτές. Σε τελικό στάδιο μπαίνει και η προετοιμασία της τράπεζας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες και αξιοποιείται με μεγαλύτερη ένταση το δικαίωμα χρήσεως του σήματος των Ολυμπιακών Αγώνων.

Ολυμπιακοί Αγώνες (2004)

Το 2004 ήταν ένα ιδιαίτερα σημαντικό και δημιουργικό έτος για τον Όμιλο της Alpha Bank. Στη διάρκειά του η Ελλάδα βρέθηκε στο επίκεντρο του παγκοσμίου ενδιαφέροντος με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων. Η Τράπεζα, ως Μέγας Χορηγός και Επίσημη Τράπεζα των Αγώνων, είχε το προνόμιο να υποστηρίξει την προετοιμασία και διεξαγωγή των Αγώνων και να συνδεθεί με την πορεία και την εικόνα τους. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν και ετέθησαν σε λειτουργία πέντε Ολυμπιακά Καταστήματα σε χώρους τελέσεως των Αγώνων.

Εικόνα 2: Η Τράπεζα χορηγός των Ολυμπιακών Αγώνων

Το 2004 το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στη συστηματική ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του Δικτύου, κυρίως στον τομέα της Λιανικής Τραπεζικής. Στη διάρκεια του έτους λειτούργησαν τρία νέα Καταστήματα, ένα στην Ελλάδα και δύο στη Βουλγαρία, ώστε την 31 Δεκεμβρίου 2004 το Δίκτυο της Τραπέζης να αριθμεί 367 καταστήματα στην Ελλάδα και 14 στο Εξωτερικό. Οι δραστηριότητες της Τραπέζης, όσον αφορά τα εναλλακτικά Δίκτυα (ATM, Web Banking, Alphaphone Banking κ.α) επικεντρώθηκαν στις εργασίες υποδομής για την περαιτέρω ανάπτυξη, για την εισαγωγή νέων και τις βελτιώσεις των υπηρεσιών που ήδη παρέχονται και στην αξιολόγηση, προώθηση, υποστήριξη και παρακολούθηση της λειτουργίας τους. Στο πλαίσιο αναδιοργάνωσης των υποστηρικτικών εργασιών αλλά και λόγω των μεταβολών που σημειώθηκαν στη διεθνή τραπεζική αγορά, η Τράπεζα συνέχισε τις ενέργειες για εξορθολογισμό των σχέσεων της με τους ανταποκριτές, για ανάπτυξη σχέσεων με επιλεγμένους ανταποκριτές ανά τον κόσμο, καθώς και για διατήρηση του λειτουργικού κόστους σε χαμηλά επίπεδα. Το 2004 δόθηκε προτεραιότητα δόθηκε σε έργα συγκεντρώσεως ομοιογενών δραστηριοτήτων σε εξειδικευμένες κεντρικές μονάδες υποστηρίξεως προϊόντων και υπηρεσιών και στην αναβάθμιση της υποδομής με στόχο τη βελτίωση των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών προς τον πελάτη.

Κατά της διάρκεια του 2004 έγινε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τραπέζης κατά € 320,6 εκατ. που προήλθε:

1. € 319,2 εκατ. από κεφαλαιοποίηση υπεραξίας από αναπροσαρμογή της αναπόσβεστης αξίας γηπέδων και κτηρίων στην εύλογη αξία σύμφωνα με το Ν.3229/2004,
2. € 0,8 εκατ. από κεφαλαιοποίηση φορολογηθέντος αποθεματικού και
3. € 0,6 εκατ. από εξάσκηση δικαιωμάτων προαιρέσεως επί μετοχών (stock option).

Η χρήση αυτού του δικαιώματος που παρείχε ο νόμος έδωσε τη δυνατότητα στον Όμιλο να αυξήσει σημαντική την κεφαλαιακή του επάρκεια και να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες προκλήσεις του μέλλοντος.

(2005)

Κατά τη διάρκεια της χρήσεως 2005 συνεχίστηκε η κερδοφόρος πορεία και αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητές του έτσι ώστε να αυξηθούν σημαντικά τα έσοδά του με το κόστος λειτουργίας να παραμένει σταθερό. Η Τράπεζα προχώρησε στην βελτίωση των υποδομών με νέες οργανωτικές μονάδες εξειδικευμένες στα στεγαστικά δάνεια, στα καταναλωτικά δάνεια, καθώς και στα καταθετικά και επενδυτικά προϊόντα. Αυτό θα επιτρέψει να διατηρηθούν οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης στον τομέα της λιανικής τραπεζικής με στόχο το αυξανόμενο μερίδιο αγοράς. Παράλληλα, συνεχίστηκε με επιτυχία η στρατηγική του Ομίλου για την ταχεία επέκταση των εργασιών και στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Έτσι, την 31.12.2005 είχε διεθνή παρουσία σε οκτώ χώρες. Οι εργασίες στην Νοτιοανατολική Ευρώπη επεκτείνονται ταχέως συνεισφέροντας 9% στα κέρδη προ φόρων σε ενοποιημένη βάση. Λόγω της αυξημένης σημασίας που αποδίδει η Τράπεζα στον τομέα αυτό, εκτός των άλλων, ιδρύει μονάδα λιανικής τραπεζικής εξωτερικού προκειμένου να μεταφέρει την εμπειρία, τα προϊόντα και την οργάνωση της Ελλάδος. Η υλοποίηση αυτής της στρατηγικής ξεκίνησε με την σύμβαση για την αγορά του 88,64% της σερβικής Jubanka a.d. Beograd στις 26

Ιανουαρίου 2005. Η απόκτηση της Jubanka εδραίωσε την παρουσία του Ομίλου στη Σερβία, που αποτελεί μία σημαντική αγορά με βάση τις προοπτικές αναπτύξεώς της τόσο στους ιδιώτες όσο και στις επιχειρήσεις, αλλά και στις εργασίες με τον δημόσιο τομέα. Με την στρατηγική αυτή κίνηση προστέθηκαν 90 καταστήματα στο δυναμικό του Ομίλου, 286.000 ιδιώτες και 30.000 επιχειρήσεις στο πελατολόγιό της. Ταυτόχρονα, ο Όμιλος διαθέτει 86 καταστήματα και με την ίδρυση 11 νέων καταστημάτων στη Ρουμανία και 12 στη Βουλγαρία. Στο πλαίσιο της συνεχούς αναδιοργανώσεώς του, ο Όμιλος προχώρησε σε επενδύσεις στην τεχνολογία και τα νέα συστήματα. Παράλληλα με το εκτεταμένο δίκτυο Καταστημάτων, αξιοποιεί τις τεχνολογικές δυνατότητες και αναπτύσσει εναλλακτικά ηλεκτρονικά δίκτυα ώστε να ανταποκρίνεται συνεχώς στις ανάγκες των πελατών προσφέροντας αυτοματοποιημένη εξυπηρέτηση υψηλής ποιότητας. Μέσω των εναλλακτικών δικτύων, κατά το 2005, πραγματοποιήθηκε περίπου το ένα τρίτο των συναλλαγών της Τραπέζης (23% μέσω ATM και 12% μέσω των λοιπών εναλλακτικών δικτύων). Οι δραστηριότητες του Ομίλου στον τομέα των εναλλακτικών δικτύων επικεντρώθηκαν στις εργασίες υποδομής για την περαιτέρω ανάπτυξη, την εισαγωγή νέων και τις βελτιώσεις των υπηρεσιών που ήδη παρέχονται, όπως και στην αξιολόγηση, προώθηση, υποστήριξη και παρακολούθηση της λειτουργίας τους.

Σημαντικά γεγονότα του 2005:

- Τον Ιούνιο 2004 η Alpha Bank ανακοίνωσε τη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της Δέλτα Singular A.E.Π., εισηγμένης στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίας, με παρουσία στον τομέα Πληροφορικής, στην οποία η Alpha Bank ήδη συμμετείχε με ποσοστό 38,76%. Η νομική διαδικασία της συγχωνεύσεως ολοκληρώθηκε την 8 Απριλίου 2005, με την καταχώρηση στο Μητρώο Ανωμόνων Εταιριών της εγκριτικής αποφάσεως του Υπουργείου Αναπτύξεως.
- Την 29.11.2005 ολοκληρώθηκε η συγχώνευση δι' απορροφήσεως της εταιρίας Alpha Finance Λτδ (Κύπρος) από την Alpha Bank Λτδ (Κύπρος). Μέχρι εκείνη την ημερομηνία η Alpha Finance Λτδ (Κύπρος) συμπεριλαμβανόταν στις ενοποιημένες καταστάσεις του Ομίλου ως 100% θυγατρική εταιρία.

Γενικότερα πάντως, κατά τη διάρκεια των χρήσεων 2004 και 2005, πλην της πώλησης του συνόλου των μετοχών της θυγατρικής της εταιρίας Alpha Μεσιτική Ασφαλίσεων Α.Ε. (95,00% του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρίας) έναντι € 2,45 εκατ. μεταβιβάσεως μετοχών, ο Όμιλος δεν προέβη άμεσα ή/και έμμεσα σε πώληση ουσιώδους θυγατρικής ή συγγενούς εταιρίας δίνοντας περισσότερη σημασία στην εσωτερική αναδιοργάνωσή του.

(2006)

Την 16.10.2006 η Τράπεζα ανακοίνωσε την υπογραφή συμφωνίας για την πώληση του 99,57% των μετοχών της θυγατρικής της Alpha Ασφαλιστική στη διεθνούς κύρους γαλλική ασφαλιστική εταιρία AXA. Για την πραγματοποίηση των στόχων της συνεχίς επέκταση των εργασιών στη λιανική τραπεζική, ο Όμιλος προχώρησε κατά το 2006 σε ενέργειες περαιτέρω αναδιοργανώσεως αυτών των τομέων, καθώς και σε ανάπτυξη του δικτύου Καταστημάτων και σε αναβάθμιση της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται. Ταυτόχρονα, το 2006 ολοκληρώθηκε η ένταξη ενός σημαντικού αριθμού Καταστημάτων στην κεντροποιημένη διαδικασία εγκρίσεων και λειτουργικής υποστηρίξεως στεγαστικών δανείων με σκοπό την ενιαία και αποτελεσματική διαχείρισή τους. Την 31.12.2006 το Προσωπικό του Ομίλου αριθμούσε 12.069 άτομα

έναντι 11.484 της 31.12.2005 και το Δίκτυο Καταστημάτων στην Ελλάδα αριθμούσε 370 Καταστήματα. Μετά από μία περίοδο αναδιαρθρώσεως του δικτύου Καταστημάτων στην Ελλάδα, που ακολούθησε τη συγχώνευση με την Ιονική Τράπεζα, η πολιτική του Ομίλου εστιάζεται στην ανάπτυξή του με νέα Καταστήματα, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθειά για διατήρηση της δυναμικής επεκτάσεως στη λιανική τραπεζική. Το 2006 ανοίχθηκαν 9 νέα Καταστήματα στην Ελλάδα ενώ στο πλαίσιο επίσης, της πολιτικής του Ομίλου να ισχυροποιήσει την παρουσία του στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ακολουθήθηκε μία στρατηγική δυναμικής αναπτύξεως του δικτύου Καταστημάτων στις χώρες αυτές. Ειδικότερα, στη Ρουμανία, Βουλγαρία και Σερβία, οι οποίες αποτελούν τις τρεις χώρες στις οποίες εστιάζεται το ενδιαφέρον, λόγω μεγέθους και καλύτερων προοπτικών, ανοίχθηκαν 40, 30 και 14 νέα Καταστήματα αντιστοίχως. Έτσι, το δίκτυό στην Νοτιοανατολική Ευρώπη ανήλθε την 31.12.2006 στα 270 Καταστήματα από 176 το 2005, ενώ το προσωπικό έφτασε τα 3.681 άτομα από 3.207 το 2005.

Στα πλαίσια της αναδιοργανώσεως του Ομίλου, κατά το έτος 2006, έλαβαν χώρα τα παρακάτω γεγονότα:

- Την 1.2.2006 η Τράπεζα προέβη στη μεταβίβαση της θυγατρικής της εταιρίας Alpha Επενδυτικές Υπηρεσίες ΑΕΠΕΥ, στην επίσης θυγατρική της εταιρία Alpha Bank London Ltd.
- Την 31.5.2006 εγκρίθηκε η συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής εταιρίας Alpha ΑΕ Συμμετοχών & Επενδύσεων από την επίσης θυγατρική Alpha ΑΕ Επενδυτικών Συμμετοχών.
- Την 19.09.2006 ολοκληρώθηκε η συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής εταιρίας Alpha Asset Management Α.Ε. από την επίσης θυγατρική Alpha Διαχειρίσεως Αμοιβαίων Κεφαλαίων ΑΕ. Η απορροφώσα εταιρία μετονομάστηκε σε «Alpha Asset Management ΑΕΔΑΚ Α.Ε».
- Την 18.10.2006 η Τράπεζα απέκτησε 100% συμμετοχή στην κυπριακή εταιρία «Alpha Group Investments Ltd», η οποία θα χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια ως εταιρία συμμετοχών για την ανάπτυξη της στρατηγικής του Ομίλου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.
- Την 21.12.2006 μετεβιβάσθηκε το σύνολο των μετοχών της εταιρίας Icar Α.Ε., ήτοι ποσοστό 26,96% του μετοχικού κεφαλαίου σε τρίτους έναντι € 8,39 εκατ. Από την πώληση προέκυψαν κέρδη ύψους € 3,0 εκατ.

(2007)

Το 2007 συνεχίστηκε το εκτεταμένο πρόγραμμα λειτουργικού ανασχεδιασμού. Οι κύριοι άξονες στους οποίους στηρίχθηκε η υλοποίηση του προγράμματος αυτού κατά το 2007 ήταν:

- η άμεση υποστήριξη των επιχειρησιακών Μονάδων και των απαιτήσεων για ταχεία ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους, με έμφαση στη μετεξέλιξη των Καταστημάτων σε Μονάδες προώθησεως προϊόντων και υπηρεσιών σε ιδιώτες και μικρές επιχειρήσεις.
- η δημιουργία ενιαίων διαδικασιών σε επίπεδο Ομίλου
- η ολοκλήρωση του έργου συγκεντρώσεως ομοιογενών δραστηριοτήτων σε εξειδικευμένες Κεντρικές Μονάδες υποστηρίξεως προϊόντων και υπηρεσιών
- η αναβάθμιση των υποδομών και συστημάτων πληροφορικής

- η επέκταση και βελτίωση των εναλλακτικών δικτύων διανομής των προϊόντων (Κατά το έτος 2007, το 46% των συναλλαγών των πελατών διενεργήθηκαν μέσω εναλλακτικών δικτύων).

Στις 23.3.2007 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση των μετοχών της θυγατρικής εταιρίας Alpha Ασφαλιστική Α.Ε., από την θυγατρική εταιρία Alpha Group Investments Ltd, στη διεθνούς κύρους γαλλική ασφαλιστική εταιρία AXA, τη μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρία στην Ευρώπη, έναντι τιμήματος €225 εκατ. Ταυτόχρονα, υπεγράφη και τέθηκε σε εφαρμογή συμφωνία για την μακροχρόνια αποκλειστική συνεργασία των δύο μερών στη διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων της AXA μέσω του εκτεταμένου δικτύου καταστημάτων της Alpha Bank.

Πέραν της συνεχούς αναπτύξεως των εναλλακτικών δικτύων, η Τράπεζα προχωρά στον ανασχεδιασμό των συναλλαγών που διενεργούνται στα Καταστήματα, με σκοπό την απλοποίηση και περαιτέρω αυτοματοποίησή τους, ώστε να επιτευχθεί μείωση του χρόνου εξυπηρέτησεως των πελατών. Συνέπεια αυτού είναι η πιστοποίηση της τράπεζας κατά ISO για την ανάπτυξη των μηχανογραφικών εφαρμογών ενώ στόχος είναι η πιστοποίηση και άλλων υπηρεσιών όπως τα εναλλακτικά δίκτυα, οι πληρωμές και οι εργασίες διεθνούς εμπορίου. Επιπροσθέτως, δημιουργήθηκε Υπηρεσία Τηλεφωνικής Εξυπηρέτησεως (Customer Service) η οποία διαθέτει ανοικτή τηλεφωνική γραμμή με ενιαίο αριθμό κλήσεως και καθημερινή λειτουργία. Επιπλέον, η Alpha Bank επελέγη κατόπιν διαγωνισμού μεταξύ ελληνικών και ξένων τραπεζών ως ο διαχειριστής του πρώτου διαπραγματεύσιμου αμοιβαίου κεφαλαίου στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Παράλληλα, συνεχίστηκε η επέκταση του Δικτύου. Στην Ελλάδα προκειμένου να ενισχυθεί η λιανική τραπεζική, ξεκίνησαν την λειτουργία τους 20 νέα καταστήματα και ενισχύθηκε το δίκτυο στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με 133 νέα Καταστήματα. Έτσι, το δίκτυο ανήλθε στο τέλος του έτους σε 403 καταστήματα στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (με Προσωπικό περίπου 5.000 ατόμων) και 395 Καταστήματα και 15 σημεία εξυπηρέτησεως πελατών private banking στην Ελλάδα (με Προσωπικό περίπου 7.700 ατόμων).

(2008)

Την 28.3.2008 η θυγατρική εταιρία Ιονική Ξενοδοχειακά Επιχειρήσεις Α.Ε. ολοκλήρωσε τη μεταβίβαση του συνόλου των μετοχών της θυγατρικής εταιρίας Τουριστικά Θέρετρα Α.Ε., ιδιοκτήτριας του ξενοδοχείου Hilton Rhodes Resort. Οι μετοχές μεταβιάστηκαν κατά 50% στην «Εταιρία Ελληνικών Ξενοδοχείων Λάμψα Α.Ε.» και κατά 50% στην «Πλάκα Ε.Ε Ξενοδοχειακών, Τουριστικών και εμπορικών Επιχειρήσεων». Από την πώληση προέκυψε κέρδος της τάξεως του €1,5 εκατ. για τον όμιλο. Στις 4.4.2008 η τράπεζα απέκτησε ποσοστό 90% της νεοσυσταθείσης ουκρανικής τράπεζας Astra Bank OJSC έναντι ποσού €10,9 εκατ. Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν ότι οι ιδρυτικοί μέτοχοι της Astra Bank θα διατηρήσουν ποσοστό συμμετοχής έως 10% στο μετοχικό κεφάλαιο και θα εξακολουθούν να συμμετέχουν στη διοίκηση της τραπεζής. Στις 8.5.2008 η τράπεζα συμμετείχε στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής εταιρίας Alpha bank Srbja A.D καταβάλλοντας συνολικό ποσό € 49,8 εκατ. ενώ στις 30.6.2008 συμμετείχε στην αύξηση του μετοχικού

κεφαλαίου της τραπεζής Astra Bank OJSC καταβάλλοντας ποσό € 126,4 εκατ. πλέον εξόδων (έτσι το ποσοστό συμμετοχής της ανήλθε σε 93,33%). Επιπλέον η τράπεζα συμμετείχε στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Alpha Bank Romania S.A., καταβάλλοντας ποσό € 20 εκατ.⁵.

3.2 Σημαντικότερα μεγέθη της Alpha Bank και σύγκριση με τον κλάδο και τους σημαντικότερους ανταγωνιστές⁶

Τα τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των κοινωνιών στις οποίες λειτουργούν καθώς παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Η δραστηριότητά τους αντανακλάται σε σημαντικό κομμάτι της οικονομίας καθώς αποτελούν πολύ μεγάλο μέρος του παραγόμενου εθνικού προϊόντος. Ειδικότερα η Alpha Bank με τις δραστηριότητές της έχει αναχθεί σε σημαντικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας. Αυτό γίνεται κατανοητό αν εξετάσει κανείς τα μεγέθη της σε σύγκριση με τον κλάδο και του κυριότερους ανταγωνιστές της όπως αυτά εμφανίζονται παρακάτω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 45: Σημαντικότερα μεγέθη της Alpha Bank και σύγκριση με τον κλάδο και τους σημαντικότερους ανταγωνιστές (2008)

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ALPHA BANK	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ Μ.Ο.
ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ – ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ						
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (μετά φόρων) (ROA) (%)	Καθαρά Κέρδη μετά φόρων/Μ.Ο. Ενεργητικού	0,9	2,0	1,1	0,8	0,2
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (μετά φόρων) (ROE) (%)	Καθαρά Κέρδη μετά φόρων/ Μ.Ο. Ιδίων Κεφαλαίων	16,02	24,85	16,63	10,58	3,00
Χρηματοοικονομική Μόχλευση	Μ.Ο Ενεργητικού/Μ.Ο. Ιδίων Κεφαλαίων	18,8	15,4	19,2	17,0	17,6
Καθαρό περιθώριο επιτοκίου (NIM) (%)	Καθαρό εισόδημα από τόκους / Μ.Ο. Ενεργητικού	3,00	3,72	3,17	2,29	2,90
(%)	Καθαρά Κέρδη προ φόρων/ (Χορηγήσεις + Καταθέσεις)	1,28	1,65	1,28	1,50	
Δείκτης Κόστους Εσόδων (%)	Έξοδα/Εσοδα	50,38	60,53	75,04	77,79	55,89
Δείκτης Κόστους Ενεργητικού (%)	Έξοδα εκτός Τόκων / Σύνολο Ενεργητικού	1,81	2,92	2,99	2,34	
(%)	Καθαρά Έσοδα από τόκους/Συνολικά Έσοδα	76,91	72,93	72,78	70,22	84,5
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ						
(%)	Χορηγήσεις / Καταθέσεις	119,17	108,01	122,39	134,99	108,8
Φορές	Σύνολο ενεργητικού / Σύνολο χορηγήσεων	1,30	1,65	1,50	1,53	

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Δείκτης Βιωσιμότητας (%)	Ίδια κεφάλαια / Συνολικές Υποχρεώσεις	4,93	6,38	4,62	5,55	
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ						
(%)	Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού	4,63	5,86	4,36	5,24	
(%)	Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις	5,96	8,17	6,42	7,51	
(%)	Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Καταθέσεις	7,10	8,83	7,86	10,13	
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ						
(%)	Συνολικό Ενεργητικό / Ίδια Κεφάλαια	21,61	17,05	22,92	19,08	
Φορές	Συνολικές Υποχρεώσεις / Ίδια Κεφάλαια	14,95	12,65	14,82	13,99	
	Συνολικές Υποχρεώσεις / Ενεργητικό	0,94	0,92	0,94	0,94	
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ						
Φορές	Προβλέψεις / Σύνολο Εσόδων	0,23	0,11	0,27	0,43	
(%)	Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού	0,41	0,37	0,59	0,90	
	Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier 1)	8,30%	10,00%	8,00%	8,00%	7,90%
	Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	10,10%	10,30%	10,40%	9,90%	9,40%
ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (στοιχεία για το 2007)						
	Ενεργητικό	14.1%	18,5%	17.8%	11,1%	
	Δάνεια	15.2%	17,7%	16.1%	12,0%	
	Καταθέσεις και Repos	12.7%	21,1%	13.5%	9,1%	
ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΗ						
	Moody's	A1	Aa3	A1	A2	
	Standard & Poor's	BBB+	BBB+	A-	BBB+	
	Fitch Ratings	A-	A-	A-	A-	
ΜΕΤΟΧΕΣ						
	Βασικά Κέρδη ανά Μετοχή (σε €)	1,26	2,93	1,2	0,97	
	Μέρισμα ανά Μετοχή (σε €)	Δεν δύνανται να καταβληθεί μέρισμα σε μετρητά για τη Χρήση 2008, σύμφωνα με το Ν.3723/2008 για τις ελληνικές Τράπεζες που συμμετέχουν στο «Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας»				

ΠΗΓΗ: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τραπεζών και ΤτΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 46: ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΕΡΔΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ 2009-2010 (σε εκατ.€)

	ALPHA BANK		ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ		EUROBANK		ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
	CHEUVREUX	311	296	857	843	374	370	262
DEUTSCHE BANK	427	400	926	1017	339	367	74	-1
FPK	362,2	323,7	907	812	328	260	N/A	N/A
UBS	475	397	1051	949	615	426	334	269
MARFIN ANALYSIS	436	377	1087	1145	498	452	350	331
EFG EUROBANK	359	406	1043	1159	N/A	N/A	214	292

ΠΗΓΗ: Εκθέσεις των Οίκων

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 47: Εξέλιξη Βασικών Μεγεθών των Ισολογισμών και των Καταστάσεων Αποτελεσμάτων Χρήσης της ALPHA BANK και των κυριότερων ανταγωνιστών της

	ALPHA BANK			ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ			EUROBANK			ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ		
	2008	2007	Δ%	2008	2007	Δ%	2008	2007	Δ%	2008	2007	Δ%
Σύνολο Ενεργητικού	65.269.954.000	54.684.289.000	19,36	101.838.628.000	90.385.574.000	12,67	82.202.000.000	68.389.000.000	20,20	54.889.856.000	46.427.340.000	18,23
Ίδια Κεφάλαια	3.020.824.000	3.370.511.000	-10,37	5.971.607.000	6.470.420.000	-7,71	3.587.000.000	4.252.000.000	-15,64	2.876.149.000	3.082.015.000	-6,68
Χορηγήσεις ¹	50.704.702.000	42.072.071.000	20,52	73.076.469.000	54.693.204.000	33,61	55.878.000.000	45.638.000.000	22,44	38.312.669.000	30.288.785.000	26,49
Καταθέσεις ²	42.546.777.000	34.665.158.000	22,74	67.656.948.000	60.530.411.000	11,77	45.656.000.000	36.151.000.000	26,29	28.380.817.000	22.067.315.000	28,61
Συνολικές Υποχρεώσεις	61.329.257.000	50.393.025.000	21,70	93.571.574.000	81.843.639.000	14,33	77.579.000.000	63.030.000.000	23,08	51.864.656.000	43.117.761.000	20,29
Καθαρά Κέρδη προ φόρων	625.633.000	985.263.000	-36,50	1.937.014.000	1.902.929.000	1,79	818.000.000	1.050.000.000	-22,10	385.788.000	785.313.000	-50,87
Καθαρά Κέρδη μετά φόρων ³	512.067.000	850.035.000	-39,76	1.546.012.000	1.625.315.000	-4,88	652.000.000	815.000.000	-20,00	315.087.000	622.141.000	-49,35
Καθαρό εισόδημα από τόκους	1.798.602.000	1.605.253.000	12,04	3.579.534.000	3.051.117.000	17,32	2.385.000.000	2.004.000.000	19,01	1.159.770.000	916.969.000	26,48
Έσοδα εκτός Τόκων	546.949.000	630.818.000 ⁴	-13,30	1.328.525.000	1.525.303.000 ⁵	-12,90	892.000.000	821.000.000 ⁶	8,65	1.893.343.000	1.859.576.000 ⁷	1,82
Προβλέψεις ⁸	541.751.000	226.683.000	138,99	519.859.000	330.197.000	57,44	886.000.000	401.000.000	120,95	702.987.000	416.024.000	68,98
Αποτελέσματα εις νέο	969.815.000	1.138.195.000	-14,79	2.076.608.000	1.813.276.000	14,52	628.000.000	335.000.000	87,46	721.359.000	561.058.000	28,57
Σύνολο Εσόδων	2.338.703.000	2.236.071.000	4,59	4.908.059.000	4.559.210.000	7,65	3.277.000.000	2.817.000.000	16,33	1.651.696.000	1.633.109.000	1,14
Σύνολο Εξόδων	1.178.316.000	1.025.345.000	14,92	2.971.045.000	2.673.491.000	11,13	2.459.000.000	1.921.000.000	28,01	1.284.777.000	852.722.000	50,67

¹ Δάνεια και Απαιτήσεις κατά πελατών

² Υποχρεώσεις προς πελάτες

³ Καθαρά Κέρδη που αναλογούν στους μετόχους

⁴ Καθαρό έσοδο από αμοιβές και προμήθειες + Έσοδα από μερίσματα + Αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων + Λοιπά έσοδα

⁵ Καθαρά έσοδα από προμήθειες + Καθαρά έσοδα από ασφαλιστικές δραστηριότητες + Αποτελέσματα τίτλων εμπορικού και επενδυτικού χαρτοφυλακίου + Καθαρά λοιπά έσοδα + Έσοδα από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις

⁶ Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες + Καθαρά έσοδα από ασφαλιστικές υπηρεσίες + Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες + Έσοδα από μερίσματα + Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών + Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους + Λοιπά λειτουργικά έσοδα + Έσοδα συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις

⁷ Καθαρά Έσοδα Προμηθειών + Έσοδα από μερίσματα + Αποτελέσματα εμπορικού χαρτοφυλακίου + Αποτελέσματα από χρηματοοικονομικά μέσα αποτιμώμενα σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσματικών λογαριασμών + Κέρδη από χρεόγραφα επενδυτικού χαρτοφυλακίου + Λοιπά έσοδα εκμεταλλεύσεως

⁸ Ζημιές Απομειώσεως και προβλέψεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου

ΠΗΓΗ: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τραπεζών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΟΛΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ **MBA - TQM**

Όπως φαίνεται και από τους παραπάνω πίνακες, η πορεία των κυριότερων ελληνικών τραπεζών είναι λίγο πολύ κοινή και υπαγορεύτηκε από τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο ελληνικό και στο διεθνές περιβάλλον. Η Απόδοση των Στοιχείων Ενεργητικού (μετά φόρων) (ROA) και η Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (μετά φόρων) (ROE) κινήθηκαν αρκετά υψηλότερα από τον μέσο όρο των ελληνικών τραπεζών. Σε σύγκριση με του κυριότερους ανταγωνιστές η Alpha Bank βρίσκεται σε αρκετά καλή θέση όσον αφορά τους δύο αυτούς δείκτες που σημαίνει ότι τα κεφάλαιά της αποδίδουν σημαντικά. Η κερδοφορία τους συγκρατείται σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, ενώ όλες οι τράπεζες προσπαθούν να συγκρατήσουν και τον δείκτη κόστους ενεργητικού. Αυτό σημαίνει πως ολοένα και περισσότερο οι τράπεζες τείνουν να μειώσουν τα λειτουργικά τους κόστη με ότι αυτό σημαίνει για την κερδοφορία τους αλλά και την συγκράτηση του λειτουργικού κινδύνου. Η συνεχής εσωστρέφεια φαίνεται και από την αύξηση του ενεργητικού των κυριότερων τραπεζών με την ταυτόχρονη μείωση των ιδίων κεφαλαίων τους σε σημαντικά ποσοστά. Αναλογικά κινούνται και οι καταθέσεις με τις χορηγήσεις που δείχνει ότι οι τράπεζες δεν είναι διατεθειμένες να προβούν σε μεγάλες χορηγήσεις χωρίς να διαθέτουν ασφαλή καταθετική βάση. Η νοοτροπία αυτή πηγάζει από το γεγονός (το οποίο έχουμε αναφέρει και προηγουμένως) ότι η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών έχει προέλθει, κυρίως, από την παραδοσιακή τραπεζική, χωρίς σοβαρή έκθεση σε τοξικά προϊόντα ή χρηματοοικονομικά προϊόντα υψηλού κινδύνου. Λόγω των παραπάνω, τα κέρδη προ και μετά φόρων βαίνουν μειούμενα και για τους 4 βασικούς ανταγωνιστές, με εξαίρεση την Εθνική Τράπεζα. Αυτό δικαιολογείται εύκολα καθώς από τη μια μεριά η μη διάθεση των τραπεζών να δεχθούν σημαντικούς κινδύνους και από την άλλη η απροθυμία τους να προχωρήσουν σε σημαντικές χορηγήσεις συρρικνώνουν τις δυνατότητες για κερδοφορία. Την ίδια στιγμή υπάρχει αύξηση εσόδων από τις τοκοφόρες δραστηριότητες με αντίστοιχη μείωση των εσόδων από εκτός τόκων κάτι που δείχνει την διατήρηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων στο καθαυτό κομμάτι των χορηγήσεων. Αξίζει, τέλος να αναφερθούμε και στη σημαντική αύξηση των προβλέψεων που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες έχουν στραφεί προς την αντιμετώπιση των πιστωτικών κινδύνων και διαθέτουν όλο και περισσότερο μέρος των διαθέσιμων τους ως κάλυψη των υποχρεώσεων που θα προκύψουν από μια ενδεχόμενη αδυναμία των οφειλετών τους να ικανοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους, αδυναμία που σημαίνει την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

3.3 Στρατηγική και Διεθνοποίηση

Χαρτογράφηση του εμπορικού πεδίου των τραπεζών⁷

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας οι ελληνικές τράπεζες διεύρυναν με ταχείς ρυθμούς τη διεθνή τους παρουσία με έμφαση στις χώρες της Αναδυόμενης Ευρώπης⁸, ιδίως δε στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης όπου μαζί με τις αυστριακές, τις ιταλικές και τις γαλλικές τράπεζες κατέχουν σημαντικό μερίδιο των κατά τόπους τραπεζικών αγορών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 48: Διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

	Αριθμός τραπεζών	Αριθμός υπηρεσιακών μονάδων	Αριθμός προσωπικού
Ελληνικές εμπορικές τράπεζες	19	3640	57842
Ξένες τράπεζες	30	327	6665
– από χώρες ΕΕ	24	317	6485
– από χώρες εκτός ΕΕ	6	10	180
Συνεταιριστικές τράπεζες	16	126	1204
Ειδικό πιστωτικό οργανισμοί	1	4	454
Σύνολο	66	4097	66165

Πηγή: ΤτΕ, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, σελ. 64

Η επέκταση στις εν λόγω χώρες είχε στρατηγικό χαρακτήρα⁹, καθώς στόχευε στη διείσδυση στις τοπικές αγορές και στην αξιοποίηση των ευκαιριών που αυτές παρείχαν για διεύρυνση των πηγών εσόδων και της κερδοφορίας των τραπεζών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 49: Παρουσία ελληνικών τραπεζών στην Αναδυόμενη Ευρώπη (31.12.2008)

	Αριθμός υποκαταστημάτων	Αριθμός προσωπικού	Ενεργητικό (σε εκατ. ευρώ)
Αλβανία	134	1.385	1.867
Βουλγαρία	735	8.466	10.234
Ουκρανία	287	3.118	1.136
ΠΓΔΜ	90	1.461	1.162
Πολωνία	177	2.405	4.896
Ρουμανία	901	11.004	13.791
Σερβία	535	6.425	3.429
Τουρκία	500	10.647	14.065
Σύνολο	3.359	44.911	50.580

Πηγή: ΤτΕ, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, σελ. 66

Η επέκταση αυτή έγινε κυρίως μέσω της εξαγοράς τοπικών πιστωτικών ιδρυμάτων και, σε μικρότερο βαθμό, με την ίδρυση νέων υποκαταστημάτων ή θυγατρικών (greenfield investment¹⁰). Έτσι, οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι προσπάθησαν και πέτυχαν να αποκτήσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα σημαντικό μέγεθος και παρουσία στις τοπικές αγορές. Όμως, η ολοκλήρωση των περισσότερων προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης και οι υψηλές αποτιμήσεις των κατά τόπους πιστωτικών ιδρυμάτων ώθησαν τους ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους να δώσουν κατά το 2008 έμφαση στην επέκταση των δραστηριοτήτων τους μέσω της ανάπτυξης του δικτύου και των εργασιών τους, καθώς και στην ομοιογενοποίηση των συστημάτων των θυγατρικών σε επίπεδο ομίλου. Το 2008 πραγματοποιήθηκαν μόνο δύο και σχετικά μικρού μεγέθους εξαγορές στην Ουκρανία¹¹. Συνεπεία των ανωτέρω εξελίξεων, το ενεργητικό των θυγατρικών και των υποκαταστημάτων των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό ανήλθε στο τέλος του 2008 σε 118,4

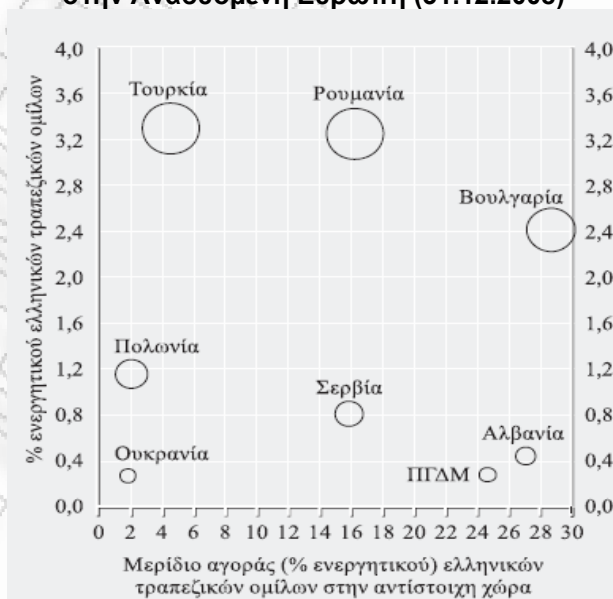
δισεκ. ευρώ, μέγεθος που αντιστοιχεί στο 28,2% του συνολικού ενεργητικού τους και στο 49% του ελληνικού ΑΕΠ.

Οι δραστηριότητές τους στην Αναδυόμενη Ευρώπη συνιστούν το σημαντικότερο μέρος των διεθνών δραστηριοτήτων τους και ισοδυναμούν με το 1/5 του ελληνικού ΑΕΠ. Μικρότερη δραστηριότητα παρατηρήθηκε στη ζώνη του ευρώ και το Ηνωμένο Βασίλειο¹².

Η ενίσχυση της ελληνικής παρουσίας οφείλεται αφενός, όπως προαναφέρθηκε, στις πραγματοποιηθείσες εξαγορές και αφετέρου στη σημαντική οργανική επέκταση των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή. Όσον αφορά το ανά χώρα ποσοστό του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στην Αναδυόμενη Ευρώπη, σημαντικότερη είναι η παρουσία στην Τουρκία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, οι οποίες αθροιστικά αντιπροσωπεύουν το 75% της συνολικής παρουσίας. Μικρή διαφοροποίηση στην προαναφερθείσα κατάταξη παρατηρείται στα επιμέρους βασικά μεγέθη των τραπεζικών ομίλων, όπως το ύψος των χορηγήσεων και των καταθέσεων, με το μεγαλύτερο ύψος χορηγήσεων να παρατηρείται στη Ρουμανία και το μεγαλύτερο ύψος καταθέσεων στην Τουρκία. Αντίθετα, αν και οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι κατέχουν σημαντικό μερίδιο αγοράς στην Αλβανία, την Ουκρανία και την ΠΓΔΜ, η έκθεσή τους στις χώρες αυτές είναι μικρή λόγω του μεγέθους των εκεί αγορών.

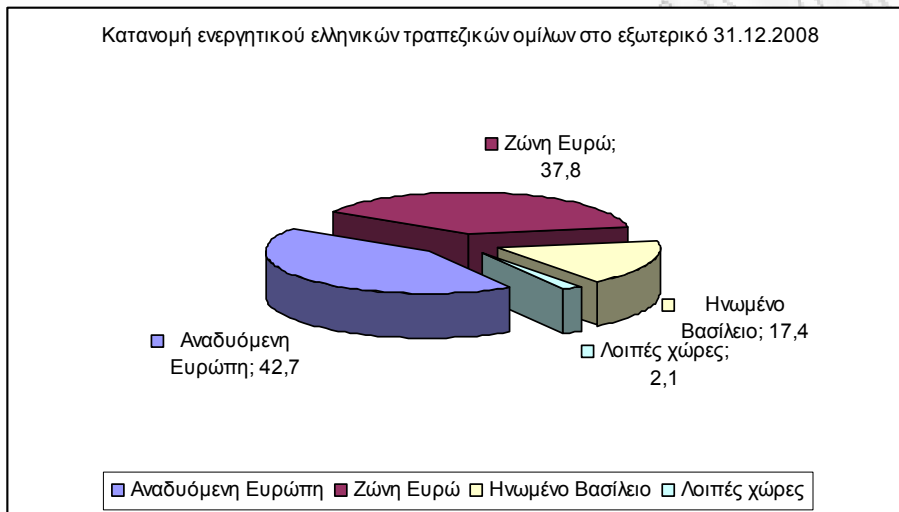
Από την προαναφερθείσα ανάλυση γίνεται αντιληπτό ότι από πλευράς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η δραστηριότητα στις χώρες της Αναδυόμενης Ευρώπης έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Επισημαίνεται ότι η παρουσία των ελληνικών τραπεζικών ομίλων είναι σε πολλές περιπτώσεις σημαντική σε σχέση με το μέγεθος του τραπεζικού κλάδου στην αντίστοιχη χώρα υποδοχής, αλλά κατά κανόνα είναι μικρή σε σχέση με το συνολικό ενεργητικό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Γράφημα 18: Συστημική σημασία της παρουσίας των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στην Αναδυόμενη Ευρώπη (31.12.2008)

Πηγή: ΤτΕ, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, σελ. 67

Παραδείγματος χάριν, ενώ το ενεργητικό των μονάδων των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στην Αλβανία αποτελεί το 27% περίπου του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος της χώρας αυτής, αντιστοιχεί μόλις στο 0,4% του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Σε κάθε περίπτωση, η διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών είναι ιδιαίτερα σημαντική τόσο για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα όσο και για τα τραπεζικά συστήματα και τις οικονομίες των χωρών υποδοχής, γεγονός που απαιτεί συνεχή παρακολούθηση των κινδύνων οι οποίοι απορρέουν από την παρουσία αυτή

Γράφημα 19

Πηγή: ΓτΕ, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, σελ. 67

Πέρα από την βοήθεια που παρείχαν προς τις ελληνικές επιχειρήσεις στην περιοχή και το ίδιο όφελος που απέκτησαν, οι ελληνικές τράπεζες έπαιξαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την διαμόρφωση του νέου βαλκανικού τραπεζικού τομέα μετά το 1989¹³. Έτσι, τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, εξαγόρασαν σε αρκετές χώρες πρώην κρατικές τράπεζες που ήταν προς πώληση. Συμμετείχαν έτσι στη διαδικασία της ιδιωτικοποίησης πραγματοποιώντας ταυτόχρονα άμεσες ξένες επενδύσεις σημαντικού ύψους, που ήταν πολύ σημαντικές για την αναμόρφωση της οικονομίας και του τραπεζικού τομέα. Στη συνέχεια, πραγματοποίησαν σημαντικές επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό τους και την ενσωμάτωσή τους στον όμιλό τους. Ο ρόλος τους ήταν επίσης σημαντικός για την ανάπτυξη των διατραπεζικών αγορών, την προώθηση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων, την επεξεργασία τραπεζικών διαδικασιών, την εφαρμογή προωθημένων συστημάτων τραπεζικού λογισμικού, κλπ. Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, βοήθησαν ακόμα στην εκπαίδευση και την προώθηση του επιπέδου εκατοντάδων στελεχών από γειτονικές χώρες. Γενικότερα, ο ρόλος των τραπεζών μας ήταν καταλυτικός για την πραγματοποίηση ιδιαίτερα σημαντικών επενδύσεων σε όλους τους τομείς των οικονομιών της περιοχής από τις ελληνικές επιχειρήσεις, γεγονός που φέρνει την Ελλάδα σε μια από τις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών που έχουν επενδύσει στη ΝΑ Ευρώπη.

Στον τομέα των θεσμικών αλλαγών, πολλές ελληνικές τράπεζες είτε συμμετέχοντας σε εξειδικευμένες επιτροπές διαφόρων οργανισμών (πχ. τοπικές ενώσεις τραπεζών στις Βαλκανικές χώρες), είτε μέσω επαφών με τις κατά τόπους Κεντρικές Τράπεζες

και άλλες συναφείς αρχές, βοήθησαν στις μεταρρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου. Εξάλλου, σημαντικό πλεονέκτημα στις ελληνικές τράπεζες δίνει μεταξύ άλλων το γεγονός ότι η διαδικασία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας έγινε στην ουσία τα τελευταία χρόνια μετά το 1990. Άρα η όλη διαδικασία μεταλλαγής της αγοράς, τόσο από πλευράς λιανικής τραπεζικής όσο και από πλευράς επιχειρηματικής πίστης και ιδίως από πλευράς κεφαλαιαγορών και χρηματαγορών είναι πρόσφατη. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στις ελληνικές τράπεζες να γνωρίζουν το ρίσκο και τις ευκαιρίες που προσφέρει η μετάβαση στο νέο καθεστώς. Υπήρχε εμπειρία σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων: από το ποιες πρωτοβουλίες θα πρέπει να πάρουν οι κεντρικές τράπεζες για να βοηθήσουν τη διαδικασία σύγκλισης, έως με τι είδους προϊόντα οι βαλκανικές κυβερνήσεις μπορούν να χρηματοδοτήσουν το δημόσιο χρέος τους και πως τα προϊόντα αυτά μπορούν να περάσουν στον τελικό καταναλωτή.

Στρατηγική προώθησης τραπεζικών προϊόντων στο εξωτερικό – ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

Τα τελευταία χρόνια το χρηματοοικονομικό περιβάλλον στο οποίο κατά κύριο λόγο δραστηριοποιούνται οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, μεταβάλλεται με γρήγορο ρυθμό και χαρακτηρίζεται από τον έντονο ανταγωνισμό, την απελευθέρωση και διεθνοποίηση των αγορών, την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την εμφάνιση νέων εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών προϊόντων και τη θεαματική ανάπτυξη των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν τα πιστωτικά ιδρύματα (Ν. 3601/2007) διακρίνονται σε κύριες και παρεπόμενες επενδυτικές υπηρεσίες. Αυτές κατανέμονται ως εξής¹⁴:

Κύριες επενδυτικές υπηρεσίες:

Ως κύρια επενδυτική υπηρεσία ή δραστηριότητα νοείται οποιαδήποτε από τις ακόλουθες υπηρεσίες ή δραστηριότητες:

- Η λήψη και διαβίβαση εντολών, η οποία συνίσταται στη λήψη και διαβίβαση εντολών για λογαριασμό πελατών, για κατάρτιση συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα.
- Η εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελατών, η οποία συνίσταται στην κατάρτιση συμβάσεων αγοράς ή πώλησης ενός ή περισσότερων χρηματοπιστωτικών μέσων για λογαριασμό πελατών.
- Η διαπραγμάτευση για ίδιο λογαριασμό, η οποία συνίσταται στη διαπραγμάτευση από ΑΕΠΕΥ με κεφάλαιά της ενός ή περισσότερων χρηματοπιστωτικών μέσων προς κατάρτιση συναλλαγών επί αυτών.
- Η διαχείριση χαρτοφυλακίων, η οποία συνίσταται στη διαχείριση, κατά τη διακριτική ευχέρεια της ΑΕΠΕΥ χαρτοφυλακίων πελατών, στο πλαίσιο εντολής τους, που περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα.
- Η παροχή επενδυτικών συμβουλών, η οποία συνίσταται στην παροχή προσωπικών συμβουλών σε πελάτη, είτε κατόπιν αιτήσεώς του, είτε με πρωτοβουλία της ΑΕΠΕΥ, σχετικά με μία ή περισσότερες συναλλαγές που αφορούν χρηματοπιστωτικά μέσα.
- Η αναδοχή χρηματοπιστωτικών μέσων ή η τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων με δέσμευση ανάληψης.
- Η τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων χωρίς δέσμευση ανάληψης.

- Η λειτουργία Πολυμερούς Μηχανισμού Διαπραγμάτευσης (ΠΜΔ)¹⁵.

Παρεπόμενες επενδυτικές υπηρεσίες:

Ως παρεπόμενη επενδυτική υπηρεσία νοείται οποιαδήποτε από τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Η φύλαξη και διοικητική διαχείριση χρηματοπιστωτικών μέσων για λογαριασμό πελατών, περιλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών θεματοφύλακα και παροχής συναφών υπηρεσιών, όπως η διαχείριση χρηματικών διαθεσίμων ή παρεχόμενων ασφαλειών.
- Η παροχή πιστώσεων ή δανείων σε επενδυτή προς διενέργεια συναλλαγής σε ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα, στην οποία μεσολαβεί η ΑΕΠΕΥ, η οποία παρέχει την πίστωση ή το δάνειο.
- Η παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις σχετικά με τη διάρθρωση του κεφαλαίου τους, την κλαδική στρατηγική και συναφή θέματα, καθώς και η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών σχετικά με συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων.
- Η παροχή υπηρεσιών ξένου συναλλάγματος εφόσον συνδέονται με την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών.
- Η έρευνα στον τομέα των επενδύσεων και χρηματοοικονομική ανάλυση ή άλλες μορφές γενικών συστάσεων που σχετίζονται με συναλλαγές σε χρηματοπιστωτικά μέσα.
- Η παροχή υπηρεσιών σχετιζόμενων με την αναδοχή.
- Η παροχή επενδυτικών και παρεπόμενων υπηρεσιών σχετικά με τα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, εφόσον σχετίζονται με την παροχή επενδυτικών ή παρεπόμενων υπηρεσιών.

Οι υπηρεσίες που παρέχουν οι τράπεζες στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης είναι πολλαπλές και καλύπτουν όλο το φάσμα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν:

- Βραχυπρόθεσμες χορηγήσεις για κεφάλαιο κίνησης, μεσο-μακροπρόθεμα δάνεια για επενδύσεις, πιστώσεις για χρηματοδότηση εξαγωγικών δραστηριοτήτων, κλπ.
- Ενέγγυες πιστώσεις και εγγυητικές επιστολές.
- Καταθετικά προϊόντα όπως λογαριασμοί όψεως, ταμειυτηρίου και προθεσμίας, σε τοπικά και ξένα νομίσματα, repos αλλά και πράξεις συναλλάγματος.
- Εργασίες χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών, χάρη στα dealing room αλλά και τις εξειδικευμένες εταιρίες που ορισμένες τράπεζες διαθέτουν στα Βαλκάνια.
- Υποστήριξη επιχειρήσεων για διευκόλυνση των χρηματοοικονομικών τους ροών, είτε μέσω διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών, είτε χάρη στην εγκατάσταση ATM στο χώρο των επιχειρήσεων.
- Γενικά, οι μονάδες των ελληνικών τραπεζών υποστηρίζουν τις ελληνικές και όχι μόνο επιχειρήσεις στις επενδυτικές τους πρωτοβουλίες στη Βαλκανική, με την παροχή πληροφοριών και συμβουλών σχετικά με ιδιωτικοποιήσεις, εξαγορές και συγχωνεύσεις, την προετοιμασία business plan, τις υπηρεσίες leasing, κλπ.

Η διαδικασία μετασχηματισμού των σοσιαλιστικών οικονομιών των χωρών της ΝΑ Ευρώπης σε οικονομίες της αγοράς δεν ήταν καθόλου εύκολη υπόθεση καθώς έπρεπε να γίνουν σε μεγάλη κλίμακα μεταρρυθμίσεις. Σύμφωνα με τον Gomel¹⁶, το ΔΝΤ¹⁷ και τη Παγκόσμια Τράπεζα¹⁸, οι μεταρρυθμίσεις ήταν λίγο ή πολύ γνωστές και αφορούσαν:

- **Μακροοικονομική σταθερότητα:** συγκεκριμένα έπρεπε να υπάρξει σταθεροποίηση του πληθωρισμού, έλεγχος των δημοσίων ελλειμμάτων, εξισορρόπηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας σε πραγματικά επίπεδα, κλπ.
- **Ιδιωτικοποιήσεις και διαρθρωτικές αλλαγές:** αυτές συνιστούν στη μείωση του ποσοστού της κρατικής ιδιοκτησίας στην αγορά και την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, στην απελευθέρωση των τιμών, στη δόμηση αποτελεσματικού τραπεζικού τομέα και κεφαλαιαγοράς, στο άνοιγμα στο διεθνές εμπόριο, στην απελευθέρωση στην κίνηση κεφαλαίων, σε μεταρρυθμίσεις στο νομοθετικό πλαίσιο και γενικότερα στη ρύθμιση της αγοράς με την κατάργηση των μονοπωλίων.

Το ερώτημα που προβλημάτισε τους οικονομολόγους στα τέλη της δεκαετίας του 80 και στις αρχές της δεκαετίας του 90 ήταν ο τρόπος που θα εφαρμόζονταν τα άνω μέτρα. Εάν θα υπήρχε σταδιακή εφαρμογή τους (gradual approach) ή θα υπήρχε άμεση εφαρμογή τους με την εισαγωγή όρων της αγοράς στις σοσιαλιστικές οικονομίες (shock therapy). Οι εκφραστές της σταδιακής προσαρμογής υποστηρίζουν ότι το οικονομικό και κοινωνικό κόστος της μετάβασης (ανεργία, πληθωρισμός, πτώση βιοτικού επιπέδου) επιβάλλουν την εφαρμογή μιας μεταρρυθμιστικής πολιτικής μακράς διάρκειας. Αντίθετα, οι υποστηρικτές της θεραπείας «σοκ», αναγνωρίζοντας τις αναπόφευκτες και οδυνηρές συνέπειες του οικονομικού μετασχηματισμού, επιδίωκαν να περιορίσουν χρονικά το κόστος μετάβασης διαμορφώνοντας άμεσα συνθήκες ελεύθερης οικονομίας για γρήγορη και βιώσιμη ανάπτυξη¹⁹.

Η διαδικασία αυτή της μετάβασης, χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας με πολλές οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές περιπτώσεις. Συνολικά οι κυριότεροι παράγοντες που επηρέασαν το βαθμό δυσκολίας της μεταβατικής περιόδου στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης ήταν οι ακόλουθοι²⁰:

- **Ο βαθμός αποδοχής των «σοσιαλιστικών» καθεστώτων.** Η αποδοχή οτιδήποτε καινούργιου ήταν δύσκολη κι αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία.
- **Η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική απομόνωση.** Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης οι Βαλκανικές χώρες υστερούσαν σε επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης.
- **Τα εθνικά Προβλήματα.**
- **Η διεθνής βοήθεια.** Οι χώρες σε μετάβαση στηρίζουν ως ένα βαθμό τη μεταρρυθμιστική τους πολιτική στην οικονομική βοήθεια από τις αναπτυγμένες χώρες. Η παροχή βοήθειας από οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη ήταν καθοριστική.

Στο πλαίσιο της γενικότερης μετάβασης, η μετάβαση του τραπεζικού τομέα (banking sector transition) αφορά τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων με όρους

ελεύθερης αγοράς και πλήρους ανταγωνισμού. Το βασικότερο συστατικό για την επιτυχή μετάβαση του τραπεζικού τομέα είναι η ιδιωτικοποιήσεις των κρατικών τραπεζών ώστε να επιτευχθεί η άμεση αναδιάρθρωσή τους και η αποτελεσματική λειτουργία τους²¹. Ο Sobek²² υποστήριξε ότι η άμεσες ξένες επενδύσεις στον τραπεζικό τομέα των χωρών της ΝΑ Ευρώπης ήταν απαραίτητο στοιχείο για την αναμόρφωση του τραπεζικού τομέα καθώς:

- Οι τράπεζες στις χώρες της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης είχαν σημαντική έλλειψη κεφαλαίου σε σχέση με τις τράπεζες των αναπτυγμένων χωρών. Με την κεφαλαιουχική βάση που διέθεταν, δεν ήταν δυνατό να λειτουργήσουν με ανταγωνιστικούς όρους στην ελεύθερη αγορά.
- Οι ιδιωτικοποιήσεις των εγχώριων τραπεζών ήταν δυνατό να γίνουν μόνο μέσω πώλησης σε ξένη τράπεζα, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις το τίμημα της εξαγοράς ήταν μεγάλο, ενώ ήταν απαραίτητη η εισαγωγή νέων κεφαλαίων για την χρηματοδότηση των εγχώριων προϋπολογισμών.
- Ήταν απαραίτητη η μεταβίβαση της τεχνογνωσία που είχαν τα ξένα πιστωτικά ιδρύματα, σε όλο το φάσμα των τραπεζικών λειτουργιών, καθώς υπήρχε παντελής έλλειψη εμπειρίας, στις χώρες σε μετάβαση.

Ο Sudarsanam²³ υποστήριξε ότι οι βασικοί λόγοι για μια εξαγορά πιστωτικού ιδρύματος σε χώρες σε μετάβαση είναι:

- Η βελτίωση της κερδοφορίας της επενδύτριας τράπεζας, καθώς και οι προοπτικές για μελλοντική κερδοφορία από τις δραστηριότητες στην περιοχή,
- Η γρήγορη απόκτηση μεριδίου αγοράς στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα,
- Η απόκτηση μεγάλου αριθμού υποκαταστημάτων πετυχαίνοντας γρήγορη γεωγραφική κάλυψη

Η ΕΚΤ σε μελέτη της το 2000²⁴, υπέδειξε την απόκτηση μεγάλου μεγέθους σε γρήγορο χρονικό διάστημα στην εγχώρια τραπεζική αγορά, ως την κύρια αιτία για τις διασυννοριακές εξαγορές και συγχωνεύσεις στις χώρες σε μετάβαση. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ²⁵ το μεγαλύτερο κίνητρο για επέκταση στις χώρες σε μετάβαση, έχουν οι τράπεζες που βρίσκονται σε γειτνιάζουσες χώρες, κυρίως λόγω των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών, της παρουσίας επιχειρήσεων προερχόμενες από τις επενδύτριες χώρες στις χώρες σε μετάβαση και τη δυνατότητα για μεγαλύτερη γνώση της αγοράς.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης στις αγορές προκαλεί σημαντική αύξηση του κόστους του χρήματος για τις τράπεζες και κατά συνέπεια για τις δανειζόμενες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, επιδρώντας αρνητικά στην αναπτυξιακή δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας. Παρόλα αυτά, τόσο η ελληνική όσο και οι οικονομίες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης διατηρούν τον δυναμισμό τους και συνεχίζουν την αναπτυξιακή τους πορεία. Οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν με αποφασιστικότητα τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης προσαρμόζοντας κατάλληλα τη στρατηγική τους όπου χρειάζεται. Στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στην παραδοσιακή τραπεζική και χρηματοδοτούν τις χορηγήσεις τους κατά κύριο λόγο με καταθέσεις. Με ένα ισχυρό δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα και την ΝΑ Ευρώπη, βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση κυρίως έναντι τραπεζών που στηρίζονται κατά βάση στις διατραπεζικές αγορές

χρήματος. Έτσι οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν αναδειχθεί σε πρωταγωνιστές των τραπεζικών αγορών στις χώρες της βαλκανική χερσονήσου και της ευρύτερης περιοχής της ΝΑ Ευρώπης φροντίζοντας η επέκταση των εργασιών τους να γίνεται σε ισορροπία με τα κεφάλαιά τους, τις ανάγκες των πελατών τους και τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς, κάνοντας τα προϊόντα τους ανταγωνιστικά²⁶.

Η επέκταση στην αγορά των Βαλκανίων αλλά και στη ΝΑ Ευρώπη και γενικά σε χώρες με προοπτικές ανάπτυξης των οικονομιών και της τραπεζικής αγοράς είναι ο κύριος άξονας στρατηγικής των μεγάλων ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Η επιλογή βέβαια των συγκεκριμένων περιοχών ως επέκταση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στη ΝΑ Ευρώπη, η μείωση του προστατευτισμού, αλλά και η ενταξιακή πορεία ορισμένων χωρών, οι οποίες ενώ χαρακτηρίζονται ως μικρές, θεωρούνται γρήγορα αναπτυσσόμενες. Η ιδιωτική κατανάλωση στις χώρες αυτές αυξάνει με γρήγορους ρυθμούς, γεγονός που οφείλεται τόσο στη μείωση των πληθωριστικών πιέσεων όσο και στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση στη ζήτηση των παρεχόμενων τραπεζικών υπηρεσιών και κυρίως σε εργασίες λιανικής τραπεζικής. Επίσης, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα τελευταία χρόνια ένας μεγάλος αριθμός ελληνικών επιχειρήσεων επέκτεινε τις λειτουργίες του σε βαλκανικές χώρες, όπου το κόστος εργασίας είναι χαμηλότερο και η φορολογία ευνοϊκότερη. Οι χώρες λοιπόν των Βαλκανίων, καθώς και της ΝΑ Ευρώπης, αποτελούν ιδανική ευκαιρία για να αναπληρώσουν οι τράπεζες τις απώλειες κερδών που θα προκύψουν από την «ωρίμανση» της ελληνικής αγοράς.

Ο αποτελεσματικός έλεγχος του κόστους, η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η ομαλή προσαρμογή στις νέες θεσμικές απαιτήσεις και η μεγέθυνση στο εξωτερικό αποτελούν τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές τράπεζες. Στις αγορές αυτές οι ελληνικές τράπεζες έχουν να ανταγωνιστούν πανίσχυρους ευρωπαϊκούς ομίλους και θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο έπακρο τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω έτσι ώστε να επιτύχουν σημαντικά και διατηρήσιμα κέρδη στους τομείς της λιανικής και κεφαλαιουχικής τραπεζικής.

Διεθνής Στρατηγική (International Strategy)

Αν επιχειρούσε κάποιος να διαμορφώσει άποψη για τον χρονικό ορίζοντα στη διάρκεια του οποίου έλαβε χώρα η επέκταση της τράπεζας στην αγορά της ΝΑ Ευρώπης, θα μπορούσε να πει ότι αυτή διαμορφώθηκε σε 2 στάδια:

1. την δεκαετία 1990-2000 με την επέκταση σε Ρουμανία (1994), Βουλγαρία (1995), Αλβανία (1998) και Κύπρο (1998) και π.Γ.Δ.Μ (2000) και
2. την περίοδο 2005-2008 με την επέκταση σε Σερβία (2005) και Ουκρανία (2008)

Ταυτόχρονα με την επέκταση της στην Ευρώπη, λαμβάνουν χώρα και σημαντικές κινήσεις στην ελληνική αγορά (λ.χ. εξαγορά Ιονικής Τράπεζας). Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι κινήσεις στην ελληνική αγορά είναι υπεύθυνες για το 83% των εσόδων

σε ενοποιημένη βάση και παρόλο που αναμένεται η αύξηση των δραστηριοτήτων της τράπεζας στην ΝΑ Ευρώπη και την Ουκρανία, σε βραχυπρόθεσμο διάστημα η ελληνική αγορά θα παραμείνει ο σημαντικότερος διαμορφωτής των οικονομικών αποτελεσμάτων της τράπεζας. Εξάλλου, στρατηγική επιδίωξη της τράπεζας είναι να καταστεί ισχυρός τραπεζικός όμιλος στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Η βασική μεσοπρόθεσμη στρατηγική της τράπεζας περιλαμβάνει την εκμετάλλευση των βασικών πλεονεκτημάτων της. Βραχυπρόθεσμα, και ενόψει της οικονομικής κρίσης η οποία χαρακτηρίζεται από δύσκολες συνθήκες ρευστότητας και επιδείνωση της πιστοληπτικής ποιότητας πελατών, οι στρατηγικές προτεραιότητες της τράπεζας είναι η διασφάλιση της ποιότητας του δανειακού της χαρτοφυλακίου, η διατήρηση ισχυρής κεφαλαιακής βάσης και η διατήρηση ισχυρής κερδοφορίας προ προβλέψεων.

Οι λόγοι οι οποίοι ώθησαν την τράπεζα να προχωρήσει, νωρίς σχετικά, στην επέκτασή της εκτός ελληνικών συνόρων είχαν να κάνουν με:

- την δραστηριοποίηση στην βαλκανική αγορά σημαντικών ελληνικών επιχειρήσεων οι οποίες ζητούσαν την παροχή τραπεζικών προϊόντων από ήδη καταξιωμένους και γνώριμους σε αυτούς τραπεζικούς ομίλους με γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όχι μόνο των ελληνικών επιχειρήσεων αλλά και του χώρου δραστηριοποίησής τους
- το σημαντικό μέγεθος της αγοράς σε συνδυασμό με τις αναδυόμενες ευκαιρίες που υπάρχουν σε αυτές και την διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη του τραπεζικού κλάδου (ήπιο μακροοικονομικό περιβάλλον, αποκρατικοποιήσεις, εισαγωγή του Ευρώ κ.α.)
- την πρόθεσή της να αποκτήσει πείρα των ιδιαίτερων πολιτικών και ρυθμιστικών χαρακτηριστικών και τάσεων της κάθε χώρας δράσης που στην ουσία καθορίζουν την ζήτηση για τραπεζικά και χρηματοοικονομικά προϊόντα,
- την επιθυμία να εκτιμηθούν νωρίς οι επενδυτικοί κίνδυνοι που υπήρχαν και η τάση της τραπεζικής αγοράς στην κάθε χώρα
- την διαμόρφωση σε ανάλογο χρονικό ορίζοντα της προώθησης των επιχειρηματικών σχεδίων και
- την διάθεση να υπάρξει διαθέσιμος χρόνος προκειμένου να καθιερωθεί ένα αναγνωρίσιμο και αξιόπιστο brand name στην τοπική αγορά

Τα Βαλκάνια λόγω πολιτισμικής και γεωγραφικής εγγύτητας δημιούργησαν συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και προσδιόρισαν το νέο πεδίο δράσης των ελληνικών τραπεζών. Η πολιτική μεταρρυθμίσεων που ακολούθησαν οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης τα τελευταία έτη, σε συνδυασμό με την υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής και εκσυγχρονισμού, είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση της αναπτυξιακής πορείας των τοπικών οικονομιών σε υψηλά επίπεδα. Σημαντικές ελληνικές επιχειρήσεις διείδαν την δυνατότητα επέκτασης των δραστηριοτήτων τους στις χώρες αυτές. Σε πρώτη φάση λοιπόν η επέκταση της τράπεζας απέβλεπε κυρίως στην εξυπηρέτηση ελληνικών επιχειρήσεων, που δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή αυτή. Γνωρίζοντας τον πιστωτικό κίνδυνο των επιχειρήσεων αυτών η τράπεζα συνόδευσε την επέκτασή τους στα Βαλκάνια. Αργότερα η τράπεζα διεύρυνε και συνεχίζει να διευρύνει σταδιακά τις δραστηριότητές της από την ανερχόμενη αγορά στον τομέα της λιανικής τραπεζικής²⁷ και αξιοποιώντας ευκαιρίες σε τομείς όπως η οικοδομική δραστηριότητα και η ανάπτυξη οικιστικών και εμπορικών ζωνών²⁸. Η

τράπεζα μέσω της δραστηριοποίησης της στα Βαλκάνια επιδιώκει να βελτιώσει την κερδοφορία της, καθώς σταδιακά και η λιανική τραπεζική στην Ελλάδα φτάνει στα επίπεδα ωρίμανσης των περισσότερων χωρών της ευρωζώνης²⁹ δημιουργώντας έτσι την ανάγκη επέκτασης εκτός συνόρων.

Η τράπεζα αναγνώρισε σημαντικά χαρακτηριστικά των χωρών της βαλκανικής. Ειδικότερα για τον χρηματοοικονομικό τομέα, τα υψηλά περιθώρια αναπτύξεως που παρουσιάζει, δεδομένης της χαμηλής διεισδύσεως των χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, τον καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικό. Επιχειρήσεις οι οποίες επιδιώκουν μια διεθνή στρατηγική προσπαθούν να δημιουργήσουν αξία με το να μεταφέρουν πολύτιμες ικανότητες και προϊόντα σε ξένες αγορές όπου οι τοπικοί ανταγωνιστές δεν τα έχουν. Για το λόγο αυτό η Alpha Bank, όπως και οι σημαντικότερες ελληνικές τράπεζες, επέλεξαν να επεκταθούν στις χώρες της περιοχής, είτε με εξαγορές είτε με ίδρυση καταστημάτων, επενδύοντας σημαντικά κεφάλαια³⁰.

Οι οργανωτικές δεξιότητες της Alpha Bank που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα, της επέτρεψαν να επιδιώξει μια συνεχή οργανωτική ανάπτυξη και στο εξωτερικό. Η Διεθνής Στρατηγική που ακολουθεί προωθείται μέσω δοκιμασμένων και πιστοποιημένων διαδικασιών που εφαρμόστηκαν στην ελληνική αγορά (και αφορούν π.χ. την εφοδιαστική αλυσίδα και την πρόσληψη και εκπαίδευση του προσωπικού, πρόγραμμα εγκαταστάσεως ATM στα καταστήματα του εξωτερικού, ενίσχυση της χρήσης των πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, προϊόντα και υπηρεσίες εναλλακτικών δικτύων τραπεζικής) και που βοηθούν στην επέκταση του δικτύου και στο άνοιγμα νέων καταστημάτων (ταυτόχρονα με την επέκταση του δικτύου λιανικής τραπεζικής επιδιώκεται η ομοιόμορφη οργανωτική δομή σε όλες τις χώρες που αυτή δραστηριοποιείται).

Την ίδια στιγμή, επιδιώκεται η ένταξη σε έναν κεντρικό σχεδιασμό λειτουργιών ανάπτυξης του προϊόντος στην έδρα της τράπεζας. Πρακτικά αυτό σημαίνει Εξειδικευμένα Γραφεία για κάθε χώρα δραστηριοποίησης (Λιανικής Τραπεζικής, Ελέγχου, Διαχείρισης Κινδύνων, Ανθρωπίνου Δυναμικού, Τεχνολογικού και Δανείων), ενιαίες πολιτικές και διαδικασίες, συγκεντροποίηση και ομοιομορφία στην λειτουργία των κατά τόπους οργανισμών και δημιουργία κοινού προτύπου υποδομών συστημάτων πληροφορικής των μονάδων της τράπεζας στην περιοχή³¹. Γενικότερα, εφαρμόζονται ενιαία συστήματα και πολιτική σε όλες τις βασικές λειτουργίες (διαχείριση κινδύνων, εσωτερικός έλεγχος κ.ά.) με βάση το εγχώριο πρότυπο, προσαρμοσμένο βεβαίως στο ρυθμιστικό και νομικό πλαίσιο και στις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε χώρας. Ανώτερος στόχος είναι η λειτουργία των καταστημάτων από την πρώτη ημέρα κατά τα πρότυπα της Alpha Bank στην Ελλάδα και η όσο το δυνατόν μείωση του time to market.

Επιπλέον, επιδιώκεται η καθιέρωση λειτουργικών κανόνων διάθεσης τραπεζικών προϊόντων και μάρκετινγκ σε κάθε κύρια χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Γίνονται βέβαια μερικές τοπικές βελτιώσεις που αφορούν κυρίως την προσφορά των προϊόντων³² και την στρατηγική προώθησης τους³³ αλλά αυτές φαίνεται να είναι περιορισμένες. Στον τομέα της λιανικής τραπεζικής ειδικότερα, η Alpha Bank προωθεί έναν σημαντικό αριθμό νέων προϊόντων παράλληλα με τον ανασχεδιασμό,

όπου αυτό απαιτείται, των ήδη υπαρχόντων στις κατά τόπους αγορές. Πολλά από αυτά τα προϊόντα που έχουν ήδη κυκλοφορήσει στην ελληνική αγορά, η τράπεζα είναι σε θέση και μεταφέρει, μαζί με την εμπειρία και την τεχνογνωσία που έχει αποκτήσει, στην αγορά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Εκεί μεταφέρει και υπηρεσίες εναλλακτικών δικτύων αφού η μη ύπαρξη ανάλογων υποδομών στις χώρες αυτές κάνει την εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων αρκετά ελκυστική. Ταυτόχρονα, εφαρμόζονται ενιαία συστήματα και πολιτική σε όλες τις βασικές λειτουργίες (διαχείριση κινδύνων, εσωτερικός έλεγχος κ.ά.) με βάση το εγχώριο πρότυπο, προσαρμοσμένο βεβαίως στο ρυθμιστικό και νομικό πλαίσιο και στις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε χώρας.

Όλα αυτά ήρθαν να καλύψουν ακριβώς τη δραστηριοποίηση της τράπεζας στις αγορές της ΝΑ Ευρώπης. Δημιουργήθηκε αξία μέσα από διαφοροποιημένα προϊόντα που αναπτύχθηκαν στην έδρα της επιχείρησης. Η διαφοροποίηση αυτή έχει να κάνει τόσο με την προσφορά ανταγωνιστικότερων επιτοκίων από τους τοπικούς ανταγωνιστές όσο και με τη βελτιωμένη υποστήριξη των προϊόντων αυτών. Επιπλέον, η διαφορετική προσέγγιση της ασφάλειας και διαχείρισης του κινδύνου (Αγοράς, Πιστωτικός, Ρευστότητας και Λειτουργικός)³⁴ καθώς και η σημαντική κεφαλαιακή επάρκεια και οι δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων, στα οποία υστερούν οι τοπικοί ανταγωνιστές, μπορούν να θεωρηθούν ως στοιχεία που ενισχύουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της τράπεζας σε τοπικό επίπεδο.

Για την Alpha Bank, η δυναμική της επέκταση στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτελεί στρατηγική πρώτης προτεραιότητας, με στόχο να καθιερωθεί ως περιφερειακή δύναμη. Στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής, η Τράπεζα ισχυροποίησε το 2007 την παρουσία της στην περιοχή με την ίδρυση 133 Καταστημάτων. Έτσι, το δίκτυο στη Νοτιοανατολική Ευρώπη ανήλθε την 31.12.2007 στα 403 Καταστήματα, ενώ το προσωπικό προσεγγίζει τα 5.000 άτομα. Για το 2009 έχει προγραμματισθεί η ενίσχυση του Δικτύου με ακόμη μεγαλύτερο αριθμό Καταστημάτων, με απώτερο στόχο την υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου Agenda 2010 που προβλέπει Δίκτυο άνω των 1.000 Καταστημάτων στην περιοχή, αριθμός διπλάσιος από τα Καταστήματα που προβλέπεται ότι θα διαθέτει η τράπεζα την ίδια περίοδο στην Ελλάδα³⁵.

Τα κέρδη από τις δραστηριότητες στην περιοχή ανήλθαν σε € 117 εκατ. σημειώνοντας αύξηση κατά 67% σε σχέση με το 2006. Οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 88%, ρυθμός υπερδιπλάσιος του ρυθμού αύξησης της αγοράς, και ανήλθαν σε € 7,6 δισ. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί περίπου στο 18% του συνόλου των χορηγήσεων σε ενοποιημένη βάση από 12% το 2006. Επίσης, σημαντική αύξηση σημείωσαν και οι καταθέσεις κατά 46%, ανερχόμενες σε € 5,3 δισ., μέγεθος που αντιστοιχεί στο 15% των συνολικών καταθέσεων του Ομίλου. Ως αποτέλεσμα ήρθε η αύξηση του μεριδίου αγοράς στην Νοτιοανατολική Ευρώπη από 5,7% το 2006 σε 7,3% το 2007

ΠΙΝΑΚΑΣ 50: Δραστηριότητα της ALPHA BANK στη ΝΑ Ευρώπη

	2007	2006	% Μεταβολή
Λειτουργικά Έσοδα	345,8	248,4	39,2
Λειτουργικά Έξοδα	201,4	153,6	31,3
Ζημιές Απομειώσεως	27,4	24,8	10,2
Κέρδη προ φόρων	117,1	70	67,3
Απόδοση Εποπτικών Κεφαλαίων	31,30%	25,50%	
Σταθμισμένα Στοιχεία Ενεργητικού	4669	3427	36,2
Έξοδα/Έσοδα	58,20%	61,80%	
Χρηματοδοτήσεις	7573	4029	88
Καταθέσεις πελατών	5303	3623	46,4

ΠΗΓΗ: Alpha Bank

Ειδικότερα, παρουσιάζουμε επιμέρους στοιχεία της στρατηγικής της τράπεζας που αφορούν ξεχωριστά την κάθε χώρα δραστηριοποίησης:

Ρουμανία

Η Τράπεζα έχει αυξημένο ενδιαφέρον για την αγορά της Ρουμανίας, γεγονός που αποδεικνύεται και από τη συνεχή επί 13 έτη παρουσία της, καθώς ήταν η πρώτη ξένη Τράπεζα που εισήλθε στην εγχώρια αγορά. Σήμερα η Alpha Bank Romania, έχοντας σημαντική παρουσία στις κυριότερες πόλεις της χώρας, λειτουργεί με 125 Καταστήματα έναντι 70 στο τέλος του 2006 και 1.757 άτομα Προσωπικό. Εκτός από τα παραδοσιακού τύπου καταστήματα, η Alpha Bank Romania προωθεί ένα νέο τύπο Καταστημάτων, το «Alpha Point», που διαθέτει συγκεκριμένα προϊόντα λιανικής τραπεζικής³⁶.

Στον τομέα των χορηγήσεων σημειώθηκε ετήσια αύξηση 126% (€ 2,7 δις.), υπερδιπλάσια της αυξήσεως της αγοράς. Το μερίδιο αγοράς ανήλθε σε 6,5% από 4,3% το 2006, κατατάσσοντας την Τράπεζα στις πέντε μεγαλύτερες της χώρας ενώ κατέχει πρωτεύουσα θέση στην παραγωγικότητα του κλάδου σε όρους χορηγήσεων ανά Κατάστημα. Από τις επιμέρους κατηγορίες, εντυπωσιακή ήταν η αύξηση στην καταναλωτική πίστη με ποσοστό 246%. Επίσης, στα στεγαστικά δάνεια σημειώθηκε ετήσια αύξηση 189%, ανεβάζοντας το μερίδιό αγοράς στο 8,5% από 4,9% το 2006. Έντονη και η συμβολή στην ανάπτυξη της στεγαστικής πίστωσης ενώ στον τομέα των καταθέσεων επιτεύχθηκε αύξηση 43%. Εκτός από τις τραπεζικές εργασίες, οι δραστηριότητες της Alpha Bank Romania, μέσω των θυγατρικών της, επεκτείνονται και στους τομείς leasing, investment banking, χρηματιστηριακών πράξεων και χρηματοοικονομικών συμβουλών. Ειδικότερα, η Alpha Leasing Romania ήταν η πρώτη εταιρία leasing στη Ρουμανία, η οποία εντάχθηκε στους φακέλους της κεντρικής τραπεζής, ώστε να εποπτεύεται από αυτή ως μη τραπεζικός χρηματοπιστωτικός οργανισμός, σύμφωνα με το νέο σχετικό νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται στη χώρα.

Στόχοι για την ρουμανική τραπεζική αγορά

Στόχος της Εταιρίας είναι να αποκτήσει ηγετική θέση στην αγορά leasing της Ρουμανίας προσφέροντας παράλληλα τις καλύτερες λύσεις στην πελατεία. Το έτος 2008 η ανάπτυξη της Τραπεζής θα βασισθεί στη συνεχιζόμενη επέκταση του δικτύου Καταστημάτων της σε όλες τις βασικές πόλεις της Ρουμανίας, στην αύξηση των δικτύων ηλεκτρονικών τερματικών (POS) και στα νέα προϊόντα που σχεδιάζονται³⁷.

Βουλγαρία

Η Τράπεζα δραστηριοποιείται από το 1995 στη Βουλγαρία ενισχύοντας σημαντικά την παρουσία της κατά το 2007 με την ίδρυση 35 νέων Καταστημάτων. Στο τέλος του έτους το δίκτυο των καταστημάτων στην χώρα αριθμούσε 80 Καταστήματα, με 550 άτομα Προσωπικό, διαθέτοντας παρουσία σε όλες τις πόλεις άνω των 20.000 κατοίκων. Η δυναμική επέκταση σε όλες τις τραπεζικές εργασίες είχε ως αποτέλεσμα την εντυπωσιακή αύξηση των χορηγήσεων και των καταθέσεων. Συγκεκριμένα, οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 213%, ενώ τα υπόλοιπα καταθέσεων αυξήθηκαν κατά 135%. Στις χορηγήσεις, το μερίδιο αγοράς ανήλθε σε 3,4% σημειώνοντας αύξηση κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2006. Στην αγορά της Βουλγαρίας παρέχεται εκτενή σειρά προϊόντων και υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη αντίστοιχων προϊόντων προς τους ιδιώτες, με τα προϊόντα που παρέχονται από την Τράπεζα στην Ελλάδα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το τελευταίο τρίμηνο του 2007 δόθηκαν 3.231 καταναλωτικά δάνεια, τριπλάσια σε σχέση με του προηγούμενου τριμήνου, ενώ ο αριθμός των λογαριασμών καταθέσεων ανήλθε σε 65.000, αυξημένος κατά 50% σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο.

Στόχοι για την βουλγαρική τραπεζική αγορά

Στα επόμενα έτη η επέκτασή της τράπεζας στην Βουλγαρία προγραμματίζεται να είναι ακόμη εντονότερη, ώστε στο τέλος του 2010 η τράπεζα να λειτουργεί με 230 Καταστήματα.

Σερβία

Η παρουσία της τράπεζας στη Σερβία χρονολογείται από το 2002 με τη λειτουργία τριών Καταστημάτων. Έτος σταθμός όμως για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων στη χώρα ήταν το 2005 με την απόκτηση της έβδομης μεγαλύτερης σερβικής τραπεζής, της Jubanka, η οποία μετονομάστηκε σε Alpha Bank Beograd και μετέπειτα σε Alpha Bank Srbija. Το 2007 συνεχίστηκε η υλοποίηση ενός εκτεταμένου προγράμματος ανακαινίσεων ή μεταστεγάσεων των περισσότερων από τα Καταστήματα και τις Κεντρικές Υπηρεσίες της Alpha Bank Srbija, ενώ ταυτοχρόνως ενισχύθηκε το δίκτυο με την ίδρυση 27 νέων Καταστημάτων, ανεβάζοντας τον αριθμό τους σε 130. Το απασχολούμενο Προσωπικό έφτασε τα 1.450 άτομα.

Το 2007 η ανάπτυξη των μεγεθών επιταχύνθηκε, επιτυγχάνοντας ρυθμούς αυξήσεως υψηλότερους της αγοράς. Συγκεκριμένα το σύνολο ενεργητικού αυξήθηκε κατά 76%, τα υπόλοιπα χορηγήσεων κατά 78% και τα αποταμιευτικά κεφάλαια κατά 64%.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προαναφερθείσες αυξήσεις μεγεθών επετεύχθησαν διατηρώντας την άριστη ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου, σύμφωνα πάντα με την ενιαία πολιτική διαχείρισεως κινδύνου της Τραπέζης. Ακόμη, ο αριθμός πελατών στη λιανική τραπεζική αυξήθηκε πάνω από 30%, ενώ στις επιχειρήσεις κατά 87%, ανεβάζοντας τον αριθμό τους στους 265.000 ιδιώτες, 23.500 επαγγελματίες και 12.500 επιχειρήσεις. Ήδη, στην αγορά χορηγήσεων της Σερβίας κατέχεται αξιόλογο μερίδιο της τάξεως του 5,7%, ενισχυμένο κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες, το οποίο διατηρεί την Alpha Bank Srbija στις πρώτες θέσεις της αγοράς. Στην σερβική τραπεζική αγορά η τράπεζα ανασχεδίασε το 2007 αρκετά τραπεζικά προϊόντα (στεγαστικά δάνεια, δάνεια αυτοκινήτων, πιστωτικές κάρτες) με σκοπό να αξιοποιήσει καλύτερα τη σημαντική αύξηση της αγοράς χορηγήσεων και να καλύψει τις διευρυμένες ανάγκες των καταναλωτών.

Στόχοι για την σερβική τραπεζική αγορά

Για το 2008 ο κύριος στόχος της Τραπέζης είναι να συνεχισθεί σε όλους τους τομείς των χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών η δυναμική ανάπτυξη. Αυτό πρόκειται να επιτευχθεί με τη δημιουργία περισσότερων συνεργιών μεταξύ της λιανικής τραπεζικής και της τραπεζικής μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, καθώς και με τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων της στους τομείς leasing, factoring, asset management, στις ασφαλιστικές πρακτορεύσεις και στην κίνηση κεφαλαίων. Για την αξιοποίηση των ευκαιριών που δημιουργεί η ταχύτατα αναπτυσσόμενη αγορά ακινήτων στην Σερβία, ιδρύθηκε τον Αύγουστο 2006 η θυγατρική εταιρία Alpha Real Estate. Στο πλαίσιο της δυναμικής επεκτάσεως του δικτύου στη χώρα, στο επιχειρησιακό σχέδιο εντάσσεται ο διπλασιασμός του αριθμού των καταστημάτων έως το 2010, γεγονός που αναμένεται να δώσει ανάλογη αύξηση στο μερίδιο που κατέχει στην αγορά.

Αλβανία

Η Τράπεζα δραστηριοποιείται στην Αλβανία με 20 Καταστήματα, τα οποία υποστηρίζονται από ισάριθμα ATM που καλύπτουν όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας. Με μερίδιο αγοράς στις χορηγήσεις που διαμορφώνεται στο 11% περίπου, τα μεγέθη εξακολουθούν να αυξάνονται με υψηλό ετήσιο ρυθμό. Έτσι, το 2007 το σύνολο των χορηγήσεων σημείωσε αύξηση 53%, με τις χρηματοδοτήσεις προς ιδιώτες, που αποτελούν πλέον το 50% του χαρτοφυλακίου, να αυξάνονται με ακόμη εντονότερο ρυθμό, της τάξεως του 72%. Εξίσου σημαντική ήταν και η αύξηση της κερδοφορίας σε €13,1 εκατ. (35%). Ανάλογη των χορηγήσεων αύξηση σημειώθηκε και στις καταθέσεις με ετήσιο ρυθμό 55%.

Στόχοι για την αλβανική τραπεζική αγορά

Οι προσπάθειες για ακόμη μεγαλύτερη διεύρυνση στη λιανική κυρίως τραπεζική συνεχίζονται και το 2008 με τη δημιουργία «πακέτου υπηρεσιών» σε μετανάστες στην Ελλάδα

Π.Γ.Δ.Μ.

Η Alpha Bank εισήλθε στην αγορά της Π.Γ.Δ.Μ. το 2000 με την εξαγορά της Kreditna Banka AD Skopje, η οποία μετονομάστηκε σε Alpha Bank Skopje. Σήμερα η Alpha Bank Skopje, με 15 Καταστήματα, 14 ATM και 189 άτομα Προσωπικό, κατατάσσεται στις μεσαίου μεγέθους τράπεζες της χώρας κατέχοντας την πέμπτη θέση ως προς τις χορηγήσεις, με μερίδιο που υπερβαίνει το 4%. Το 2007 η Alpha Bank Skopje σημείωσε αύξηση του δανειακού χαρτοφυλακίου της κατά 79%, ρυθμός υπερδιπλάσιος σε σχέση με την αγορά. Η αύξηση αυτή στηρίχθηκε σε σημαντικές ενέργειες, κυρίως στον τομέα της λιανικής τραπεζικής, με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα στη στεγαστική και καταναλωτική πίστη να υπερδιπλασιασθούν. Αναλυτικότερα, εμπλουτίστηκαν και αναπροσαρμόστηκαν στις συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού τα καταναλωτικά και στεγαστικά προϊόντα, ενώ παράλληλα παρουσιάστηκαν νέα καταναλωτικά δάνεια. Σημαντικό έργο για το 2007 ήταν η αναβάθμιση των μηχανογραφικών συστημάτων της Τραπέζης και οι αναγκαίες προσαρμογές τους για την εγκατάσταση του νέου συστήματος Flexcube, το οποίο θα εφαρμοσθεί και σε άλλες χώρες όπου υπάρχει παρουσία, καθώς και η εγκατάσταση ενός συστήματος για την παρακολούθηση του τοπικού συστήματος πληρωμών.

Στόχοι για την τραπεζική αγορά της π.Γ.Δ.Μ.

Όπως και γενικότερα στις αγορές των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, έτσι και εδώ προβλέπονται συντονισμένες προσπάθειες για την ανάπτυξη του δικτύου λιανικής τραπεζικής με στόχο το 2010 η παρουσία στην χώρα να αριθμεί τουλάχιστον 25 καταστήματα.

Κύπρος

Η παρουσία της Alpha Bank στην Κύπρο ξεκίνησε το 1998 με την εξαγορά της Lombard Natwest Bank, η οποία μετονομάστηκε σε Alpha Bank Limited και προσφάτως σε Alpha Bank Cyprus Ltd. Την 31.12.2007 η Alpha Bank Cyprus απασχολούσε 700 Υπαλλήλους και διέθετε ένα σύγχρονο δίκτυο 33 Καταστημάτων, που καλύπτει όλες τις πόλεις της Κύπρου. Το δίκτυο Καταστημάτων πλαισιώνεται αποτελεσματικά από τις υπηρεσίες εναλλακτικών δικτύων ATM και Internet Banking, καθώς επίσης και από υπηρεσίες SMS Banking. Παρά το γεγονός ότι η Κυπριακή αγορά χαρακτηρίζεται ως ώριμη αγορά με έντονο ανταγωνισμό, η Alpha Bank Cyprus επέτυχε και το έτος 2007 σημαντικά υψηλότερο ετήσιο ρυθμό αυξήσεως των μεγεθών της, σε σχέση με το σύνολο της αγοράς, τόσο στις χορηγήσεις με αύξηση 59%, όσο και στις καταθέσεις με 42%. Έτσι τα υπόλοιπα των χρηματοδοτήσεων ανήλθαν σε € 3,4 δις. Ενισχύοντας το μερίδιο στην αγορά κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες, από 10,2% που ήταν το 2006 σε 12,3 % το 2007. Με το μερίδιο αυτό η Alpha Bank Cyprus κατατάσσεται στην τρίτη θέση στην κυπριακή αγορά. Σημαντική συμβολή στις εξαιρετικές αυτές επιδόσεις είχε ο τομέας των στεγαστικών δανείων, τα υπόλοιπα των οποίων αυξήθηκαν κατά 108% έναντι αυξήσεως 42% του συνόλου της αγοράς, ανεβάζοντας το μερίδιό μας στο 18%. Παράλληλα, με την αύξηση των μεγεθών, σημειώθηκε και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Alpha Bank Cyprus, ώστε τα κέρδη προ φόρων να αυξηθούν κατά 73% σε € 77 εκατ.

Στόχοι για την τραπεζική αγορά της π.Γ.Δ.Μ.

Η είσοδος της Κυπριακής οικονομίας στην ευρωζώνη την 1.1.2008 αναζωπυρώνει το ενδιαφέρον της πολιτικής για ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων στην χώρα. Στις άμεσες προτεραιότητες της Alpha Bank Cyprus για το 2008 εντάσσονται η αξιοποίηση των δυνατοτήτων στον τομέα διεθνών δραστηριοτήτων με στόχο την προσέλκυση καταθέσεων, η αύξηση προμηθειών μέσω της διευρύνσεως του ρόλου του Γραφείου Αντιπροσωπείας στη Μόσχα και η εκμετάλλευση της διεθνούς παρουσίας του Ομίλου για διοχέτευση εργασιών στην Κύπρο. Παράλληλα, στον τομέα των στεγαστικών δανείων στοχεύεται η αξιοποίηση της ζήτησεως από συνταξιούχους άλλων Ευρωπαϊκών χωρών κυρίως για εξοχική κατοικία στην Κύπρο.

Γενικότερα, η στρατηγική της διεθνοποίησης της τράπεζας στηρίζεται από μια επιχειρηματική δομή η οποία με τη σειρά της υποστηρίζεται από ένα Διεθνές τμήμα με εντεταλμένο Γενικό διευθυντή και είναι υπεύθυνο για το Δίκτυο Εξωτερικού, την Ανάπτυξη και Υποστήριξή του και την Λιανική Τραπεζική Εξωτερικού (βλ. κεφάλαιο 3.6 Το αποτέλεσμα σήμερα).

Ως σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της τράπεζας αναγνωρίζονται η μεγάλη πελατειακή της βάση, το εκπαιδευμένο και εξειδικευμένο προσωπικό της, τα προχωρημένα συστήματα τεχνολογίας που διαθέτει και το εκτεταμένο δίκτυο καταστημάτων της που έχει συμβάλει τα μέγιστα στην επέκταση των δυνατοτήτων της τράπεζας να προσφέρει νέα προϊόντα και υπηρεσίες μέσω παραδοσιακών και εναλλακτικών δικτύων επικοινωνίας.

Στόχος και πρόκληση για την τράπεζα τα επόμενα χρόνια είναι καθώς θα «ωριμάζουν» τα καταστήματα που ανοίχθηκαν τα προηγούμενα χρόνια και θα προστίθεται ακόμη μεγαλύτερος αριθμός κατά τα αμέσως επόμενα, οι επιδόσεις να βαίνουν αυξανόμενες. Αυτό θα συμβεί μέσω της μεγαλύτερης διείσδυσή στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης (μέσω οργανικής ανάπτυξης, εξαγορών και συγχωνεύσεων) και όχι μόνο. Επιπλέον της ουκρανικής αγοράς, η τράπεζα ίσως στο μέλλον επιδιώξει μια περαιτέρω επέκταση σε άλλες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ή ακόμη και της ανατολικής Μεσογείου. Γίνονται συνεχείς εκτιμήσεις υποψηφίων επιχειρήσεων για αγορά καθώς και υπολογισμοί για οργανική ανάπτυξη στις περιοχές που αναφέραμε. Έτσι, θα αυξάνεται η αναγνωρισιμότητα, καθώς και η εμπιστοσύνη των πελατών στο όνομα της Alpha Bank. Ιδιαίτερος ο τομέας της λιανικής τραπεζικής θα συνεχίσει να αναπτύσσεται με ταχύτερο ρυθμό, από χαμηλή βάση, με την προσέλκυση πελατείας να βασίζεται στην προώθηση νέων προϊόντων και στην υψηλή ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών. Όλα αυτά θα οδηγήσουν στην ισχυροποίηση της θέσης της στην ελληνική αγορά (μέσω διατήρηση της πρώτης θέσης στην τραπεζική Μεσαίων και Μεγάλων Επιχειρήσεων, βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας, της μείωσης του κόστους δανεισμού, την αύξηση των πρωτοπόρων προϊόντων τραπεζικής καθώς και του αριθμού προϊόντων ανά πελάτη, βελτίωση της σχέσης με τους πελάτες της και την κεντρική παρακολούθηση και έλεγχο των κινδύνων) και στην απόκτηση μεγέθους ικανού να την κατατάσσει στις πρώτες θέσεις της αγοράς με μερίδιο αγοράς στην ΝΑ Ευρώπη άνω του 12% έως το 2010 (στόχος στο επικαιροποιημένο επιχειρησιακό σχέδιο Agenda 2010).

Από αυτά που αναφέρθηκαν στο σημείο αυτό σχετικά με την τράπεζα και την δραστηριοποίησή της στον χώρο της ΝΑ Ευρώπης, γίνεται εύκολα κατανοητό πως η Alpha Bank είναι μια διεθνής επιχείρηση. Ίσως όχι στον βαθμό και στο μέγεθος που δραστηριοποιούνται μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου της διεθνώς (Citibank, HSBC κ.ο.κ) όμως δεν παύει να είναι μια σημαντική τράπεζα που δραστηριοποιείται σε περιβάλλον όχι αποκλειστικά τοπικό. Σημαντικά χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν και με την δημιουργία νέων προϊόντων καθώς και με την εστίασή της στον καταναλωτή (διεθνή και τοπικό) βρίσκουν την εφαρμογή τους στην διαμόρφωση και εφαρμογή της διεθνής στρατηγικής. Την ίδια στιγμή δεν παραγνωρίζονται και οι προεκτάσεις της επιχειρηματικής στρατηγικής (στρατηγικές σταθερότητας, στρατηγικές ανάπτυξης της αγοράς, στρατηγικές επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, στρατηγικές ανάπτυξης προϊόντων, στρατηγικές διαφοροποίησης κ.α.) οι οποίες βρίσκουν την έκφρασή τους τόσο τοπικά όσο και στις αγορές της ΝΑ Ευρώπης οι οποίες ωστόσο δεν αποτελούν αντικείμενο του υπάρχοντος πονήματος.

3.4 Πιθανά πραγματικά προβλήματα³⁸

Στις χώρες σε μετάβαση, πριν την έναρξη της μετάβασης του τραπεζικού τομέα, η οικονομία ήταν κεντρικά σχεδιαζόμενη, με αναποτελεσματικές δομές παραγωγής, έλλειψη συνθηκών ανταγωνισμού και απομόνωση από τις διεθνείς αγορές. Το τραπεζικό σύστημα ήταν κατευθυνόμενο από το κράτος και λειτουργούσε αναποτελεσματικά με πολλά συσσωρευμένα επισφαλή δάνεια και με διοικητικά καθοριζόμενες αποφάσεις. Ο τραπεζικός τομέας είχε χωριστεί σε ιδρύματα που εξυπηρετούσαν συγκεκριμένους σκοπούς. Συνήθως, αυτά τα ιδρύματα ήταν: α) τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια που είχαν μεγάλο δίκτυο με σκοπό τη συλλογή των αποταμιεύσεων, β) την τράπεζα εξωτερικού εμπορίου που διεξήγαγε όλες τις συναλλαγές σε ξένο νόμισμα, γ) την αγροτική τράπεζα που παρείχε βραχυπρόθεσμα δάνεια στον αγροτικό τομέα και δ) την τράπεζα επενδύσεων που χρηματοδοτούσε μακροπρόθεσμα έργα υποδομής. Σε όλες τις χώρες, η διαμεσολάβηση μεταξύ αποταμιευτών και δανειζόμενων είχε ενσωματωθεί εντός του κράτους, με την έννοια ότι οι χορηγήσεις κατευθύνονταν προς τις κρατικές επιχειρήσεις προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της παραγωγής βάση του προγραμματισμού. Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζόμενων και η διαχείριση των κινδύνων ήταν έννοιες άγνωστες³⁹.

Παρά τους σημαντικούς κινδύνους που είχε για τις ελληνικές τράπεζες η επέκταση στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, υπήρχε προσδοκία ότι η ανάληψη του ρίσκου θα επέφερε σημαντικά οφέλη. Αναζητώντας τους λόγους για τους οποίους οι ελληνικές τράπεζες εξαπλώθηκαν στα Βαλκάνια, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στα εξής:

1. Ένας από τους κυριότερους λόγους που οδήγησε τις ελληνικές τράπεζες να πραγματοποιήσουν την έξοδό τους στο εξωτερικό και ιδίως στη ΝΑ Ευρώπη ήταν η σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προς τις αναπτυγμένες αγορές. Παρουσιάστηκε κορεσμός στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Τα περιθώρια λειτουργικού κέρδους περιορίστηκαν πολύ και οι τράπεζες αναζήτησαν νέες διεξόδους για την επέκτασή τους ώστε να αυξήσουν την κερδοφορία τους. Από τα μέσα της δεκαετίας του '90, οι τράπεζες πίστεψαν στο μέλλον των Βαλκανικών οικονομιών και ότι θα εντάσσονταν

μακροπρόθεσμα στην Ε.Ε. και στις αναπτυγμένες χώρες. Οι ελληνικές τράπεζες δεν πήγαν στην περιοχή μόνο για να εκμεταλλευτούν τα υψηλά επιτοκιακά περιθώρια, αλλά αποτελούν στρατηγικούς επενδυτές.

2. Οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες, αποτελούσαν τις μοναδικές ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες δεν υπήρχε ήδη παρουσία τραπεζών από τις αναπτυγμένες χώρες, λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν κατά τη διάρκεια του «ψυχρού πολέμου». Η επιλογή της Βαλκανικής έχει να κάνει με τις δυνατότητες των ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων, καθώς δεν ήταν σε θέση να επεκταθούν στην Αγγλία ή τη Γερμανία για να ανταγωνισθούν μεγάλες διεθνείς τράπεζες. Δεν μπορούσαν επίσης να ανταγωνισθούν στις χώρες σε μετάβαση της Κεντρικής Ευρώπης τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες.
3. Ο τρίτος λόγος είναι ότι οι τράπεζες ακολούθησαν τους πελάτες τους που επεκτάθηκαν στην περιοχή. Μετά το 1989, οι ελληνικές επιχειρήσεις ξεκίνησαν για πρώτη φορά τη διεθνοποίησή τους και τα Βαλκάνια αποτέλεσαν την πιο προσιτή περιοχή. Πληθώρα ελληνικών επιχειρήσεων έχουν ιδρύσει μονάδες, είτε βιομηχανικές είτε εμπορικές σε αυτές τις περιοχές. Σε πολλές βέβαια περιπτώσεις, οι τράπεζες δεν ακολούθησαν απλώς τις ελληνικές επιχειρήσεις, καθώς αυτές δεν ήταν πάντοτε του μεγέθους εκείνου που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εγκατάσταση των ελληνικών τραπεζών. Οι περισσότερες τράπεζες ξεκίνησαν να έχουν παρουσία από τα μέσα της δεκαετίας του '90, ενώ πολλές μεγάλες επιχειρήσεις κινήθηκαν αργότερα. Οι τράπεζες είχαν ήδη διαβλέψει την επέκταση του μεγαλύτερου μέρους των ελληνικών επιχειρήσεων στην περιοχή.
4. Ο τέταρτος λόγος είναι ότι οι ελληνικές τράπεζες μπορούσαν να πραγματοποιήσουν τη διεθνοποίησή τους μόνο στη ΝΑ Ευρώπη, καθώς η γεωγραφική και πολιτισμική εγγύτητα δημιούργησε συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Οι παράγοντες που επηρέασαν και θα συνεχίζουν να επηρεάζουν την πορεία μιας ελληνικής τραπεζικής επένδυσης είναι εξωγενείς παράγοντες, όπως:

- Η πορεία της οικονομίας της χώρας δραστηριοποίησης και η προοπτική ένταξης στην Ε.Ε.
- Οι ελληνικές επιχειρήσεις που χρηματοδότησαν οι τράπεζες στις χώρες αυτές.
- Οι εγχώριες επιχειρήσεις που χρηματοδότησαν και θα χρηματοδοτήσουν οι τράπεζες και που προσφέρουν υψηλότερο επιτοκιακό περιθώριο, λόγω υψηλότερου ρίσκου.

Υπάρχουν επίσης και ενδογενείς παράγοντες όπως:

- Το διοικητικό προσωπικό (management) που στέλνουν οι τράπεζες στις χώρες αυτές. Η διοίκηση των θυγατρικών στα Βαλκάνια, τόσο κατά την πρώτη περίοδο της επέκτασης όσο και σήμερα, αποτελείται στην συντριπτική του πλειοψηφία από έμπειρα στελέχη των μητρικών τραπεζών στην Ελλάδα⁴⁰. Τα δε διοικητικά

συμβούλια των θυγατρικών, αποτελούνται συνήθως από την ανώτερη διοίκηση της μητρικής εταιρίας.

- Το προσωπικό που διαθέτουν, καθώς κατά την πρώτη περίοδο της επέκτασης υπήρχε πλήρη απουσία εξειδίκευσης του εγχώριου προσωπικού. Σταδιακά, αποκτήθηκε η απαραίτητη εμπειρία και τεχνογνωσία των τραπεζικών εργασιών, σε συνεργασία με την μητρική τράπεζα.
- Η επικοινωνία που έχουν οι τράπεζες με τη Διοίκηση στην Ελλάδα. Οι μητρικές ελληνικές τράπεζες έχουν συστήσει ξεχωριστές μονάδες που ασχολούνται αποκλειστικά με τις θυγατρικές εξωτερικού, με ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας με αυτές, ώστε να είναι σε θέση να έχουν πλήρη γνώση για όλα τα θέματα που τις αφορούν. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, οι μητρικές εταιρίες λαμβάνουν την τελική απόφαση για σημαντικά θέματα που αφορούν τη θυγατρική, όπως σχετικά με τις υψηλές πιστοδοτήσεις προς πελάτες των θυγατρικών.
- Ο εσωτερικός έλεγχος που ασκείται από τη μητρική εταιρία. Λόγω του υψηλού ρίσκου που ενέχουν οι τραπεζικές λειτουργίες στις χώρες αυτές, ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος από τη μητρική εταιρία ήταν και είναι βασικός παράγοντας για την κερδοφόρο λειτουργία της θυγατρικής.
- Το επίπεδο των πληροφοριακών συστημάτων της θυγατρικής (information technology). Καθώς οι ελληνικές τράπεζες αντιμετώπισαν απαρχαιωμένα πληροφοριακά συστήματα στις τράπεζες που εξαγόρασαν, διέθεσαν σημαντικά κονδύλια για την αναβάθμισή τους, ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες τραπεζικές εργασίες.

Από πλευράς ακολουθούμενης στρατηγικής για την επέκταση, σημαντικό ρόλο στο παρελθόν έπαιξε και η καθιέρωση της κατάλληλης εταιρικής ταυτότητας, καθώς αυτός είναι ο κύριος πυλώνας της ανάπτυξης εργασιών σε μια νέα αγορά. Για παράδειγμα, στη Βουλγαρία, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος επέλεξε να μην αλλάξει ονομασία στην UBB, που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στη χώρα για ψυχολογικούς λόγους, φοβούμενη πιθανές επιπτώσεις που θα είχε η αλλαγή της επωνυμίας στο αποταμιευτικό κοινό. Η μεγάλη ισχύς της UBB στην περίπτωση αυτή έγκειται στο όνομα. Ενδεχόμενη ονομασία της σε National Bank of Greece, θα ήταν πιθανά επικίνδυνη. Το ίδιο έπραξε η Εθνική Τράπεζα στα Σκόπια με την Stopanska Banka και στη Ρουμανία με την Banca Romaneasca. Σε αντίθεση, η Alpha Bank επέλεξε να μετονομάσει την Banka Bucuresti σε Alpha Bank Romania, την Creditna Banka σε Alpha Bank Skopje κλπ., θεωρώντας ότι η επωνυμία της μητρικής Τράπεζας παρέχει εχέγγυα για την θυγατρική τράπεζα και ότι σε περίπτωση δυσκολίας θα παρέχει βοήθεια σε αυτήν.

Οι ελληνικές τράπεζες, ακολουθώντας τις επιχειρήσεις της χώρας μας, σχεδόν από τα πρώτα χρόνια που ακολούθησαν τις αλλαγές, άρχισαν με διάφορους τρόπους να εγκαθίστανται στην περιοχή. Τα πρώτα βήματα στις αρχές της δεκαετίας του '90 ήταν ιδιαίτερα προσεκτικά και η εγκατάσταση πήρε κυρίως τη μορφή ίδρυσης γραφείων αντιπροσωπείας, καταστημάτων, σχετικά μικρών θυγατρικών, συχνά με την συνδρομή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (E.B.R.D.). Αντίθετα, προς τα τέλη της δεκαετίας του '90 αναπτύχθηκε μια πολύ πιο σημαντική δυναμική, όπου οι μεγαλύτερες τράπεζες έθεσαν ως στόχο τη δημιουργία ισχυρών δικτύων ή την εξαγορά υπαρχουσών τραπεζών με σημαντικό μερίδιο αγοράς στις επιμέρους χώρες. Συγχρόνως, οι τραπεζικοί όμιλοι ίδρυσαν μια σειρά από

εξειδικευμένες θυγατρικές στον τομέα του leasing, των ασφαλειών, της επενδυτικής τραπεζικής, κλπ.

Η Alpha Bank διέβλεψε σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες στην περιοχή, ικανές να αντισταθμίσουν το αναληφθέν επενδυτικό ρίσκο. Χρονικά, ήταν η πιο κατάλληλη περίοδος για την επέκταση στην περιοχή, καθώς η τραπεζική αγορά στα Βαλκάνια ήταν πλήρως ανεκμετάλλευτη και η είσοδός της από τους πρώτους στην αγορά, θα της έδινε σημαντικό πλεονέκτημα. Οι χώρες της ΝΑ Ευρώπης προσπαθούν μετά το 1989 να μεταβούν σε όρους και συνθήκες παρόμοιους με αυτούς των αναπτυσσόμενων χωρών. Η προσέλκυση τραπεζικών άμεσων ξένων επενδύσεων, είτε με τη μορφή ιδιωτικοποιήσεων είτε με την εγκατάσταση εκ νέου μιας τραπεζικής μονάδας, ήταν απαραίτητο στοιχείο για τη μετάβαση του τραπεζικού τομέα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εγχώριες κυβερνήσεις παρείχαν σημαντικά κίνητρα στους ξένους επενδυτές, που καθιστούσαν την εξαγορά μιας εγχώριας τράπεζας προς ιδιωτικοποίηση ή την ίδρυση τραπεζικής μονάδας ως σημαντική επενδυτική ευκαιρία.

Βέβαια, η διάθεση και επιθυμία της Alpha Bank για σύναψη συνεργασιών και ίδρυση υποκαταστημάτων στο χώρο των Βαλκανίων, συνοδεύτηκε από έντονο προβληματισμό κατά την πρώτη περίοδο της επέκτασης. Η έλλειψη τεχνογνωσίας και εμπειρίας του τοπικού προσωπικού πάνω στα νέα τραπεζικά δεδομένα, οι αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου, το ασθενές μακροοικονομικό περιβάλλον, οι καθυστερήσεις στην διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων και η αυξημένη διαφθορά, έκαναν την τράπεζα να είναι ιδιαίτερα προσεκτική κατά τη διαδικασία επέκτασης των δραστηριοτήτων της. Χαρακτηριστικά πρέπει να αναφερθούν τα προβλήματα που σχετίζονταν με το νομοθετικό πλαίσιο (πχ. δίκαιο που αφορούσε τις επιχειρήσεις υπό πτώχευση, τις διαδικασίες που αφορούσαν την εκποίηση ενεχύρων, κλπ.), τα συστήματα πληρωμών μεταξύ τραπεζών, την έλλειψη πραγματικής αγοράς τίτλων σταθερού εισοδήματος και το θέμα εξεύρεσης ειδικευμένου προσωπικού. Βέβαια, η πιο σημαντική τροχοπέδη για την δραστηριοποίηση της τράπεζας στην περιοχή, αποτελούσαν οι αρνητικές οικονομικές συνθήκες κατά την πρώτη περίοδο σε μετάβαση των χωρών αυτών, που συνίστατο σε συρρίκνωση του ΑΕΠ και σε έντονες πληθωριστικές πιέσεις. Τα προβλήματα εξάλλου που αντιμετώπιζαν οι εγχώριες τράπεζες με την έλλειψη υποδομών, τη συσσώρευση πολλών επισφαλών δανείων στο χαρτοφυλάκιό τους και την αδυναμία παρακολούθησης των νέων δανείων, είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των συναλλαγών μεταξύ ξένων και εγχώριων τραπεζών με αρνητική επίπτωση στη δυνατότητα εξεύρεσης ρευστότητας σε τοπικό νόμισμα.

Η δραστηριοποίηση της Alpha Bank υπήρξε ξεχωριστή περίπτωση ανά χώρα, καθώς η οικονομία και ο τραπεζικός τομέας κάθε χώρας αντιμετώπιζε τις ιδιαιτερότητες του. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία έχουν σαφώς τα περισσότερα κοινά στοιχεία καθώς είναι οικονομίες που πέρασαν από ένα σοσιαλιστικό σύστημα σε οικονομίες αγοράς, με διαφορετικά βέβαια προβλήματα η καθεμία. Στην Βουλγαρία για παράδειγμα, υπήρξε η κρίση του 1996-97 όπου αρκετές κρατικές τράπεζες χρεοκόπησαν και κλονίστηκε η πίστη του αποταμιευτικού κοινού προς το τραπεζικό σύστημα. Ο αυξημένος επιχειρηματικός κίνδυνος και η διαφθορά, καθιστούσε απαγορευτική την χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων έως και τα μέσα της δεκαετίας του 90. Σχετικά με τη Ρουμανία, οι τράπεζες και ανάμεσά τους η Alpha Bank αντιμετώπισαν το μικρότερο πολιτικό και επιχειρηματικό κίνδυνο, που συνίστατο κυρίως στο

ασταθές μακροοικονομικό περιβάλλον και τη γραφειοκρατία. Γενικά για την Βουλγαρία και τη Ρουμανία αυτή τη στιγμή, οι κίνδυνοι για τις ελληνικές τράπεζες είναι οι μικρότεροι, καθώς και οι δυο χώρες έχουν γίνει και επίσημα μέλη της ΕΕ.

Αντίθετα, η αλβανική οικονομία είχε διαφορές από τις υπόλοιπες, διότι ήταν απομονωμένη με ελάχιστη συμμετοχή του εμπορίου στην οικονομική ζωή. Υπήρχε παντελής έλλειψη θεσμικού πλαισίου, εκτεταμένη παραοικονομία και εγκληματικότητα. Η δε τραπεζική αγορά ουσιαστικά υπολειπόταν, με αποτέλεσμα να δρουν ανεξέλεγκτα τα «πυραμιδικά» προβλήματα. Επίσης, υπήρχαν τεράστια προβλήματα επικοινωνίας, δυσκολίες στην μεταφορά μετρητών, δεν υπήρχε αγορά συναλλάγματος, κ.ο.κ. Και στην Αλβανία, με την κατάρρευση των πυραμιδικών σχημάτων κλονίστηκε η εμπιστοσύνη των αποταμιευτών προς τις τράπεζες, με αποτέλεσμα την σημαντική εισροή καταθέσεων προς τις ελληνικές και ιταλικές τράπεζες που λειτουργούσαν στην χώρα.

Στην Σερβία, οι πολεμικές συγκρούσεις και η αστάθεια στην περιοχή απαγόρευαν στις τράπεζες να επεκταθούν στη χώρα. Πριν από την έναρξη των εχθροπραξιών στο Κόσσοβο, η Alpha Bank είχε προχωρήσει στη διερεύνηση της κατάστασης που επικρατούσε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Γιουγκοσλαβίας, σχέδια που «πάγωσαν» προσωρινά μετά τους τότε νατοϊκούς βομβαρδισμούς. Στην ΠΓΔΜ, υπήρχαν σημαντικά προβλήματα που προέρχονταν κυρίως από την απόσχιση της από την τότε ενωμένη Γιουγκοσλαβία, όπου τα τότε υποκαταστήματα των Γιουγκοσλαβικών τραπεζών στα Σκόπια, έπρεπε να λειτουργήσουν ως αυτόνομες τράπεζες.

Γενικά, τόσο ο επιχειρηματικός όσο και ο πολιτικός κίνδυνος υπήρξε ιδιαίτερα υψηλός. Κατά την πρώτη περίοδο δραστηριοποίησής τους, οι ελληνικές τράπεζες και ανάμεσά τους η Alpha Bank χρηματοδοτούσαν αποκλειστικά ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή. Οι εγχώριες επιχειρήσεις δεν παρουσίαζαν αξιόλογα οικονομικά στοιχεία, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ήταν αξιόπιστα. Ταυτόχρονα, η λήψη ενέχυρου στις χώρες αυτές ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνη. Για παράδειγμα, καμία τράπεζα δεν ήθελε να βρεθεί με ένα ακίνητο στην Αλβανία πριν μερικά χρόνια. Έτσι, τα οικονομικά στοιχεία και η λειτουργική ικανότητα αποπληρωμής δανείων αποτελούσε τον κύριο παράγοντα για την δανειοδότηση μιας επιχείρησης. Η κερδοφορία σε αυτές τις χώρες ήταν και είναι μεγάλη καθώς τα περιθώρια επιτοκίου είναι ιδιαίτερα υψηλά, όμως ο κίνδυνος είναι εξίσου μεγάλος και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Επιπλέον, η λιανική τραπεζική αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα μέχρι πρόσφατα, καθώς το βιοτικό επίπεδο ήταν ιδιαίτερα χαμηλό και εμπόδιζε την ανάπτυξη δανειακών προϊόντων όπως η στεγαστική πίστη, οι κάρτες, κ.λπ.

Στις περιπτώσεις όπου εξαγοράστηκαν εγχώριες τράπεζες, η Alpha Bank βρέθηκε μπροστά σε απαρχαιωμένα συστήματα λειτουργίας και θέματα όπως τη διαχείριση κινδύνων και τις πιστοδοτικές διαδικασίες που αγνοούσαν εντελώς. Κάθε υποκατάστημα ήταν μικρογραφία ενός κεντρικού καταστήματος, οπότε υπήρχε έλλειψη κεντροποίησης των βοηθητικών υπηρεσιών όπως π.χ. η διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, με αποτέλεσμα η διάρθρωση που υπήρχε στο κεντρικό κατάστημα να επαναλαμβάνεται στα υποκαταστήματα και να δημιουργείται

υπερπληθυσμός, δυσλειτουργία και αδυναμία ελέγχου. Υπήρχαν επίσης συσσωρευμένα επισφαλή δάνεια που ήταν αρκετά υψηλά σαν ποσοστό των συνολικών δανείων και αποτελούσαν βραδυφλεγείς «βόμβες» στα θεμέλια των τραπεζών. Αυτά τα προβλήματα, ήταν εγγενή προβλήματα ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Υπήρξε λοιπόν η ανάγκη για χρόνο προσαρμογής και για πολλές δαπάνες, που επηρέασαν αρνητικά την απόδοση της επένδυσης, τουλάχιστον κατά το πρώτο στάδιο.

Τα περισσότερα από τα προβλήματα αυτά έχουν περιορισθεί σημαντικά μετά το 2000, με εξαίρεση τη Σερβία όπου γίνονται όμως σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία έτη. Όλες οι χώρες, με κυρίαρχη τη Βουλγαρία, έχουν κάνει τεράστια πρόοδο σε θεσμικό επίπεδο, χωρίς όμως να έχουν ολοκληρωθεί πλήρως οι απαιτούμενες θεσμικές μεταβολές. Σε πολλές αγορές μάλιστα οι ελληνικές τράπεζες είναι πρωτοπόρες στην εισαγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Για παράδειγμα, στη Βουλγαρία η θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας UBB, εισήγαγε την πρώτη διεθνή πιστωτική κάρτα στη χώρα και έως τα τέλη του 2003 είχε διαθέσει 50.000 κάρτες περίπου. Στις αγορές των Βαλκανίων εξάλλου, αναμένεται να μεταφερθεί στο άμεσο μέλλον ο ανταγωνισμός των ελληνικών τραπεζών. Στην ελληνική αγορά, η λιανική τραπεζική έχει εισέλθει πλέον σε φάση ωρίμανσης και ενώ θα συνεχίσει να αναπτύσσεται, οι ρυθμοί σαφώς επιβραδύνονται. Αντίθετα, οι οικονομίες της ΝΑ Ευρώπης βρίσκονται σε πρόωμη φάση ανάπτυξης με δυναμική και πληθυσμό άνω των 60 εκατ. κατοίκων στα Βαλκάνια.

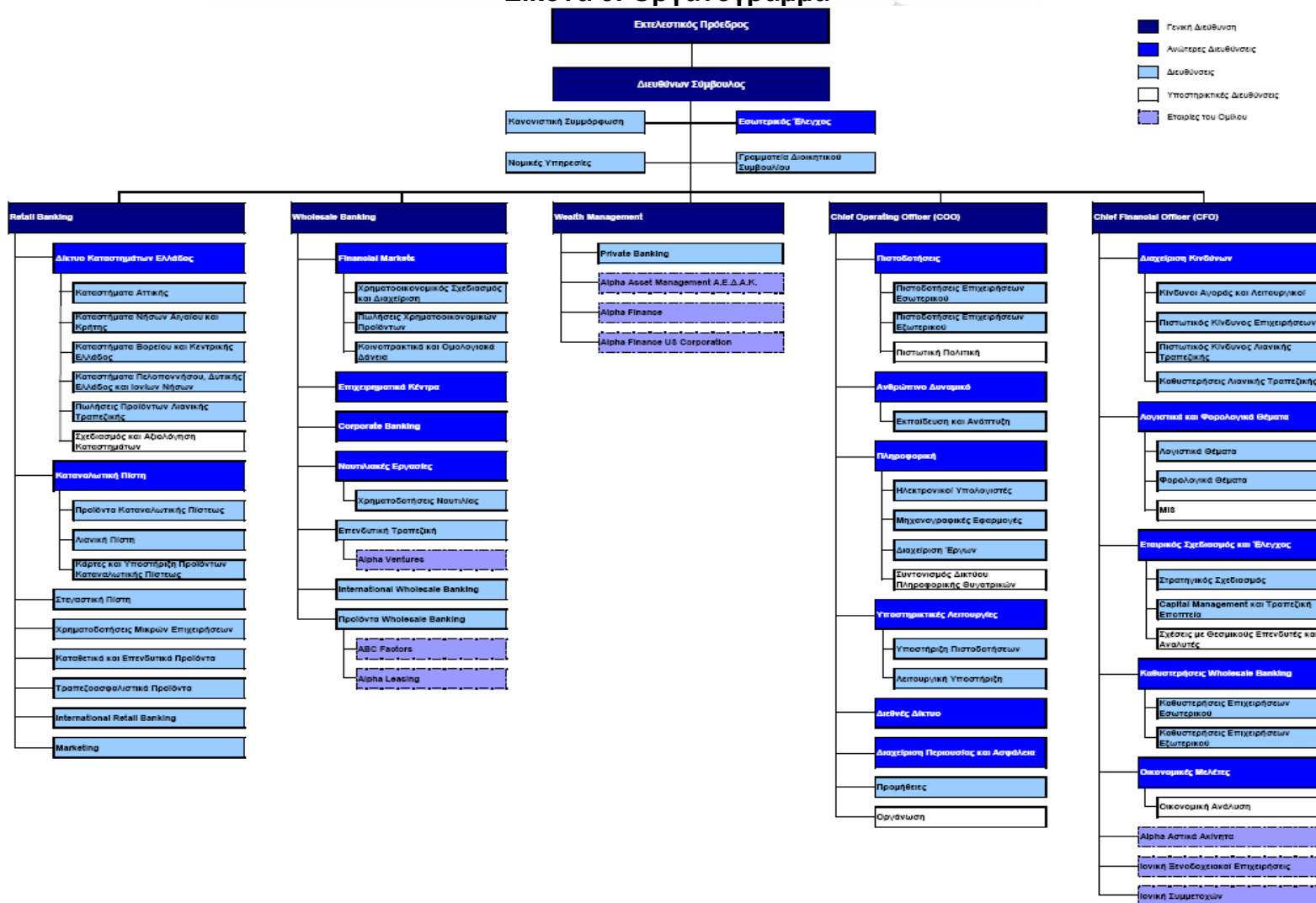
3.5 Το αποτέλεσμα σήμερα

Η Alpha Bank εδρεύει στην Αθήνα, στην οδό Σταδίου 40, και είναι καταχωρημένη στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών με αριθμό 6066/06/B/86/05. η διάρκειά της έχει οριστεί έως το 2100, δύναται δε να παραταθεί με απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως.

Η Alpha Bank αποτελεί έναν σύγχρονο Όμιλο επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα ο οποίος προσφέρει ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες και επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, εξυπηρετώντας περίπου 4 εκατ. πελάτες. Δραστηριοποιείται στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Ρουμανία, Σερβία, Βουλγαρία, πΓΔΜ, Αλβανία, Κύπρος), ενώ έχει επίσης παρουσία στο Λονδίνο και στην Νέα Υόρκη.

Η εταιρική της δομή απεικονίζεται παρακάτω:

Εικόνα 3: Οργανόγραμμα

  Γενική Διεύθυνση
  Ανώτερες Διευθύνσεις
  Διευθύνσεις
  Υποστηρικτικές Διευθύνσεις
  Εταιρίες του Ομίλου

ΠΗΓΗ: www.alphabank.gr

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

Εικόνα 4: Δομή του ομίλου Alpha Bank κατά την 30.6.2008

Τράπεζες	Εταιρίες Leasing & Factoring	Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών	Εταιρίες Συμμετοχών & Ειδικού Εκποού	Κλάδων Ασφαλίσεων	Παροχής Υπηρεσιών σε Ακίνητη Προιοσία	Ξενοδοχειακές
Alpha Bank London Ltd 100.00%	Alpha Λίσινγκ Χρηματοδοτικών Μισθώσεων Α.Ε. 100.00%	Alpha Finance Α.Ε.Π.Ε.Υ. 100.00%	Ιονική Α.Ε. Συμμετοχών 100.00%	Alpha Insurance Ltd Cyprus 100.00%	Alpha Αστικά Ακίνητα Α.Ε. 85.76%	Ιονική Ξενοδοχειακή Επιχειρήσεις Α.Ε. 95.89%
Alpha Bank Jersey Ltd 100% *	ABC Factors A.E. 100.00%	Alpha Ventures A.E. 100.00%	Alpha Group Investments Ltd 100.00%	Alpha Insurance Brokers SRL 99,9% *	Alpha Real Estate D.O.O.Beograd 85,76% *	
Alpha Bank Cyprus Ltd 100.00%	Alpha Leasing Romania IPN S.A. 99.98%	Alpha Ventures Capital Management A.E. 100% *	Ionian Equity Participations Ltd 100.00%	Alpha Ασφαλιστική Πρακτορεύσεις Α.Ε. 100.00%	Alpha Astika Akinita D.O.O.E.L 85,76% *	
Alpha Bank Romania S.A. 99.90%	Alpha Asset Finance C.I.Ltd 100% *	Alpha Επενδυτική Υπηρεσίες Α.Ε.Π.Ε.Υ. 100.00%		Alphalife Α.Α.Ε.Ε. 100.00%	Alpha Immobilien Bulgaria E.O.O.D. 85,76% *	
Alpha Bank AD Skopje 100.00%		Alpha Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ. 100.00%				
Alpha Bank Srbija AD 100.00%		Alpha Finance US Corporation 100.00%				
O.J.S.C. Astra Bank 93.33%		Alpha Finance Romania S.A. 99.98%				
		Alpha Credit Group Plc 100.00%				

Πηγή: Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 51: Βασικότερες εταιρίες του Ομίλου της Alpha Bank την 31.12.2008

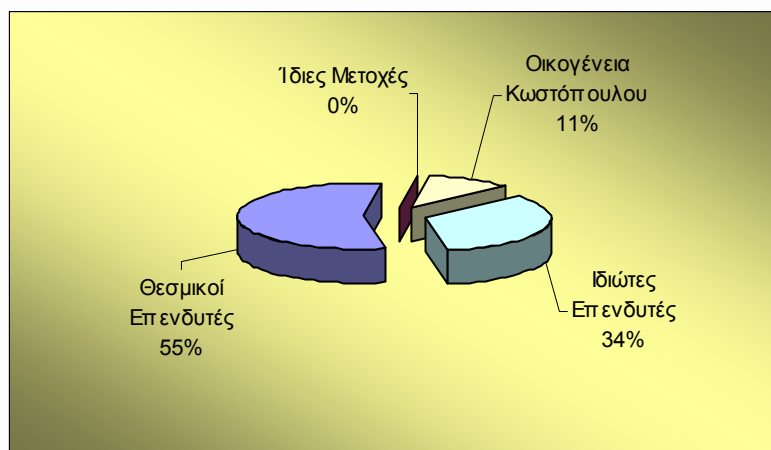
Επωνυμία Εταιρίας	Έδρα	Ενεργητικό	Ίδια Κεφάλαια	Υποχρεώσεις	Κύκλος Εργασιών	Κέρδη/(Ζημιές) προ Φόρων	Ποσοστό Συμμετοχής της Τραπέζης (%)	
A. ΘΥΓΑΤΡΙΚΕΣ								
Τράπεζες								
1	Alpha Bank London Ltd	Ηνωμένο Βασίλειο	681.008	68.729	612.279	42.732	2.031	100,00%
2	Alpha Bank Cyprus Ltd	Κύπρος	6.921.357	407.925	6.513.432	369.506	102.144	100,00%
3	Alpha Bank Romania S.A.	Ρουμανία	4.340.320	262.931	4.077.389	520.960	43.068	99,40%
4	Alpha Bank AD Skopje	FYROM	191.445	25.800	165.645	13.490	-1.792	100,00%
5	Alpha Bank Srbija A.D.	Σερβία	648.828	167.990	480.838	566.234	9.993	100,00%
6	Astra Bank OJSC	Ουκρανία	143.840	94.589	49.251	13.650	1.743	93,33%
Χρηματοδοτικές εταιρίες								
1	Alpha Leasing A.E.	Ελλάδα	1.275.915	286.083	989.832	88.537	21.080	100,00%
2	Alpha Leasing Romania S.A.	Ρουμανία	138.703	12.400	126.303	36.064	249	62,94%
3	ABC Factors A.E.	Ελλάδα	545.646	77.659	467.987	37.576	12.040	100,00%
Investment Banking								
1	Alpha Finance A.E.Π.Ε.Υ.	Ελλάδα	80.628	55.734	24.894	43.158	15.408	99,62%
2	Alpha Finance US Corporation	ΗΠΑ	1.208	1.101	107	629	-445	100,00%
3	Alpha Finance Romania S.A.	Ρουμανία	3.092	1.023	2.069	1.287	-396	45,68%
4	Alpha A.E. Επενδυτικών Συμμετοχών	Ελλάδα	27.903	27.490	413	1.931	1.026	99,42%
Asset Management								
1	Alpha Asset Management A.E.Δ.Α.Κ.	Ελλάδα	41.201	36.264	4.937	46.268	10.648	85,21%
2	Alpha Επενδυτικές Υπηρεσίες Α.Ε.Π.Ε.Υ.	Ελλάδα	11.760	9.916	1.844	7.812	-1.724	99,00%
Ασφαλιστικές								
1	Alpha Ασφαλιστικές Πρακτορεύσεις Α.Ε.	Ελλάδα	8.767	7.723	1.044	9.261	9.174	100,00%
2	Alpha Ασφαλιστική Κύπρου Ltd	Κύπρος	52.699	10.083	42.616	31.473	2.349	17,95%
3	ALPHALIFE A.A.E.Z.	Ελλάδα	5.996	5.992	4	89	-10	99,90%
Εταιρίες ειδικού σκοπού και συμμετοχών								
1	Alpha Credit Group Plc	Ηνωμένο Βασίλειο	17.462.851	18.834	17.444.017	1.032.386	23.733	100,00%
2	Alpha Group Jersey Ltd	Jersey	1.064.379	381	1.063.998	65.572	196	100,00%
3	Alpha Group Investment Ltd	Κύπρος	272.478	272.018	460	11.023	10.995	100,00%

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ALPHA BANK

4	Ιονική Συμμετοχών Α.Ε.	Ελλάδα	362.793	361.364	1.429	16.734	16.639	100,00%
5	Messana Holdings S.A.	Λουξεμβούργο	68	62	6	19	3	99,00%
6	Ionian Equity Participations Ltd	Κύπρος	31.003	27.612	3.391	80	56	100,00%
7	Alpha Covered Bonds Plc	Ηνωμένο Βασίλειο	17	17				100,00%
Διάφορες εταιρίες								
1	Ωκεανός Α.Τ.Ο.Ε.Ε.	Ελλάδα	19.919	19.503	416	1.603	1.102	100,00%
2	Ευρυμάθεια Α.Ε.	Ελλάδα	1.212	303	909	32	-58	100,00%
3	Καφέ Alpha Α.Ε.	Ελλάδα	235	146	89	264	37	99,00%
4	Ιονική Υποστηρικτικών Εργασιών Α.Ε.	Ελλάδα	34.462	-2.914	37.376		-4.075	99,00%
Β. ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ								
1	ΕΒΙΣΑΚ Α.Ε.	Ελλάδα		3.345				27,00%
2	ΑΕΔΕΠ Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδος	Ελλάδα		147				50,00%
Γ. ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ (JOINT VENTURES)								
1	Cardlink Α.Ε.	Ελλάδα	500	160	340	970	-132	50,00%
2	APE Fixed Assets Α.Ε.	Ελλάδα	45.844	311	45.532	2	-2.512	60,10%
3	APE Commercial Property Α.Ε.	Ελλάδα	71.212	154	71.058	24	-3.501	72,20%
4	APE Investment Property S.A.	Ελλάδα	252.367	-4.804	257.171	24.110	-8.828	67,42%
5	Alpha TANEΟ Α.Κ.Ε.Σ.	Ελλάδα	5.410	5.396	14	149	-604	51,00%

ΠΗΓΗ: Alpha Bank, Ετήσια Οικονομική Έκθεση, σελ. 76

Γράφημα 20: Μετοχική Σύνθεση

Πηγή: ΧΑΑ (30/06/2008)

Σήμερα οι δραστηριότητες του ομίλου της τράπεζας διακρίνονται ως εξής:

- ❖ Τραπεζική Ιδιωτών και Μικρών Επιχειρήσεων.
  - Στεγαστικά Δάνεια
  - Καταναλωτικά Δάνεια
  - Κάρτες
  - Καταθετικά Προϊόντα
- ❖ Μεσαίες και Μεγάλες Επιχειρήσεις
  - Ναυτιλία
  - Χρηματοδοτική Μίσθωση
  - Factoring
- ❖ Διαχείριση Χαρτοφυλακίων και Ασφαλιστικές Εργασίες
  - Αμοιβαία Κεφάλαια
  - Private Banking
- ❖ Επενδυτική Τραπεζική και Διαχείριση Διαθεσίμων
  - Επενδυτική Τραπεζική και Χρηματοστηριακές Εργασίες
  - Εργασίες Διαχείρισης Διαθεσίμων
  - Project Finance
  - Venture Capital, Equity Financing

Φαίνεται λοιπόν ότι οι δραστηριότητές της καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των οικονομικών υπηρεσιών. Το πελατολόγιό της αποτελείται από πελάτες προϊόντων λιανικής τραπεζικής, μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους επιχειρηματίες, μεγάλες επιχειρήσεις, ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές καθώς και την ελληνική κυβέρνηση (3.5 εκατ. πελάτες). Όλα αυτά υποστηρίζονται από την εισαγωγή νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών (**Alphaphone** για τραπεζικές υπηρεσίες με το τηλέφωνο, το **Alphaline** για τραπεζικές συναλλαγές με τον προσωπικό υπολογιστή, το **Alpha Web Banking** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω Internet, και το **Alpha Bank m-**

Banking για τραπεζικές συναλλαγές μέσω κινητού τηλεφώνου) καθώς και ένα εκτεταμένο δίκτυο άλλων εναλλακτικών δικτύων (ΑΤΜ, ΑΚΠ).

Όλα τα παραπάνω υποστηρίζονται από ένα εκτεταμένο δίκτυο καταστημάτων και ΑΤΜ σε συνδυασμό με διαδικτυακές και τηλεφωνικές υπηρεσίες τραπεζικής.

Κύριος άξονας της στρατηγικής της Τράπεζας είναι η περαιτέρω ενίσχυση των εργασιών της στους δύο τομείς δραστηριοτήτων της με τα μεγαλύτερα περιθώρια και τις καλύτερες προοπτικές αναπτύξεως των εργασιών, που είναι η λιανική τραπεζική στην Ελλάδα και ειδικότερα οι εργασίες προς ιδιώτες και μικρές επιχειρήσεις, καθώς και η επέκτασή της στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ισχυρότερου και πιο αποτελεσματικού οργανισμού με σημαντικά οφέλη για τους μετόχους και τους πελάτες.

Σκοπός της Τράπεζας είναι να παραμείνει η Τράπεζα αναφοράς στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, μιας αγοράς 60 εκατομμυρίων ανθρώπων που επεκτείνεται με υψηλούς ρυθμούς και δημιουργεί ευκαιρίες για κέρδη. Έχουν ήδη δημιουργηθεί οι υποδομές, όσον αφορά το οργανωτικό πλαίσιο και τα συστήματα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να επεκταθεί ταχύτερα στην λιανική τραπεζική στην Ελλάδα και στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Στόχος της Τράπεζας είναι να συνεχίσει να επενδύει σε ανθρώπους και τεχνολογία έτσι ώστε να στηρίξει τις δραστηριότητες που δημιουργούν έσοδα, διατηρώντας παράλληλα την αύξηση του κόστους υπό έλεγχο.

Η δυναμική επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια, που ελέγχουν σημαντικά ποσοστά στις περισσότερες βαλκανικές χώρες, καθιστά τις ίδιες τις τράπεζες ισχυρότερες, αλλά και κτίζει γέφυρες που θα ανοίξουν δρόμο στις ελληνικές επιχειρήσεις. Η διεύρυνση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων προς τα Βαλκάνια, θα προσφέρει απτά οφέλη στην ελληνική οικονομία. Παράλληλα με την ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών αυτών με γρήγορο ρυθμό, βλέπουμε ήδη οι επενδύσεις αυτές να γίνονται επικερδείς, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τις τράπεζες.

Η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια, διεύρυνε τους αναπτυξιακούς τους ορίζοντες. Απέκτησαν νέες δραστηριότητες και νέους πελάτες, σε αγορές που παρουσιάζουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Τα υψηλά επιτοκιακά περιθώρια και η δυνατότητα για αύξηση της πιστωτικής επέκτασης, ιδιαίτερα στον τομέα της λιανικής τραπεζικής, καθιστούν ιδιαίτερα αποδοτικές τις ελληνικές επενδύσεις στα Βαλκάνια. Καθώς έχει επιτευχθεί χρηματοοικονομική σταθερότητα στην περιοχή, οι προοπτικές για την εκεί παρουσία είναι ιδιαίτερα θετικές. Επίσης, συνολικά βελτιώνεται και η πολιτική σταθερότητα στην περιοχή, ενώ το εποπτικό πλαίσιο, η δημοσιονομική πειθαρχία, το φορολογικό περιβάλλον και η εργατική νομοθεσία αποκτούν στοιχεία ομοιότητας με αυτά πιο ανεπτυγμένων χωρών.

---

¹ Ως πηγές για το παρόν κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκαν οι κάτωθι (εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά):

- **Ελληνική Ένωση Τραπεζών**, *Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία*, Ιούλιος 2008, σελ. 1-35, 51-60

- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Νομισματική Πολιτική 2008-2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 13-19, 75-127
- **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα.
- **ICAP**, «*Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2009*», Τόμος 5, Μάρτιος 2009, σελ. 34-54, 189-197, 245-259
- **Απολογισμοί δραστηριοτήτων ετών 2007-2008** των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς.
- **Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις ετών 2007-2008** των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς.
- **Alpha Bank**, *Μαζί με τους Μετόχους*, τεύχη: 20 (Ιούλιος 2007, σελ.3-10), 22 (Μάρτιος 2008, σελ. 3-10) και 25 (Δεκέμβριος 2008, σελ. 3-7)
- **Alpha Bank**, *Μαζί ένα σύμβολο μια ιστορία-η σύγχρονη ιστορία της τράπεζας μέσα από την επικοινωνία της 1972-1999*, 2005.
- **Alpha Group Jersey Limited**, *Medium Term Note Program for the issue of notes due nine months or more from their date of issue*, 7^η Μαΐου 2008, σελ. 22-31, 38, 39-41, 77-80,113-114.
- **Δελτία τύπου τραπεζών**
- **Alpha Bank**, **Agenda 2010 revisited**
- www.ase.gr
- **Alpha Bank**, *Συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του Πυλώνα 3*, σελ. 1-2, 6-7

² **Ιωάννης Θανάπουλος**, *Διεθνής Επιχείρηση Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006, σελ. 347-348.

³ Η πρώτη πόλη-κράτος στον ελλαδικό χώρο που έκοψε νόμισμα ήταν η Αίγινα, περί το 560 π.Χ. Ο εικονογραφικός τύπος που χαρακτηρίζει τους στατήρες της Αίγινας, από την αρχή έως το τέλος της νομισματοκοπίας της, είναι η χελώνα. Στα πρώτα νομίσματα της Αίγινας, στην οπίσθια όψη, εμφανίζεται ένα ακανόνιστο έγκοιλο τετράγωνο, που με την πάροδο του χρόνου αποκτά πιο συγκεκριμένο σχήμα, διαιρούμενο με κεραίες σε τεταρτημόρια. Ο σχηματοποιημένος οπισθότυπος αυτών των πρώτων νομισμάτων της Ελλάδος αποτελεί από το 1972 το σήμα της Alpha Bank.

⁴ Το ΔΙΑΣ είναι ένα σύστημα πολυμερούς συμψηφισμού πληρωμών λιανικής. Το σύστημα επεξεργάζεται διάφορα μέσα πληρωμής, όπως εντολές μεταφοράς πίστωσης, άμεσες χρεώσεις, κάρτες πληρωμής και επιταγές με βάση την αρχή του “truncation” (χωρίς μεταφορά του σώματος της επιταγής). Από τον Ιανουάριο του 2008 το ΔΙΑΣ επεξεργάζεται και εντολές μεταφοράς πίστωσης SEPA,² εγχωρίως και διασυνοριακά. Τα αποτελέσματα της εκκαθάρισης των συναλλαγών του συστήματος ΔΙΑΣ διακανονίζονται στο TARGET2.

⁵ Στο διάστημα το 2009 και μέχρι την σύνταξη της παρούσας εργασίας, η Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων της τράπεζας προχώρησε στην αγορά 457,061 μετοχών, με αξία κτήσης €2.666 (€ 5,83/μετοχή). Έτσι ο συνολικός αριθμός των κατεχομένων από την τράπεζα ιδίων μετοχών, κατά της 16.2.2009, ανέρχεται σε 6.140.959 μετοχές συνολικής αξίας κτήσεως € 71.650 (ποσοστό 1,49% επί του υφιστάμενου μετοχικού κεφαλαίου) ενώ στις 16.12.2008 το Διοικητικό Συμβούλιο απεφάσισε τη συμμετοχή της τράπεζας, κατ’ αναλογία της, στο σύνολο των ρυθμίσεων του Ν. 3723/2008 σχετικά με την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Στα πλαίσια αυτά, την 12.1.2009 πραγματοποιήθηκε Έκτακτη Γενική Συνέλευση των Μετόχων όπου εγκρίθηκαν οι αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου μέχρι του ποσού των € 950 εκατ., η μεταβολή των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας και η εκλογή εκπροσώπου του Ελληνικού Δημοσίου, ως νέου μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου.

⁶ Τα στοιχεία και οι υπολογισμοί του παρόντος κεφαλαίου βασίστηκαν σε υπολογισμούς που έγιναν για τους σκοπούς αυτής της διατριβής. Τα εν λόγω στοιχεία ελήφθησαν από δημοσιευμένους ισολογισμούς των αναφερόμενων τραπεζών ενώ στοιχεία για το σύνολο του τραπεζικού κλάδου, ελήφθησαν από την Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2009 της Τράπεζας της Ελλάδος (βλ. και υποσημείωση 1).

⁷ **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2009*, Ιούνιος 2009, ΤτΕ-Ευρωσύστημα, σελ. 61-68

⁸ Οι χώρες της Αναδυόμενης Ευρώπης όπου δραστηριοποιούνται οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι είναι, κατ’ αλφαβητική σειρά, η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ουκρανία, η ΠΓΔΜ, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σερβία και η Τουρκία

⁹ Παλαιότερα, οι διεθνείς δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζικών ομίλων εξυπηρετούσαν μόνο την ελληνική ομογένεια και ελληνικές επιχειρήσεις με δραστηριότητα στο εξωτερικό.

¹⁰ Η δημιουργία υποκαταστημάτων ή θυγατρικών (greenfield investment), είναι ένας τρόπος άμεσων ξένων επενδύσεων όπου μία εταιρία (θυγατρική) ξεκινά από την αρχή μια επένδυση σε μία ξένη χώρα με την κατασκευή νέων επιχειρησιακών μονάδων. Επιπλέον της δημιουργίας νέων μονάδων οι θυγατρικές επιχειρήσεις δημιουργούν μακροπρόθεσμες θέσεις εργασίας στη χώρα που δραστηριοποιούνται. Το φαινόμενο αυτό συμβαίνει όταν διεθνείς επιχειρήσεις εισέρχονται σε αναπτυσσόμενες οικονομίες. (www.investopedia.com)

¹¹ Η Alpha Bank εξαγόρασε το 90% της Astra Bank και η Τράπεζα Πειραιώς το 100% της International Commerce Bank

¹² Επισημαίνεται ότι μέρος του ενεργητικού που καταγράφεται στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις χώρες της ζώνης του ευρώ αφορά δάνεια που έχουν δοθεί σε επιχειρήσεις στην Αναδυόμενη Ευρώπη.

¹³ **V. Coufoudakis, H. Psomiades, A. Gerolymatos, Greece and the new Balkans: Challenges and Opportunities**, Pella Publishing Company, 1999, p. 33-76

¹⁴ **Χ. Γκόρτσος, Π. Σταϊκούρας, Χ. Λιβαδά (με την συμβολή των Χ. Γκαβογιάννη, Β. Παναγιωτίδη, Κ. Τασάκου)**, *Το Θεσμικό και Κανονιστικό Πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς*, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, σελ. 40-44

¹⁵ Ως «Πολυμερής Μηχανισμός Διαπραγματεύσης (ΠΜΔ)» νοείται το πολυμερές σύστημα το οποίο τελεί υπό τη διαχείριση ΕΠΕΥ, πιστωτικού ιδρύματος ή διαχειρίστη αγοράς και εντός του οποίου συναντώνται πολλά συμφέροντα τρίτων για την αγορά και την πώληση χρηματοπιστωτικών μέσων, εντός του συστήματος και σύμφωνα με κανόνες που δεν παρέχουν διακριτική ευχέρεια κατά τρόπο καταλήγοντα στη σύναψη σύμβασης. Ως «διαχειρίστης αγοράς» νοείται το πρόσωπο το οποίο διευθύνει ή διαχειρίζεται τις δραστηριότητες μιας οργανωμένης αγοράς.

¹⁶ **Gomel G., Banking and Financial Sector in Transition Countries and Convergence towards European Integration**, 2002, p. 3-19

¹⁷ **S. Fischer, Ten years of Transition: Looking back & looking forward**, IMF staff papers, 2002, p. 1-10

¹⁸ **S. Claessens, Banking Reform in Transition Countries**, World Bank, 1996, pp. 2-21

¹⁹ **Castanheira M., Roland G., The optimal speed of transition: a general equilibrium analysis**, International Economic Review, 2000, p. 219-239

²⁰ **Καζάκος Π., Οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην ΝΑ Ευρώπη**, Εκδόσεις Σιδέρης Ι., 1996, σ. 85

²¹ **Moullineux A., Banking Sector Restructuring in Transition Economies**, Advances in Finance, Investment and Banking, 1998, pp. 21-33

²² **Sobek O., Banks Mergers and Acquisitions**, National Bank of Slovenia, pp 1-3

²³ **Sudarsanam S., The Essence of Mergers and Acquisitions**, London Prentice Hall, 1995, pp 10-19

²⁴ **ECB, Mergers and acquisitions involving the EU banking industry**, December 2000, pp 20-21

²⁵ **OECD, New patterns in Industrial Globalization**, 2001, pp 8-40

²⁶ **Alpha Bank, Μαζί με τους Μετόχους**, τεύχος: 25 (Δεκέμβριος 2008, σελ. 12)

²⁷ Σύμφωνα με στοιχεία της τράπεζας, οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 48% και ανήλθαν σε Ευρώ 11,2 δισ. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί περίπου στο 22% του συνόλου των χορηγήσεων σε ενοποιημένη βάση. Σημαντική αύξηση της τάξεως του 15% σημείωσαν και οι καταθέσεις, έναντι αύξήσεως 5% του συνόλου της αγοράς, οι οποίες ανήλθαν σε Ευρώ 6,1 δισ. Τα κέρδη από τις δραστηριότητες στην περιοχή ανήλθαν σε Ευρώ 112 εκατ. Ως αποτέλεσμα μεριδίου της τράπεζας στην αγορά χορηγήσεων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης διαμορφώθηκε σε 8,5% το 2008 (από 7,3% το 2007).

²⁸ Βλ. και Κεφάλαιο **2.3.5 Οικονομική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας** καθώς και στο παρόν κεφάλαιο για τους τομείς δράσης της τράπεζας σε κάθε μια χώρα ξεχωριστά.

²⁹ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2005 οι χορηγήσεις προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης κυμαινόταν από 14,5% (Αλβανία) έως 44% (Βουλγαρία) έναντι 76% στην Ελλάδα και 104% στην Ευρωζώνη.

³⁰ Το 2007, το μερίδιο αγοράς των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης προσεγγίζει το 25% και συνεχίζει να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς, παρότι υπάρχει ισχυρός ανταγωνισμός από σημαντικούς ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς ομίλους, όπως η Societe Generale, η Raiffeisen International, η Unicredit, η Erste Bank κ.ά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών εκτείνεται πλέον και πέρα από την περιοχή αυτή, σε χώρες όπως η Τουρκία, η Ουκρανία, η Ρωσία και η Αίγυπτος.

³¹ Το πρόγραμμα Flexcube με περισσότερες από 200 εγκαταστάσεις παγκοσμίως, επιλέχθηκε ως η πλατφόρμα εφαρμογής της στρατηγικής για ενιαία δίκτυα και υπηρεσίες τεχνολογίας. Η εγκατάσταση ξεκίνησε από την Σερβία (με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης το Q4 του 2008), την Βουλγαρία (Q2 2008) και την π.Γ.Δ.Μ (Q1 2008). Όλα τα υποκαταστήματα της ΝΑ Ευρώπης αναμένεται να λειτουργήσουν με την νέα πλατφόρμα μέχρι τα τέλη του 2009.

³² Για παράδειγμα την ρουμανική αγορά, δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη της στεγαστικής πίστωσης με την ικανότητα της τράπεζας να εκμεταλλευτεί την πολύχρονη παρουσία της στην χώρα και να προσφέρει ευέλικτα προϊόντα και υπηρεσίες στους αγοραστές κατοικιών, αλλά και στους κατασκευαστές. Συνέπεια τούτου ήταν η χρηματοδότηση της ανέγερσης δέκα συγκροτημάτων πολυκατοικιών στο Βουκουρέστι. Την ίδια στιγμή, στην αγορά της Σερβίας, ανασχεδιάστηκαν τραπεζικά προϊόντα, με κυριότερα τα στεγαστικά δάνεια, τα δάνεια αυτοκινήτων και τις πιστωτικές κάρτες, με σκοπό να αξιοποιηθεί καλύτερα η σημαντική αύξηση της αγοράς χορηγήσεων και να καλυφθούν οι ολοένα και διευρυνόμενες ανάγκες των καταναλωτών.

³³ Εκτός από τα παραδοσιακού τύπου καταστήματα, η Alpha Bank Romania προωθεί ένα νέο τύπο Καταστημάτων, το «**Alpha Point**», που διαθέτει συγκεκριμένα προϊόντα λιανικής τραπεζικής. Τα καταστήματα αυτά δημιουργούνται κυρίως μέσα σε εμπορικά κέντρα και οι πελάτες έχουν άμεση πρόσβαση σε χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες σε ένα πιο οικείο περιβάλλον. Στην αλβανική αγορά οι πωλήσεις υποστηρίχθηκαν και με τη διαφημιστική προβολή των προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται στην Αλβανία. Ενδεικτικά αναφέρεται η προβολή των προϊόντων της τράπεζας στο νέο αεροδρόμιο των Τιράνων, η διανομή εντύπων στα σύνορα μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας, καθώς και η προβολή του στο δίκτυο της Τραπεζής στην Ελλάδα, και τέλος, η συμμετοχή μας με περίπτερο στην έκθεση Inter-Korca 2007, που πραγματοποιήθηκε στην Κορυτσά

³⁴ Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων στο εξωτερικό δημιούργησε την ανάγκη για προώθηση στις Μονάδες εξωτερικού των μεθόδων και τεχνικών εκτιμήσεως κινδύνων που εφαρμόζει η Τράπεζα, καθώς και την εφαρμογή πολιτικών και διαδικασιών διαχείρισεως κινδύνων σε επίπεδο Ομίλου. Στο πλαίσιο αυτό, το 2007, όλες οι Μονάδες μας στο εξωτερικό στελεχώθηκαν με υπεύθυνους διαχείρισεως κινδύνων, ενώ στις μεγαλύτερες από αυτές συγκροτήθηκαν αντίστοιχες Διευθύνσεις, όπου εξειδικευμένο Προσωπικό ανέλαβε τη διαχείριση επιμέρους κατηγοριών κινδύνων. Παράλληλα, εφαρμόζεται κοινή μεθοδολογία και πρακτική παρακολούθησεως στοιχείων για την αποτίμηση των διαφόρων κατηγοριών κινδύνων.

³⁵ Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσεως, η Alpha Bank αποφάσισε την αναστολή των σχεδίων της για περαιτέρω επέκταση του δικτύου Καταστημάτων. Στο διάστημα αυτό θα επιδιωχθεί η αναδιάρθρωση του υπάρχοντος δικτύου ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερο και αποδοτικότερο.

³⁶ Βλ. υποσημείωση 5

³⁷ Το ενδιαφέρον της Τραπεζής για την αγορά της Ρουμανίας, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το Βουκουρέστι επελέγη για την παρουσίαση του επιχειρησιακού σχεδίου Agenda 2010, σε επενδυτική ημερίδα που διοργανώθηκε τον Απρίλιο 2007. Αυτό το επιχειρησιακό σχέδιο έχει ήδη επικαιροποιηθεί, επιταχύνοντας τις δραστηριότητες στη Ρουμανία, ενισχύοντας την παρουσία της τράπεζας με 380 Καταστήματα έως το τέλος του 2010.

³⁸ Ως πηγές για το παρόν κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκαν οι κάτωθι (εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά):

- **OECD**, “*The new banking landscape in Central and Eastern Europe: country experience and policies for the future*”, 2006, pp.2-39.
- **Καραφωτάκης Ε.**, «*Οι Βαλκανικές οικονομίες στο πρώιμο στάδιο της μετάβασης 1990-1996*», Εκδόσεις Κριτική, 1998, σελ. 215-245, 263-277
- **Kostis K.**, “*Modern Banking in the Balkans and West-European Capital performance and financial sector reform in Central & Eastern Europe: Capital Flows, bank and enterprise restructuring*”, Ashgate Publishing, 1999, pp 11-14

³⁹ **Grigorian D., Manole V.**, *Determinants of Commercial Bank Performance in Transition: An application of data envelopment analysis*, IMF Staff Papers, p-3-5

⁴⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Οργανογράμματα των σημαντικότερων Ελληνικών Εμπορικών Τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Βασικά συμπεράσματα και προτάσεις

Η κατάρρευση της συνθήκης του Bretton Woods στις αρχές της δεκαετίας του '70, υπήρξε η απαρχή σημαντικών εξελίξεων για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τέτοιες ήταν: η αποδιαμεσολάβηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εισαγωγή σύγχρονων χρηματοοικονομικών προϊόντων, η εισαγωγή του ευρώ κλπ. Η πιο σημαντική όμως εξέλιξη, αφορούσε τη διεθνοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αρχικά, οι μεγάλες αμερικανικές και στην συνέχεια οι ευρωπαϊκές τράπεζες, απέκτησαν παρουσία σε όλες σχεδόν τις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες του πλανήτη, μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, μέσω στρατηγικών συμμαχιών, είτε μέσω αυτόνομης παρουσίας, αναζητώντας αύξηση του μεριδίου αγοράς και της κερδοφορίας τους.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ακολούθησε με μεγάλη υστέρηση τις αλλαγές που συντελέστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αλλαγές αυτές προέκυψαν μετά το 1987, στα πλαίσια των προτάσεων της Επιτροπής Καρατζά για την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η οποία ολοκληρώθηκε και τυπικά με την πλήρη απελευθέρωση των καταναλωτικών δανείων από την 1η Ιουλίου 2003. Εξάλλου, η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, υπήρξε καταλύτης σημαντικών αλλαγών για το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την οικονομία γενικότερα. Τα νέα τραπεζικά σχήματα που προέκυψαν από την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος στα μέσα της δεκαετίας του '90, προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις σε τεχνολογία και στην εισαγωγή σύγχρονων χρηματοοικονομικών προϊόντων, ενώ ξεκίνησαν να επεκτείνονται και εκτός των συνόρων. Η περίοδος μετά τις αρχές της δεκαετίας του '90 ήταν η απαρχή διεθνοποίησης των μεγάλων ελληνικών τραπεζών. Παρά την υστέρηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στις διεθνείς αλλαγές και κατ' επέκταση στην εξάπλωσή του στο εξωτερικό, δημιουργήθηκε ιστορική ευκαιρία να διεθνοποιηθεί, μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και την απαρχή μετάβασής τους σε οικονομίες της αγοράς.

Ουσιαστικά, τα Βαλκάνια ήταν η μοναδική περιοχή που οι ελληνικές Τράπεζες μπορούσαν να εξαπλωθούν. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, συνέπεσε χρονικά με τις μεγάλες αλλαγές που συντελέστηκαν στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες ήταν έτοιμες να αξιοποιήσουν το πρόσφορο έδαφος που τους παρουσιάστηκε σε μια ανεκμετάλλευτη αγορά.

Οι σοσιαλιστικές οικονομίες αντιμετώπισαν σοβαρές ενδογενείς αδυναμίες, που οδήγησαν τελικά στην κατάρρευσή τους, το 1989. Ο κεντρικός σχεδιασμός της οικονομίας δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθώς αδυνατούσε να ισορροπήσει την προσφορά με τη ζήτηση προϊόντων. Οι κύριες αιτίες για την κατάρρευση της οικονομίας ήταν: α) ο δαπανηρός χαρακτήρας της οικονομίας και η κατασπατάληση των φυσικών πόρων, β) η δυσκολία ταχείας προσαρμογής της οικονομίας στην τεχνολογική πρόοδο, γ) η ανισομερής ανάπτυξη της κοινωνικής παραγωγής με την υποπροσφορά καταναλωτικών αγαθών, δ) η έντονη κρατική κυριαρχία που στερούσε κάθε πρωτοβουλία για ανάπτυξη, και ε) η έλλειψη υλικών κινήτρων προς τους εργαζομένους.

Μετά την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων το 1989, όλες οι βαλκανικές χώρες αντιμετώπισαν σημαντικές οικονομικές κρίσεις και φαινόμενα υψηλής διαφθοράς. Οι αλλαγές που έγιναν στις βαλκανικές οικονομίες και τους τραπεζικούς τομείς (ιδιαίτερα μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90) περιλάμβαναν σειρά μέτρων-σοκ (τα οποία ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις κοινά για όλες τις χώρες), που είχαν μεγάλο κοινωνικό κόστος, αλλά έφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Φάνηκε ότι η μακροοικονομική σταθερότητα ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη και η σταθεροποίηση του πληθωρισμού και της συναλλαγματικής ισοτιμίας, ήταν βασικοί παράγοντες για την επίτευξη αυτής. Οι διαρθρωτικές αλλαγές έχουν επίσης μεγάλη σημασία για την επιτυχία της διαδικασίας της μετάβασης. Δεν πρέπει να αγνοηθούν δηλαδή οι μικροοικονομικές αλλαγές όπως η αναμόρφωση του τραπεζικού συστήματος, η εισαγωγή συνθηκών ανταγωνισμού, η καθιέρωση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας κλπ.

Συνολικά, οι χώρες της ΝΑ Ευρώπης υστέρησαν στη διαδικασία της μετάβασης σε σχέση με τις αντίστοιχες της Κεντρικής Ευρώπης, που προχώρησαν άμεσα σε βαθιές μεταρρυθμίσεις. Μόλις μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90 η κατάσταση στις Βαλκανικές οικονομίες βελτιώθηκε. Μάλιστα, η προοπτική ένταξης των χωρών της ΝΑ Ευρώπης στην Ε.Ε., αποτελεί από μόνη της κίνητρο για επίτευξη των μεταρρυθμίσεων.

Σε όλες τις χώρες σε μετάβαση έγιναν μερικά κοινά πρώτα βήματα στις αρχές της δεκαετίας του '90, για την αναμόρφωση του τραπεζικού τους τομέα. Τέτοια ήταν, η καθιέρωση δυαδικού τραπεζικού συστήματος, με την Κεντρική τράπεζα από την μία πλευρά να αναλαμβάνει την νομισματική πολιτική και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και τις λοιπές εξειδικευμένες τράπεζες που λειτουργούσαν στη χώρα από την άλλη, να μετατρέπονται σε εμπορικές τράπεζες. Με το ξεκίνημα της νέας τραπεζικής αγοράς τρεις ή τέσσερις μεγάλες τράπεζες κυριαρχούσαν, έχοντας όμως σε όλες τις χώρες κληρονομήσει ένα χαρτοφυλάκιο δανείων με υψηλά ποσοστά επισφάλειας, καθώς οι χορηγήσεις δίνονταν στο παρελθόν χωρίς πιστωτικά κριτήρια σε κρατικές εταιρείες, που ήταν ήδη σε δεινή οικονομική κατάσταση και αδυνατούσαν πλέον να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Κατά την πρώτη περίοδο της μετάβασης, οι κρατικές τράπεζες συνέχισαν να παρέχουν πιστώσεις προς τις προβληματικές κρατικές επιχειρήσεις, μετά από πιέσεις των κυβερνήσεων, προκειμένου να αποφευχθούν οι κοινωνικές επιπτώσεις από το κλείσιμό τους. Στη συνέχεια, όλες οι χώρες προσπάθησαν να εξυγιάνουν το χαρτοφυλάκιο των τραπεζών με διαγραφές δανείων ενώ ταυτόχρονα έγιναν προσπάθειες για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου του τραπεζικού συστήματος και την αποτελεσματικότερη εποπτεία των τραπεζών.

Όλες σχεδόν οι βαλκανικές χώρες αντιμετώπισαν κάποιας μορφής τραπεζικής κρίσης κατά τη διάρκεια της μετάβασης. Κύριοι παράγοντες που συντέλεσαν στις κρίσεις αυτές, ήταν το μεγάλο μέγεθος των επισφαλών δανείων που κληρονόμησαν από τα προηγούμενα σοσιαλιστικά καθεστάτα, η συσσώρευση επισφαλών δανείων προς τον αναδυόμενο ιδιωτικό τομέα, η ύπαρξη παρατραπεζών, η δυσμενής κατάσταση της οικονομίας και η έλλειψη εμπειρίας από συνθήκες της αγοράς. Οι κρίσεις αυτές είχαν μεγάλο κόστος καθώς επηρέασαν σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη μέσω της διαταραχής στην τραπεζική διαμεσολάβηση και αύξησαν το δημοσιονομικό κόστος μέσω της μερικής επιβάρυνσης της ζημιάς από το κράτος για λόγους σταθερότητας και για κοινωνικούς λόγους. Για την αντιμετώπιση των κρίσεων τα μέτρα που ελήφθησαν ήταν σε γενικές γραμμές τα ίδια και περιλάμβαναν τόσο την ρευστοποίηση μερικών

χρεοκοπημένων τραπεζών, όσο και την αναδιάρθρωση όλου του συστήματος. Η αναδιάρθρωση αυτή περιλάμβανε την αναδιάρθρωση του περιβάλλοντος λειτουργίας των τραπεζών, την λειτουργική και τη χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση των τραπεζών.

Σε όλες τις χώρες κατά τα πρώτα έτη της μετάβασης, ο τραπεζικός τομέας δεν είχε τον παραδοσιακό διαμεσολαβητικό ρόλο που έχει σε μια ελεύθερη αγορά. Υπήρχε αδυναμία δανειοδότησης του ιδιωτικού τομέα, τόσο λόγω των υψηλών επιτοκίων και του αυξημένου πιστωτικού κινδύνου, όσο και επειδή συνεχιζόταν να ασκείται επιρροή στις τράπεζες από το κράτος για την χρηματοδότηση κρατικών προβληματικών επιχειρήσεων. Επίσης, στις περισσότερες περιπτώσεις το εγχώριο τραπεζικό σύστημα εξυπηρετούσε συμφέροντα για τη νομιμοποίηση εισοδήματος προερχόμενο από παράνομες δραστηριότητες.

Μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90 όπου πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, βελτιώθηκε η γενικότερη κατάσταση της οικονομίας, εισήλθαν ξένες τράπεζες στην εγχώρια αγορά και ο τραπεζικός τομέας άρχισε να λειτουργεί σε σύγχρονα πρότυπα, ανάλογα με αυτά των αναπτυγμένων χωρών. Ουσιαστικά, η περίοδος της μετάβασης του τραπεζικού τομέα μπορεί να χωρισθεί σε τρία μέρη για τις βαλκανικές χώρες: α) την περίοδο από το 1989 έως τα μέσα της δεκαετίας του '90, όπου το τραπεζικό σύστημα γενικότερα αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα που κατέληξαν στη δημιουργία των τραπεζικών κρίσεων β) την περίοδο μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90 έως το 2003 όπου τα μέτρα που ελήφθησαν σε συνεργασία με τους διεθνείς οργανισμούς οδήγησαν στην ανάπτυξη ενός εύρωστου τραπεζικού συστήματος, προσανατολισμένου στα διεθνή πρότυπα λειτουργίας και γ) από το 2003 έως σήμερα, όπου το βαλκανικό τραπεζικό σύστημα έχει εισέλθει πλέον σε φάση εκσυγχρονισμού.

Σε όλες τις χώρες έγιναν ενέργειες ώστε να ιδιωτικοποιηθεί το σύνολο του τραπεζικού τομέα, προκειμένου να υπάρξει αποτελεσματική εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων και να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά, με ιδιωτικά κριτήρια. Στις περισσότερες περιπτώσεις ιδιωτικοποίησης κρατικών τραπεζών, ήταν θεμιτή και επιθυμητή η απόκτηση τους από κάποια ξένη τράπεζα. Γενικότερα δόθηκαν σημαντικά κίνητρα στις ξένες τράπεζες να εισέλθουν στην αγορά. Σε όλες τις βαλκανικές χώρες, οι ξένες τράπεζες εισήγαγαν σύγχρονη τραπεζική τεχνογνωσία και συστήματα διοίκησης, βοήθησαν στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης του αποταμιευτικού κοινού και εντείνανε τον ανταγωνισμό στην αγορά. Ενώ κατά την αρχική περίοδο της μετάβασης οι ξένες τράπεζες ακολούθησαν απλά τους πελάτες τους που έκαναν επενδύσεις στις χώρες αυτές στη συνέχεια ξεκίνησαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους πραγματοποιώντας συναλλαγές και με τις εγχώριες επιχειρήσεις καθώς και αναπτύσσοντας δραστηριότητες στην εγχώρια λιανική τραπεζική.

Η Ελλάδα αποτελεί στις περισσότερες από τις χώρες αυτές σημαντικό εμπορικό εταίρο ενώ από την Ελλάδα κατευθύνθηκε μεγάλο μέρος των ΑΞΕ στην περιοχή. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις έθεσαν ως πρωταρχικό στόχο την επέκτασή τους στα Βαλκάνια, διαβλέποντας τις σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες καθώς και το γεγονός ότι η Ελλάδα διαθέτει ισχυρά σημεία στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση στην περιοχή. Τέτοια είναι: α) η συμβατή πολιτισμική παράδοση με τις χώρες αυτές, β) η γεωγραφική εγγύτητα με την Ελλάδα, καθώς έχει φυσικά σύνορα

με όλες τις χώρες αυτές εκτός της Ρουμανίας. Η Ελλάδα διαθέτει επίσης στα Βαλκάνια γεωγραφικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με τις υποδομές. Είναι η λείων ανεπτυγμένη χώρα της χερσονήσου με πλήρες εκσυγχρονισμένο σήμερα δίκτυο μεταφορών. Βρίσκεται παράλληλα σε στρατηγικό σημείο από άποψη γεωγραφική, σταυροδρόμι και έξοδος προς τη Μεσόγειο, γ) το γεγονός ότι η Ελλάδα διαθέτει πρόσφατα αναπτυχθείσα τεχνογνωσία εκσυγχρονισμού και εναρμόνισης της οικονομίας αλλά και των διοικητικών δομών και του νομικού πλαισίου με αυτό των αναπτυγμένων χωρών της Ε.Ε., δ) η πολιτική που ακολουθούν συνήθως οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, που δεν επιτρέπει συνήθως επενδύσεις υψηλού κινδύνου. Έτσι, στα μέσα της δεκαετίας του '90 δόθηκε το περιθώριο σε πολλές ελληνικές επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν το πλεονέκτημα του πρώτου που θα μπει στην αγορά, το οποίο συνεπάγεται μειωμένο ανταγωνισμό, τουλάχιστον κατά το αρχικό στάδιο δραστηριοποίησης, καθώς και αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη μετά την εδραίωση.

Η διείσδυση στις Βαλκανικές χώρες ήταν η απαρχή διεθνοποίησης της ελληνικής επιχείρησης, κάτι που πραγματοποιήθηκε με σημαντική χρονική υστέρηση σε σύγκριση με τις λοιπές ανεπτυγμένες χώρες. Για πρώτη φορά, δόθηκε η ευκαιρία σε ελληνικές επιχειρήσεις να διεθνοποιήσουν την παραγωγική τους δραστηριότητα όχι μόνο μέσω του εμπορίου αλλά μέσω των ΑΞΕ. Οι βασικοί λόγοι που θα συνεχίσουν να καθιστούν τις επενδύσεις στα Βαλκάνια ελκυστικές για τις ελληνικές επιχειρήσεις, είναι οι εξής: α) οι επιχειρήσεις θα έχουν την ευκαιρία να απευθυνθούν σε μια νέα αγορά άνω των 65 εκ. κατοίκων, η οποία μόλις τα τελευταία έτη έχει αρχίσει να οδεύει προς τους ρυθμούς καταναλωτισμού των δυτικών χωρών, β) η οικονομική κατάσταση στις χώρες αυτές, επιτρέπει την εγκατάσταση επιχειρήσεων στα εδάφη τους με πολύ χαμηλό κόστος, εφόσον το εργατικό δυναμικό και η αγορά ενοικίασης ακίνητης περιουσίας κυμαίνεται ακόμη σε χαμηλά επίπεδα, γ) η αναπόφευκτη πορεία τους προς τη συμμόρφωση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, η οποία θα οδηγήσει στη δημιουργία της απαραίτητης για ευημερία ανάπτυξης και υποδομής.

Συμπεραίνεται ότι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι ελληνικές τράπεζες εξαπλώθηκαν στα Βαλκάνια μετά τις αρχές της δεκαετίας του '90, ήταν οι εξής: α) παρουσιάστηκε κορεσμός στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, τα περιθώρια λειτουργικού κέρδους περιορίστηκαν πολύ και οι τράπεζες αναζήτησαν νέες διεξόδους για την επέκτασή τους ώστε να αυξήσουν την κερδοφορία τους. Οι ελληνικές τράπεζες πίστεψαν στο μέλλον των Βαλκανικών οικονομιών και ότι θα εντάσσονταν μακροπρόθεσμα στην ΕΕ και στις ανεπτυγμένες χώρες και δεν πήγαν στην περιοχή μόνο για να εκμεταλλευτούν τα υψηλά επιτοκιακά περιθώρια, αλλά αποτελούν στρατηγικούς επενδυτές, β) η επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής έχει να κάνει με τις δυνατότητες των ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων, καθώς δεν ήταν σε θέση να επεκταθούν στην Αγγλία ή τη Γερμανία για να ανταγωνισθούν μεγάλες διεθνείς τράπεζες, ενώ δεν μπορούσαν επίσης να ανταγωνισθούν στις χώρες σε μετάβαση της Κεντρικής Ευρώπης τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες. Έτσι ανέλαβαν το ρίσκο της επέκτασης σε μια αγορά υψηλού κινδύνου, όπως αυτή των Βαλκανίων και βρέθηκαν από τους πρώτους που δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή, σε αντίθεση με τους περισσότερους Ευρωπαίους που παρέμεναν διστακτικοί έως τα τέλη της δεκαετίας του '90, γ) οι τράπεζες ακολούθησαν τους πελάτες τους που επεκτάθηκαν στην περιοχή. Βέβαια, σε πολλές περιπτώσεις, οι τράπεζες δεν ακολούθησαν απλά ελληνικές επιχειρήσεις καθώς αυτές δεν ήταν πάντοτε του μεγέθους εκείνου που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εγκατάσταση ελληνικών τραπεζών και πίστεψαν είτε στη

μελλοντική επέκταση των ελληνικών επιχειρήσεων είτε στην ανάπτυξη των εγχώριων επιχειρήσεων, δ) η γεωγραφική και πολιτισμική εγγύτητα με τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης δημιούργησε συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για τις ελληνικές τράπεζες.

Τα βαλκάνια αποτελούσαν και συνεχίζουν αν αποτελούν ιδιαίτερα προσοδοφόρο έδαφος για της ελληνικές τράπεζες και τις επιχειρήσεις γενικότερα. Μελλοντικά όλο και πιο σημαντικό μέρος των κερδών τους θα προέρχεται από τις δραστηριότητες στην περιοχή, ενώ ήδη η απόδοση των εκεί συνολικά υπενδεδυμένων κεφαλαίων υπερβαίνει κατά πολύ της αντίστοιχης απόδοσης στην Ελλάδα. Οι αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια τόσο στο μακροοικονομικό περιβάλλον όσο και στον τραπεζικό τομέα όλων των βαλκανικών χωρών, κάνουν τις προοπτικές για τις ελληνικές επενδύσεις ιδιαίτερα ελκυστικές σε σχέση με το αναλαμβανόμενο ρίσκο.

Η επιτυχημένη παρουσία των ελληνικών τραπεζών στην ΝΑ Ευρώπη, τις καθιστά πλέον ελκυστικό στόχο προς εξαγορά. Οι ελληνικές τράπεζες έχουν εδραιώσει την παρουσία τους στις χώρες αυτές έχοντας αυξημένο πελατολόγιο επιχειρηματικής και λιανικής τραπεζικής.

Οι προοπτικές για επέκταση των ελληνικών τραπεζών σε χώρες όπως η Τουρκία και η Αίγυπτος παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες με εκείνη της επέκτασης στα βαλκάνια πριν από μια δεκαετία περίπου. Τα τελευταία έτη έχει ξεκινήσει ή έχει σε μεγάλο βαθμό προχωρήσει το ξεκαθάρισμα του τοπίου σχετικά με τις σημαντικές αλλαγές που θα πρέπει να γίνουν στο χρηματοοικονομικό σύστημα και όχι μόνο των χωρών αυτών. Αυτό θα δημιουργήσει μια πλατφόρμα σταθεροποίησης που θα επιτρέψει σε ελληνικές τράπεζες να επεκταθούν εκεί. Ήδη η πρώτη κίνηση έγινε από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος στην τουρκική αγορά ενώ κινήσεις γίνονται και στην αγορά της Αιγύπτου.

Μετά την πιστωτική κρίση και τα επακόλουθά της ο τραπεζικός τομέας δεν θα είναι πλέον ίδιος. Αποτελεί εξαιρετικό πεδίο νέας έρευνας η οποία θα πηγάζει ακριβώς από αυτή την ιδιαιτερότητα. Στο μέλλον θα είναι πολύ σημαντικό να διερευνηθούν θέματα που, ενδεικτικά, έχουν να κάνουν με:

➤ Ενίσχυση της παρουσίας στην ΝΑ Ευρώπη.

Τα επόμενα έτη, όλο και μεγαλύτερο ποσοστό της κερδοφορίας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων θα προέρχεται από τις δραστηριότητες στα Βαλκάνια. Καθώς όμως θα σταθεροποιείται το μακροοικονομικό περιβάλλον στις χώρες αυτές και δεδομένης της μελλοντικής ένταξης κάποιων ή και όλων των χωρών αυτών στην Ε.Ε., ο ανταγωνισμός από ξένες τράπεζες που υπάρχουν ήδη ή θα θελήσουν να εισέλθουν στην αγορά, θα εντείνεται όλο και περισσότερο.

➤ Στρατηγική των ελληνικών τραπεζών κατά τη διάρκεια και μετά την κρίση.

Η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας διεθνώς επηρέασε την ελληνική και την παγκόσμια οικονομία πλήττοντας την αναπτυξιακή δυναμική της. Μέσα σε αυτό το εξαιρετικά αρνητικό περιβάλλον οι τράπεζες καλούνται να ακολουθήσουν με συνέπεια τη στρατηγική που έχουν χαράξει διατηρώντας αμείωτη την προσήλωσή τους στη διατήρηση και ενίσχυση των βασικών πηγών κερδοφορίας, τη συνετή διαχείριση των

κινδύνων, την ισχυρή ρευστότητα και την προστασία της κεφαλαιακής βάσης. Ο τρόπος με τον οποίο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και γενικότερα κάθε τράπεζα μεμονωμένα αντιμετώπισαν τις συνέπειες της κρίσης, καθώς και η στρατηγική με την οποία εξήλθαν από αυτήν, όπως επίσης και η πορεία που θα ακολουθήσουν μετά από την κρίση, χρήζουν ιδιαίτερης σημαντικότητας και έρευνας.

➤ Μελλοντικές τεχνολογικές καινοτομίες και καινοτόμα τραπεζικά προϊόντα

Οι τράπεζες, τόσο στο εξωτερικό όσο και στη Ελλάδα, στην προσπάθειά τους να τονώσουν την ανταγωνιστική τους θέση και να προσφέρουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες και προϊόντα στους ολοένα και πιο απαιτητικούς πελάτες τους, έχουν επιδοθεί σε έναν «αγώνα» ανάληψης σημαντικών επενδύσεων και πρωτοβουλιών. Μια λοιπόν από τις στρατηγικές των σύγχρονων τραπεζικών ιδρυμάτων που βασίζεται στη νέα τεχνολογία και αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τις τραπεζικές λειτουργίες στο μέλλον είναι η δημιουργία ενός εικονικού μοντέλου τράπεζας (virtual bank)¹. Με βάση το μοντέλο αυτό της τράπεζας, διαφαίνεται μια τάση που εξωθεί τα τραπεζικά ιδρύματα να συνάπτουν στρατηγικές συμμαχίες με άλλα ιδρύματα, ειδικευμένες επιχειρήσεις, και εταιρίες παροχής υπηρεσιών προστιθέμενης αξία (Value Added Networks) και να συνάπτουν συμφωνίες εκχώρησης εργασιών σε τρίτους (outsourcing), όπως πχ σε εξειδικευμένες θυγατρικές του εταιρίες, συμβουλευτικές εταιρίες, κ.λ.π². Αυτό που αξίζει να ερευνηθεί στο μέλλον είναι το κατά πόσο τέτοια καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες βρίσκουν εφαρμογές στο επιχειρηματικό πεδίο των αγορών της ΝΑ Ευρώπης και άλλων χωρών όπου οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται.

➤ Διαχείριση του αναληφθέντος ρίσκου.

Γενική είναι η πεποίθηση ότι οι βαλκανικές χώρες θα συνεχίσουν να αναπτύσσονται με αξιόλογους ρυθμούς παρά τα όποια προβλήματα που υπάρχουν σήμερα με αποτέλεσμα να συμβάλλουν στην κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών. Παρόλα αυτά, οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να είναι σε θέση μέσω αυστηρών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης κινδύνων, να μειώσουν στο ελάχιστο το ρίσκο που ελλοχεύει η επένδυση στην περιοχή. Αυτή τη στιγμή, ο βασικός κίνδυνος που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα είναι ο πιστωτικός. Η δανειοδότηση των επιχειρήσεων και των ιδιωτών θα πρέπει να γίνεται με αυστηρά πιστωτικά κριτήρια και να λαμβάνονται όλες οι απαραίτητες εξασφαλίσεις, ώστε να μειωθεί η αναμενόμενη ζημιά σε περίπτωση επισφάλειας του δανείου. Γενικότερα, θα πρέπει να υπάρχει αποτελεσματική και συστηματική αναγνώριση, διαχείριση και παρακολούθηση του πιστωτικού κινδύνου, ώστε το δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών να χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα.

➤ Διαχείριση αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο

Η παρούσα κατάσταση έφερε στο προσκήνιο αδυναμίες και προβλήματα του τραπεζικού κλάδου παγκοσμίως, τα οποία είχαν αγνοηθεί όσο η τράπεζες είχαν υψηλή κερδοφορία και όλα λειτουργούσαν ομαλά. Οι τριγμοί όμως του διεθνούς χρηματοπιστωτικού οικοδομήματος κλόνισαν κράτη και πολυεθνικές επιχειρήσεις, προκαλώντας απότομες μεταβολές στις διεθνείς αγορές και πρωτόγνωρες συνθήκες ρευστότητας. Επιτακτική έχει γίνει η ανάγκη για περεταίρω ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου της αγοράς ώστε να αποφευχθούν στο μέλλον τέτοια φαινόμενα κρίσεων. Η

καταγραφή και ανάλυση αυτών των αλλαγών αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για πιθανή μελέτη.

Οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να συνεχίσουν να αναπτύσσονται δυναμικά και να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τα μερίδια αγοράς που ήδη κατέχουν. Η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και η σταθεροποίηση της οικονομίας, προσφέρει τη δυνατότητα για εισαγωγή καινοτόμων τραπεζικών προϊόντων, που θα καλύπτουν πλήρως τις δανειακές ανάγκες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Ταυτόχρονα, θα πρέπει σταδιακά να δημιουργηθούν χρηματοοικονομικοί όμιλοι, που θα παρέχουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, πέραν των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών.

Στο ανταγωνιστικό αυτό περιβάλλον θα επιβιώσουν με επιτυχία μόνο οι περισσότερο αποτελεσματικοί επενδυτές. Δηλαδή οι τράπεζες που θα κατορθώσουν να αναβαθμίσουν ουσιαστικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τους πετυχαίνοντας ταυτόχρονα και μείωση του κόστους λειτουργίας. Με γνώμονα την ωρίμανση της αγοράς, η Alpha Bank, στηριζόμενη στη φήμη της αλλά και την εθνική κάλυψη του δικτύου της στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια, δίνει έμφαση στην αύξηση των εσόδων από τον αποτελεσματικό έλεγχο του κόστους και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η ποιότητα των υπηρεσιών θα είναι το μελλοντικό πεδίο μάχης των τραπεζών. Καθώς η τιμολόγηση των προϊόντων θα παύσει να αποτελεί καθοριστικό στοιχείο του ανταγωνισμού, (αφού όλοι συγκλίνουν λίγο-πολύ σε κοινά επίπεδα τιμών), αυτό που θα διαφοροποιήσει την Alpha Bank από τις υπόλοιπες τράπεζες, εκτός του κόστους, θα είναι η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

¹ Η εικονική τραπεζική στηρίζεται στη διασύνδεση πολλών χρηματοοικονομικών προϊόντων που προσφέρονται ως μια ενιαία δέσμη υπηρεσιών στον πελάτη και η πρόσβαση σε αυτές γίνεται από ένα και μόνο σημείο επαφής με την τράπεζα (single point of conduct)

² **Π. Πετράκης**, *Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης*, τόμος Γ', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2000, σελ. 211-221

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Απολογισμοί δραστηριοτήτων ετών 2007-2008 των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς.

Γκόρτσος Χ., Σταικούρας Π., Λιβαδά Χ. (με την συμβολή των Χ. Γκαβογιάννη, Β. Παναγιωτίδη, Κ. Τασάκου), Το Θεσμικό και Κανονιστικό Πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2007.

Γραφείο συνδέσμου στα Σκόπια-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Ετήσια έκθεση 2007 για την οικονομία της πΓΔΜ και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα, Ιούλιος 2008.

Δραγιώτης Αντώνης, “Οι Κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο την Επιτροπής της Βασιλείας”, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β΄- Γ΄ Τριμήνου 2001.

ΕΒΕΑ, Ετήσια Έκθεση – Ρουμανία: η πορεία της οικονομίας της και οι ελληνορουμανικές οικονομικές σχέσεις 2006-2007, 2007.

ΕΒΕΑ, Σημείωμα για την οικονομία της Ουκρανίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα, 2008.

ΕΒΕΑ, Σημείωμα για την οικονομία της Τουρκίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα, Ιούλιος 2008.

ΕΒΕΑ, Σημείωμα για την οικονομία της Αιγύπτου και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα, Μάιος 2008.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία, Ιούλιος 2008.

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις ετών 2007-2008 των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ετήσια Έκθεση 2007, ΕΚΤ, 2007.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Η ΕΚΤ, το Ευρωσύστημα και το ΕΣΚΤ, ΕΚΤ, 2006.

Θανόπουλος Ιωάννης, Διεθνής Επιχείρηση Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2006

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Τριμηνιαία έκθεση, Αρ. τεύχους 52, Ιούνιος 2008.

Ινστιτούτο Ενέργειας ΝΑ Ευρώπης, «Διεθνής Αγορά Πετρελαίου», Ενεργειακά Θέματα τεύχος 45, Ιανουάριος 2009.

ΙΟΒΕ, Η ελληνική οικονομία 4/08, Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. τεύχους 54.

Καζάκος Π., Οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην ΝΑ Ευρώπη, Εκδόσεις Σιδέρης Ι., 1996.

Καραφωτάκης Ε., «Οι Βαλκανικές οικονομίες στο πρώιμο στάδιο της μετάβασης 1990-1996», Εκδόσεις Κριτική, 1998.

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου-Ευρωσύστημα, Οικονομικό Δελτίο Δεκέμβριος 2008.

- Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής Δεκέμβριος 2007*.
- Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**, *Ετήσια Έκθεση 2007*.
- Κέφης Βασίλης**, *Ολοκληρωμένο Μάνατζμεντ: Βασικές Αρχές για σύγχρονες Οικονομικές Μονάδες*, Εκδόσεις Κριτική
- Λαγοδήμος Αθανάσιος**, *Σημειώσεις μαθήματος Διοίκησης Παραγωγής*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Νοέμβριος 2006
- Μούσης Νίκος**, *Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα 2003, εκδόσεις Παπαζήση.
- Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank**, «*Βασικά Οικονομικά Μεγέθη*», Απρίλιος 2008.
- Παπαδάκης Βασίλης**, *Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και διεθνής εμπειρία*, τόμος Α', εκδόσεις Μπένου, Αθήνα 2002.
- Παπαγιάννης Δονάτος**, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2^η έκδοση.
- Πετράκης Π.**, *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και τραπεζική οικονομική*, τόμος Α και Β, Αθήνα 2006.
- Πετράκης Π.**, *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και τραπεζική οικονομική - Αποτίμηση κινδύνου και επενδύσεων*, τόμος Α', Αθήνα 2006.
- Πετράκης Π.**, *Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης*, τόμος Γ', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2000.
- Πρεσβεία της Ελλάδος-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Τυράνων**, *Αλβανία: Οικονομία και Εξωτερικό Εμπόριο*, Α' Εξάμηνο 2008
- Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, *Έκθεση για την πορεία της βουλγαρικής οικονομίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Ελλάδος-Βουλγαρίας για το 2007*, Μάιος 2008.
- Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βελιγράδι-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, *Έκθεση για την οικονομία της Σερβίας και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα*, Απρίλιος 2007.
- Σιώμοκος, Γ.Ι.**, *Στρατηγικό Μάρκετινγκ*, Αθήνα Εκδόσεις Σταμούλη, 1999, Τόμος Β'
- Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας και Καταστατικό Επιθεώρησης ΕΚΤ και ΕΣΚΤ**
- Σχέδιο Γνωμοδότησης της Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης προς την Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων**, *Συντάκτης γνωμοδότησης: Gerardo Galeote*, 8/11/2006, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).
- Τράπεζα της Ελλάδος**, *Νομισματική Πολιτική 2007-2008*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα
- Τράπεζα της Ελλάδος**, *Νομισματική Πολιτική 2008-2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα
- Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2007*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα
- Τράπεζα της Ελλάδος**, *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2007*, 2008
- Τράπεζα της Ελλάδος**, «*Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος*», Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 30, Μάιος 2008.
- Τράπεζα της Ελλάδος**, *Δανεισμός και χρηματοοικονομική πίεση στα νοικοκυριά: Αποτελέσματα από τη δειγματοληπτική έρευνα του 2007*, Μάιος 2008

Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2009*, ΤτΕ-Ευρωσύστημα.

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011*, Μάιος 2008.

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Φάκελος Ελληνική Οικονομία 2004-2008*, Δεκέμβριος 2008.

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Έκθεση Εφαρμογής για το 2007 του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008*

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Ενημερωτικό Σημείωμα για την Ελληνική Οικονομία*, Δεκέμβριος 2007

Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Πώς λειτουργεί η ΕΕ*, Οδηγός στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, σελ. 34-35, Λουξεμβούργο 2007

Alpha Bank, *Συνοπτική Έκθεση για την Ν.Α Ευρώπη*, 2007.

Alpha Bank, *Μαζί με τους Μετόχους*, τεύχη: 20 (Ιούλιος 2007), 22 (Μάρτιος 2008) και 25 (Δεκέμβριος 2008)

Alpha Bank, *Μαζί ένα σύμβολο μια ιστορία-η σύγχρονη ιστορία της τράπεζας μέσα από την επικοινωνία της 1972-1999*, 2005.

Alpha Bank, *Συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του Πυλώνα 3*.

ICAP, «*Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2009*», Τόμος 5, Μάρτιος 2009

Rose Andrew, «*Η Νέα Παγκόσμια Οικονομία: Προοπτικές & Προκλήσεις*», Eurobank Research, Τόμος III, Τεύχος 7, Ιούλιος 2008

Ξένη Βιβλιογραφία

Alpha Bank, *Agenda 2010 revisited*

Alpha Group Jersey Limited, *Medium Term Note Program for the issue of notes due nine months or more from their date of issue*, 7^η Μαΐου 2008.

Argenti J., *Corporate Collapse: The Causes and Symptoms*, McGraw-Hill, London, 1996.

Balin Bryan J., “*Basel I, Basel II and Emerging Markets: A Nontechnical Analysis*”, *The John Hopkins University School of Advanced International Studies*, May 2008.

Bank for International Settlements, *Foreign exchange & derivatives market activity 2007*, BIS-Press & Communications, 2007.

Bank of International Settlements, *Basel Committee on Banking Supervision, an Explanatory Note on the Basel II*, 2005.

Bank of International Settlements, *History of the Basel Committee and its Membership (July 2006)*, July 2006.

Bank of Albania, *Financial Stability Report 2007*.

- Bank of Albania**, *Annual Report 2007*.
- Bank of Albania**, *Monetary policy Report for the 3rd Quarter of 2008*.
- Barnett, Michael και Finnemore, Martha**. *Rules for the World: International Organizations in Global Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 2004.
- Basel Committee on Banking Supervision**, “*Sound Practices for the management and supervision of operational risk*”, July 2002.
- Bulgarian National Bank**, *Annual Report 2007*.
- Bulgarian National Bank**, *Banks in Bulgaria*, April-June 2008.
- Bulgarian National Bank**, *Economic Review*, March 2008.
- Bulgarian National Bank**, *Monthly Bulletin*, May 2008
- Business Monitor International (Ed.): Egypt Q1 2006**.
- Castanheira M., Roland G.**, *The optimal speed of transition: a general equilibrium analysis*, *International Economic Review*, 2000.
- Central Bank of Cyprus – Statistics Department**, *Monetary and Financial Statistics Database*
- Central Bank of Egypt**, *Annual Report 2006/2007*, 2008.
- Central Bank of Egypt**, *Economic Review, Vol. 48, No 3, 2007/ 2008*, 2008.
- Central Bank of the Republic of Turkey**, *Annual Report 2007*, April 2008.
- Central Bank of the Republic of Turkey**, *Financial Stability Report 2007*, May 2008, Vol. 6.
- Central Bank of the Republic of Turkey**, *Inflation Report III 2008*, 2008.
- Central Bank of the Republic of Turkey**, *Balance of Payments Report II 2008*, 2008.
- Christian Kalhoefer Rania Salem**, *Profitability Analysis in the Egyptian Banking Sector, Working Paper No. 7*, German University of Cairo, January 2008.
- Claessens S.**, *Banking Reform in Transition Countries*, World Bank, 1996.
- Clinton O. Longenecker, Jack L. Simonetti, Thomas W. Sharkey**, “*Why organizations fail: the view from the front-line*”, The Graduate School of Management, The University of Toledo, Toledo, Ohio, USA
- Coufoudakis V., Psomiades H., Gerolymatos A.**, *Greece and the new Balkans: Challenges and Opportunities*, Pella Publishing Company, 1999.
- European Central Bank**, *Financial Stability Review*, ECB, June 2008.
- European Central Bank**, *Statistics Pocket Book*, ECB, August 2008.
- European Central Bank**, *Annual Report 2007*, ECB, June 2008.
- European Central Bank**, *Monthly Bulletin-Euroarea statistics*, ECB, April 2008.
- European Commission**, *EC Spring Forecasts 2008*, April 2008.
- European Commission-Eurostat**, *Eurostat Regional Yearbook 2008*, Eurostat Statistical Books

- European Central Bank**, *EU Banking Structures*, October 2008.
- European Central Bank**, *Monthly Bulletin (September-December 2008)*
- European Commission**, *Spring Forecasts, 2008*
- European Commission-Eurostat**, *Eurostat Regional Yearbook 2008*, Eurostat Statistical Books
- ECB**, *Mergers and acquisitions involving the EU banking industry*, December 2000.
- Fischer S.**, *Ten years of Transition: Looking back & looking forward*, IMF staff papers, 2002.
- Grigorian D., Manole V.**, Determinants of Commercial Bank Performance in Transition: An application of data envelopment analysis, IMF Staff Papers.
- Gomel G.**, *Banking and Financial Sector in Transition Countries and Convergence towards European Integration*, 2002.
- Handy C.**, *"The Age of Unreason"*, Creative Management, Sage, London, www.emeraldinsight.com
- Hill C.W.L. & G.R. Jones**, *Strategic Management: An Integrated Approach*, Boston Houghton Mifflin Company, 2001 5th edition.
- Hitt M.A., D.R., Ireland, and R.E. Hoskisson**, *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*, South-Western College Publishing, 2001 4th edition
- Hill W.L. Charles, Gareth R. Jones**, *Strategic Management*, Houghton Mifflin Company, 5th Edition.
- International Financial Services London**, *Banking 2008*, Φεβρουάριος 2008.
- International Monetary Fund**, *World Economic Outlook*, World Economic & Financial Survey, October 2008.
- Johnson, G.**, *"Rethinking Incrementalism"*, Strategic Management Journal, Vol. 9 No.1,1988.
- Jose Maria Roldan**, *"Basel II: An opportunity for Convergence in the EU"*, www.emeraldinsight.com, Vol.14, No. 1, 2006.
- Jürgen von Hagen and Iulia Siedschlag**, *Managing Capital Flows: Experiences from Central and Eastern Europe*, April 2008, Asian Development Bank Institute, Discussion Paper No. 103
- Kostis K.**, *"Modern Banking in the Balkans and West-European Capital performance and financial sector reform in Central & Eastern Europe: Capital Flows, bank and enterprise restructuring"*, Ashgate Publishing, 1999.
- McKierman N.**, *Strategies of Growth: Maturity Recovery and Internalization*, Routledge Series in Analytical Management, 1992.
- Merrill Lynch/Cap Gemini Ernst & Young's (MLCG)**, *Annual World Wealth Report 2007*, 2007.
- Moullineux A.**, *Banking Sector Restructuring in Transition Economies*, Advances in Finance, Investment and Banking, 1998.

National Bank of Greece, “*GREECE: MONTHLY MACROECONOMIC OUTLOOK*”, January 2009.

National Bank of Greece, Strategy & Economic Research Division, *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin*, Volume 9, Issue 2, October 2008.

National Bank of Romania, *Annual Report 2007*, 2007.

National Bank of Romania, *Financial Stability Report 2007*.

National Bank of Romania, *Financial Stability Report 2008*.

National Bank of Romania, *Inflation Report, November 2008*, Fact Sheet on the Greek Economy, January 2007

National Bank of Serbia, *Annual Report 2007*, 2008.

National Bank of Serbia, *Financial Stability Report 2007*, September 2008.

National Bank of Serbia, *Statistical Bulletin*, December 2008.

National Bank of the Republic of “Macedonia”, *Report on Banking System & Banking Supervision 2007*, May 2008.

National Bank of the Republic of “Macedonia”, *Annual Report 2007*, April 2008.

National Bank of the Republic of “Macedonia”, *Financial Stability Report 2007*, July 2008.

National Bank of the Republic of “Macedonia”, *Banking System Indicators as of 30/9/2008*, November 2008.

National Bank of the Republic of “Macedonia”, *Report on the management of foreign reserves in 2007*, March 2008.

National Bank of Ukraine, *Annual Report 2007*, July 2008.

National Bank of Ukraine, *Statistical Bulletin*, November 2008.

National Bank of Ukraine, *Annual Report on Banking Supervision 2007*, 2008.

OECD, *New patterns in Industrial Globalization*, 2001.

OECD, “*The new banking landscape in Central and Eastern Europe: country experience and policies for the future*”, 2006.

Sheenagh Gorton Hart, “*Basel II: The risk to the global consensus*”, www.emeraldinsight.com, 2004.

Sobek O., *Banks Mergers and Acquisitions*, National Bank of Slovenia.

Sudarsanam S., *The Essence of Mergers and Acquisitions*, London Prendice Hall, 1995.

The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, *Global Economic Prospects Technology Diffusion in the Developing World*, 2008.

The World Trade Organization, “*World Trade Organization: who we are*”, Information and Media Relations Division (IMRD), Information correct as of May 2007.

Thompson A.A. Jr. and A.J. Strickland III, *Strategic Management: Concepts and Cases*, Boston, McGraw-Hill Irwin, 2001 12th edition.

Thompson John with Frank Martin, *Strategic Management: Awareness and Change*, McGraw Hill, 5th Edition.

Villiers C., “Boiled Frog Syndrome”, Management Today, www.emeraldinsight.com.

World Bank, *Global Economic Prospects Technology Diffusion in the Developing World 2008*, 2008

World Economic Forum, *Global Risks 2008, A Global Risk Network Report*, World Economic Forum January 2008.

World Trade Organization, *Trade profiles 2007*, WTO, 2007.

Άλλες πηγες

ΕΣΥΕ, Στατιστική βάση δεδομένων για την ελληνική οικονομία.

Πρωτόκολλο για το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

CIA World Factbook, 2007 Database

Eurostat Statistical Database

www.naftemporiki.gr

www.imerisia.gr

www.imf.org

www.oedc.com

www.nytimes.com

www.bis.org

www.thebanker.com

www.ered.gr

hdr.undp.org

www.bankofgreece.gr

www.ecb.int

www.cyprusradecenter.gr

www.eiu.com

www.ase.gr

www.eib.eu.int

www.bis.org